LATINSKE I HRVATSKE ZADAĆE

O SKLADNJI LATINSKOGA JEZIKA

II. DIO

O NAČINIMA

PRIPRAVIO

MILAN ŽEPIĆ,

RAVNATELJ KR. VELIKE REALNE GIMNAZIJE
U KARLOVCU

Ovaj udžbenik za srednje škole odobren je na osnovu mišljenja Glavnog Prosvetnog Saveta S br. 1006 od 22. Oktobra 1929. i odlukom g. Ministra Prosvete SN broj 41632 od 4. Novembra 1929.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE ST. KUGLI, ZAGREB

Br. 990

26446

Galzinski Vitold

LATINSKE I HRVATSKE ZADAĆE

O SKLADNJI LATINSKOGA JEZIKA

II. DIO

O NAČINIMA

PRIPRAVIO

MILAN ŽEPIĆ

RAVNATELJ KR. VELIKE REALNE GIMNAZIJE
U KARLOVCU

PETO IZDANJE

TISAK I NAKLADA KR. SVEUČILIŠNE KNJIŽARE ST. KUGLI, ZAGREB

IZ PREDGOVORA K ČETVRTOMU IZDANJU.

Od predašnjega izdanja razlikuje se ovo poglavito u ovom:

1. Rečenični materijal za vježbanje u sintaksi skraćen je za dobru trećinu. Izostavljeno je sve, što mi se činilo preteško za četvrti razred.

2. Gotovo za svako sintaktičko pravilo umetnuo sam po nekoliko latinskih rečenica, koje sam uzeo, gdje je samo moguće bilo, iz Cezarova Galskoga rata, i to poglavito iz onih knjiga, koje se u gimnaziji najviše čitaju.

3. Budući da se prva knjiga Cezarova Galskoga rata svake godine čita u četvrtom razredu, to sam parafrazu cijele te knjige, razdijeljenu na male odsjeke, uvrstio u ovu vježbenicu.

4. Kao dodatak stavio sam na konac manja suvisla štiva poredana tako, da u njima po mogućnosti ima primjera za sintaktička pravila onim redom, u kojem se nalaze u prvom dijelu.

PREDGOVOR K PETOMU IZDANJU.

Ovo je izdanje udešeno prema novoj školskoj gramatici dra. Julija Golika (Zagreb, naklada kr. zem. vlade, 1910.). Prvi dio opseže sustavne vježbe prema gramatici, u drugom je dijelu parafraza I. knjige Cezarova Galskoga rata u cijelosti i osim toga nekoliko drugih odsjeka iz istoga djela, a u trećem su dijelu manja suvisla štiva.

U K a r l o v c u, mjeseca rujna 1910.

M. Žepić.

I. dio.

Sustavne vježbe prema gramatici.

§ 1.

Infinitiv.

(Gram. § 192. i 193.)

1. Möri praestat quam cum dedĕcŏre vivĕre. — 2. Magni interest quam primum oppido hostium potīri. — 3. Consulem fieri apud Romanos magnus honor fuit. — 4. Milites flumen transīre non dubitāvērunt. — 5. Malo bonus esse quam existĭmari. — 6. Undĭque in murum lapĭdes iaci coepti sunt.

1. Sebi samomu[0] zapovijedati najveće je gospodstvo. — 2. Dobro i sretno živjeti u istinu nije ništa drugo nego pošteno i pravo živjeti. — 3. Ludost je iz[0] straha[1)] od[0] smrti[2)] umrijeti. — 4. Ništa mi se ne čini ružnije nego smrt sebi[0] željeti. — 5. Ciceron veli: »Nije toliko[3)] lijepo[4)] latinski znati[5)], koliko[3)] je[0] sramotno ne znati.« — 6. Ne razumije[5)] svatko (= ne razumiju svi) dobročinstvo vratiti. — 7. Od Grkâ se naučiše Gali svoje gradove zidinama opasivati. — 8. Drugo misliti (= ćutjeti), a drugo govoriti sramotno je. — 9. Navada uči trud strpljivo podnositi. — 10. Aristip se nije ustručavao bol nazvati najvećim (najvišim) zlom. — 11. Dobru rataru biti bijaše kod Rimljana tako isto[6)] velika slava kao[6)] biti dobru građaninu. — 12. Htjeti sve znati stvar[0] je znaličnih ljudi. — 13. Ludo je pogrješke drugih opažati, a[0] svoje zaboravljati. — 14. Najbolje je živjeti uvijek prema[7)] prirodi. — 15. Komu se nauk (= učiti se) sramotan čini, on svojemu neznanju nikada pomoći (= izliječiti) ne će. — 16. Duhom bogatu biti bolje je nego mnoga dobra imati. — 17. Epaminonda stajaše među[8)] prvima, kad[9)] se kod Kadmeje s Lacedemonjanima boj biti počeo. — 18. Nikada se nije prestalo slaviti ime Persejevo. — 19. Umrijeti je, rekao bih, u drugu i bolju kuću seliti se. — 20. Gledaj[10)] dobrima dopadati se, zlima pak ne dopadati se[11)].

[1)] abl. — [2)] gen. — [3)] tam — quam. — [4)] praeclarus 3. — [5)] scio 4. — [6)] tako isto — kao aeque — ac. — [7)] convenienter (s dat.). — [8)] in. — [9)] postquam. — [10)] studeo 2. — [11)] ne dopadati se displĭceo 2.

§ 2.

Akuzativ s infinitivom kao subjekt.

(Gram. § 195.)

1. Hoc fieri necesse erat. — 2. Verisimĭle est amicos hodie ad me venturos esse. — 3. Inter omnes constabat exercitum hostium advenisse. —

4. Africānum et Laelĭum doctos fuisse traditum est. — 5. Licet vobis incolŭmibus ex hibernis discēdĕre.

1. Poznato je (stoji), da su Cimbri, divlji i surov narod, iz (= od) Germanije Italiju poput bure poplavili. — 2. Probitak je za[0] sve dobre[1] ljude[0], da se država od pobune štiti. — 3. Građanskim razdorom mora[2] država propasti. — 4. Ne pristoji se, da se na me srdiš. — 5. Mnogo je roditeljima stalo do[0] toga[0], da im (= njihova) djeca budu dobro othranjena i poučena. — 6. Izvjesno je, da se grijesi[3] besposlice poslom rastjeruju. — 7. Bolje je, da se dobra stvar zapriječi, nego zločestoj da se popusti[4]. — 8. Korisnije je, da su vojnici hrabri nego da[0] su[0] golemi[5]. — 9. Pristoji se[6], da pripovijetka ima tri stvari: da je kratka, da je[0] razgovijetna i[0] da je[0] vjerojatna. — 10. U redu je, da oni, koji na velike stvari teže, sve pokušaju. — 11. Vjerojatno je, da je otok Britanija poznat[7] bio Feničanima, i da su oni odonuda donosili olovo i krzno. — 12. Pristoji se, da mudrac sve prije pokuša riječima nego oružjem. — 13. Kao što držim[8] za najljepše istinu spoznati, tako držim za najsramotnije proglasiti[9] neistinu za istinu. — 14. Pravično je, da jedan čovjek podupire[10] drugoga (= da čovjek čovjeka itd.). — 15. Nasilje je, veli Ciceron, da se rimski građanin veže, zločin[11], da se tuče[12], veleizdaja, da se na križ udari. — 16. Mnogih se mora[2] bojati onaj, kojega se mnogi boje. — 17. Za[0] drugoga treba da živiš, ako za[0] sebe hoćeš da živiš. — 18. Krepost sama valja da te svojom dražešću vodi (vuče) k pravoj ćudorednosti. — 19. U gradu nastaje raskošnost, iz raskošnosti mora proizaći lakomost, iz lakomosti izvire drzovitost; otuda se rađaju[13] svi zločini[11]. — 20. Valja[14], da se ne samo za[0] se, nego i za[0] vas brinem[15]. — 21. Što ste navalili[16] za tim kukavnim i slabim[17] plijenom, kad vam je (= kojima je) slobodno biti veoma imućnima. — 22. U Rim bi javljeno, da je Antonije pobijeđen i da je s nekoliko neoružanih vojnika pobjegao.

[1]) dat. — [2]) **necesse est.** — [3]) **vĭtium.** — [4]) **concēdo** 3. — [5]) **grandis.** — [6]) **convĕnit.** — [7]) biti poznat **innotesco** 3. — [8]) **iudĭco** 1. — [9]) **probo** (1.) **rem pro.** — [10]) pas. — [11]) **scelus.** — [12]) **verbĕro** 1. — [13]) **gignor** 3. — [14]) **rĕfert.** — [15]) **consŭlo** 3. — [16]) prez. — [17]) **tenuis.**

§ 3.

Akuzativ s infinitivom kao objekt.

[Gram. §. 196. a) b) c).

1. Caesar memorĭā tenebat exercĭtum Romānum ab Helvetiis pulsum et sub iŭgum missum esse. — 2. Pausanĭas regi Persārum se Graeciam sub potestatem eius redacturum esse promīsit. — 3. Xerxes se Graecos facĭle vincĕre posse sperābat. — 4. Belgae Germānos diutius in Gallĭā versāri noluērunt. — 5. Me Caesaris militem dici volo.

1. Čuli smo, da su Rim Gali osvojili[1]. — 2. Duh osjeća, da se giblje, ali podjedno[2] osjeća, da se svojom, ne tuđom snagom giblje. — 3. Glas se začuo, da će Rim biti osvojen[3]. — 4. Često sam opazio, da se isti najveći govornici u[0] početku govora uzrujaju. — 5. Varaju se oni, koji u sreći misle, da su izmakli svim napadajima sudbine. — 6. Budući da je Cezar naslutio, da su se barbari predomislili, odmah okupi kohorte. — 7. Pausanija je čitao[4] s lica nekomu eforu[5], da mu se zasjede spremaju. — 8. Znademo, da su Lelija mudracem zvali[1]. — 9. Jugurta znajući, da je zlato jače[6] sredstvo[6] protiv[7] Rimljana nego željezo, kupi mir. — 10. Kad se Tit nekoga dana za jela sjetio[8], da onoga dana nije nikomu ništa[9] dobro učinio, uskliknu: »Prijatelji, danas sam dan izgubio!« — 11. Tko bi poricao[10], da je izvanredna slava češće dar[11] sreće nego vrsnoće? — 12. Kad je Aleksandar krvavo svoje bedro vidio, kažu, da je rekao, da ga istina sinom Jupiterovim zovu[1], ali da osjeća pogrješke bolesna tijela. — 13. Agatoklo, kralj sicilski, običavaše na stol metati zemljano posuđe i otvoreno priznavati, da je nekoć bio graditelj takova posuda. — 14. Stoici uče, da je krepost ne samo najveće (najviše), nego i jedino[12] dobro. — 15. Nadam se, da ćete se u kratko vrijeme latinski jezik naučiti. — 16. Ambarani, prijatelji i srodnici[13] Heduancima[5], obavijestiše Cezara, da juriš neprijateljski ne mogu lako odbiti od[14] gradova. — 17. Agesilaju dođe od kuće vijest, da su Atenjani Beoćanima i Lacedemonjanima rat navijestili. — 18. Eumen se nadaše, da će neprijatelja iznenada napasti, ako udari[15] pustim krajevima[16]. — 19. Nadamo se, da ćeš se doskora od svoje bolesti oporaviti. — 20. O Platonu pripovijedaju da je došao u Italiju, da se s Pitagorovcima upozna. — 21. Hamilkar je, kao[0] što[0] kazuju, zakletvom zavezao sina svoga Hanibala, da rimskomu narodu[5] nikada ne bude prijatelj. — 22. Priroda je htjela, da budu svakomu djeca i rođaci njegovi veoma mili i dragi. — 23. Oni su roditelji ukora vrijedni, koji ne će, da im se djeca po[0] strogom zakonu[17] othranjuju i poučavaju. — 24. Oni, koji su Grčkoj državni ustav dali, htjedoše, da se mladićima[5] tjelesa radom krijepe. — 25. Fabije je doduše znao, da je njegovo oklijevanje u Rimu ozloglašeno; no[18] voljaše, da ga se mudar neprijatelj boji[1], nego da ga ludi građani hvale[1]. — 26. Aleksandar hotijaše, da ga sinom Jupiterovim ne samo zovu[1], nego i drže[1].

[1]) pas. — [2]) **una.** — [3]) opiši sa: **fore, ut.** — [4]) **intellĕgo** (3.) **ex.** — [5]) gen. — [6]) samo: **fortis.** — [7]) **adversus** (s akuz.). — [8]) **recordor** 1. — [9]) gledaj u rječnik. — [10]) konj. prez. — [11]) **beneficium.** — [12]) **solus.** — [13]) **necessarius.** — [14]) **ab.** — [15]) **contendo** 3. (konj. pluskv.). — [16]) akuz. s per. — [17]) abl. — [18]) doduše — no **quidem** — **sed.**

§ 4.

Akuzativ s infinitivom uz verba affectuum i iubeo, veto etc.

[Gram. § 196. d) e).]

1. Rex exercitum hostium tam facile vinci potuisse mirātus est. — 2. Romani legātos suos a Tarentīnis viŏlātos querebantur et indignabantur. — 3. Caesar Titum Labiēnum summum iugum montis ascendĕre iussit. — 4. Caesar pontem, qui erat ad Genāvam, rescindi iussit. — 5. Caesar non exspectandum sibi statuit, dum Helvetii in Santŏnos pervenirent.

1. Dobar se čovjek raduje, da biva opomenut; svaki[1] nevaljalac podnosi ukor s negodovanjem. — 2. Aleksandar se Veliki ljućaše[2], da mu je j e d a n grad na putu[3], te ne može sigurno ući u Egipat. — 3. Kad je Cezar otputovao u Italiju, počeše se Gali, koje već otprije boljaše, da su rimskoj vlasti podložni, slobodnije i smjelije o ratu dogovarati[4]. — 4. Potin, othranitelj Ptolemejev, ljućaše se[5], što je Cezar pozvao[6] kralja, da se opravda[7]. — 5. Kad je Anaharsis nekoć skupštini atenskoj pribivao, reče: Čudim se, da kod Grkâ mudri govore[8], a budale da° sude. — 6. Pompej izjavi, da ne će dati[9], da se komicije drže. — 7. Kad su se Helvećani htjeli iseliti, zapovjediše, da svaki ponese[10] sa sobom[10] za° tri mjeseca[11] hrane. — 8. Domicijan ne dade[12] sebi nikakva drugoga kipa postavljati, osim jedan° zlatan i jedan° srebrn na Kapitoliju. — 9. Pošto su Lacedemonjani čuli, da se u Ateni podižu zidine, otpremiše onamo poslanike, da to zabrane (= da zabrane, da se to učini). — 10. Kad je Aleksandar zauzeo Tebu, zabrani vojnicima štetiti kuću Pindarovu. — 11. Cezar odasla velik dio konjaništva, da Dumnoriga progone, i zapovjedi, da ga natrag[13] dovedu[13]. — 12. Manlije Torkvat dade sina svoga, što (jer) se s neprijateljem borio protiv zapovijedi[14], pogubiti sjekirom. — 13. Dobri se ljudi° nikakvom korišću, a° zli često malom dadu° navesti[15] na nevaljalo djelo. — 14. Antigon zabrani ikoga pustiti k[16] Eumenu te zapovjedi, da mu se svakidašnja hrana zakrati. — 15. Često se d a m o predsudama svjetine[17] u bludnju povući i ne vidimo[18] istine. — 16. Lisimah, kralj trački (= Tracije), dade raspeti Teodora Cirenjanina, veoma slobodoljubiva čovjeka. — 17. Cezar odluči na uzdi držati[19] i zastrašivati[20] Dumnoriga.

[1]) superl. s quisque. — [2]) aegre ferre. — [3]) stajati na putu, te ne obsto (1.) quominus ili ne. — [4]) consilia ineo 4. — [5]) indignor 1. — [6]) evŏco 1. — [7]) ad causam dicendam. — [8]) verba facio 3. — [9]) sino 3. — [10]) sibi efferre. — [11]) gen. — [12]) patior 3. — [13]) retrăho 3. — [14]) edictum. — [15]) impello 3. in. — [16]) ad. — [17]) vulgus. — [18]) cerno 3. — [19]) coerceo 2. — [20]) deterreo 2.

§ 5.

Akuzativ s infinitivom u usklicima i u relativnim rečenicama; kako se opisuje infinitiv futura.

(Gram. § 197., 199., 190.)

1. Hunc solem tam nigrum surrexisse mihi! — 2. Mene non cum Pompeio esse! — 3. Alius[1] alīā[1] causā illātā, quam sibi ad proficiscendum necessariam esse dicĕret, petebat, ut discēdĕre liceret. — 4. Ex hominum milibus amplius triginta, quem numĕrum barbărōrum ad castra venisse constabat, plus[2] tertia pars interfecta est. — 5. Themistŏcles servum, cui maxime se confīdĕre posse putabat, cum epistŏla ad Xerxem mīsit. — 6. Caesar magnam in spem veniebat fore, ut Ariovistus a pertināciā desistĕret. — 7. Caesar omnia, quae Germāni postŭlassent, a Gallis fore parata cognovit.

[1]) jedan ovaj, a drugi onaj... [2]) izostavljeno quam.

1. O gorke sudbine[1]! da me upravo[2] sada[2] od tijeka mojih djela odazivlju[3]! — 2. Ciceron u govoru držanom za Milona zavapi: Što! ja da života[4] Milonova s pomoću[5] onih nijesam mogao spasti, s pomoću[5] kojih je on moj život bio spasao[6]! — 3. Što čujem? da je itko tako nesretan kao ja! — 4. Tiranin Dionisije, o kojem smo naprijed napomenuli da je svoju vojsku sa (= iz) Sicilije u Italiju prebacio, osvoji Lokre i tada navali na Krotonjane. — 5. Pompej, za kojega znamo da ga je u bici kod Farsala Cezar pobijedio[3], bi na zapovijed kralja egipatskoga kod Pelusija ubijen. — 6. Lako se sklonimo[7] pristati uz one, za koje mislimo da su dobra[8] vladanja[8]. — 7. Onih ne možemo cijeniti, o kojima znamo da prijateljstvo naše svoje koristi radi traže[9]. — 8. Dobro znadem, da sam vas često opomenuo; znadem, da ću vas još često opomenuti. — 9. Karmenta, mati Euandrova, bješe prorekla, da će biti Herkulu u Italiji posvećen žrtvenik. — 10. Nadamo se, da će nam sreća° zapasti, da vas naskoro vidimo. — 11. Vojnici Aleksandrovi se nadahu, da će im doskora prosto biti doma se povratiti. — 12. Helvećani se nadahu, da će moći osvojiti vlast nad svom Galijom. — 13. Ne mogu vjerovati, da će ona tužna vremena građanskoga rata opet nastupiti. — 14. Uvjeren sam, da ćete se za svoju nestalnost i besposlicu jednoć kajati.

[1]) fortūna. — [2]) nunc ipsum. — [3]) pas. — [4]) salūs. — [5]) per. — [6]) koni. — [7]) addūcor 3. — [8]) bonis moribus praeditus sum. — [9]) appĕto 3.

§ 6.

Nominativ s infinitivom.

(Gram. §. 200.)

1. Aristīdes omnium Atheniensium iustissĭmus fuisse traditur. — 2. Milites absente duce cum hostibus cofligĕre vetĭti sunt. — 3. Athenienses adversus Socrătem iniusti videntur fuisse. — 4. Consurrexisse omnes legăti dicuntur. Quibus cum plausus esset datus, dixisse ex iis quendam etc.

1. Kaže se, da je grad turinski Filoktet utemeljio. — 2. Čita se, da je Olimpijada, mati Aleksandrova, umirući[1]) svoju kosu uredila i noge[2]) haljinom pokrila[3]). — 3. Od Darija, kralja perzijskoga, dođoše poslanici u Kartagu i[0] donesoše (= donoseći) zapovijest[4]), kojom bi Punjanima zabranjeno[5]) ljude žrtvovati i pasjim se mesom hraniti. — 4. Vjerovalo se[6]), da je Romul k bogovima otišao. — 5. Kaže se, da su Areopagiti nazvani od gore, na kojoj se sudilo[7]) Aresu. — 6. Čini se, da nijeste dosta zahvalni onima (= prema onima), koji su vam tolika dobročinstva iskazali. — 7. Pripovijeda se, da su Feničani prvi splav moru povjerili. — 8. Veoma mnogi vjerovahu[8]), da je Diokleciian bio sin nekoga[0] pisara. — 9. Misli se, da je Pitagora za[9]) vladanja Tarkvinija Superba došao u Italiju. — 10. Vjerovalo se[6]), da su Nin i Semiramida utemeljili Babilon. — 11. Pripovijeda se, da je Eskulapije, sin Apolonov, veoma izvrstan liječnik, Hipolitu, sinu Tesejevu, povratio život. — 12. Grad Ena činjaše se da nije grad nego svetinja Cererina. — 13. Kadma drže za izumitelja slovâ (= vjeruje se, da je Kadmo bio itd.). — 14. Kad je Lisimah kralja Aleksandra htio braniti od lava rijetke veličine, bi mu zapovjeđeno[10]), da se udalji. — 15. Pripovijeda (bilježi) se, da su poslanici Galâ, koji su prije mjesec danâ[0] Rim zapalili, došli[11]) k Dionisiju, tiraninu sirakuskomu, te ga zamolili za savez i prijateljstvo. Dionisije kažu[0] da[12]) im je odgovorio, da mu je poslanstvo dobro došlo, te se nada, da će mu narod galski veoma koristan (= na veliku korist)[13]) biti. — 16. O[0] igrokazima Terencijevima držaše (vjerovaše) se poradi lijepoga (ljepote) jezika, da su od Lelija pisani. — 17. Niječe se, da guska tuđa jaja leže. — 18. Cezar Klaudije dade pred nekoga[0] gosta, za[0] koga se mišljaše da je dan prije zlatnu čašu ukrao, sjutradan zemljanu čašu metnuti.

[1]) **exspīro 1.** — [2]) **crus.** — [3]) **contĕgo 3.** — [4]) **edictum afferre.** — [5]) **prohĭbeo 2.** — [6]) **crēdo 3.** — [7]) **iudicium facio (3.) de aliquo.** — [8]) pas. — [9]) abl. abs. — [10]) **iubeo 2.** — [11]) **adeo (4.) aliquem.** — [12]) akuz. s inf. — [13]) **usus us.**

§ 7.

Gerundivum i gerundium.

(Gram. § 201.—205.)

1. Danda opĕra est, ut inter amicos semper concordia sit. — 2. Impĕrātor existimavit trans flumen castra ponenda et adventum equitātūs exspectandum esse. — 3. Conon muros Athēnārum a Lysandro dirŭtos reficiendos curāvit. — 4. Diomĕdon quidam Epaminondam pecuniā corrumpendum suscepit. — 5. Quid? Vos domos nostras et patriam ipsam inflammandam hostibus traditurі estis?

1. Priroda je obavljanje domaćih posala[1]) ženi pridijelila. — 2. Konzul Servilije dade[2]) božici sreće od[3]) plijena[4]) hram sagraditi. — 3. Pripovijeda se, da su Romul i Rem bili izručeni[5]) od Faustula supruzi njegovoj[0], da ih othrani. — 4. Podajmo se filozofiji, d a nas o b r a z u j e; bit ćemo isciljeni, ako budemo hotjeli. — 5. Tirani lišeni[6]) sve nade dadoše[5]) supruge i djecu svoju u Kartagu odvesti[7]). — 6. Dobra Tarkvinija Superba biše puku predana, da ih razgrabi[8]). — 7. Kad bi se Isokratu kakova[0] nepravda nanijela, ne tražaše pred[9]) sudištem zadovoljštine[10]) od svojih neprijatelja, nego povjeravaše[11]) izravnanje[12]) parbe prijateljima svojima. — 8. Svi ljudi moraju umrijeti. — 9. Učenici moraju mnogo (= mnoge stvari) učiti. — 10. Roditelje nam valja najviše ljubiti. — 11. Učenici Pitagorini morali su dugo šutjeti.

[1]) **negotium ii.** — [2]) **curo 1.** — [3]) **ex.** — [4]) **manubiae, arum.** — [5]) **trado 3.** — [6]) **destituo 3. (aliquem rē).** — [7]) **dēvĕho 3.** — [8]) **diripio 3.** — [9]) **pro.** — [10]) **vindicta (ae) de aliquo.** — [11]) **permitto 3.** — [12]) **dirĭmo 3.**

§ 8.

Genitiv gerunda i gerundiva.

1. Antīquissimis tempŏribus multi populi artem scribendi nondum cognōverant. — 2. Hostes repente procurrerunt, ut spatium p i l a in hostes c o n i c i e n d i non darētur. — 3. Homines inimīco animo datā facultate per provinciam i t i n e r i s f a c i e n d i temperaturos ab iniuria non existĭmabat (Caesar). — 4. His rebus[1]) fiĕbat, ut homines bellandi cupĭdi magno dolore affĭcĕrentur. — 5. Galli legatos ad Caesărem sui purgandi gratiā misērunt.

[1]) tako.

1. Nema većega razloga p l a č u[1]) nego ne moći plakati. — 2. Čitali smo knjigu Klitomahovu, koju bješe nakon razorenja Kartage (= nakon razorene Kartage) svojim zarobljenim sugradanima (= k svojim itd.)

poslao, da ih° tješi[2]). — 3. Štedljivost je znanje uklanjati se suvišnim troškovima. — 4. Mnogi škode bez namjere, da škode. — 5. Platon običavaše govoriti, neka bude učenik željan učiti se, slušati, pitati. — 6. Mnogi su poradi pohlepe za slavom željni ratovanja[3]). — 7. Mitridat plamćaše požudom, da čitavu Aziju osvoji. — 8. Lakomost je pohlepa za prekomjernim[4]) povećanjem[4]) bogatstva. — 9. Priroda je živim bićima najveću skrb za svoju obranu (= sebe braniti) usadila. — 10. Lakome ljude muči[5]) ne samo požuda, da bogatstvo umnože, nego i bojazan, da ga ne° izgube. — 11. Ciceron izjavljuje u govoru, koji je za Sulu držao, otvoreno, da mu je od bogova besmrtnika usađena odluka spasiti domovinu. — 12. Diogen plamćaše velikom žudnjom, da filozofa Antistena čuje. — 13. Sada je, vojnici, pravo° vrijeme, da se tijelo[6]) njeguje. — 14. Gali iznenada odlučiše[7]) rat ponoviti i na rimsku legiju navaliti[8]). — 15. Žalosna je riječ »oskudijevati«, jer joj se podmeće ovaj smisao: imao je, pa° više° nema. — 16. Agesilaju se činjaše doba (= vrijeme), da vojsku (čete) iz zimovišta izvede. — 17. Germani dodoše mnogobrojni u òkô Cezarov, da[9]) se opravdaju, što su dan prije bitku zametnuli[10]). — 18. Razbojnik je i onaj, koji ima volju robiti i ubijati. — 19. Romula i Rema osvoji želja, da u onim krajevima[11]), u kojima bijhu izloženi i odgojeni, grad sagrade. — 20. Bog je životinje ljudi radi stvorio[12]), tako n. pr.[13]) konja za vožnju[14]), goveče za oranje, psa za lov[15]) i stražu[16]).

[1]) = plakanju (gen.). — [2]) **consōlari — causā.** — [3]) **bella gero 3.** — [4]) **immodĭce divĭtĭas augeo 2.** — [5]) **pas.** — [6]) **plur.** — [7]) **consilium capio 3.** — [8]) **opprĭmo 3.** — [9]) **causā.** — [10]) **konj.** — [11]) **locus.** — [12]) **facio 3.** — [13]) **tako n. pr. ut.** — [14]) **vehĕre — causā.** — [15]) **venor 1.** — [16]) **custōdio 4.**

§ 9.

Dativ i akuzativ gerunda i gerundiva.

1. Pugnā male commissā consules placandis deis operam dabant. — 2. Terentilius Harsa legem tulit, ut decemviri legibus scribendis crearentur. — 3. Ad eas res conficiendas biennium sibi sătis esse duxērunt (Helvetii). — 4. Caesar in citeriorem Galliam ad conventus agendos profectus est. — 5. Catilīna nefaria consilia iniit ad urbem inflammandam civesque trucīdandos.

1. Jedna° ura i jedan° trenutak bijaše dovoljan za upropašćenje[1]) državâ (kraljevstvâ). — 2. Da[2]) škodi, svatko ima dosta snage. — 3. Hijeronim posla u Kartagu poslanike, da[2]) s Hanibalom savez sklope. — 4. G. Servilije bi po[3]) zaključku senatskom (= otaca) od pretora P. Kornelija u Etruriju poslan, da[2]) žito kupuje. — 5. Čovjek mekušac nije podoban podnositi tegobe ratne. — 6. Priroda je mnogim pticama (= od ptičâ) dala noge, koje su za plivanje prikladne. — 7. Aristotel tvrdi, da je čovjek za[2]) dvije stvari rođen: za shvatanje i za djelovanje. — 8. Dobro misliti[4]) i pravo činiti[4]) dovoljno je za dobar i blažen život[5]). — 9. Žestok vjetar dovoljan je vatru uspiriti. — 10. Imutak[6]) čovjeka° zasebnika nije dovoljan za uzdržavanje velike vojske. — 11. U Rimu se držaše svake godine narodna skupština radi izbora[7]) konzulâ. — 12. Cezar izabra mjesto, da[2]) se s Ariovistom dogovara[8]). — 13. Za jela[9]) bi Arhiji donesen list iz Atene. — 14. Tiberije Grakho, koji bješe kao triumvir za razdjeljenje[10]) poljâ (njivâ) izabran, bi od razjarena puka ubijen. — 15. Kad je Kamilo grad Veje razoriti išao[11]), zavjetovao je Apolonu deseti dio plijena. — 16. Tuga nije podobna[12]) stvari valjano razabrati, korisnu se dosjetiti, pogibeljnu se ukloniti. — 17. Od[3]) svih stvari nije za obranu[13]) moći[13]) ništa prikladnije od štovanja (= nego štovanu biti)[14]). — 18. Vidimo, da je čovjek rođen za uzdržanje[15]) i zaštitu[15]) ljudi.

[1]) **everto 3.** — [2]) **ad.** — [3]) **ex.** — [4]) **sentire — agĕre.** — [5]) **vivo 3.** — [6]) **divitiae.** — [7]) **creo 1.** — [8]) **colloquium habeo 2.** — [9]) **inter — cenare.** — [10]) **divĭdo 3.** — [11]) **pergo 3.** — [12]) **ne biti podobnu inhabilem esse ad.** — [13]) **opes tueor 2.** — [14]) **dilĭgo 3.** — [15]) **alo 3. — tueor 2.**

§ 10.

Ablativ gerunda.

1. Repĕriebat in quarendo Caesar initium esse fugae factum a Dumnorīge. — 2. Quae quisque prima signa conspexit, ad haec constĭtit, ne in quaerendis suis pugnandi tempus dimittĕret. — 3. Hostes et de expugnando oppido et de flumĭne transeundo spes fefellit. — 4. Nihil agendo homines male agĕre discunt. — 5. Exerceāmus memoriam ediscendis scriptis poētārum!

1. Vještina naporom[1]) sve savlada. — 2. Kako roditeljska, tako se isto i domovinska srdžba mora strpljivošću[2]) i podnošenjem[3]) ublaživati. — 3. Kaznom[4]) zločinaca drugi se od griješenja zaplašuju. — 4. Kaplja kamen dube ne silom, nego čestim padanjem[5]). — 5. Kod[6]) kažnjenja valja odstraniti srdžbu. — 6. Mnogo, što se ljenivcima mučno[7]) čini, izvrši se tim°, što° se pokuša[8]). — 7. Tim, što nepravde podnosimo, zaslužujemo mnogo veću hvalu, nego tim, što se osvećujemo. — 8. Marcel posla u Sirakusu poslanike, da s vodama o[9]) obnovi saveza ugovaraju. — 9. Upotrebljavajmo kod[9]) sklapanja prijateljstva takovu[10]) pomnju, da[11]) nikada[11]) ne[11]) počnemo ljubiti onoga, na° koga bismo jednoć mrziti mogli. — 10. Stječući novce

ljudi su ponajviše pomnjivi, birajući[12] prijatelje često neoprezni i nemarni. — 11. Razmišljanjem[13] često se[14] gubi[14] prilika. — 12. Krepost se pokazuje[15] u podnošenju tegoba, razboritost u izboru[12] dobra[16] i zla[16], a pravednost u tom⁰, da⁰ svakomu svoje daješ[17]. — 13. Fabije opomene[18] oba konzula, da Hanibala, lukava i nestrpljiva vojvodu, ne mogu pobijediti drukčije nego odgađajući bitku. — 14. Poslanici, koje bjehu Rimljani k Piru radi[9] izmjene[19] zarobljenikâ poslali[20], biše od njega časno dočekani. — 15. Duševna se snaga pokazuje[15] ne samo u počinjanju mučnih djela, u podnošenju[21] pogiblî, u izvođenju velikih stvari, nego i u svladivanju boli i u trpljenju nesreće. — 16. Tim, što istinu govorimo, često vrijeđamo, ulagivanjem se dopadamo. — 17. Kod[6] iskazivanja dobročinstava ne treba se ničemu tako silno⁰ uklanjati kao oholosti. — 18. Pobjeda biva slavna tim, što se protivnici pobijede[23], ne pak⁰ tim, što se protiv nesretnikâ[24] bjesni. — 19. U izvršivanju[25] je dužnosti sva čestitost života, u zanemarivanju njezinu (= nje) sramota. — 20. Prva knjiga Tuskulanskih razgovora[26] raspravlja (= je) o preziranju[27] smrti.

[1] **conor** 1. — [2] **patior** 3. — [3] **ferre.** — [4] **punio** 4. — [5] **saepe cado** 3. — — [6] **in.** — [7] **arduus.** — [8] **experior** 4. — [9] **de.** — [10] **is.** — [11] **ut ne quando.** — [12] **delīgo** 3. — [13] **delīběro** 1. — [14] **perīre.** — [15] **cerno** 3. — [16] **plūr.** — [17] **tribuo** 3. — [18] **moneo** 2. — [19] **permūto** 1. — [20] pas. — [21] **adire (rem).** — [22] **blandior** 4. — [23] **oppugno** 1. — [24] **affilctus.** — [25] **colo** 3. — [26] **disputatio.** — [27] **contemno** 3.

§ 11.

Atributivni particip.

(Gram. §. 207.—209.)

1. Caesar milites fortĭter pugnantes laudavit. — 2. Caesar urbi ab hostibus obsessae auxilium tulit. — 3. Moenia urbis ab hostibus dirŭta rex restitui iussit. — 4. Flumen Dubis ut circĭno circumductum paene totum oppĭdum cingit. — 5. Hostes undĭque circumventi fugā salūtem petĕre intendērunt. — 6. Omnes, qui adĕrant, magno fletu auxilium a Caesare petĕre coepērunt.

1. Nijedna moć[1], koja je opačinom stečena[2], nije dugotrajna. — 2. Mariđe je Bokha, kralja mauretanskoga, koji je pravom srodstva[3] sebi prisvajao Numidiju, ljuto kod grada Cirte potukao. — 3. Kazan, koja se odgodi, može se izvršiti, a⁰ koja se izvrši, ne može se opozvati[4]. — 4. Mrska je vrsta ljudi, koji usluge prebacuju. — 5. Cezar se oženi Kalpurnijom, kćerju Pizona, koji ga je u konzulatu imao⁰ zamijeniti[5]. — 6. Hrabrost je ona krepost, koja se za pravičnost bori[6]. — 7. Mnogi se razumom, koji im je Bog dao[7], služe[8] na prijevaru i pakost. —

8. Agis odgovori nevaljalu čovjeku, koji ga⁰ je pitao[9], tko je među Spartancima najbolji čovjek: Koji je tebi najnesličniji. — 9. Anarhasis reče nekomu Atičaninu, koji mu je spočitavao, da se u Scitiji rodio: Meni je na sramotu domovina, a⁰ ti domovini. — 10. Kad je Demonakt vidio nekoga, koji se svojim odijelom hvalio, ščepa[10] haljinu i reče: »Ta[11] ovo nošaše[12] prije tebe ovca, i bijaše ovca.« — 11. Diogen odgovori nekomu, koji ga⁰ je pitao, kako bi se najbolje neprijatelju osvetiti mogao: Ako se sâm pokažeš pošten i čestit čovjek. — 12. Tko se govorništvu hoće da uči, neka Atenjanina Demostena nasljeđuje. — 13. Svi, koji drugo čine, a⁰ drugo hine, nevjere[13] su, bezbožnici i⁰ pakosnici. — 14. Arhimed bi ubijen od vojnika, koji nije znao, tko je on. — 15. Kad je Pausanija, pobjegavši iz domovine, pohvalio u Tegeji Lacedemonjane, nekomu, koji mu⁰ je govorio: »Čemu dakle nijesi u Sparti ostao?« odgovori: »Jer[14] i liječnici običavaju biti ne kod zdravih, nego kod bolesnih.« — 16. Bijas ne odgovori ništa nekomu bezbožnomu čovjeku, koji ga⁰ je pitao[9], što je pobožnost. Kad je pak on za uzrok mučanju[15] zapitao, reče Bijas: Šuti, jer pitaš za stvari, koje se tebe ništa ne tiču. — 17. Nenadana bura poplaši većma brodare (= one, koji jedre), nego ona, koju su naprijed vidjeli[16]. — 18. Servije Tulije kraljevao je 42 godine tako, te je i za⁰ dobra i umjerena kralja, koji bi ga⁰ bio naslijedio (na prijestolu), bilo natjecanje mučno.

[1] **potentia.** — [2] **quaero** 3. — [3] **sanguis, ĭnis.** — [4] **revŏco** 1. — [5] **succēdo** 3. **(alicui)** (part. fut.). — [6] **propugno** (1.) **pro.** — [7] pas. — [8] **converto** (3.) **rem ad.** — [9] **percontor** 1. — [10] **prehendo** 3. — [11] **atque.** — [12] **gesto** 1. — [13] **perfĭdus** 3. — [14] **quoniam.** — [15] gen. — [16] **ante provĭdeo** 2. — [17] dat.

§ 12.

Predikativni particip.

[Gram. § 210. 1) 2).]

1. Multi Atheniensium iuvĕnes Socratem de gravissimis rebus dicentem audivērunt. — 2. Boii nostros latĕre aperto aggressi circumvenīre et id conspĭcāti Helvetii rursus instare coeperunt. — 3. Equĭtes cupidius novissĭmum agmen insĕcūti aliēno[1] loco cum equitātu Helvetiorum proelium committunt. — 4. Quos aliquamdiu inermes sine causā timuistis, hos postea armatos supĕrastis. — 5. Orgetŏrīgem damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremārētur.

[1] nezgodan.

1. Kad je filozof Krat nekoga mladića vidio, gdje u samoći hoda, upita ga, što ondje sam radi. Razgovaram se (govorim), reče on, sâm⁰ sa sobom. Krat mu[1] odvrati: Čuvaj se, da s rdavim čovjekom ne razgovaraš. — 2. Timoleon izgubi očinji vid; tu[1] nesreću[2] podnošaše tako strpljivo[3],

da ga nitko nije čuo, gdje bi se tužio. — 3. Kad je Diogen vidio dječaka, gdje pregrštima vodu grabi, smjesta razbi čašu[4], koju je obično[5] sa sobom nosio. — 4. Vidim, da neprijateljska vojska (bojni red) naprijed stupa; a što se bliže[6] primiče[6], to je pogibao veća. — 5. Čuh Heraklita, gdje je protiv Antioha, i tako isto[7] Antioha, gdje je protiv akademika zborio. — 6. Čuli ste, da se govori, da filozofi Epikurovci sve (= sve stvari) prosuđuju po tjelesnoj nasladi. — 7. Onima ne ćemo vjerovati, o kojima čujemo da krepost preziru. — 8. L. Kvinkciju Cincinatu bi, dok je orao, javljeno, da je diktatorom izabran. — 9. Kad su Etruščani odlazili od Rima, mogoše reći: Rimljane smo pobijedili, ali[0] od Horacija smo pobijeđeni. — 10. Servije Ahala ubi Spurija Melija, jer je na kraljevsku vlast težio[8]. — 11. Kad je Pir htio Tarenćanima da pruži pomoć protiv Rimljana, pozajmi brodove od Antigona. — 12. Kad se Tit nekoć za[9] večere sjetio[10], da čitav dan[11] nikomu ništa[12] dobro učinio nije, reče: Prijatelji, dan sam izgubio[13]! — 13. Kad su rimski zapovjednici molili za triumf, običavahu se izvan grada ustavljati i očekivati odluku čitavoga[14] senata. — 14. Persepol bi, pošto su ga Macedonci oplijenili[15], upaljen i sažežen.

[1] relativ. — [2] **calamĭtas.** — [3] **moderate.** — [4] **calix ĭcis, m.** — [5] **consuēvi** (pluskv.). — [6] **propius accēdo** 3. — [7] **et item.** — [8] **affecto** 1. (alqd.). — [9] **super.** — [10] **recordor** 1. — [11] abl. — [12] **quicquam.** — [13] **perdo** 3. — [14] **integer.** — [15] pas.

§ 13.

(Nastavak.)

1. Oslanjajući se dovoljno na položaj odlučiše Tirani podsjedanje svoga grada izdržati. — 2. Dok je Hanibal Sagunt podsjedao, poslaše Rimljani k njemu poslanike. — 3. Kad se Epaminonda povratio u Tebu, perzijski mu je kralj pet talenata na dar poslao. — 4. Što pomaže čovjeku osamdeset godina, ako se u[1] besposlici provedu? — 5. Mnogi se ljudi odadoše nauku filozofije, jer su sretno živjeti željeli. — 6. Kad bi Temistoklo iz Atene prognan, zaputi u Argos. — 7. Kad je Hanibal htio prijeći preko Alpa, Alpljani mu se odupriješe. — 8. Pošto se Grci domogoše Troje, popališe čitav grad. — 9. Diogen videći[2] nekoga nespretnoga[3] strijelca[3], postavi se veoma blizu biljege, i budući zapitan, zašto to čini, reče: da me kako[4] ne bi pogodio. — 10. Rimljani, premda ih je Hanibal u[0] mnogim bitkama[5] pobijedio[6], ipak ne izgubiše nade na spas. — 11. Lud je onaj, koji, kad konja kupiti hoće, ne gleda njega[0] samoga nego sedlo i uzde njegove. — 12. Danju ne vidimo[7] zvijezda, jer su sunčanom svjetlošću potamnjene. — 13. Kad je Agesilaj kroz Traciju proći htio, posla glasnike ka kralju macedonskomu, da pitaju, da li će ići kroz prijateljsku ili neprijateljsku zemlju[8]. — 14. Katilina zaputi k vojsci, da na domovinu zavojšti. — 15. Kad su se Helvećani htjeli iz svoje zemlje iseliti, nakupovaše silu (= velik broj) tegleće marve i tovarnih kola i sklopiše sa susjednim narodima[9] mir i prijateljstvo. — 16. Cezar posla naprijed uhode i centurione, da izaberu mjesto prikladno za òkô. — 17. Najvećom se radošću napunjuju srca mudrih ljudi, kad promatraju[10] red svemira i ispituju[11] uzroke stvarima[12]. — 18. Alobrožani bjehu poslali u Rim poslanike, da se na lakomost činovnikâ potuže.

[1] **per.** — [2] **animadverto** 3. — [3] **imperīte iacŭlans.** — [4] **forte.** — [5] abl. — [6] pas. — [7] **cerno** 3. — [8] **hostium — amicorum terra.** — [9] **civitas.** — [10] **intueor** 2. — [11] **indāgo** 1. — [12] gen.

§ 14.

Ablativus absolutus.

(Gram. § 210., 3; 211.)

1. Caesar triduo intermisso cum omnibus copiis eos sequi coepit. — 2. Propter muri altitūdĭnem oppidum paucis defendentibus Caesar expugnare non potuit. — 3. Helvetii sinistra impĕdīta non satis commŏde pugnare potĕrant. — 4. Romani pridie superioribus locis occŭpātis[1] proelium non commīserant. — 5. Caesar obsidibus acceptis primis civitatis armisque omnibus ex oppido tradĭtis in deditiōnem Suessiōnes accēpit. — 6. Castella commūnit, quo facilius, si se invīto transīre conentur, prohibēre possit. — 7. Dumnorix a castris insciente Caesare domum discēdĕre coepit. — 8. Helvetii legātos ad Dumnorīgem mittunt, ut eo deprĕcātore a Sequānis impetrarent.

[1] konces.

1. Velika su nada domovine učionice; kad one cvatu, i država cvate; kad one boluju, lako snađe i državu bolest. — 2. Dok je Romul kraljevao, ratovahu se gotovo neprestani ratovi sa susjednim narodima. — 3. Što može biti krasnije, nego kad krepost državom vlada? — 4. Dovršivši[1] Sabinski rat vrati se Tarkvinije slavodobitno u Rim. — 5. Grješnici ne mogu zaspati, jer savjest ne[2] da[2]; osvetnice (Furije) ih muče (progone). — 6. Obavivši[1] popis naroda proglasi[3] Tulije, da se svi građani rimski osvitkom dana nađu na Martovu polju. — 7. Priroda nam je užitak života dala kao[4] užitak[0] novaca, ne[5] odredivši unaprijed roka. — 8. Što iz zemlje raste[6], nekim se unutrašnjim nagonom razvija i sve se samo po sebi usavršuje[1] u svemu, ako ne djeluje nikakva sila protiv toga. — 9. Za carovanja Tiberijeva dogodi se vrlo velik potres, jer se velik broj gradova u jedan dan

srušio[7]. — 10. Pristanište kajetsko, koje je bilo veoma živahno i puno brodova, bi na očigled[8] pretora od gusarâ oplijenjeno. — 11. Po smrti[9] Trajanovoj bi Elije Hadrijan izabran za vladara. — 12. Pošto je Dion bio u Sirakusi ubijen, zauze Dionisije iznova grad Sirakusu. — 13. Godine 302. poslije[10] sagrađenja Rima (= grada) bi oblik države (ustav) opet preinačen, jer se vlada od konzulâ prenijela na decemvire. — 14. Atenjani krenuše, ne iščekavši pomoći[11], u boj protiv stotinu tisuća neprijatelja. —15. Haridem bi na zapovijed[12] Aleksandrovu iz Atene protjeran. — 16. Dok je Filip u Macedoniji snovao[13] velike pothvate, bijaše držanje Ptolemejevo u Egiptu drukčije; jer[14] pošto je očevom krvlju kraljevstvo stekao[15] pa umorstvu obaju[16] roditelja i pogubu brata dodao[17], poda se raskošnosti kao[18] nakon sretno obavljena posla[19].

[1]) **perfício 3.** — [2]) **obstrépo 3.** — [3]) **edíco 3.** — [4]) **tamquam.** — [5]) **nullus, a, um.** — [6]) **oriri.** — [7]) part. prez. — [8]) **inspecto 1.** — [9]) **defungor 3.** — [10]) **ab.** — [11]) **auxilia, órum.** — [12]) **iubeo 2.** — [13]) **intentum esse alicui rei.** — [14]) **quippe.** — [15]) **pario 3.** — [16]) **uterque.** — [17]) **adiungo 3.** — [18]) **velut.** — [19]) **res feliciter gero.**

§. 15.

(Nastavak.)

1. Treba[1] da kojega[2] valjanoga čovjeka odaberemo pa uvijek ga[0] pred očima imamo, da tako[3] rekao bih[4] njemu na oči[5] živimo i sve činimo, kao[4] da on[6] vidi[7]. — 2. Kao što se tišina mora poznaje[8], kad nikakav ni najmanji vjetrić ne diže valova, tako[3] se mirno i blago stanje duše poznaje[9], kad[10] nema (= nije) nikakve strasti[11], kojom bi se mogla uzburkati. — 3. Izgubivši[12] očinji vid ne mogaše Demokrit razlikovati bijelo i crno[13], ali mogaše dobro i[0] zlo, pravedno i[0] nepravedno[14], pošteno i[0] sramotno, korisno i[0] škodljivo[15], veliko i[0] malo. — 4. Kažu, da je Antonije, dobivši vijest o[0] smrti Kasijevoj, uskliknuo: Pobijedio sam! — 5. Poslije razorenja[16] Numancije odluči Scipion otpustiti pomoćnu vojsku. — 6. Romul, kažu, da nije samo svetovavši se sa svetim pticama grad utemeljio, nego da je i sam najbolji augur bio. — 7. Kakove može biti ugodnosti u[0] životu[17] (= koja može itd.), ako se uništi[18] prijateljstvo? — 8. Ako i[0] sve propadne[18], krepost ipak može sama sebe održati. — 9. T. Manlije Torkvat ubi na očigled[5] obadviju[19] vojska Gala, koji ga bješe na megdan izazvao, te mu[0] uzme (= liši ga[0]) ogrlicu. — 10. Spoznavši Mitridat, kako je velik rat počeo, zamoli preko poslanikâ Cimbre za pomoćnu vojsku. — 11. Za Anaksagoru se pripovijeda, da je čuvši, da mu je sin umr'o, rekao: Znao sam, da sam smrtna čovjeka[0] rodio[20]. — 12. Liječnici misle, kad uzrok bolesti spoznadu[21], da su pronašli način liječenja. — 13. Pokorivši Punjane i Macedonce činjahu se Rimljanima još jedini Aheici odviše mogućni.

[1]) gerundiv. — [2]) **aliquis.** — [3]) **sic.** — [4]) **tamquam.** — [5]) **inspecto 1.** — [6]) **ille.** — [7]) koni. — [8]) **intelligo 3.** — [9]) **cerno 3.** — [10]) **cum.** — [11]) **perturbatio.** — [12]) **amitto 3.** — [13]) **ater 3.** (plur.). — [14]) **aequus — iniquus.** — [15]) **inutilis.** — [16]) **tollo 3.** — [17]) gen. — [18]) **perdo 3.** (pasiv.). — [19]) **uterque.** — [20]) **gigno 3.** — [21]) pas.

§. 16.

(Nastavak.)

1. Kad je buknuo rat među Rimljanima i Albancima pod zapovjedništvom[1] Hostilija i Fufecija, bi zaključeno[2], da se stvar dokonča borbom[3] nekolicine. — 2. Euripid je iz početka učio (= nastojao oko) filozofiju u školi[4] Anaksagorinoj. — 3. Kod Maratona bi pod vodstvom[1] Miltijadovim od deset tisuća Grka potučeno sto tisuća pješaka i deset tisuća konjanika. — 4. Izgubivši[5] prastara svoja naselja, zauzeše Tuščani pod zapovjedništvom[1] Retovim Alpe. — 5. Kad je more tiho, može svaki brodar[6] krmiti; ali[0] kako[7] se digne[8] ljuta bura[9] i kod uzburkana mora brod ponese, tada je potreban (od potrebe) čitav[0] čovjek i krmar. — 6. Na savjet[10] i pod vođenjem nekoga prebjega opkoliše[11] Brućani grad svoj podsadnom vojskom. — 7. Kažu, da je Kserkse na poticanje magâ zapalio hramove grčke. — 8. Govornik Galba bijaše za moga djetinjstva[12] u velikoj časti[13]. — 9. Preko volje[14] onih, od kojih se Far posjednut drži, ne mogu brodovi u luku aleksandrijsku ući. — 10. Tal Milećanin, kažu, da je prvi od svih prorekao pomrčanje sunca, koje se pod vladom[15] Alijatovom dogodilo[16]. — 11. Glas bješe pukao[17], da se August u pratnji[18] Fabija Maksima odvezao na otok[0] Planaziju, da posjeti Agripu. — 12. Po kazivanju[19] Pausanijinu ubio je Epaminondu Gril, sin Ksenofontov. — 13. Za konzulovanja[20] Sp. Kasija i Postuma Kominija bi sklopljen savez s Latinima. — 14. Za konzulâ M. Minucija i A. Sempronija bi dovezena[21] velika sila žita sa (= iz) Sicilije u Rim, i u senatu se vijećalo o[0] tom[0], po što[22] da se daje puku[23]. — 15. Atenjani i Etoljani spremahu se sa svom[24] silom[25] na rat, koji bjehu već za života[26] Aleksandrova zapodjeli. — 16. Eumen bi bez znanja Antigonova od stražarâ zadavljen. O njemu se može spomenuti, da za njegova života nitko nije bio kraljem nazivan od (između) onih, koji su se nazivali[28] kraljevi po smrti Aleksandrovoj. — 17. Budući da je Galija bila mirna, zaputi Cezar u Italiju. — 18. Gdje (kad) je priroda vodilja[1], nikako[29] se pogriješiti ne može.

[1]) **dux.** — [2]) **zaključuje se placet.** — [3]) **certatio.** — [4]) **praeceptor.** — [5]) **amitto 3.** — [6]) **quilibet (quivis) nautarum.** — [7]) **ubi.** — [8]) **orior 4.** (ne prezent). — [9]) **tempestas.** — [10]) **auctor.** — [11]) **cingo 3.** — [12]) **puer.** — [13]) **honor.** — [14]) **invītus.** — [15]) **rex.** — [16]) **fiĕri.** — [17]) **rumor incēdit.** — [18]) **comes, ĭtis.** — [19]) **testis.** — [20]) **consul.** — [21]) **advĕho 3.** — [22]) **quantus** (gen.). — [23]) **plebs.** — [24]) **summus 3.** — [25]) **plur.** — [26]) **vivus.** — [27]) **ignarus.** — [28]) pasiv glagola **appello 1.** — [29]) **nullo pacto.**

§ 17.

Drugi izrazi za latinske participijalne rečenice.

(Gram. §. 212.)

1. Kod rijeke Alije nagnu bježati gotovo[1]) sva rimska vojska; kod Kaudinskih klanaca predade oružje i ne[2]) pokušavši bitke. — 2. Neoprezno je koga u pouzdano prijateljstvo primati ne poznavajući ga (= ne poznata). — 3. Kako mnoga i kako velika dobročinstva iskazuje nam Bog, da i[3]) ne znamo! — 4. Fabricije dade liječnika Pirova svezati[3]) i° ka gospodaru natrag odvesti. — 5. Pompej je Numidiju Hijarbi oteo[3]) i° Masinisi povratio[4]). — 6. Manlije bi poradi[5]) obrane (= obranjenja) Kapitolija nazvan Kapitolinskim. — 7. Ljudi su većma skloni braniteljU[6]) nego tužiteljU[6]). — 8. Kad su se P. Scipionu kod natjecanja[7]) za edilstvo protivili pučki tribuni govoreći[8]), da se na nj nikakav[9]) obzir imati ne smije[10]), reče on: Ako me svi kviriti hoće[11]) učiniti edilom, godina imam dosta. — 9. Teba se i prije rođenja[12]) Epaminondina i poslije propasti njegove pokoravaše sveđer tuđemu gospodstvu. — 10. Treće godine poslije[13]) izagnanja[14]) kraljevâ ode Tarkvinije u Tuskul. 11. Aleksandar Feranin uhvati[3]) Pelopidu i° baci u tamnicu. — 12. Vožnja i putovanje i promjena[15]) kraja krijepi duh. — 13. Godine 302. poslije[16]) sagrađenja[17]) Rima (= grada) biše izabrani decemviri, da napišu za državu zakone. — 14. Kad je Cezaru uskratio[18]) Pompej triumf, on ga oružanom silom iz grada protjera[3]) i° kod Farsala ametice potuče. — 15. Neporočnu čovjeku vjeruje se, ako[3]) se i[3]) ne kune. — 16. Rimljani pomogoše Grcima protiv tiranina Nabisa ne bivši za° to° ni° zamoljeni[19]). — 17. Osamdesete otprilike godine poslije osvojenja Troje bi Pelopovo potomstvo protjerano od potomstva Herkulova. — 18. P. Scipion Emilijan, za koga smo rekli da je od Paula roden[20]), a° od Scipiona, sina Afričkoga, posinjen bio, bi kod natjecanja za edilstvo (= kad se natjecao za itd.) izabran konzulom. — 19. Aleksandar je mnoge ustanke buntovnih[21]) naroda u njihovu zametku (= kad su postajali) ugušio. — 20. Platon umrije u osamdeset i prvoj godini dobi (svoje) kod pisanja (= pišući).

[1]) **prope.** — [2]) **i ne ne — quidem.** — [3]) **particip.** — [4]) **restituo 3.** — [5]) **ob.** — [6]) **defendĕre — accusare.** — [7]) **petĕre rem.** — [8]) govoriti, **da ne nego 1.** — [9]) **ullus.**

[10]) **gerundiv.** — [11]) **velle.** — [12]) **nascor 3.** — [13]) **post.** — [14]) **exĭgo 3., ĕicio 3.** — [15]) **mūto 1.** — [16]) **ab.** — [17]) **condo 3.** — [18]) pas. — [19]) **rogo 1.** — [20]) **gigno 3.** — [21]) **rebellans, tis.**

§ 18.

Supin.

(Gram. § 213.)

1. Bello Helvetiorum confecto totius fere Galliae legati ad Caesarem convenerunt gratŭlatum. — 2. Hannĭbal patriam defensum ex Italia revŏcatus est. — 3. Difficile dictu est, quot quantaque periclŭla bello Punĭco secundo Romani subierint. — 4. Quid est tam iucundum cognĭtu atque audītu, quam sapientibus sententiis ornāta oratio!

1. Fabija Piktora poslaše[1]) u Delfe k proročištu, da pita, kojim bi se molitvama[2]) i žrtvama[2]) mogli bogovi umilostiviti. — 2. Koriolan bivši° za svoga° izbivanja osuđen zaputi[3]) k Volšćanima u progonstvo[3]). — 3. Iz Grčke dođoše poslanstva u Rim, da se potuže na nasilja (nepravde) kralja macedonskoga. — 4. Lacedemonjani poslaše Agesilaja ratovati[4]) u Aziju. — 5. Jugurta posla jednoga° Numidanina naprijed, da uhodi[5]) namjere kralja Bokha. — 6. Za čudo je (= nevjerojatno je reći), kako Aleksandra nije zaplašilo ni mnoštvo neprijateljâ, ni velika sila strijelâ, ni tako velika vika napadačâ[6]). — 7. Kad se Ciceron, bivši° iz progonstva natrag pozvan, vraćao iz Brundisija u Rim, dođoše k njemu odasvud poslanici općina, da mu° čestitaju. — 8. Teško je pogoditi (= vidjeti), da li[7]) su Atika prijatelji većma štovali[8]) ili ljubili. — 9. Što je pripovijetka kraća, to je jasnija i za razumijevanje lašnja. — 10. Vidite, da nije slobodno[9]) reći, da je starost Fabijeva bila jadna. — 11. Hanibal, čudne li stvari (nevjerojatno je reći), za dva dana[10]) i dvije noći prispije u Hadrumet, koji je od Zame otprilike tri stotine tisuća koraka udaljen. — 12. Agesilaj odvede vojnike obogaćene velikim plijenom natrag u Efes zimovanja radi. — 13. Pametan savjet, koji je iz početka mučno čuti (= koji je mučan[11]) za čuvenje), pokazuje se[12]) poslije, kad se korist vidi, ugodan. — 14. Kvint Ciceron zadrža jedan° dio vojnikâ u okolu; neke posla, da uhode[13]), što su neprijatelji naumili, druge, da krme dobave. — 15. Nije teško vidjeti, da je grijeh[15]) i činiti, što je grijeh misliti. — 16. Pompej bi najvećim suglasjem svojih sugrađana poslan u Aziju, da dovrši onaj dugotrajni i mrski rat s Mitridatom. — 17. Teško je reći, koliko (= kako silno) prijaznost i ljubežljivost u govorenju predobiva srca ljudska.

[1]) pas. — [2]) **preces suppliciaque.** — [3]) **exsŭlare — abire.** — [4]) **bello 1.** — [5]) **explōro 1.** — [6]) **lacesso 3** (part. prez.). — [7]) da li — **ili utrum — an.** — [8]) **vereor 2.** — [9]) nije slobodno **nefas est.** — [10]) **biduum.** — [11]) **gravis.** — [12]) **fiĕri.** — [13]) **explōro 1.** — [14]) naumiti nešto **aliquid consilii capio 3.** — [15]) **nefas.**

§. 19.

Ponavljanje.

1. Marko Katon i Gaj Cezar bili su odlični izvanrednom[1] snagom duševnom, ali protivnim značajima. Cezar se držaše za velikoga poradi[0] dobročinstava i blagotvornosti[2], Katon poradi besporočnosti[2] života; onaj bijaše glasovit blagošću i milosrđem, ovomu bješe strogost pribavila[3] ugled (dostojanstvo); Cezar steče slavu davanjem, podupiranjem, praštanjem, Katon tim, da ništa nije darivao[4]; u onoga se hvaljaše[5] sreća, u ovoga postojanost. — 2. Jedino je i najbolje sredstvo za krijepljenje[6] pameti vježbanje i naprezanje. — 3. Cimon Atenjanin bijaše tako darežljiv[7], da, premda[8] je na mnogo mjesta imao zaselaka i vrtova, nikada nije u njima postavio stražara, da voće čuva[9]. — 4. Spavanje, vino, goščenje i[0] nerad istrošiše tijelo[10] i duh[10] Hanibalovih vojnika tako, da im svu snagu za pobjedu (= za pobjedivanje) oduzeše. — 5. Aleksandar posla k materi i supruzi Darija pobijedena kod Isa glasonoše[0], da[0] jave, da će ih on posjetiti doći. — 6. Kserkse upita Atenjanina Haridema, čovjeka ratu vješta, da li mu se čini njegova vojska dovoljno opremljena za zator[11] neprijatelja? — 7. Mnogim ljudima nedostaje umjetnost i znanje oprezna vladanja[12], i stoga neopreznim djelovanjem često druge ljude vrijeđaju. — 8. Sa (= iz) Sicilije bjehu došli poslanici u Rim, da se na pretora Vera potuže, što je provinciju oplijenio. — 9. Ratovanja željni ljudi osjećaju[13] veliku bol, kad dosta daleko tumarati ne mogu. — 10. Nakon osvojenja Sirakuse poštedi Marcel sve zgrade, kao da je došao, ne da na grad juriša, nego da ga brani. — 11. Za konzulovanja govornika M. Tulija Cicerona i G. Antonija godine 689. od sagradenja Rima (= grada) uroti se L. Sergije Katilina, čovjek veoma odlična roda[14], ali veoma rdava značaja[15] na[16] upropašćenje domovine. — 12. Ludost je misliti, da se neradom[17] ili zavjetima rat[18] dovršiti[18] može. — 13. Scipion, unuk Scipiona Afričkoga, držaše se ne samo za spremna[19] na[16] boj (borenje), nego i za veoma iskusna[20]. — 14. Arion krenu[21] iz Korinta, da čuvene zemlje, Siciliju i Italiju, posjeti. — 15. Apije Klaudije oduze frulašima pravo javno[22] se gostiti i pjevati[23]. — 16. I volju za griješenje kazne[24] bogovi.

[1] **ingens.** — [2] abl. — [3] **addo** 3. — [4] **largior** 4. — [5] **laudo** 1. — [6] **augeo** 2. — — [7] = tolike darežljivosti (**liberalitas**; abl. qualit.). — [8] **cum.** — [9] **servare — gratiâ.** — [10] plur. — [11] **obtĕro** 3. — [12] oprezno se vladati **caute se gerĕre.** — [13] **osjećam veliku bol magno dolore afficior** 3. — [14] odličan rod **nobile genus** (abl.). — [15] **rđav značaj pravum ingenium.** — [16] **ad.** — [17] **sedeo** 2. — [18] **debello** 1. — [19] **paratus.** — [20] **consultus.** — [21] **proficiscor** 3. — [22] **in publico.** — [23] **decanto** 1. — [24] **pas.**

§ 20.

Indikativ.

(Gram. § 215.)

1. Orgetorīgem damnatum poenam sequi oportebat, ut igni cremaretur. — 2. Omnis condicio accipienda fuit potius quam relinquenda patria. — 3. Non Ciceronem, sed Clodium exsilio multari iustum erat. — 4. Sive manemus, sive proficiscimur, periculum non est, si modo unum omnes sentīmus [1]. — 5. Vercingetŏrix quoscumque adit ex civitate, ad suam sententiam perducit. — 6. Virtutem qui adeptus erit, ubicumque erit gentium, a nobis diligetur. — 7. Credulitate meā paene deceptus sum.

[1] **unum sentire** biti složnu.

1. Ako se rata okanimo, ne ćemo nikada uživati mira. — 2. Tko je od[0] obojice[0] bogatiji, koji nuždu trpi ili koji obiluje[1]? — 3. Mogao bih imenovati mnoge vrle ljude, koji su po[0] više godina od najvećih boli mučeni bili i boli svoje vrlo srčano podnijeli. — 4. Preopširno bi bilo nabrajati sve bitke, u[0] kojima (abl.) je Hanibal pobijedio Rimljane. — 5. Teško bi bilo sve razložiti, čim se Ciceron za domovinu zaslužan učinio. — 6. Ne bi ti imao[0] dopustiti, da te drugi dobročinstvima prestižu. — 7. To bi nam valjalo uvijek na umu imati[2], da smrt preziremo. — 8. Ti bi bio imao[9] biti, Katilina, već davno za zapovijed konzulovu odveden na smrt. — 9. Ili se rat ne bi bio imao[3] početi, ili bi se bio imao ratovati prema dostojanstvu naroda rimskoga. — 10. Argivska svećenica ne bi se bila mogla ka hramu voziti, da[4] sinovi Kleobis i Biton nijesu sami sebe u jaram upregli[5] i vukli[5] kola, na[0] kojima se mati vožaše. — 11. Grakho svrši udaren odlomkom klupe život, koji bi bio mogao najslavnije provesti. — 12. Bilo bi bolje, da Pompej poslije farsalske bitke nije u Egipat bježao. — 13. Obijest tvoja malo te nije upropastila. — 14. Drveni most bio bi gotovo neprijateljima put otvorio[6], da[4] nije bilo jednoga čovjeka, Horacija Kokla. — 15. Volumnija bi bila imala prema tebi biti uslužnija negoli je bila. — 16. Dobri ljudi ispunjavaju svaku dužnost, kako mu drago teška[7] bila. — 17. Što se god dogodilo, poštenjaci se posavjetuju i (ono) na dobro obrate[8]. — 18. Gdje mu drago čovjek bio, dobročinstvu je prilike[9]. — 19. Zakoni kretski, potvrdio ih Jupiter ili[10] Minos, obrazuju mladež naporom. — 20. Budi da[11] je Sula ili[11] Marije ili[11] oba ili[11] Oktavijan ili[11] Cina ili[11] itko drugi građanski rat želio, ja ga proglašujem poganim građaninom države.

[1] **obilujem superat mihi.** — [2] **meditor** (1.) ut. — [3] **oportet.** — [4] **da ne nisi.** — [5] koni. pluskv. — [6] otvoriti put **iter do,** 1. — [7] kako mu drago težak **quamuscunque.** — [8] **converto** (3.) **in** (s akuz.). — [9] **locus.** — [10] **sive — sive.** — [11] **sive.**

§ 21.

Coniunctivus potentialis.

(Gram. § 216.)

1. Propinquum potius quam vicīnum defenderis (defendas). — 2. Quis unquam arbitrarētur hoc tantum bellum tam celeriter confici posse? — 3. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim eloquentiam rem esse difficilem. — 4. Haud facile discerneres, utrum Hannibal iuvēnis imperatori an exercitui carior esset.

1. Ja bih pristao uz one, koji vele, da su Kapuu i Nolu Tuščani utemeljili[1]. — 2. Nijedne kreposti Aleksandra Velikoga ne bih većma pohvalio nego brzinu. — 3. Ne bi bio mogao[0] lako razabrati, da li je Sempronija štedjela manje novce ili glas (poštenje). — 4. S Platonom ne bih nerado bludio. — 5. Možda će tko[2] reći (= bi tko rekao): Ne bi li smio čovjek, kad bi od gladi skapavao, oteti ništariji kruh? — Nipošto.

[1]) pas. — [2]) **quispiam.**

§ 22.

Imperativ i konjunktiv adhortativus.

(Gram. §. 218. i 219.)

1. Cura, ut valeas, et me, ut amas, ama. — 2. Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat. — 3. Quoniam supplicatio decrēta est, celebratōte illos dies cum coniugibus ac liberis vestris! — 4. Desilīte, milites, nisi aquilam hostibus prodere vultis. — 5. Nolī credĕre (ne crediderīs) te cosuetudine malorum hominum meliorem fore. — 6. Quae punire solēs, ea tú ne feceris ipse!

1. Kao što spoznaješ[1] Boga iz djela njegovih, tako iz divote kreposti spoznavaj božansku silu duha[2]. — 2. Uči se, ali od ljudi[0] naučnih; neuke sâm poučavaj! — 3. Gledajte[3] za se, građani, skrbite[4] za domovinu, čuvajte[5] sebe, svoje žene, svoj imutak[6]; branite čast (= ime) i blagostanje naroda! — 4. Vladè neka budu pravedne, i državljani neka im se smjerno i bez otpora pokoravaju! — 5. Kod Rimljana bijaše zakon: Ako se tko kod krade zateče[7], neka bude bijen; ako je rob onaj, koji kradu počini[7], neka bude šiban i sunovraćen s Tarpejske pećine. — 6. Bijaše zakon Solonov: Tko prognanika primi[7], neka bude sâm prognan (= u progonstvo poslan). — 7. Knjige Ksenofontove za mnoge su stvari veoma korisne; njih, molim[8], čitajte marljivo! — 8. Nuder razmišljajte, kakva je[9] umjerenost u ostalim stvarima! — 9. Neki Sicilijanac, kojemu je pretor Scipion davao za zastupnika u[0] nekoj parnici[10] pobratima svoga, odlična, ali veoma budalasta čovjeka, reče: »Podaj de, pretore, toga[11] zastupnika protivniku momu, a meni da[0] nijesi dao[12] nikakva[13].« — 10. Stare žene[14] često dva[15] do[16] tri dana[15] glad[17] podnose; ustegni atletu hranu jedan dan, molbama će navaliti na olimpskoga Jupitera.

[1]) **agnosco** 3. — [2]) **mens.** — [3]) **consŭlo** 3. (s dat.). — [4]) **prospicio** 3. (s dat.). — [5]) **conservo** 1. — [6]) **fortunae, arum.** — [7]) ne prezent! — [8]) **quaeso.** — [9]) konj. — [10]) gen. — [11]) **iste.** — [12]) konj. perf. — [13]) **nemo.** — [14]) stara žena **anicŭla.** — [15]) dva dana — tri dana **biduum — triduum.** — [16]) **vel.** — [17]) **inedia.**

§. 23.

(Nastavak.)

1. Publije Decije Mus poviknu: Slijedite me, vojnici, koji ste me uvijek slijedili; ja ću vas noću u neprijateljski ôkô voditi. Vi[0], kojima se to spasonosno čini, na noge se[1], stupite na desnu stranu! — 2. Bezbožnici da se ne usuđuju srdžbu božju darovima ublaživati! — 3. Gnjevljivac nije vazda srdit; razdraži ga[0], pa ćeš ga naskoro vidjeti gdje[0] bjesni. — 4. U nesreći nemoj duhom klonuti. — 5. Nemojte se prepirati u srdžbi (= srditi) o stvari neizvjesnoj. — 6. Nemoj misliti, da sam štogod drugo namjeravao nego[2] zadovoljiti tvojim nalozima. — 7. Gledaj (= čini), moj Tirone, da se ni za što[3] drugo ne brineš, nego[4] da se što prije[5] oporaviš. — 8. Čuvaj se, da ne povjeruješ[6] riječima nevaljalih ljudi. — 9. Nemoj prezirati ljude neugledna uzrasta; savjetom može biti jak, komu je narav tjelesnu snagu uskratila. — 10. Ako me ljubiš, Kvinto moj[0], gldeaj (= čini), da se obzirno voziš. — 11. Da nijesi kazao ništa nepristojno, jer nepristojnim se riječima[7] sramežljivost malo po malo ubija. — 12. Budi uvijek tako dobrostiv prema[8] meni, kao što si dosada bio. — 13. Kad je filozof Krat nekoga mladića vidio gdje[0] u samoći hoda, upita ga[0], što ondje sâm radi. »Sa sobom se,« reče mladić, »razgovaram (govorim).« — Krat pak[9] mu[0] reče: »Čuvaj se, da se s rđavim čovjekom ne razgovaraš.«

[1]) **agīte.** — [2]) **quam ut** (s konj.). — [3]) da ni za što **ne quid.** — [4]) **nisi ut.** — [5]) **quam primum.** — [6]) **fidem habeo** 2. — [7]) akuz. s per. — [8]) **in** (s akuz.). — [9]) relat. **(qui).**

§ 24.

(Nastavak.)

1. Imitēmur maiores nostros, patriam amemus, religionem colamus, misĕros adiŭvēmus neve unquam desĕrāmus! — 2. In consilio capiendo omnem Galliam respiciamus, quam ad nostrum auxilium concitavimus! — 3. Nemo plus optet, quam quod ad vivendum satis est. — 4. Me absente,

milites, eruptionem ne feceritis. — 5. Ne vos paeniteat proditorem patriae damnavisse. — 6. Aut ex urbe exeant socii Catilinae aut quiescant, aut, quae merentur, exspectent.

1. Težimo na ono, što je najbolje, ne na° ono°, što je najobičnije! — 2. Ugledajmo se[1] u primjere onih, kojih strpljivost hvalimo, kao n. pr.[2] Sokrata. — 3. Ako smo za službovanja[3] svojim sugrađanima štogod koristili, daj° da° im i mirujući[4] koristimo! — 4. Ulagivanje, pomagalo grijehâ (opačina), daleko od nas bilo (= bilo uklonjeno)[5]! — 5. Što smo viši, to se čednije vladajmo! — 6. Drugima mnogo, sebi ništa ne praštaj! — 7. Usadimo sebi° u pamet, što je najblaži i upravo zato najveći čovjek, Trazeja, često običavao govoriti: Tko na slaboće[6] mrzi, na ljude mrzi. — 8. Tko mir želi, neka se na° rat sprema! — 9. Ništa da ne praštate, suci, ništa nikomu[6] za volju da ne činite, milosrđem da se ne dajete° ganuti! — 10. Filozofi, koji u životu popuznu, neka se prestanu hvalisati! — 11. To neka bude jezgra našoj odluci[7]: što mislimo, to govorimo; što govorimo, to mislimo; govor[8] neka se slaže sa životom! — 12. Prije svega drugoga neka svatko narav svoga tijela poznaje!

[1]) **respicio** (3.) **aliquid.** — [2]) kao n. pr. **ut.** — [3]) za službovanja **occupatus** 3. — [4]) **otiōsus** 3. — [5]) ukloniti **amoveo** 2. — [6]) **vitium, ii.** — [7]) gen. — [8]) **sermo.**

§ 25.

Coniunctivus concessīvus i optativus.

(Gram. §. 220. i 221.)

1. Sit hoc verum, ego credere non possum. — 2. Ut omnes captīvi idem dixerint, fides iis habenda non est. — 3. Fremant omnes (licet); dicam, quod sentio. — 4. Utinam tibi bonam mentem dii immortales dent! — 5. Utinam ne ab hostibus vincamur! — 6. Utinam virorum fortium atque innocentium copiam magnam haberemus! — 7. Utinam (ili: veilem) Catilina omnes secum suas copias eduxisset.

1. Neka° si oprezno, neka si mudro radio, koristilo to°, što si učinio, nije. — 2. Karbon je bio nevaljao građanin, nepravedan konzul, nemiran čovjek; budi° da je drugima bio, tebi nije bio. — 3. Neka se vojnik srdi čovjek; budi° da je drugima bio, tebi nije bio. — 3. Neka se vojnik srdi (= ima srdžbu), mudar se čovjek ne smije srditi. — 4. Da[1] bismo isto tako lako mogli istinu naći kao neistinu dokazati. — 5. Ciceron piše prijatelju Papiriju[2] Petu: Ne živio ja°, ako mi je osim tebe itko preostao, u kom bih mogao° prepoznati sjenu[3] stare[4] naše srdačnosti. — 6. Horacije probode svoju sestru pa reče: Odlazi, jer° si braću i domovinu zaboravila[5]. Tako pošla svaka[6] Rimljanka, koja[6] za neprijateljem žali. — 7. Volio bih, da° meni vjeruješ nego bratu. — 8. Bio bih

volio, da° si kod kuće ostao! — 9. Kamo[1] sreće[1] da[1] nijesu Atenjani poslušali savjete Kleonove! — 10. O[1] da[1] si zdrav i čitav u Atenu došao!

[1]) **utinam.** — [2]) = ka (ad) Pap. P. — [3]) **imāgo, inis.** — [4]) **antiquus.** — [5]) part. — [6]) svaki koji **quicumque.**

§. 26.

(Ponavljanje.)

1. S mirnom dušom neka kazan podnose oni, koji su je zaslužili. — 2. Kad° su° Eukrita upitali[1], koji od° obojice° htio bi da bude: Kres ili Sokrat, odgovori: Za° života htio bih da budem Kres, na° samrti[2] pak Sokrat — 3. Kad (= budući da) smo prvi dio prošli, daj° da° na drugi prijeđemo. — 4. Toga se u svakoj[3] prilici života držimo, da prema° sebi[4] uvijek neublaživi budemo! — 5. Da bi se ljudima (= čovjeku) sve mililo, što se i° Bogu mili! — 6. Ne živio ja°, ako moja ljubav k roditeljima ikada prestane! — 7. Htio bih, da skrbiš[5] za svoje i Tulijino zdravlje. — 8. Cezar otpravi Pompeju ove naloge: Pompej neka putuje u svoje pokrajine; oba vojvode neka raspuste svoje vojske; u Italiji neka svi polože oružje; strah neka se ukloni[6] iz države, i sva državna uprava neka se prepusti senatu i narodu rimskomu. — 9. Antisten reče nekomu prijatelju, koji mu se tužaše, da° je svoj dnevnik izgubio: Takovo[7] što[7] imao si[8] radije pameti negoli hartiji povjeriti. — 10. Kad je Euklid, učenik Sokratov, čuo nemilu riječ brata svoga, koji je govorio: »Ne bilo me (= umr'o), ako ti se ne osvetim,« odgovori: »Ja pak[9] ne živio, ako te ne uputim[10], da me, kad te srdžba[11] mine[11], ljubiš većma nego prije.« — 11. Htio bih, da vam je sav nauk o dužnostima poznat. — 12. Nijedna prilika života ljudskoga, bavio se čovjek[12] sam sobom ili s drugima u savez stupio, ne može biti prosta od dužnosti. — 13. Dvije stvari, koje drugima uzrokuju mlitavost, poticahu P. Scipiona: dokolica i samoća. Želio (= htio) bih, da je i nama slobodno to reći. — 14. Rekao (= vjerovao) bi bio, da je Sula ne kao osvetnik[13] rata, nego kao pomiritelj u Italiju došao; s tolikom je tišinom vojsku svoju kroz Kalabriju i Apuliju doveo[14] u Kampaniju.

[1]) pas. — [2]) **morior** (part. prez.). — [3]) **omnis.** — [4]) dat. — [5]) skrbiti za **curo** (1.) **aliquid.** — [6]) **tollo** 3. — [7]) **ista.** — [8]) imati **oportet** (s akuz. i inf.). — [9]) **ego vero.** — [10]) ne prezent! — [11]) **pono** (3.) **iram** (abl. aps.). — [12]) prevedi sa zamj. »tu«. — [13]) **vindex, icis.** — [14]) **perduco** 3.

§ 27.

Coniunctivus deliberativus.

(Gram. § 223.)

1. Quo irem? cuius auxilium implōrarem? — 2. Quid enumĕrem artium multitudinem, sine quibus vita omnino nulla fuisset? — 3. Haec cum vidē-

rem, quid agerem, iudices? contenderem contra tribunum plebis armis? — 4. Quis iure non miretur, tam parvum numerum bonorum oratorum inveniri!

1. Što da kažem o djetinjoj ljubavi Scipionovoj k svojoj materi? što o darežljivosti prema svojim sestrama? što o dobroti prema svojti? što o pravednosti prema svima? — 2. Valerije svaki dan pjevaše; bijaše naime glumac; što drugo da je činio? — 3. Daj[1] mi, molim te[0], na znanje, komu da dadem list, koji ću ti poslije pisati (= poslati). — 4. Bijesan gladijator ratuje protiv domovine naše. Njemu da popustimo? njegove uvjete da slušamo? — 5. Budi (recimo) da[2] je tako, što je u toj stvari (= što ta stvar ima) radosno ili slavno. — 6. Budi (recimo) da[2] se sve dogodi protiv našega mnijenja, ipak ćemo ratovati protiv neprijatelja domovine. — 7. Budi (recimo) da[0] Filipa ne izjednačujete s Hanibalom, s Pirom ćete ga doista izjednačiti. — 8. Nek ne bude sunca, mjeseca i zvijezda, zar da se već zato[0] vjeruje, da Boga nema? — 9. Čemu da govorim o vojništvu, u kojem su stari Rimljani ne samo svojim junaštvom veliku slavu stekli[3], nego još više svojom bojnom vještinom.

[1]) prev.: htio bih, da se pobrineš (**curare**), da znadem. — [2]) budi (recimo) da **ut**. — [3]) veliku slavu steći **multum valeo** 2.

§ 28.

Praesens.

(Gram. § 228. I.)

1. Homines fere[1] libenter id, quod volunt, credunt. — 2. Sui cuique cari sunt. — 3. Fortes fortuna adiŭvat. — 4. Concordiā parvae res crescunt, discordiā maximae dilabuntur. — 5. Cicero dicit virtutem imitatione dignam esse, non invidiā.

[1]) obično, većinom.

1. Bog se ne vidi, a[0] ipak se poznaje iz djela svojih. — 2. Nijesu plodne sve njive, koje se obrađuju. — 3. Hostis, veli, Ciceron, zvaše se kod naših preda onaj, koga mi sada inostrancem zovemo. — 4. Stoik Zenon tvrdi, da su svi grijesi jednaki. — 5. Bez dobrohotnosti prijateljâ ne može nitko živjeti ni u nesreći ni u sreći. — 6. Premnogo moraju[1] slušati oni, kojima je povjerena sva država. — 7. Druidi uče, da duše ljudi ne propadaju[2], nego da[0] po smrti prelaze od jednoga[3] na drugoga[3].

[1]) **cogor** 3. — [2]) **intereo** 4. — [3]) **alii — alii.**

§ 29.

Praesens historicum.

(Gram. § 228. I.)

1. Caesar Divitiāci dextram prendit, consolātus rogat[1], finem orandi faciat; Dumnorīgem ad se vocat, fratrem adhĭbet; quae in eo reprehendat, ostendit; quae ipse intellegat, propōnit. — 2. Haedui cum se defendere non possent, legatos mittunt... — 3. Caesar pontem, qui erat ad[2] Genăvam, iubet rescindi.

[1]) izostavljeno **ut** kao često. — [2]) kod.

1. Ceninjani provale na svoju ruku u rimsku zemlju. Ali dok[0] su nadaleko harali[1], dođe im[0] Romul s vojskom nasusret i lakim ih okršajem pouči, da je srdžba bez snage isprazna; vojsku im (= njihovu) ametice potuče, u boju im kralja ubije i oplijeni, i[0] na[0] prvi juriš[2] osvoji njihov grad. — 2. Petrej i Afranije porazmjeste guste straže konjaničke, legijskim ih[0] četama poispremiješaju i počnu opkop od (= iz) okola k vodi graditi, da bi u utvrdi bez straha ići po vodu mogli. — 3. Cezar postavi nad utvrdom, koju bješe načinio protiv Helvećana, legata T. Labijena; on[0] sam pohiti brzim hodom u Italiju, ondje digne dvije legije, a tri, koje zimovahu blizu Akvileje, izvede iz zimskoga okola te s tih pet legija pojuri u onostranu Galiju. — 4. Germanski konjanici pokušaju iznenada na[3] stražnja vrata prodrijeti u rimski òkô. Rimski se vojnici tom novom pojavom[4] zabune, i stražarska četa jedva odoli prvoj navali. Neprijatelji nagrnu od ostalih strana i stanu[5] tražiti[5] ulaz. Rimljani s teškom[0] mukom brane vrata, ostale pristupe štiti mjesto samo i utvrda. U čitavom taboru dršću i jedan drugoga pitaju za uzrok buni[6]. — 5. Scipion bi kao konzul u Afriku poslan. Ondje vojuje protiv Hanona, vojvode afričkoga, i uništi mu vojsku. U[0] drugom okršaju[2] osvoji òkô sa 4500 vojnika, zarobi Sifaka, kralja numidskoga, koji se bijaše s Afričanima združio, i prodre mu[6] u òkô.

[1]) part. — [2]) abl. — [3]) **ab**. — [4]) **res**. — [5]) = traže, **quaero** 3. — [6]) gen.

§ 30.

Perfectum praesens.

(Gram. § 228. II.)

1. Tu libĕros habes, ego habui. — 2. Fuimús Troés, fuit Ili(um) et íngens glória Teúcrorúm. — 3. Germani mensūras itinĕrum non novērunt. — 4. Caesar naves fecit humiliores, quam[1] quibus in nostro mari[2]

uti cosuevimus. — 5. Caesar copias produxit et aciem instructam habuit (= instruxit).

[1]) dodaj: **eae sunt.** — [2]) **nostrum mare** Sredozemno more.

1. Čestit život put je u nebo i u zbor onih, koji su već živjeli. — 2. Kod velike nestalnosti stvarî ništa nije sigurno, osim što je minulo. — 3. Nitko od nas nije u starosti onaj isti, koji je mladićem bio. — 4. Ništa nije Bog stvorio bez velikih uzroka. — 5. Sve, što se sada za veoma staro drži, bilo je nekoć novo. — 6. M. Regula nijesam nikada držao za jadnika ni[1]) za nesretnika. — 7. Veoma sam rado čitao list, koji ti je Brut poslao iz Azije. — 8. Poradi kreposti i čestitosti štujemo nekim načinom i one, kojih nikada nijesmo vidjeli. — 9. Pobijedili smo, drugovi, i velik smo bojak bili! — 10. Već smo se dosta šalili. — 11. Aleksandar je doznao[2]), da su neprijatelji pod[3]) oružjem. — 12. Vi svi poznajete onu[4]) glasovitu[4]) riječ[4]), da je najveće dobro sadržano[5]) u kreposti.

[1]) **aut.** — [2]) doznati **compertum habeo** 2. — [3]) **in** (s abl.). — [4]) **illud.** — [5]) sadržan biti **contineor** 2. (re).

§ 31.

Futurum i futurum exactum.

(Gram. § 228. III. IV.)

1. Dónec erís felix, multós numerábis amícos; — témpora sí fuerínt núbila, sólus erís. — 2. Quod acciderit, feramus aequo animo! — 3. Scribam tibi, si quid de fortuna amici nostri cognovero. — 4. Simulatque audivero patrem tuum advenisse, ad eum ibo. — 5. Bellum gerere non desinēmus, antequam hostes se imperio nostro subiecerint.

1. Svagda ću reći, što je istina, ali ne ću svakomu sve reći. — 2. Čovjek velika i uzvišena duha ne će nikada neprijateljima podleći, da ni sudbini. — 3. Ako gnjevljivost uspregnemo, vrlo ćemo velika neprijatelja pobijediti. — 4. Kad ti prebrojiš pijesak morski, izbrojit ću ja zvijezde nebeske. — 5. Ako se ne budete pokoravali zakonima, bit ćete nesretni državljani. — 6. Ako tko jedamput slaže, ne će nikakve vjere više (= poslije) naći. — 7. Ako uščitaš Platonovu knjigu, kojoj je naslov »Fedon«, bit ćeš o besmrtnosti duše uvjeren. — 8. Što od tebe doznadem, to ću za° najpouzdanije držati. — 9. Izgubit ćeš veće[1]), ako ne budeš čuvao manje. — 10. Što me god bude učitelj učio, sve ću pamtiti (u° pameti sačuvati). — 11. Kakvu (= koju) vještinu tko nauči[2]), u njoj neka se vježba. — 12. Kad duša ostavi tijelo, doći[3]) će u nebo, kao u svoj stan. — 13. Tko taštu slavu zabaci, pravu će postići. — 14. Ja ću ti odgovoriti, ali ne prije, negoli ti meni odgovoriš. — 15. Podupri me svojim glasom; ako to učiniš, za našu

ćeš zajedničku korist skrbiti. — 16. Nekoga rđava odvjetnika svjetova Granije, da se napije vinske medice, kako kući dođe[4]). »Glas ću izgubiti,« reče on, »ako to učinim.« — »Bolje,« odvrati Granije, »nego da° izgubiš° parnicu.«

[1]) akuz. plur. neutr. — [2]) **nosse** (fut. eks.). — [3]) **pervenio** 4. — [4]) konj. pluskv.

§ 32.

Imperfectum.

(Gram. § 228. V.)

1. Id fere ante Caesaris adventum quotannis accidere solebat, ut Helvetii aut ipsi iniurias inferrent aut illatas propulsarent. — 2. Servi et clientes, quos ab dominis dilectos esse constabat, unā cremabantur. — 3. Omnes clientes, quorum magnum numerum habebat, eodem conduxit (Orgetorix). — 4. Hostes[1]) nostros intra munitiones ingrĕdi prohibebant[2]). — 5. Postŭlo, ut mihi respondeat. Clamare omnes. Ego instare, ut mihi responderet. — 6. Nihil Sequăni respondere, sed in eādem tristitiā taciti permanēre.

[1]) nomin. — [2]) imperf. de conatu.

1. Po smrti[1]) Dionisijevoj postaviše vojnici na njegovo mjesto najstarijega od njegovih sinova, po imenu Dionisija; mišljahu naime, da će tako prijestol biti čvršći, ako jednomu[2]) ostane[3]). — 2. Samljanin Polikrat, kojega nazivahu sretnim, imao je kukavnu smrt[4]). — 3. Enije nošaše u dobi[5]) od 70 godina vrlo° štrpljivo dva bremena, koja se za najveća drže: siromaštvo i starost. — 4. Rimljanima bijahu sva mora i zemlje otvorene. — 5. Sofisti se kod Grkâ zvàhu oni, koji mudrovahu hvalisanja ili dobitka radi. — 6. Temistokla budahu oda[6]) sna pobjedni znaci Miltijadovi. — 7. Egipćani su mrtvace balzamirali i kod kuće čuvali. — 8. Epikur govoraše, da mu se čini, da je samo (= jedini) mudrac sretan. — 9. Temistoklo bi od oca razbaštinjen, što nije samo odviše° slobodno[7]) živio, nego i kućanstvo zanemarivao. — 10. Iz° početka se narodi ne vladahu ni po° kakvim zakonima[8]), pusta volja[9]) kraljevâ valjaše[10]) mjesto[10]) zakonâ. Običaj bijaše granice vlasti više štititi nego razmicati. — 11. Za° Focionova vremena bijahu u Ateni dvije stranke, od kojih jedna zastupaše stvar naroda, a druga stvar° boljarstva. Obje uživahu (= služahu se) zaštitu[11]) Macedonaca; jer prijatelji naroda ugadahu Polisperhontu, a° boljari pristajahu uz Kasandra. — 12. Helvećani bjehu došli u zemlju Heduanaca pa pustošahu polja njihova. — 13. Cinea nastojaše° Rimljane nagovoriti, da učine s kraljem Pirom mir. — 14. Katon govoraše, da su plodovi znanosti[12]) ugodni, a° korijenje da° je° gorko.

[1]) **interĭtus, us.** — [2]) = u jednoga **(penes sa unus).** — [3]) konj. pluskv. — [4]) **exĭtus, us.** — [5]) u dobi **natus.** — [6]) **ex.** — [7]) kompar. — [8]) abl. — [9]) plur. — [10]) **esse pro.** — [11]) **patrocinium.** — [12]) **littĕrae, arum.**

§ 33.

Perfectum historicum.

(Gram. §. 228. VI.)

1. Themistŏcles absens proditionis damnatus est. Id ut audivit, Corcyram demigravit. Inde ad regem confŭgit. — 2. Nemo unquam sapiens proditori credendum esse putavit. — 3. Graeci olim urbem Troiam obsēderunt. — 4. Tarquinio Superbo regnante Pythagŏras philosŏphus in Italiam venit. — 5. Parva scintilla contempta saepe magnum incedium excitavit.

1. Cezar zavojšti na Britane, kojima prije ni ime rimsko ne bijaše poznato. — 2. U drugom punskom ratu propade vojska naroda rimskoga kod Trazumenskoga jezera. — 3. Scipion Azijski pobijedi kao konzul Antioha kod gore Sipila i liši ga[0] dijela države. — 4. Kv. Flaminije, sin Flaminija, koji je kod Trazumenskoga jezera poginuo, pobijedi Filipa, kralja macedonskoga, kod Kinoskefaie i ote mu tabor. — 5. Po Enejinoj smrti dobi Askanije, sin njegov, kraljevsku vlast; on sagradi na Albanskoj gori grad, koji prozva A l b a L o n g a. — 6. Vojvode Darijeve Datis i Artaferno osvojiše Eretriju, poslaše sve građane toga grada u Aziju, odanle[1]) krenuše prema[2]) Atici i dovedoše vojsku svoju (= čete svoje) u maratonsku ravnicu. — 7. Servije Tulije pokori Etruščane, spoji s gradom Kvirinal, Viminal i Eskvilije, razdijeli narod na četiri tribusa i podijeli žita puku. On odredi popis naroda[0], koji bijaše do onoga vremena nepoznat na[2]) svijetu (= krugu zemaljskom). — 8. Prije Deukalionovih vremena imala je Atena Cekropa za kralja. Njega naslijedi Kranaj, kojega kći Atida dade zemlji ime. Poslije njega kraljevao je Amfiktion, koji je prvi Minervi grad posvetio i nadjenuo mu ime »Atena«. — 9. Ono nas najvećma potresa, što se preko[3]) naše nade i očekivanja dogodi. — 10. Kad se srdit čovjek osvijesti, srdi se sâm[0] na sebe. — 11. Cezar ohrabrivši svoje zametnu[4]) bitku. Vojnici bacivši[5]) koplja[6]) s[7]) višega mjesta probiše lako neprijateljsku falangu. Zatim navališe golim[8]) mačevima na neprijatelje.

[1]) **inde — ad.** — [2]) **per.** — [3]) **contra.** — [4]) **committo** 3. — [5]) **mitto** 3. (abl. aps.). — [6]) **pilum.** — [7]) **ex.** — [8]) **destrictus** 3.

§ 34.

Plusquamperfectum; vremena u listovima.

(Gram. § 228. VII.)

1. Post Orgetorīgis mortem Helvetii id, quod constituerant, facere sunt conati. — 2. Helvetii Boios, qui trans Rhenum incoluerant et in agrum Norĭcum transierant, socios sibi asciverunt. — 3. Caesar, ubi ea dies, quam constituerat cum legatis, venit, et legati ad eum reverterunt, negat se posse iter ulli per provinciam dare. — 4. Caesar ei munitioni, quam fecerat, T. Labienum legatum praefecit. — 5. Babylonii in muro constiterant avidi cognoscendi Alexandrum.

1. Romul ubi brata svoga[0] Rema zato, što bješe opkop preskočio. — 2. Pompej opremi velike tovarne brodove, koje bješe zatekao u brundisijskom pristaništu. — 3. Parmenion se šetaše u lugu posred voda, kojima je kraljevim pismom zapovjeđeno bilo, da ga ubiju. — 4. Neki od ubojica Cezarovih smakoše sami sebe onim istim bodežom, kojim bjehu Cezara ranili. — 5. U Gadu bijaše kralj, imenom Argantonije, koji bijaše 80 godina vladao (kraljevao), a 120 godina živio. — 6. Miltijad bolovaše (= bijaše bolestan) od[0] ranâ[1]) kojih bješe dopao kod podsjedanja[2]) otoka Para. — 7. Scipion je veliku nadu svojih sugrađana, što je bijahu o njemu već kao dječaku gojili, prestĭgao kao mladić izvanrednim junaštvom. — 8. Iznenada umrije Cezar, koji sebi uvijek bijaše želio nenadanu i brzu smrt. — 9. Onaj dio helvetske države[3]), koji bješe rimskomu narodu najviše jada (= najveći jad) zadao, bi najprije (= prvi) kažnjen. — 10. Grad Persagadu, koji je Aleksandru njegov zapovjednik predao, bješe Cir utemeljio. — 11. S najvećom brigom i š č e k u j e m[4]) dolazak Menandrov, kojega s a m k tebi p o s l a o. — 12. Iz tvoga lista, (mili) Tirone, ne d o z n a j e m ništa, kako si mi (= kako ti zdravlje služi). — 13. Ovaj list p i š e m u hitrini, budući da su momci Brutovi k meni d o š l i[5]) i r e k l i, da se u Rim žure. Stoga im ne d a j e m nikakva lista osim za[6]) tebe. — 14. Ako ste vi zdravi, dobro je; ja i Tulija zdravi smo.

[1]) abl. — [2]) **opugnatio, onis.** — [3]) **civitas, atis.** — 4. Gram § 228. Dodatak. — [5]) **convenio** (4.) **aliquem.** — [6]) **ad.**

§ 35.

Konstrukcija uz veznike: dum, postquam, ut, ubi itd. (Ponavljanje radnje.)

(Gram. § 233. 2, 3.)

1. Caesar, postquam ad legatos Helvetiorum pervēnit, obsĭdes armaque poposcit. Dum ea conquīruntur et conferuntur, sex milia Helvetiorum e castris profugerunt. — 2. Hostes ubi primum nostros equites conspexerunt, impetu facto celeriter nostros perturbaverunt. — 3. Hostes simulatque se ex fuga receperunt, statim legatos de pace miserunt. — 4. Dum haec in colloquio geruntur, Caesari nuntiatum est equites Ariovisti propius tumulum accedere. — 5. Caesar, cum primum per anni tempus potuit, ad exercitum

contendit. — (6. Quicumque olim Athenas venerat, templum Minervae visere solebat. — 7. Ubi quis ex principibus Germanorum in consilio dixit se ducem fore, consurgunt ii, qui et causam et hominem probant. — 8. Epaminondas, cum in circulum vēnĕrat, nunquam inde discedebat, priusquam sermo ad finem perductus esset.)

1. Kad[1] su Helvećani mislili, da su za iseljenje već spremni, zapališe sve svoje gradove, sela i zgrade. — 2. Kako[2] je Alcibijad s broda izišao, sprovedoše ga svi kući i darovaše zlatnim vijencima. — 3. Pelopida ne krzmaše, kako[3] neprijatelja zapazi, pobiti se s njim. — 4. Kako[4] se Agesilaj vlade dočepao, nagovori Lacedemonjane, da vojsku u Aziju pošalju i na perzijskoga kralja zarate. — 5. Kako[2] je bilo u Rim javljeno, da su Veji osvojeni, nastade otuda[5] preveliko veselje. — 6. Dok se protiv Jugurte u Numidiji ratovalo, biše rimski konzuli M. Manlije i Kv. Cepion od Cimbara i Teutona kod rijeke Rodana potučeni. — 7. Kako je Cezar držao Galiju za primirenu, otputova u Ilirik, jer[0] je hotio[6] i te krajeve upoznati. — 8. Kad[1] se snaga, vrijeme i um[7] u lijenosti istroši, krivi se slaboća prirode. — 9. Kako[1] se Filip od svoje rane oporavio, započe dugo zabašurivani rat protiv Atenjana. — 10. Pošto su Suebi preko uhoda doznali, da se gradi most preko[8] Rena, razaslaše glasonoše na[9] sve strane i zamoliše za pomoćne vojske. — 11. Kako[1] opazi Kurije, kolika pogibao prijeti konzulu, pripući[9] žurno Ciceronu preko Fulvije varku, koja se snovaše. — 12. Treći dan, pošto smo se s vama rastali, dobismo vijest, da će se Cezar u Rim vratiti. — 13. Dok se Mardonije, voda Perzijanaca, borio kod[10] Plateje u prvim redovima, bi ubijen. — 14. Kad[11] je Cezar doznao, da čete neprijateljske (= neprijateljâ) nijesu daleko[12], utabori se. — (15. Kadgod[13] bi Ciceron otišao[14] na imanje, bavio se[15] filozofijom. — 16. Kadgod[16] bi s[17] obale vidjeli neke[18], koji[0] su pojedince[19] iz lade izlazili, navaljivali su neprijatelji na[0] njih.)

[1]) **ubi.** — [2]) **ut.** — [3]) **simulac.** — [4]) **simulatque.** — [5]) **exinde.** — [6]) part. — [7]) **ingenium.** — [8]) **in.** — [9]) **enuntio 1.** — [10]) **apud.** — [11]) **postquam.** — [12]) daleko sam **longe absum.** — [13]) **simulatque.** — [14]) **se conferre.** — [15]) **studeo 2.** (s dat.). — [16]) **ubi.** — [17]) **ex.** — [18]) **aliquis.** — [19]) **singularis.**

§. 36.

(Ponavljanje.)

1. Rimski vitezovi svetkovahu svagda po (= kroz) dva dana[1] rođendan Augustov. — 2. Atik oblakšavaše često nuždu Atenjana, sve darivaše žitom i življaše tako, da je svima građanima s pravom drag i mio postao. — 3. Erifila prodade za zlato život svoga muža. — 4. Timoleon mišljaše uvijek, da se od[2] ljudskih stvari ne zbiva ništa bez volje bogova. — 5. Slonovi nošahu nekoć kule, na kojima stajahu oružani vojnici. — 6. Potomci će suditi o nama bez pristranosti, bez mržnje i zavisti. — 7. Kod starih Rimljana bijaše ocima prepušteno pravo nad životom i smrću sinova[3] njihovih. — 8. Od[0] Temistokla[4] su do naših vremena[5] ostala dva spomenika: grob blizu grada, u kojem je sahranjen, i[0] kipovi na trgu magnesijskom. — 9. Ako je nevin optužen, može biti oprošten; ako pak krivac ne bude optužen, ne može biti osuđen. — 10. Pisat ću više, kad uzimam više[6] vremena. — 11. Minos, kralj kretski, običavaše svake devete godine u neku veoma duboku spilju zalaziti. U njoj bi boravio[7] i onda bi predlagao[7] zakone dane mu, kako govoraše, od Jupitera, kojega se sinom nazivaše. — 12. Kad (= kako) se Filip na prijestol popeo, gojahu[8] svi o njemu veliku nadu poradi umlja njegova, koje obećavaše[9] velika čovjeka. — 13. Alcibijad opustoši sa svojim[0] slavodobitnim brodovljem Aziju, na mnogim se mjestima pobije[10], kao pobjednik posvuda presvoji gradove[11], koji se bjehu odmetnuli, neke zauzme, pripoji ih zemljištu (gospodstvu) atenskomu i vrati se željkovan od sugrađana svojih u Atenu. — 14. Arhimed bi, dok je geometričke slike crtao, ubijen od vojnika, koji ne znadijaše, tko je on. — 15. Kako Host pade, odmah se rimski bojni red uskoleba. — 16. Kako Cezar dođe u Brunsidij, prozbori[12] vojnicima svojima te im namjeru svoju razloži. — 17. Kako je Pompej poslan bio u pomorski i mitridatski rat, moć se puka umanji, (a) snaga oligarhâ ponaraste. — 18. Sokrat reče prije svoje smrti: Vjeruj mi, Kritone, nitko od vas, kad odovud otiđem, ne će me stići. — 19. Po smrti Ohovoj bi Darije Kodoman postavljen od naroda kraljem. On je ratovao s Aleksandrom Velikim dugo s promjenljivom srećom. Napokon bivši[0] od Aleksandra pobijeden i od svojih rodaka ubijen, svrši život svoj zajedno s perzijskim kraljevstvom. — 20. Odlučili smo, kao što sam ti prije pisao, Cezara Ciceronu nasusret poslati; ali smo ovu osnovu preinačili, jer nijesmo o njegovu dolasku ništa dočuli.

[1]) dva dana **biduum, i.** — [2]) **de.** — [3]) **in** (s akuz.). — [4]) gen. — [5]) **memoria** (sing.). — [6]) **plus.** — [7]) imperf. ind. — [8]) = svi imadahu (**esse** s dat.). — [9]) **spondeo 2.** — [10]) **proelia facio 3.** — [11]) **civitas.** — [12]) **contiōnor 1.** (**apud**).

§. 37.

Consecutio temporum.

(Gram. §. 235.)

1. Znamo, što radite, što[0] ste radili, što[0] ćete raditi. — 2. Ja ću saznati, što pišete, što[0] ste pisali, što[0] ćete pisati. — 3. Mi smo znali (= znadijasmo), što radite, što[0] ste radili, što[0] ćete raditi. — 4. Pučki tribuni javiše Cezaru, što Pompej namjerava[1]. — 5. Doznali smo, što trpite, što[0] ste

trpjeli, što[0] ćete trpjeti. — 6. Doznali smo, kamo idete, kamo[0] ste išli, kamo[0] ćete ići. — 7. Kako su siromašni bili Aristid, Epaminonda, Kurije, Fabricije, znadete svi. — 8. M. Skauro pripovijeda[2]), kako[3]) je malenu[3]) baštinu od oca svoga dobio. — 9. Žalimo veoma, što ne znamo, kada ćemo vas posjetiti. — 10. Promišljajte ne samo, što se dogodilo ili što[0] se događa, nego i što će biti. — 11. Nema pokrajine, koja ne bi imala[4]) iskusnih i umnih ljudi. — 12. Zamolio sam Cezara, da ti piše. — 13. Cezar saznade sve, što se u senatu o njemu raspravljalo. — 14. Nema ništa, čega Bog ne bi mogao[4]). — 15. Tako ću ti stvar opisati, kao da se dramatički prikazuje[4]), ne kao da se pripovijeda[4]). — 16. Nema nikoga, koji bi te mudrije i bolje svjetovati mogao[4]) nego ti sâm; nikada ne ćeš posrnuti, ako budeš sebe slušao. — 17. Prije starosti skrbio sam, da dobro živim; u starosti skrbim, da dobro umrem; dobro umrijeti pak znači (= jest) rado umrijeti. — 18. Aleksandar sumnjaše kadšto, da li će ga Macedonci kod[5]) tolikih (= tako mnogih) prirodnih poteškoća u Indiju slijediti. — 19. Bit će nam veoma ugodno, ako nam uspišete, što ćete činiti. — 20. Bog je stvorio sunce, da našu zemlju i ostale planete rasvjetljuje i grije. — 21. Nema gotovo nijedne noći, u kojoj ne bismo sanjali[4]). — 22. Iz života se Epaminondina razbira[6]), kakva (= kojega) je duha i kakve vrline bio, i kojim je načinom toliku slavu postigao. — 23. Tko je tako nesretan, da u nekim prilikama (vremenima) svoga života nije iskusio (osjetio) dobrote božje. — 24. Pokazali smo dovoljno, u čem su[7]) ugodnosti seoskoga života. — 25. Ne sumnjam, da[8]) je mudar čovjek[0] blažen.

[1]) **facĕre cogito** 1. — [2]) **referre.** — [3]) **quantŭlus.** — [4]) konj. — [5]) **per.** — [6]) razbira se **patet.** — [7]) **consto** 1. — [8]) **quin.**

§. 38.

(Nastavak.)

1. Oci (t. j. članovi senata) zaključiše[1]), da konzuli među sobom ždrebaju, koji[2]) će od[0] njih dvojice[0] Brutiju[3]) protiv Hanibala, a[0] koji Etruriju i Liguriju[3]) za pokrajinu dobiti. — 2. Teško je izbrojiti sve narode, koji su bili svladani[4]) od Rimljana. — 3. Dotle je došlo, da, ako slučaj kakav u pomoć ne priteče, mi čitavi ostati (= biti) ne možemo. — 4. Pokazalo se, kolik bi strah pravi poraz probudio bio, kad je prazan glas toliku bunu uspirio. — 5. Teško da je ikada[5]) bio narod, koji ne bi bio u[0] kakvegod bogove vjerovao. — 6. Ciceron nije sumnjao, da[6]) će ga rimski narod učiniti konzulom. — 7. Sve obuze velika žudnja, da[0] istražuju (gen. gerund.), kakav li[0] će konac imati borba. — 8. Scipion Afrički bijaše toliki[7]) ljubitelj[7]) lijepih znanosti, da je Polibija i Panetija, dva umom preodlična čovjeka, u miru i u ratu uza se (= sa sobom) imao. — 9. Svakoj

je životinji priroda dala, da sebe, svoj život i svoje tijelo štiti i škodljivu se uklanja. — 10. Samo (= jedini) vi ne znate, kakve nam je zakone htio nametnuti Klodije. — 11. Toliko se svi divljahu Pitagori, da su po smrti njegovoj od (= iz) njegove kuće načinili[8]) hram te ga kao[9]) boga štovali[8]). — 12. Kad je neki loš govornik na koncu govora mislio, da je smilovanje pobudio, zapita, pošto je sio, Katula, da li[10]) se čini, da je smilovanje pobudio. »Doista[11]) veliko,« reče on, »jer mislim, da nitko nije tako tvrd, da mu se tvoj govor ne bi jadan učinio bio.« — 13. U Kartagi se izbiraše između (= iz broja) vijećnika sto sudaca, da o[0] pothvatima[12]) vojvodâ račun traže, da bi iz straha od njega (računa)[13]) vojvode u ratu zapovjedništva svoja valjano vršili. — 14. Cezar zapovjedi[14]) propretoru Kurionu, da, kad Siciliju zauzme[15]), vojsku odmah u Afriku preveze. — 15. Epaminonda se često služio veresijom svojih prijatelja na[16]) potporu[17]) drugih tako[0], da se može reći, da mu je s prijateljima bilo sve zajedničko. — 16. Cezar izjavi, ako ga nitko ne bude slijedio, da će s desetom legijom sam protiv neprijatelja poći. — 17. Ne dvojimo, da[6]) će bogoljupci i pravednici nekoć od Boga biti nagrađeni. — 18. Nijesam dvojio, da[6]) će se buknuli rat doskora svršiti.

[1]) **censeo** 2. — [2]) **uter.** — [3]) **Bruttii-Ligŭres** (ime naroda mjesto zemlje. — [4]) konj. — [5]) **ullus.** — [6]) **quin.** — [7]) **tam amans.** — [8]) pas. — [9]) **pro.** — [10]) **ne.** — [11]) **ac — quidem.** — [12]) gen. — [13]) = iz[0] ovoga straha (abl.). — [14]) **impero** 1. — [15]) **recipio** 3. — [16]) **ad.** — [17]) **sublĕvo** 1.

§ 39.

Upitne rečenice.

(Gram. §. 222., 224.—227., 238.)

1. Num dubĭtatis, quin Socrătes innŏcens capitis damnatus sit? — Non dubĭtamus. — 2. Aristĭdes nonne ob eam causam expulsus est patriā, quod praeter modum iustus esset? — Ita est. — 3. Utrum non meministi ea, quae dixisti, an mutavisti sententiam? — 4. Malumne est mors an non? Quaerĭtur, utrum mors malum sit necne. — 5. Saepe mecum cogĭto, num idem tibi suadēre debeam, quod amīco suasi. — 6. Epaminondas quaesīvit, salvusne esset clipeus. — 7. Dubium est, uter maior orātor fuerit, Cicero an Demosthenes. — 8. Ariovistus legatos Caesaris interrŏgavit, quid ad se venissent? an specŭlandi causā? — 9. Nolīte hos vestro auxilio spoliare; an, quod ad diem non venērunt, de eorum fide constantīāque dubitatis? — 10. Quando vis oracŭlorum evanuit? An postquam homines minus crĕduli esse coeperunt? — 11. Aristotĕlem haud scio an recte dixerim princĭpem philosŏphōrum. — 12. Hostes, si palūdem nostri transīrent, exspectabant.

1. Jeste li poslanici galski? Jesmo. — Recite mi, da li ste poslanici galski? Jesmo. — 2. Bio sam upitan, gdje sam bio; odgovorio sam, da sam bio u Rimu. — 3. Zar ćeš ostati u gradu? Ne ću (ostati). — 4. Ne diviš li se rječitosti Ciceronovoj? Da (= divim se). — 5. Ure prolaze i dani i mjeseci i godine, i prošlo se vrijeme nikada ne vraća, niti se može znati, što će biti. — 6. Neizvjesno je, kako će dug biti život svakoga od nas. — 7. Ne znaš, što kasna večer donosi[1]. — 8. Ne može ti biti nepoznato[2], koliko se mladu čovjeku pristoji odolijevati vabnjama na zlo. — 9. Komu je od vas nepoznato, kako je rimska država rasla, kako je, malo po malo preinačivana, postala od (= iz) najljepše najgora i najopačija? — 10. August se svjetovaše sa svojim prijateljima, da li bi vladu zadržao ili položio. — 11. Kao igrokaz[3], tako je i[0] život; ne kako dugo, ne kako se dobro prikazivao[4], do toga je stalo. — 12. Pita se, da li je pravedno voljeti[5] prijatelje nego srodnike. — 13. Svaki nas dan opominje priroda sama, kako potrebuje malo stvari, kako malenih, kako neznatnih stvari[0]. — 14. Zato ti rjede (= manje često) pišem, što ne znam[6], gdje si ili gdje ćeš biti. — 15. Čovjek neka se svaki dan sjeća, koliko ima i Bogu i ljudima zahvaliti. — 16. Što sam koji (= svaki) dan rekao, čuo, učinio, u večer promišljam. — 17. Kad su Talesa zapitali[7], da li su djela ljudska bogovima skrovita, odgovori: Ni[8] misli. — 18. Kad su Ksenokrata pitali[7], zašto gotovo uvijek muči, reče: Jer sam se jednom[9] pokajao, što sam govorio[10], ali nikada, što sam mučao.

[1]) **veho 3.** — [2]) nepoznato mi je **latet me.** — [3]) **fabŭla.** — [4]) **ago 3.** — [5]) **anteferre aliquem alicui.** — [6]) **certum non habeo 2.** — [7]) **pas.** — [8]) **nec.** — [9]) **aliquando.** — [10]) **inf.**

§ 40.

(Nastavak.)

1. Ne znam doista[1], što mi duša zlo sluti. — 2. Ne znam, kojom dražešću rodna zemlja ljude osvaja (= osvojene drži) te im ne da[2] na nju zaboraviti[3]. — 3. Ako radije ti strast[3] svladaš[4] nego strast tebe, imaš zašto radovati se (= imaš uzrok, da itd.)[5]. — 4. Što se hrabro i dično izvede[4], to nekim načinom[6] punijim ustima slavimo (= slaviti običavamo). — 5. Razmotrimo[7], je li on govorio na način[8] grčki ili na[0] način[0] rimski! — 6. Je li bolje[9] vojsku (čete) povesti na neprijatelja ili braniti tabor? — 7. Zar se oni nadaju, da će postati konzuli ili diktatori ili pače[10] kraljevi? — 8. Pobijedit ćemo. Ili[11] nijesmo li[11] mu možda[11] dorasli? — 9. Dopuštaš[12] li, da je duša besmrtna[13]? Dakako (da[0] dopuštam). — 10. Tarkvinije zapita Ata Navija, da li se ono, što je u duhu zamislio, može dogoditi; a[0] on odgovori, da se može dogoditi. — 11. Senat se svjetovaše, da li bi zarobljenike od neprijateljâ otkupio ili ne. — 12. Atik življaše s Hortenzijem u velikom prijateljstvu, tako da se nije moglo razabrati, koji ga je od obojice većma ljubio, Ciceron ili Hortenzije. — 13. Biva, ne znam kako, da, kad se što skrivi, većma na drugima negoli sami na sebi vidimo[14]. — 14. Cezar sazna, što se kod neprijatelja događa[15]. — 15. Atenjani zapitaše Apolona, koga da sebi uzmu[16] za vodu?

[1]) **profecto** (ima se mètnuti iza **nescio quid**). — [2]) **immemŏrem esse sino 3.** — [3]) **animus.** — [4]) ne prezent! — [5]) **est ili habeo quod (cur).** — [6]) **nescio quomodo quasi.** — [7]) **video 2.** — [8]) **mos.** — [9]) bolje je **praestat.** — [10]) **etiam.** — [11]) **an.** — [12]) **do 1.** — [13]) plur. — [14]) **cerno 3.** — [15]) događati se **geror 3.** — [16]) **sūmo 3.**

§ 41.

Komparativne rečenice.

(Gram. § 239., 240.)

1. Ariovistus prius in Galliam vēnit quam populus Romanus. Ariovistus dixit se prius in Galliam vēnisse quam populum Romanum. — 2. Suadeo, ut Dolabellae consŭlas, tamquam si tua res agatur. — 3. Pompeiāni, proinde ac si virtūte vicissent neque ulla commutātio rerum posset accĭdĕre, per orbem terrarum famā ac lĭtteris victoriam eius diēi concelebrābant. — 4. Ut Germanos diutius in Gallia versāri noluerant, ita populi Romani exercitum hiemare in Gallia moleste ferebant. — 5. Longe alia ratione bellum gerendum est atque antea gestum est. — 6. Tecum agam non secus, ac si meus esset frater isto in loco.

1. Vidiš, da se gotovo[1] sve protivno[2] dogodilo, nego je bilo rečeno. — 2. Nijesam drukčije rekao negoli sam mislio. — 3. Mesenjani dadoše Filopemenu otrova, koji on prihvati veseo, kao da je pobijedio. — 4. Toliki strah obuze senatore (= oce), kao da je neprijatelj pred[3] vratima. — 5. Pisistrat, kao da je pobijedio Megarane za se, a[0] ne za domovinu, prisvoji sebi po lukavštini[4] vladu. — 6. Veoma je ludo u žalosti kosu čupati, kao da se ćelom tuga ublažuje. — 7. Cezar, Kras i[0] Pompej udružiše se, kao da hoće vladu među se da[0] podijele. — 8. Mala djeca, kad[5] se[5] rode[6], tako leže, kao da su posvema bez života[6]. — 9. Nijesmo tako sretni, kao on[7] što[0] je. — 10. Našlo ih se mnogo, koji su bili pripravni izgubiti[8] život za domovinu, tako n. pr. Kalikradita.

[1]) **fere.** — [2]) **contra.** — [3]) **ante.** — [4]) **per dolum.** — [5]) **primo ortu.** — [6]) **animus.** — [7]) **iste.** — [8]) **profundo 3.**

§ 42.

Finalne rečenice.

(Gram. § 241.)

1. Pax Carthaginiensibus ea codiciōne data est, ut omnes naves traderent. — 2. Caesar noluit locum, unde Helvetii discesserant, vacare, ne Germani in Helvetiorum fines transīrent. — 3. Germani aciem suam carris circumdĕdērunt, ne qua[1]) spes in fuga relinquerētur. — 4. Caesar in Trevĕris praesidium relīquit, ne quis ab his mōtus orĕrētur. — 5. Indutiomārus idcirco ab suis discedĕre noluit, quo facilius civitatem in officio continēret. — 6. Di immortales, quō gravius homines ex commutatione rerum doleant, iis diuturniorem impunitatem concedĕre consuērunt.

[1]) fem. od **qui.**

1. Mnogi lažu, da prevare; mnogi, jer su prevareni bili. — 2. Lokranima bi na zapovijed Hanibalovu mir dopušten, da slobodni po° svojim zakonima žive, grad da bude Punjanima otvoren, a° luka da ostane (= jest) u vlasti Lokrana. — 3. Čini uvijek, što si činio, da svi hvale tvoje pravdoljublje, umjerenost, strogost i neporočnost. — 4. Cezar posla vojnike u grad, da budu građanima na zaštitu. — 5. Platon je putovao u Italiju, da se upozna s Pitagorovcima. — 6. Ulikse podnošaše i same pogrde svojih robova i sluškinja, da samo° jednoć postigne[1]) ono, što je želio. — 7. Tomu se moramo uklanjati, da se bez uzroka pogiblima ne izvrgavamo. — 8. Onim se izrazima[2]) imamo služiti, koji su nam poznati, da ne budemo s punim (= najboljim) pravom ismijevani. — 9. Tiberije Grakho predloži zakon, da nitko[3]) ne smije° imati više od 500 jutara zemlje (polja). — 10. Miltijad bijaše na oprezu, da ga perzijsko konjaništvo ne bi opkolilo[4]). — 11. Građani zatvoriše gradska vrata, da ne budu uništeni[5]) iznenadnom navalom neprijatelja. — 12. Nijedan[6]) razborit čovjek ne kazni, jer se pogriješilo, nego da se ne pogriješi. — 13. Solon hinjaše, da[7]) mahnita, da bi mu život što sigurniji bio i da° bi državi tim° više koristio. — 14. U Ateni bi zabranjena[8]) kod sprovoda naloga muškaraca i žena, da bi se tim jaukanje umanjilo. — 15. Da bi Ciceron bio što kasnije obaviješten o bici kod Munde zametnutoj, zadrža mu Lepid listonoše devet dana. — 16. Da bi se na strmeni što lakše popeli, pozaticaše rimski vojnici koplja[9]) u zemlju pa trkom uziđoše.

[1]) **pervenio** (4.) **ad rem.** — [2]) sing. — [3]) **ne nemo!** — [4]) pas. — [5]) **opprĭmo** 3. — [6]) **nemo.** — [7]) akuz. s inf. — [8]) **tollo** 3. — [9]) **pilum.**

§ 43.

Finalne rečenice.

(Nastavak.)

1. Caesar monuit Dumnorīgem, ut in[1]) relĭquum[1]) tempus[1]) omnes suspiciōnes vitaret. — 2. Caesar petit atque hortatur Diviciācum, ut vel ipse de Dumnorīge causā cognĭtā statuat vel civitātem statuere iubeat. — 3. Dabat operam Caesar, ut in officio Dumnorīgem contĭneret, nihilo tamen setius omnia eius consilia cognosceret. — 4. Caesar milites cohortatus est, ut suae pristĭnae virtutis memoriam retinērent neve animo perturbarentur. — 5. Nolī committĕre, Caesar, ut hic locus ex[2]) calamitāte populi Romani nomen capiat. — 6. Caesar Galbae permīsit, ut in his locis legionem hiemandi causā collocaret. — 7. Id agĭmus, ne cives cum civibus armis decertent.

[1]) ubuduće. — [2]) po.

1. Hanibalu bi preko poslanika naloženo, da se od rata uzdrži. — 2. Rimljani otpraviše u Bitiniju poslanike, da kralja Prusiju pozovu, neka Hanibala izda. — 3. Sisigamba se veoma moljaše Aleksandru, da je ispriča, što mu se moli[1]); ona ga° moli[2]), neka joj oprosti i pokloni život Madatu, rođaku njezinu. — 4. L. Paulo se moljaše[3]) besmrtnim bogovima, da, ako koji od bogova zavidi[4]) njegovim djelima[5]) ili sreći, radije izliju svoj gnjev na njega samoga negoli na državu. — 5. Neprijatelji nastojahu dio svojih četa prebaciti preko rijeke Aksone, da, ako mogbudu[4]), tvrđavicu osvoje i most razore. — 6. Skrbite, da lakoumno, nesmotreno i nemarno ne postupate. — 7. U° igri[6]) valja neku mjeru držati, da ni u čemu odviše ne pretjerujemo. — 8. Kvintilije zaklinjaše vojnike, da svoje prve zakletve ne zaborave[7]) i da se ne bore za one, od kojih su za ruglo bili nazivani[4]) prebjezima. — 9. Galatac savjetova[8]) vodi, neka se taj dan ništa ne radi. — 10. Heduanac Dumnorig reče, da je namjera Cezarova sve one, koje se boji[4]) ubiti na oči Galije, prevesti u Britaniju i ondje° ubiti.

[1]) **implōro** (1.) **aliquem** (konj.). — [2]) akuz. s inf. — [3]) **precor** (1.) **aliquem.** — [4]) konj. — [5]) **opus, eris.** — [6]) **ludo** 3. (gen. gerunda). — [7]) zaboraviti **memoriam depōno** (3.) **alicuius rei.** — [8]) **moneo** 2. — [9]) **id consilium est, ut.**

§ 44.

Finalne rečenice.

(Nastavak.)

1. Orgetŏrix Helvetiis persuāsit, ut de[1]) finibus suis exirent; idem persuasit Castĭco, ut regnum in civitate suā occŭparet. — 2. Mihi persuadē-

tur, inquit Caesar, Ariovistum neque meam neque populi Romani gratiam repudiaturum esse. — 3. In consilio[2] plerique censebant, ut noctu iter facerent. — 4. Vercingetorix incendendum esse Avaricum censuit. — 5. Caesar totam hiemem ad[3] exercitum manere decrevit. — 6. Senatus decrevit, ut Carthaginiensibus bellum indiceretur (ili: bellum indicendum esse). — 7. Caesar Diviciacum consolatus rogat, finem orandi faciat. — 8. Caesar tribunos militum hortatur, ab eruptionibus caveant. — 9. Fac venias. — 10. Volo hoc nobis contingat.

[1]) iz. — [2]) ratno vijeće. — [3]) kod.

1. Cezar pošalje Gaju Fabiju[1]) glas[2]), neka odvede legiju. — 2. Ikcije pošalje Cezaru[1]) glas[2]), da se ne može dulje držati[3]). — 3. Cezar pisa svojima u Brindiziji, neka ne propuste[4]) priliku za[0] plovidbu[5]). — 4. Cezar dozvoli Heduancima, da nasele[6]) Bojane u svojoj zemlji[7]). — 5. Cezar odluči otputovati u zemlju[0] Heduanaca[8]). — 6. Helvećani odlučiše sa susjednim[9]) državama mir i prijateljstvo utvrditi[10]). — 7. Agesilaju dođe od kuće vijest, da su Atenjani Beoćanima i Lacedemonjanima rat navijestili. — 8. Budite uvjereni, da je gospodar i vladalac svih stvari Bog. — 9. Vertikon skloni svoga roba velikim darovima, da odnese Cezaru[1]) list. — 10. Cezar pisa Labijenu, neka što[11]) više lađa (može)[12]) sagradi[13]). — 11. Cezar sjeti[14]) vojnike, da pobjeda stoji[15]) do[16]) hrabrosti. — 12. Neprijatelji odlučiše poslati poslanike.

[1]) k (ad) Fabiju (Cezaru). — [2]) **nuntius.** — [3]) držati se **sustinĕo 2.** — [4]) **dimitto 3.** — [5]) **navigo 1.** (gen. gerund.). — [6]) **colloco 1.** — [7]) **fines.** — [8]) = među **(in)** Hed. — [9]) **proximus.** — [10]) **confirmo 1.** — [11]) **quam** sa superl. — [12]) konj. — [13]) **instituo 3.** — [14]) **(ad)moneo 2.** — [15]) **consto 1.** — [16]) **in.**

§ 45.

Finalne rečenice.

(Nastavak.)

(Verba timendi; quominus.)

(Gram. §. 242.)

1. Naves vento tenebantur, quominus in eundem portum venire possent. — 2. Epaminondas non recusavit, quominus (ili ne) legis poenam subiret. — 3. Dux Romanorum non impedivit, quominus hostes flumen transgrederentur. — 4. Isocratem infirmitas vocis prohibuit in contionibus vel iudiciis dicere. — 5. Hannibal Carthagine fugit veritus (quod metuebat), ne Romanis traderetur. — 6. Avari semper timent, ut satis divitiarum habeant. — 7. Non vereor, amice, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat. — 8. Dux veritus est, ne hostium impetum sustinere non posset. — 9. Dux captivos interficere verebatur. — 10. Ii, qui ante dimicare timuerant, ultro se proelio obtulerunt.

1. Nitko me ne će priječiti, da vaše pravo branim. — 2. Nekoji odvraćahu[1]) mnoštvo, da ne donosi[2]) žito. — 3. Afranije bijaše kriv, da se nije bitka[3]) bila[4]). — 4. Britanci branjahu[5]) Rimljanima izaći iz lađa. — 5. Trebonije zaustegnu s teškom mukom vojnike, da ne bi provalili u Masiliju. — 6. Smrt, koja poradi neizvjesnih slučajeva svaki dan prijeti, ne plaši (odvraća) mudraca, da ne bi za[0] državu i za[0] svoje skrbio. — 7. Milon se bojaše, da će ga njegovi robovi prokazati[6]). — 8. Kad su rimski vojnici jedni drugima pomagali te se nijesu više[0] bojali, da će ih neprijatelj s leđa[7]) opkoliti[8]), počeše se smjelije opirati i srčanije boriti. — 9. Sisigamba se bojaše milosti Aleksandrovoj dosadivati. — 10. Valja se čuvati, da kazan ne bude veća od krivnje i da jedni ne budu kažnjeni, a[0] drugi ni[9]) na odgovor[10]) pozvani[10]). — 11. Mnogi se boje, da im priroda ne će podnijeti nekih boli, koje mnogi drugi podnose[11]). — 12. Vestalke neka se čuvaju, da vatre ne prekinu. — 13. Zlotvori su uvijek u strahu, da će kažnjeni biti. — 14. Valja se čuvati, da se prijateljstva ne okrenu[12]) u ljuta neprijateljstva, iz kojih se često rađaju zavade, grdnje i[0] uvrede. — 15. Budi na oprezu, da ne govoriš sa zlim čovjekom. — 16. Jupiter prestraši Rim, da će se povratiti kobno doba Pirino. — 17. Ne treba se bojati[13]), da onaj[0], koji lava ili bika vješto naslika[14]), ne će to isto kod mnogih drugih četveronožnih životinja moći učiniti. — 18. Ništa nam ne smeta, da ne bismo mogli učiniti ono, što nam se najvećma dopada.

[1]) **deterreo 2.** — [2]) **confero 3.** — [3]) abl. — [4]) **dimico 1.** — [5]) **prohibeo 2.** — [6]) **indico 1.** (pas.). — [7]) **aversus 3.** — [8]) pas. — [9]) **ne — quidem.** — [10]) **appello 1.** — [11]) pas. konj. — [12]) **se convertere.** — [13]) **non est periculum.** — [14]) konj.

§ 46.

Konsekutivne rečenice.

(Gram. § 243.)

1. Flumen Arar in Rhodanum incredibili lenitate influit, ita ut oculis, in utram partem fluat, iudicari non possit. — 2. Suebi in eam se consuetudinem adduxerunt, ut locis frigidissimis in fluminibus lavarentur. — 3. Nioba dixit: Maior sum, quam cui (= quam ut mihi) possit fortuna nocere. — 4. His[1]) rebus[1]) fiebat, ut Helvetii minus facile finitimis bellum inferre possent. — 5. Hac re effectum est, ut tuto frumentum auxiliaque supportari possent. — 6. Relinquebatur Caesari nihil[2]), nisi ut equitatu agmen adversariorum male haberet[3]) et carpĕret. — 7. Restat, ut doceam[4]) omnia, quae

sint in hoc mundo, hominum causā facta esse. — 8. Illud mea interest, Attĭce, ut te videam. — 9. Helvetii id, quod constituerant, facere conantur, ut e finibus suis exeant.

[1]) tako. — [2]) **nihil nisi** ništa nego; samo. — [3]) **male habeo** 2. uznemirivati. — — [4]) dokazati.

1. Tako smo od prirode sazdani, da bezbrižni za[0] ono[0], što[0] je[0] najbliže, za udaljenim idemo. — 2. Nitko nema kod dobročinstava tako sigurne ruke, da se ne bi često varao. — 3. Nikada se vojvoda ne uzda u mir tako, da se ne bi na rat spremao. — 4. Takova[1]) je priroda smrtnikâ, da joj[0] se ništa većma ne dopada, nego što je izgubljeno. — 5. To imamo zahvaliti kreposti, da je i kod onoga čovjeka štujemo, kojega nikada vidjeli nijesmo. — 6. Car Klaudije bi od senata tako štovan, da mu se postavio u vijećnici zlatan štit, a na Kapitoliju kip od zlata. — 7. Komod je umr'o tako naglo, te se mislillo (vjerovalo), da je zadavljen ili otrovan bio. — 8. Kad su Aristotela zapitali[2]), koju[3]) je korist[3]) od filozofije dobio[4]), reče: »To[5]), da svojevoljno činim, što većina ljudi[0] iz straha izvršuje. — 9. Sokrat se branio na[6]) sudu tako, te se činilo, da ne traži milosti ni (= ili) da je krivac, nego da[0] je[0] učitelj i gospodar sudija. — 10. Tolika je vaša drzovitost, da se ona sloboda, koja se nekoć glasniku[7]) davala[8]), sad ne daje rimskom vitezu. — 11. Paflagonci postigoše od Aleksandra, te nijesu bili prisiljeni porez[9]) plaćati. — 12. Preostaje, da dokažem[10]), da se svijet upravlja providnošću božjom.

[1]) **hic, haec, hoc.** — [2]) pas. — [3]) **quid lucri.** — [4]) **facio** (3.) **ex.** — [5]) **hoc.** — [6]) **in.** — [7]) **praeco, ōnis.** — [8]) = koju imaše. — [9]) plur. — [10]) **doceo** 2.

§ 47.

Konsekutivne rečenice.

(Nastavak.)

(quin.)

(Gram. § 244.)

1. Nullum fere tōtius hiemis tempus intercessit, quin Caesar aliquem de consiliis Gallorum nuntium acciperet. — 2. In castello nemo fuit omnīno militum, quin vulnĕrarētur. — 3. Legati Germanorum dixerunt: »Praeter Suebos in terris est nemo, quem non superare possīmus.« — 4. Galli non dubitant, quin Romani unā cum reliquā Gallĭā Haeduis quoque libertatem sint erepturi. — 5. Caesar Germanos sibi non tempĕraturos esse existimabat, quin in provinciam exīrent. — 6. Non multum afuit, quin Hannibal post pugnam Cannensem Romam ipsam capĕret. — 7. Facere non potui, quin consilium tuum imprŏbarem. — 8. Galli inīquo loco committĕre proelium non dubitant

1. Ver dade bičovati na trgu lilibejskom G. Servilija, građanina rimskoga. Nikoga ne bijaše u Lilibeju, tko to[0] ne bi bio vidio, nikoga na Siciliji, tko o[0] tom[0] ne bi bio čuo. — 2. Timoleonta mati nakon umorstva bratova nikada niie pogledala, da ga ne bi bila nazvala bratomorcem i bogomrskim čovjekom. — 3. Tko ima, da ne bi vidio, kolika je sila u osjećalima? — 4. Nema sumnje, da se upravo[1]) najvećemu dobročinstvu najviše duguje. — 5. Tko je ikada sumnjao, da je u državi prvo mjesto zauzimalo uvijek govorništvo, a[0] drugo pravoznanstvo? — 6. Ne treba posve ništa, te bih bio od svih ljudi najnesretniji. — 7. Ne mogah[2]), a da ti ne bih i svoje mnijenje i svoju volju obznanio. — 8. Ne trebaše mnogo, te bi Izmeniju prognanici bili ubili[3]). — 9. Perzijanci ne sumnjahu, da će Macedonci ostaviti[4]) Is, koji su osvojili, i[0] pobjeći. — 10. Nikada Cezar nije potukao neprijatelja, da ga ne bi okola lišio. — 11. Kurcije se nije skanjivao za spas domovine umrijeti. — 12. Dvojim, da li bih tebi to isto preporučio. — 13. Ne znam (= dvojim), da li mi je prije spomenuti Romula ili mirnu vladavinu Numinu. — 14. Kambis nije oklijevao nakon svetogrđa i bratomorstvo počiniti.

[1]) **quisque** (v. rječnik pod **svaki**). — [2]) ne mogu, a da ne **facĕre non possum, quin.** — [3]) **pas.** — [4]) **relinquo** 3. (abl. aps.).

§ 48.

Kauzalne rečenice.

(Veznici cum, quia etc., quod.)

(Gram. § 245., 246.)

1. Hoc difficile non est, cum tantum equitātu valeāmus. — 2. Gaudeo te ex Italia rediisse, praesertim cum videam te salvum esse. — 3. Omnium Gallorum fortissimi sunt Belgae, propterea quod a cultu atque humanitate provinciae longissime absunt. — 4. Athenienses a Lacedaemoniis auxilium petīverunt, quod magnis Persarum copiis resistĕre non possent. — 5. Quoniam obsidione liberātum Ciceronem sciebat, remittendum de celeritate existimabat (Caesar). — 6. Cicĕro eorum permōtus est vocibus, qui illius patientiam paene obsessionem appellabant, sīquĭdem ex castris egrĕdi non licēret. — 7. Dicam, non quo hoc sit necesse, verum ut experiar, utrum ille ferat molestius me tunc tacuisse an nunc dicere. — 8. Consilium tuum reprehendĕre non audeo, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quod magnā te sapientiā esse iudĭco. — 9. Quid est, quod tu aut uxor cum fortuna quĕri possītis.

1. Tarkvinije Superbo povukao se u Kumu, budući da ni oružjem Vejana ni oružjem Latina nije mogao biti uspostavljen u svoje kraljevstvo. — 2. Budući da je Aleksandar odlučio zadesiti Darija, gdje mu drago bio, postavi, da bi iza leda siguran bio, brodovlju na obali helespontskoj na čelo Amfotera. — 3. Budući da Heduanci nijesu mogli braniti sebe i svoje, poslaše poslanike k Cezaru. — 4. Filip krivi sina svoga Aleksandra, da mitom traži[1]) prijaznost Macedonaca. — 5. Pučki tribun Marko Pomponije krivljaše L. Manlija, da je prognao[2]) sina Tita i zapovjedio mu, da na selu stanuje. — 6. Platon zvaše nasladu mékom na zlo[3]), što se naime[4]) ljudi na nju kao ribe na udicu hvataju. — 7. Nikoklo nazivaše liječnike sretne, što im uspjehe sunce gleda[5]), a[0] pogriješke[6]) zemlja pokriva. — 8. Teofrast, kažu, da je umirući krivio prirodu, što je dala jelenima i vranama, kojima do toga ništa nije stalo, dug život, a[0] ljudima, kojima vrlo mnogo stoji do toga, tako kratak život. — 9. Naši predi (veli Ciceron) nijesu htjeli, da bi se rob protiv[7]) gospodara sudbeno[0] preslušavao, ne kao da se istina ne bi pronaći mogla[0], nego što se to[0] nedostojno činilo. — 10. Ciceron se kratio biti voda u građanskom ratu, ne kao da to[0] ne bi bilo pravo, nego što mu je bilo štetonosno. — 11. Nema razloga, da se ustručavate doći. — 12. Nemate razloga, da govorite zlo o vašem susjedu. — 13. Nemate zašto bojati se[8]) našega dolaska (= nema uzroka, da itd.). — 14. Nemaš[9]) se čega bojati, ako si nevin. — 15. Ljudi nemaju zašto[10]) prirodu kriviti. — 16. Nemaš se zašto[10]) stidjeti, da uz mudra pristaješ[11]).

[1]) **consector** 1. — [2]) **ab hominibus relĕgo** 1. — [3]) plur. [4]) **videlĭcet**. — [5]) **intueor** 2. — [6]) **error**. — [7]) **in**. — [8]) **extimesco** (3.) **aliquid**. — [9]) **nihil (non) est, quvod**. — [10]) **non est quod** ili **cur**. — [11]) inf.

§ 49.

Uzročne rečenice.

(Nastavak).

1. Me paenĭtet, quod animum tuum offendi. — 2. Decima legio per tribūnos militum Caesari gratias egit, quod de se optimum iudicium fecisset. — 3. Caesar graviter principes Haeduorum accusavit, quod ab iis non sublĕvē tur frumento. — 4. Multum Haeduos adiŭvābat, quod Liger ex[1]) nivibus crevĕrat. — 5. Post cladem Cannensem quanta senatus Romani constantia fuerit, ex eo cognosci potest, quod captīvos redĭmĕre noluit. — 6. Feliciter evĕnit, quod amīcus in urbe est. — 7. Quod mihi Caesar denuntiat se Haeduorum iniurias non neglecturum esse, (dico:) nemo mecum sine sua pernicie contendit. — 8. Quod Silius te cum Clodio loqui vult, (scito) potes id meā voluntate facere.

[1]) od, poradi.

1. Hanibalu zadavaše najviše straha to, što je Kapua, koju su Rimljani bili zauzeli, odvratila od njega srca mnogih naroda[1]) Italije. — 2. Težnja za bojnom slavom očituje se kod[2]) naroda rimskoga i[3]) tim, što se kipovi ponajviše[4]) u[0] bojnoj odori[5]) vidaju. — 3. Aleksandar planu srdžbom, što je kod[2]) podsjedanja j e d n o g a grada dviju rana dopao. — 4. M. Seju se nije zamjerilo, što je za[2]) skupoće žitka puku mjeru žita po as davao. — 5. Kod[2]) filozofije je to dobro[6]), što na rodoslovlje ne gleda[7]). — 6. Čemu igraš od radosti, što te hvale ljudi[8]), kojih ti[0] sâm nikada hvaliti ne možeš? — 7. Što si se sprijateljio s Atikom, veoma me raduje. — 8. Ja te proglašujem nesretnim, što nikada nesretan bio nijesi. — 9. Cezar bijaše[9]) krotke i blage ćudi. Ktomu je dolazilo to[10]), da se odličnim duhovima[11]) izvanredno[12]) nasladivao. — 10. Godina 387. prije Kr. ne bijaše samo tim znamenita, što je bio iznenada mir u svoj Grčkoj učinjen, nego i tim, što je bio u isto vrijeme od Galâ osvojen glavni grad rimski. — 11. Valerije nazivaše sretnim Bruta, što je u borbi (= boreći se) za domovinu poginuo[13]). — 12. Čestitam ti, piše Ciceron G. Kasiju[14]), što te je, kad si se opraštao[15]) s pokrajinom, ispratila najveća[16]) slava i najveća[16]) zahvalnost pokrajine. — 13. Cezar koraše ljuto Divicijaka i Liska, što ga tobože[0] u nužno vrijeme poduprli[17]) nijesu. — 14. Što se čini, da se bojiš[18]), da mi se tvoji prijedlozi slabo dopadaju, znaj[0], da[0] me ništa drugo tako[0] ne veseli, kao tvoj savjet i tvoj list. — 15. Ne ću ništa učiniti, što bi vam se slabo dopadalo, osim što me teška nesreća najpouzdanijega čovjeka boli.

[1]) **populus**. — [2]) **in**. — [3]) **quoque**. — [4]) **fere** (ima doći iza pridjeva). — [5]) **abl**. — [6]) **hoc boni**. — [7]) **inspĭcio** 3. (rem). — [8]) **pas**. — [9]) **inest in aliquo aliquid**. — [10]) **accedit** (3.), **quod**. — [11]) **ingenium**. — [12]) **mirifice**. — [13]) **mortem occumbo** 3. — [14]) akuz. s **ad**. — [15]) **part**. — [16]) **summus**. — [17]) **sublĕvo** 1. — [18]) **vereor** 2.

§ 50.

Temporalne rečenice.

(Veznik **c u m**.)

(G r a m. § 249.)

1. Diu cum pugnatum esset, castris Romani potiti sunt. — 2. Cum meridies appropinquaret, dux milites in castra redire iussit. — 3. Cum Caesar in Galliam vēnit, alterīus factionis princĭpes erant Haedui, alterīus Sequāni. — 4. Fuit antea tempus, cum Germānos Galli virtute supĕrarent. — 5. Cum equitatus Romanus se in agros eiĕcĕrat, Cassivellaunus essedarios ex silvis amittebat. — 6. Helvetii cotidianis proeliis fere cum Germanis contendunt, cum aut finibus suis eos prohibent aut ipsi in eorum finibus bellum gerunt. — 7. Iam haec facere Galli noctu appārābant, cum matres familiae repente

in publicum procurrerunt. — 8. Nondum castra munīta erant, cum equites ex statione nuntiant magnum exercitum hostium venire.

1. Kad bi se god° u Sirakusi skupština držala, došao bi **Timoleont**, s° dva konja vozeći se (= vožen), u kazalište. — 2. Kad bojna trublja zazveči[1]), bezbrižna je sirotinja, jer znade, da se na nju ne smjera. — 3. Kad se vrijeme izgubi[2]), kod velikih je stvari velik gubitak. — 4. Kad noć prikrije[1]) zemlju tamom, tada vidimo sve nebo zvijezdama nakićeno i urešeno. — 5. Lako svi, kad smo zdravi, dajemo dobre savjete bolesnima. — 6. Ti si bar pametno postupao[3]) tim, što si svoje zlato dao[4]) na[4]) pohranu[4]) čovjeku bogatu. — 7. Tim, što se Sicilijanci tuže u ime države na tvoja djela, Vere, ne naznačuju li tim[5]), da su nepravde veoma goleme? — 8. Već se bjehu vojnici Aleksandrovi primakli[6]) na strjelomet, kad su perzijski konjanici naletjeli. — 9. Kad je Cezar boravio (= bio) u ovostranoj Galiji, obavijesti[7]) ga Labijen, da su se svi Belgijanci urotili protiv naroda rimskoga. — 10. Kad se Cezar približio[8]) gradu (= k gr.), molili[9]) su dječaci i žene raširenim[10]) rukama sa zida za° mir Rimljane (= od R.). — 11. Kad kod° Germanâ umre[11]) domaćin, njegovi se rođaci sakupe. — 12. Već su naši vojnici bili od neprijatelja pritiješnjeni[12]), kad iznenada dođe cijelo konjaništvo i navali na neprijatelja straga.

[1]) ne prezent! — [2]) **pereo** 4. — [3]) **facio** 3. — [4]) **servandum trado** 3. — [5]) **hōc.** — [6]) **pervĕnio** (4.) **ad.** — [7]) pas. — [8]) **accēdo** 3. — [9]) **peto** 3. — [10]) **pando** 3. — [11]) **decēdo** 3. — [12]) **premo** 3.

§ 51.

Temporalne rečenice.

(Nastavak.)

(Veznici dum, donec, quoad, antequam i priusquam.)

(Gram. §. 251., 252.)

1. Piso equo deiectus, quoad potuit, fortissime restitit. — 2. Epaminondas ferrum in corpore retinuit, quoad renuntiatum est Boeōtos vīcisse. — 3. Expectare voluit impĕrātor, dum omnes milites convĕnīrent. — 4. Caesar priusquam quicquam conaretur, Diviciācum ad se vocāri iubet. — 5. Equites nostros ita perterrĭtos egērunt Helvetii, ut non prius fugā desisterent, quam in conspectum agminis nostri vēnissent. — 6. Finem sequendi non ante fēcērunt, quam muro oppidi portisque appropinquārunt. — 7. Bellum gerere non desīnēmus, antequam hostes se imperio nostro subiecĕrint.

1. Čovjek se, dok[1]) živi, smije[2]) svemu nadati. — 2. Dok je bila Kartaga nepobijeđena, štovahu[3]) Elisu kao[4]) boginju. — 3. Mitridat se 40 godina

opiraše Rimljanima, dok[5]), bivši° u° tri vrlo velika rata[6]) srvan, nije bio strven Sulinom srećom, Lukulovim junaštvom i° Pompejevom veličinom. — 4. Kornelija, mati Grakhâ, kad joj je neka odlična gospođa pokazivala svoj najljepši nakit[7]), zabavi je razgovorom svojim dotle°, dok[5]) joj se nijesu vratila djeca iz učionice, a tada poviknu: »Ovo je moj nakit[7])!« — 5. Lokrane, kad° su se borili[8]), oblijetaše orao dotle°, dok[9]) nijesu pobijedili. — 6. Korisno je (= koristi) svoju bolest poznavati[10]) i snagu joj zatrti, dok[11]) se ne raširi. — 7. Marcel odluči, prije nego bukne buna[12]) u gradu, pokušati bojnu sreću. — 8. Kapua je, prije nego je Rimljani osvojiše[3]), stajala već 260 godina. — 9. Grakhu se, prije nego[13]) se iz Lukanije krenu, kod žrtve [kad je žrtvovao[8])] pojavi[14]) žalosna[15]) kob. — 10. Tirani su tako dugo zadavali[16]) svima strah, dok nije Aleksandar brodovlja k obali primakao[17]). — 11. Julije Cezar ležaše neko vrijeme mrtav u vijećnici, dok[5]) ga tri roba ne položiše na nosiljku i odnesoše[18]) kući. — 12. Lacedemonjani ne ustupiše prije, nego[13]) vidješe Epaminondu gdje° pada[8]). — 13. Prije nego odgovorim na ostale stvari, nešto[19]) ću o prijateljstvu reći. — 14. Kad je konzul Maksim posljednji dan mjeseca decembra umr'o, imenova Cezar oko sedme ure za[20]) ostali dio dana konzulom Kaninija. Kad su dakle premnogi išli, da mu se poklone[21]), reče Ciceron: Požurimo se, dok[13]) ne odstupi Kaninije od službe. — 15. Vespazijan življaše u malom gradu, dok[9]) mu u zabiti[22]) nije bila ponuđena pokrajina s vojskom. — 16. Bura prijeti prije, nego se digne.

[1]) **dum.** — [2]) gerundiv. — [3]) pas. — [4]) **pro.** — [5]) dok ne **donec.** — [6]) abl. — [7]) plur. — [8]) part. — [9]) **quoad.** — [10]) **nosse.** — [11]) dok ne = prije nego **antequam.** — [12]) **motus, ūs.** — [13]) **priusquam.** — [14]) pojaviti se **fiĕri.** — [15]) **tristis.** — [16]) **afficio 3. (aliquem rē).** — [17]) **litŏri admoveo** 2. — [18]) **refĕro** 3. — [19]) **pauci, ae, a.** — [20]) **in.** — [21]) **eo** (4.) **alĭquem salūtatum.** — [22]) = zabitnomu (**latenti**).

§ 52.

Kondicionalne rečenice.

(Gram. § 254., 255.)

1. Si boni cives esse volētis, consiliis improborum semper debēbītis resistĕre. — 2. Quid profĭcĭmus, si proelio abstĭnemus? — 3. In Gallia suos quisque clientes opprĭmi non patĭtur neque, si alĭter faciat, ullam inter suos habeat auctorĭtatem. — 4. Si exemplum eius rei non habērēmus, tamen postĕris prodi pulcherrimum iudĭcarem. — 5. Nisi totīus diēī labore milites essent defessi, omnes hostium copiae deleri potuissent. — 6. Quae vita fuisset Priămo, si ab adulescentia scivisset, quos eventus senectutis esset habiturus! — 7. Si princĭpātum Galliae obtĭnēre non possŭmus, Gallorum quam Romanorum imperia perferre malŭmus. — 8. Inter se sanxerunt Galli iureiurando, ne quis enuntiaret, nisi quibus commūni consilio mandātum

est. — 9. Ab opĕre legatos Caesar discedĕre nisi munītis castris vetuĕrat. — 10. Galli inter se coniūrant nihil nisi commūni consilio se acturos.

1. Ako neprijatelji prijedu[1] preko rijeke, navalit ćemo na njih. — 2. Nestalo[2] bi mi dana, ako bih htio braniti stvar[3] siromaštva. — 3. Da se nije Temistoklo s Miltijadom takmio, bili bi Perzijanci pokorili Grčku[4]. — 4. Kakvo bi to[5] uživanje bilo u sreći, da nemaš nikoga[0], tko bi se njoj tako isto radovao kao ti? — 5. Ako se vojnici popisuju i vojska skuplja, čini se, da je rat pred vratima. — 6. Da nije Pitagore bilo, bili bi Krotonjani zamijenili svoj način življenja s raskošnošću. — 7. Mnogi bi ljudi rjeđe (= manje često) griješili, da promisle, kako je pravedan Bog. — 8. Da Neptun nije učinio ono, što je bio Teseju obećao, ne bi Tesej bio sina Hipolita izgubio (= lišen cio)[6]. — 9. Ne bih govorio istine[7], kad bih zatajao, da me živa želja za[0] Scipionom[8] obuzimlje. — 10. Malo ih[0] dolazi do starosti; da nije tomu[9] tako, bolje bi se živjelo. — 11. Dolazio bih k tebi, da mogu; ali mi[0] brani[10] moje slabo[0] zdravlje. — 12. Pamet slabi[11], ako je ne vježbaš[12]. — 13. Ugodno se živjeti ne može, ako se ne živi kreposno[13]. — 14. Ako budem mogao, doći ću danas k tebi; ako ne budem mogao, poslat ću ti (= k tebi) glas[14]. — 15. Ako to učiniš, bit ću ti[0] vrlo zahvalan; ako li ne učiniš, oprostit ću ti[0].

[1]) ne prezent! — [2]) **dēficit (me).** — [3]) **causa.** — [4]) pas. — [5]) kakav to **quīsn** — [6]) **orbo** 1. — [7]) = lagao bih. — [8]) gen. — [9]) **quod.** — [10]) **impedio** 4. (pas.). [11]) **minuo** 3. (pas.). — [12]) koni. — [13]) složi **cum** i **virtus.** — [14]) **nuntius.**

§ 53.

Kondicionalne rečenice.

(Nastavak.)

(Gram. § 256.)

1. Legati dixerunt se obsides daturos esse, si Caesar impĕraret (direktno: imperabit). — 2. Caesar magno sibi usui fore arbĭtrabatur, si modo Britanniam adisset et genus hominum perspexisset. — 3. Caesar quaesivit ex Arioyisto, cūr, si nullam Germānōrum partem domum remittĕre posset, alios Rhenum transīre patĕretur? — 4. Apparuit omnes hostium copias delēri potuisse, nisi totīus diei labore milites essent defessi. — 5. Non dubĭto, quin mentītūrus fueris, si id dixisses.

1. Jasno je, da bi Helvećani, da ih nije Cezar pobijedio, bili mnoge države svladali i sebi podložili. — 2. Mislim, da bi neprijatelji na nas navalili, kad bi znali, da je konzul poradi izbora[1] otputovao u Rim. — 3. Uvjereni smo, da biste bili drukčije odlučili, da ste nas pitali za savjet. — 4. Ne sumnjam, da bi ti k meni došao, da trebaš savjeta ili pomoći — 5. Čini

mi se, da nema sumnje, da bi Pompej bio posvojio vrhovnu vlast, da je Cezar kod Farsala bio pobijeden i ubijen. — 6. Cezar je uvidao, da ne će biti lako svladati Ariovista, ako se nove čete suepske združe s njegovom vojskom.

[1]) **comitia, ōrum.**

§ 54.

Koncesivne rečenice.

(Gram. § 258.)

1. Cum haec ita sint, tamen vobiscum pacem faciam, si obsĭdes a vobis mihi dabuntur. — 2. Equĭtum Romanorum numĕrus erat magnus, cum hostes non amplius octingentos equĭtes habĕrent. — 3. Quamvis dives amicus sit, ego ei non invideo. — 4. Etsi non dubĭto, quin doctus sis, tamen multos novi doctiōres. — 5. Ut omnes captīvi idem dixerint, fides iis non habenda est. — 6. Licet omnes immineant terrores, Roscio succurram.

1. Ljudi se ne stide nasladivati se krvlju drugoga, dok imadu nijeme i divlje zvijeri mir među sobom. — 2. Aleksandar pisa Dariju ovo: Premda imate oružje, ucjenjujete glave svojih[0] neprijatelja, kao što si ti, kralj tako silne vojske, htio onomadne kupiti protiv[1] mene ubojicu za tisuću talenata. — 3. Premda je Demosten jako mucao, postiže vježbanjem ipak[0], te je veoma razgovijetno govorio. — 4. Atik se ne natjecaše za časti, premda su mu otvorene bile. — 5. Neka me kore moji prijatelji, ako samo iz dobrohotnosti to[0] čine, da me poprave. — 6. Neka je sudac strog, ako je samo pravedan i ako[0] svakomu svoje odmjeruje. — 7. Zlikovci ne izmiču prijekoru bezboštva[2], makar žrtvenike mnogom krvlju poškropili. — 8. Makar[3] bili ljudi u nevolji[4], ipak se gledaju duševno razbistriti i dobroj volji podati. — 9. Laskanje makar[3] bilo pogubno, ipak nikomu nauditi ne može, već ako onomu, koji ga prima i njim se nasladuje[5]. — 10. Premda nas svaka krepost privlači, čini to navlastito pravda i darežljivost. — 11. Ja ću državu po svojem običaju[6] braniti, makar[7] kako[3] iznemogao bio. — 12. Makar[7] se sve strahote nada mnom nadnijele[8], ja ću državi priskočiti i pogiblima se izvrći.

[1]) **in.** — [2]) prijekor bezboštva **impiĕtas.** — [3]) **quamvis.** — [4]) **res turbĭdae.** — [5]) **delector** 1. — [6]) **mos.** — [7]) **licet.** — [8]) nadnijeti se nad **impendeo** (2.) **in aliquem.**

§ 55

Relativne rečenice.

(Gram. § 259.)

1. Caesar explorātōres praemīsit, qui locum idoneum castris delĭgĕrent. — 2. Indutiomārus, qui iam ante inimīco in Romanos animo fuisset,

multo gravius hoc dolore exarsit. — 3. Ad te venīre non poterimus, quippe qui aegri simus. — 4. Pompeiani miserrimo exercitui Caesaris luxuriam obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. — 5. Nemo est tam senex[1]), qui se annum non putet posse vivĕre. — 6. Ea[2]) est gens Romana, quae victa quiescĕre nesciat. — 7. Erant, qui censērent in castra recēdendum esse. — 8. Nulla videbatur aptior persona, quae de senectute loquĕrētur quam Catōnis. — 9. Campāni maiora in defectione delīquĕrant, quam quibus ignosci posset. — 10. Eo postquam pervēnit Caesar, servos, qui ad eos perfŭgissent, poposcit. — 11. Auctoritate Orgetorīgis permōti constituerunt ea, quae ad proficiscendum pertinērent, compărare. — 12. Dat Caesar negotium Gallis, qui finitĭmi Belgis erant, uti ea, quae apud eos gerantur, cognoscant seque de his rebus certiorem faciant.

[1]) star. — [2]) takav.

1. Timoteju biše kao vijeće dodana dva iskustvom i razboritošću odlična[1]) čovjeka, da njihov naputak[2]) slijedi[3]). — 2. Ptolemej, kralj egipatski, posla nekoga mladoga[4]) Egipćanina, d a osvoji[5]) sirsko prijestolje oružjem. — 3. Dužnost je mladića starije ljude poštovati[6]) i između njih najbolje i najprokušanije birati, d a se o n j i h o v savjet i ugled opire. — 4. Atenjani izabraše deset vojvoda[7]), da budu na čelu vojsci, među njima Miltijada. — 5. Iznad[8]) Darijeva šatora sjaše kristalom obložena slika sunca, d a o d o n u d svima na pogledu bude (= od svih se vidjeti[9]) može). — 6. Kad je Artakserkso htio zaratiti na egipatskoga kralja, zaiska od Atenjana vodu, d a g a najmljenoj vojsci na čelo stavi. — 7. Bog je dao ljudima razbor, d a s e n j i m požude[10]) ravnaju. — 8. Dođoše u Rim kartaški poslanici, da senatu i narodu rimskomu zahvale, što su mir s njima učinili. — 9. Roscije bijaše takav[11]) umjetnik, te se jedini činio vrijedan, d a se gleda[12]) na pozorištu. — 10. Demetrije Faleranin, kojega i Ciceron pohvalno spominje, nije nedostojan, d a se zove govornikom. — 11. Bogu se učinismo dostojni, d a sami[0] na sebi iskusimo[13]), koliko ljudska priroda može podnijeti. — 12. Nijedno mi se lice ne čini prikladnije, d a o prijateljstvu govori, nego lice[0] Lelijevo. — 13. Brbljavi ljudi nijesu vrijedni, d a im štogod povjerimo. — 14. Zaslužujete (= dostojni ste), d a budete slobodni. — 15. Premda[14]) je Zopir u nekoj skupštini[15]) mnoge mane Sokratove naveo[16]), bio je ipak od ostalih ismijevan, j e r oni tih mana u Sokrata nijesu priznavali. — 16. Velika je krivnja Pelopova, što sina svoga[0] nije uputio ni poučio, koliko[17]) se za oboje pobrinuti[18]) valjalo[19]). — 17. Egipćani ne držahu glazbu samo za nekorisnu, nego i za škodljivu, j e r ljudima[20]) duše razmekšava. — 18. Seksto Roscije ne pohađaše s ocem nikakvih[0] gozba. d a k a k o k a d[21]) je veoma rijetko u grad Rim[0] dolazio. — 19. Tko da vjeruje, da je Brutu nedostajalo[22]) bistra duha[23]), k a d je tako mudro i oštroumno protumačio proroštvo Apolonovo? — 20. Lacedemonjani postupahu zlo i nepravedno, jer nijesu gledali[24]) ono[0], što je svojkolikoj[25]) Grčkoj u prilog bilo.

[1]) **praestans.** — [2]) **consilium.** — [3]) **utor 3.** — [4]) **iuvĕnis.** — [5]) **armis peto 3.** — [6]) **vereor 2.** — [7]) **praetor.** — [8]) **super.** — [9]) **conspĭcio 3.** — [10]) **animi appetītus, ūs.** — [11]) **eiusmŏdi.** — [12]) **specto 1.** — [13]) **experior 4.** — [14]) **cum.** — [15]) **conventus, us.** — [16]) **vitia colligo (3.) in aliquem.** — [17]) **quatĕnus.** — [18]) **curo 1.** — [19]) konjunktiv gerundiva. — [20]) **gen.** — [21]) **quippe qui.** — [22]) **desum.** — [23]) **ingenium.** — [24]) **intueor 2.** — [25]) **universus.**

§ 56.

Relativne rečenice.

(N a s t a v a k.)

1. Ništa nema, š t o Bog ne bi mogao učiniti. — 2. Nema brzine, k o j a bi se s brzinom duha isporediti mogla. — 3. Ništa nije tako gorko, d a u n j e m u skromna duša ne bi našla utjehe. — 4. Nema naslade, k o j a se ne bi ogadila trajanjem. — 5. Ne vidim nikoga u ovoj skupštini, k o m u moj spas ne bi bio po volji (= mio). — 6. Teško da je ikada bilo pjesnika ili govornika, k o j i bi ikoga[1]) drugoga[0] bio držao za boljega od sebe. — 7. U svima stoljećima manje se nalazilo onih[0], k o j i su svoje strasti, nego onih[0], koji su neprijateljske vojske[2]) svladali. — 8. Bijaše filozofâ, k o j i su mislili, da Bog ni[3]) najmanje[3]) ne skrbi[4]) za ljudske stvari. — 9. Što te, Katilina, još u ovom gradu veseliti može, k a d u n j e m u nema nikoga, t k o se tebe ne bi bojao, nikoga, t k o na te ne bi mrzio? — 10. Nema nikakve tako udaljene zemlje, d a ne bi bud koje[5]) zlo svijetom širila. — 11. Ima mnogo ljudi, k o j i za ništa drže ono, što se drugima čini veliko i divno. — 12. Ima životinjâ i rašća[6]), koje bez ljudske njege uspijevati ne može. — 13. Histijej Milećanin reče, da nije isto korisno[7]) puku[8]) i onima, koji imadu vrhovnu vlast. — 14. Kv. Fabije reče, kad je bio augur, da se ono uz[0]) najbolje auspicije[9]) radi[10]), što se za blagostanje države radi, što pak[0] na uštrb[11]) državi biva (= se čini), to biva protiv auspicija. — 15. Dovoljno bijaše poznato, da je u doba Neronovo u rimskoj vojsci bilo veteranâ, k o j i su nasip i jarak kao[12]) čudne i neobične stvari[0] ogledali. — 16. Katilina sazva poglavice urotničke te im obznani[13]), da je Manlija naprijed poslao k onoj četi, koju je kod Fezule sakupio. — 17. Oni, koji su na čelu državi, valja da više za opće nego za svoje blagostanje skrbe. — 18. One, koji su vam povjereni, imate štititi.

[1]) **ullus.** — [2]) **hostium copiae.** — [3]) **omnino non.** — [4]) **curam habeo (2.) alicuius rei.** — [5]) **alĭquis.** — [6]) plur. — [7]) korisno je **expĕdit.** — [8]) **multitudo.** — [9]) abl. — [10]) **gero 3.** — [11]) **contra.** — [12]) **ut.** — [13]) **ēdoceo (2.) aliquem.**

§ 57.

Oratio obliqua.

(Gram. § 260. i 261.)

(Ovi primjeri neka se prevedu najprije u upravnom, a zatim u neupravnom govoru i vice versa.)

1. Demetrije govoraše: Ništa mi se ne čini nesretnije[1] od onoga, komu se nikada ništa protivno ne dogodi[2]. — 2. Kad su se poslanici alobroški na lakomost činovnika rimskih pred Katilinom potužili, reče on: Ako hoćete ljudi biti, pokazat ću vam put i način[3], kako da se tima[4] tolikima zlima uklonite. — 3. Kv. Maksim i P. Scipion običavahu govoriti, da im se duh presilno na[5] krepost raspaljuje, kadgod[6] motre slike svojih predа. — 4. Epikur misli[7], da je misao na buduće zlo luda; dosta je mrsko svako[8] zlo, kad dođe (= je došlo). — 5. Scipion hvaljaše izreku[9] Sokratovca Ksenofonta, da isti napori nijesu jednako[10] teški vojvodi i vojnicima; jer sâm ugled[11] čini trud vojvodin lašnjim[12]. — 6. Posidonije učaše, da ništa nije dobro, osim što je pošteno. — 7. Povjesnici rimski pripovijedaju, da je neki prebjeg od Pira u òkô Fabricijev došao te mu obećao, da će Pira otrovati, ako mu nagradu dade[13]. — 8. Nepos pripovijeda, da je Temistoklo gospodaru broda otkrio, tko je, obećavajući mnogo, ako ga spase. — 9. Plinije pripovijeda, da je neki Gađanin imenom i slavom povjesnika Livija tako zanesen bio, te je s (= od) kraja svijeta[14] u Italiju došao, da ga vidi. — 10. Konzul L. Lentul obeća, da će senatu i državi na uslugu biti, ako budu odlučno[15] i srčano svoje mnijenje[16] izjaviti htjeli; ako li se pak budu na Cezara osvrtali[17] i za njegovom prijaznošću težiti[18], tada[0] će za se odlučiti te se ne će zaključku senatskomu pokoriti[19]. U istom smislu govori Scipion: Pompej je nauman državi svoje pomoći ne uskratiti, ako ga senat uzaslijedi; ako li bude krzmao ili odviše[20] blago[20] postupao[20], to[0] će poslije uzalud njega za pomoć moliti. — 11. Antonije Pije imaše često u ustima Scipionovu slavnu izreku, da voli jednoga građanina živa uzdržati, nego tisuću neprijatelja ubiti[21].

[1] **infēlix.** — [2] **evēnio 4.** — [3] put i način **ratio.** — [4] **iste.** — [5] **ad.** — [6] **cum.** — [7] **censeo 2.** — [8] **omnis.** — [9] **illud, quod dixerat S.** — [10] **aeque.** — [11] **honos.** — [12] **levis.** — [13] konj. pluskv. — [14] **ultimus terrarum orbis.** — [15] **audacter.** — [16] plur. — [17] **respicio 3.** — [18] **sequor 3.** — [19] **obtempero 1.** — [20] **lenius ago 3.** — [21] **occīdo 3.**

§ 58.

Oratio obliqua.

(Nastavak.)

1. Po smrti Antiohovoj obrati se brat mu Demetrije, koji je bio kao talac u Rimu, k senatu i reče: On je kao talac za života[1] svoga brata u Rim došao; ali budući da je on umr'o[2], to[0] ne zna, čiji je talac. Stoga je pr... vično, da bude pušten[3], da prijestol zauzme; jer kako je on (prijestol) po međunarodnom pravu[4] starijemu bratu zapao, tako sada njemu pripada, jer je on[0] doblju preči[5] od maloljetnika. — 2. Kad su Tarkvinija Priska sinovi Ankovi ubili[6], progovori Tanakvila narodu s[7] gornjega dijela kuće[8] kroz prozore (ovako): Neka duhom ne klone; kralj se od[0] nenadanoga udarca[4] obeznanio; mač (= željezo) nije duboko u tijelo prodr'o; on je već opet k sebi došao; sve je u redu (dobro)[9]; tvrdo se ona[0] nada, da će ga oni[0] sjutradan[10] vidjeti. Međutim neka budu Serviju Tuliju pokorni: on će pravdu krojiti i druge poslove[11] kraljeve obavljati. — 3. Latinski konjanici doletješe s bučnim glasom: Narodi se s[0] neprijateljskom vojskom približuju, da grad podsjednu. Ta se vijest[12] sasvim drukčije kosnu[13] senata (otaca) nego puka. Puk poskakivaše od radosti, što bogovi kao osvetnici oholosti senatske (= otaca) dolaze. Jedan je drugoga hrabrio, da se za bojnu službu ne prijavljuju; radije će svi skupa[14] nego inokosni poginuti; oci neka vojuju, oci neka se laćaju oružja, oci neka se izvrgavaju pogiblima ratnim, jer preimućstva uživaju[15]. — 4. Kv. Marcije odgovori poslanicima G. Manlija: Ako što od senata iskati[16] hoće[17], neka oružje polože i[0] s poniznim molbama (= ponizno moleći) u Rim zapute[18]; senat i narod rimski uvijek su toliku[19] blagost i toliko milosrđe pokazivali[20], da ih nitko nikada uzalud za pomoć zamolio nije.

[1] **frater vivus.** — [2] **quo mortuo.** — [3] **dimitto 3.** — [4] abl. — [5] **aetate antecēdo (3.) aliquem.** — [6] pas. — [7] **ex.** — [8] **aedes, ium.** — [9] **salūber, bris, e.** — [10] **propediem.** — [11] poslove obavljati **munia obeo 4.** — [12] **quae audita.** — [13] **longe aliter affīcio (3.) aliquem.** — [14] **cum omnibus.** — [15] **est penes me aliquid.** — [16] **peto 3.** — [17] **velle.** — [18] **proficiscor 3.** — [19] **is.** — [20] **esse (s abl. qualitatis).**

§ 59.

Oratio obliqua.

(Nastavak.)

1. Sisigamba reče Aleksandru (= k A.): Zaslužuješ, kralju, da ti ono želimo[1], što smo nekoć svomu Dariju željele; i ti si toga[0], kao što vidim, vrijedan, kad[2] si tako silnoga kralja ne samo srećom nego i pravičnošću prestigao. Ti me doduše materom i kraljicom zoveš; ali ispovijedam, da sam ti (= tvoja) sluškinja. — 2. Patron, voda grčki, reče Dariju (= k D.), koji[0] je bježao: »Bes i Nabarzan rade ti o glavi; u najvećoj si pogibli života svoga. Ovaj će dan ili tvojim ubojicama[3] ili tebi biti posljednji.« Darije odgovori: Premda mu je vjernost grčkih vojnika poznata, on se ipak od svojih podanika nikada odvrnuti ne će. Teže mu je koga[0] osuditi nego prevarenu biti. Štogod sreća[4] donijela[5], on će radije pretrpjeti usred svojih nego prebjeg postati. Prekrasno pogiba, ako njegovi vojnici ne će[6], da

živ ostane. — 3. Akarnanjani zatražiše u Rimljana pomoć protiv[7]) Etoljana i postigoše[8]) od senata rimskoga, te su bili poslanici poslani, da Etoljanima jave[9]), neka svoje posade izvade iz akarnanskih gradova i one puste[10]) da budu slobodni, koji jedini nekoć protiv[7]) Trojanaca, njihovih praotaca, Grcima pomoć[11]) nijesu dali[11]). — 4. Govornik reče: Zaklinjem te, Cezare, opomeni se onoga vremena, predoči sebi onaj dan, sjeti se licâ onih ljudi, koji su te motrili i divili ti[0] se. Da li bijaše[12]) ikakva tu nemirna gibanja[13]), da li ikakve buke (nom.)[12])? — 5. Govornik reče, da je svima (= među svima) poznato, da je Atal veoma pohlepno na prijateljstvo naroda rimskoga težio; zašto bi dakle tko mislio (= sudio), da je sada neprijatelj Rimljanima (= neprijateljskoga prema Rimljanima mišljenja[14])?

[1]) **precor** 1. — [2]) kad (ti) **qui**. — [3]) **parricīda**. — [4]) **fors**. — [5]) **ferre**. — [6]) **nolle**. — [7]) **adversus**. — [8]) **obtĭneo** 2. — [9]) **denuntio** 1. — [10]) **patior** 3. — [11]) **auxilia mitto** 3. — [12]) glagol se može ispustiti u lat. prijevodu. — [13]) nom. — [14]) abl.

II. dio.

Vježbe iz Cezárova Galskoga rata.

Galija.

(Caes. Bel. Gal. I. 1.)

Onostrana ili[1] transalpinska Galija medi stranom s Pirenejima i rijekom Renom, stranom s Oceanom i onim[2] morem, koje Rimljani svojim nazivlju. Galija bijaše nekoć razdijeljena na tri dijela, od kojih jedan bijaše naseljen[3] od Belgijanaca, drugi od Akvitanaca, treći od Celta, koje Rimljani i Galima nazivahu (p a s.). Svi ti narodi imadijahu[4] nejednake[5] jezike, nejednake[6] uredbe i zakone. Za[0] najbojevitije i najhrabrije držahu se (p a s.) među njima Belgijanci. Budući da su bili od pokrajine veoma udaljeni, to[0] se k njima ne mogahu uvoziti (unositi) stvari, kojima se duh umekšava. Osim toga su sa susjednim narodima često ratovali i stoga imali veliku bojnu vještinu, po[0] čemu se dogodi[7], te[8] su bojnom slavom i hrabrošću ostale Gale daleko prestigli.

[1]) **seu.** — [2]) **ille.** — [3]) imperf. pas. — [4]) **utor 3.** — [5]) **dissimilis.** — [6]) **diversus.** — [7]) **fit, fieri.** — [8]) **ut.**

Rat s Helvećanima (= helvetski).

(Caes. Bel. Gal. I. 2—29.)

I. (I. 2—4.) Najbojevitiji među Celtama bijahu Helvećani. Oni stanovahu na onom zemljištu, koje se prostire između Rodana, Jure planine, Rena i[0] Alpa. Budući pak da su im se kod sve većega[1] mnoštva naroda te granice činile odviše tijesne te[2] nijesu mogli dosta daleko četovati, odlučiše godine 58. prije Krista po[0] savjetu[3] Orgetoriga, veoma odlična i bogata čovjeka, sa ženama i djecom iseliti se i u Galiji tražiti nova naselja. Stoga[4] nakupovaše mnogo tovarnih kola i tegleće marve, posijaše mnoge usjeve, a Orgetoriga poslaše k susjednim narodima, da s[0] njima[0] prijateljstvo i mir sklopi. No budući da je on, zaveden pohlepom za[0] gospodovanjem, počeo izdajnički raditi[5], bi optužen i na sud[6] pozvan[6]. Isprva[7] kušaše on[8] istina[8] s pomoću štićenika i dužnika svojih ukloniti se pogibli; no kad se narod upeo[9], da[0] pravo svoje oružanom silom traži, iznenada umrije[10], i nije nevjerojatno[11], da je sam sebi smrt zadao.

[1]) abl. aps. (cresco 3.). — [2]) te ne **neque.** — [3]) **auctor** (abl. aps.). — [4]) **eius rei causā.** — [5]) **perfidiōse facio 3.** — [6]) **in ius voco 1.** — [7]) **primo.** — [8]) **ille quidem.** — [9]) imperf. — [10]) **subitā morte exstingui.** — [11]) **neque a vero abhorret, quin**

II. (I. 5, 6.). No ipak[1] smrt Orgetorigova nije priječila Helvećane, da ne[2] bi izveli[3] ono, što su bili odlučili. Kako dakle pripremiše sve, što se

za seobu nužno činilo, dadoše[0] se od svojih poglavica lako nagovoriti[4]), da zapale sve svoje gradove, sela i[0] stanove i sažegu sve žito. Izgubivši[5]) tako nadu na[0] povratak u domovinu bijahu spremniji pogibli i tegobe podnositi[6]). Da što[0] veće sile prikupe[7]), nastojahu[8]) susjedne narode nagovoriti, da uz njihovu (= istu) namjeru pristanu i s njima se isele. Mogahu pak dvjema putovima u Galiju doći, jednim uskim i mučnim kroz Sekvansku, a[0] drugim mnogo lagljim i prohodnijim kroz pokrajinu rimsku. Izabraše dakle lakši[9]) i zaključiše sastati se na određen dan na obalama rodanskim i odonud poći kroz zemlju[10]) alobrošku.

[1]) no ipak ne **neque tamen.** — [2]) da ne **quominus.** — [3]) **facio** 3. — [4]) **perpello** 3. (s **ut**). — [5]) **tollo** 3. (abl. aps.). — [6]) = za (**ad**) podnošenje. — [7]) prikupiti sile **vires acquīro** 3. ili **mihi sunt vires.** — [8]) **conor** 1. — [9]) lak **expedītus** 3. — [10]) **fines, ium,** m.

III. (I. 7.) Čim je bio Cezar obaviješten o namjeri Helvećana[1]), otputova žurno[2]) iz Rima i prispje pospješenim hodom ka Genavi, krajnjemu gradu alobroškomu. Ondje dade most, koji vođaše (= bijaše) preko[3]) Rodana, odmah razoriti, da tako prijelaz neprijateljâ zaprječi ili[4]) bar[4]) zaustavi[5]). Kad su to doznali Helvećani, zamoliše Cezara preko poslanikâ, da im dopusti kroz pokrajinu putovati (= da im bude slobodno kroz itd.). Drugi pût da[0] im[0] je vrlo tegotan[6]); neka[0] bude uvjeren[7]), da[0] će se čuvati svakoga nasilja. Cezar pak mišljaše, da im[0] to valja uskratiti; jer[8]) ne sumnjaše, da[9]) će oni, budući da su neprijateljskim duhom protiv Rimljana nadahnuti[10]), stanovnicima pokrajine nasilje činiti[11]). Ali budući da je Cezar samo malo vojnika imao, a (= i) oni, koje bješe unovačio, još se sastali nijesu bili, odgovori poslanicima, da će stvar promisliti, stoga neka[0] nakon[12]) nekoliko dana opet dođu[13]).

[1]) opiši: o tom, što su Helvećani namjeravali (**in animo habere**). — [2]) **matūro** 1. (s inf.). — [3]) **in.** — [4]) **aut saltem.** — [5]) **retardo** 1. — [6]) akuz. s inf. — [7]) konj. impf. — [8]) jer **ne neque enim.** — [9]) **quin.** — [10]) **esse.** — [11]) **iniurias inferre alicui.** — [12]) **interīcio** 3. (abl. aps.). — [13]) **revertor** 3. (imperf. konj.).

IV. (I. 8.) Kad su se poslanici udaljili, zapovjedi Cezar onim vojnicima, koje sa sobom imadijaše, da od jezera Lemanskoga do Jure planine povuku opkop i 16 stopa visok[1]) zid i pograde[2]) utvrde[2]). Pošto je njih[3]) na sve strane[4]) učvrstio[4]), ponamjesti svuda posade, da[5]) neprijateljima, ako bi se silom poslužili[6]), uzmogne tim[5]) lašnje prolaz prepriječiti. Kad se za[7]) nekoliko dana poslanici povratiše, izjavi s[0] malo riječi[8]), da Helvećanima puta kroz pokrajinu dopustiti ne može; ako protiv njegove volje poću[9]), da će to[0] silom prepriječiti[10]). Kad su nato Helvećani u svojoj (= toj) nadi prevareni, na mnogo mjesta pokušali prijeći Rodan, biše posadama i strijelama rimskih vojnika uzbijeni i prisiljeni od svoje (= ove) namjere odustati.

[1]) **in altitudinem.** — [2]) **castella constituo** 3. — [3]) relativ. — [4]) na sve strane **učvrstiti commūnio** 4. (abl. aps.). — [5]) **quo.** — [6]) konjunktiv. — [7]) = umetnuvši (**interīcio** 3.) nekoliko dana (abl. aps.). — [8]) abl. — [9]) konj. plusky. — [10]) akuz. s inf.

V. (I. 9, 10.) Preostajao je dakle samo[0] jedan put kroz zemlju Sekvansku, kojim bez dopuštenja Sekvanaca udariti ne mogahu. Zato zamoliše preko poslanikâ Heduanca Dumnoriga, kojega ugled bijaše velik kod Sekvanaca, neka kod njih izradi, da ih u prolazu ne bi priječili; obećaše, da će i taoce staviti i bez svakoga[1]) nasilja proći. Kako je to doznao Cezar, uvidje, da se prijelaz tako bojevitih ljudi i[0] neprijateljâ naroda rimskoga ne će zbiti[2]) bez svake pogibli za[0] pokrajinu[3]). Pošto[0] je dakle legata Labijena s jednom legijom u Galiji ostavio[4]), vrati se u Italiju, da sakupi novih četa, i krene s većom bojnom silom protiv neprijatelja.

[1]) **ullus** 3. — [2]) **esse.** — [3]) dat. — [4]) abl. aps.

VI. (I. 11. 12.) Međutim bjehu Helvećani prispjeli u zemlju Heduanaca te se potucahu[1]) harajući[2]) po njihovim poljima. Stoga Heduanci, koji se ne mogahu obraniti od navala[3]) neprijateljskih, poslaše poslanike k Cezaru, da (= koji) ga mole, neka bi im[4]) u pomoć došao. Tako isto Ambarani i Alobrožani zamoliše Cezara, da neprijatelje od njihovih[5]) gradova odbije te[0] njih[4]) i njihovo[5]) štiti. S toga uzroka mišljaše Cezar, da mu valja hitjeti, da najzaslužniji za narod rimski narodi ne budu lišeni[6]) dobra[6]) svoga. Razasla dakle ljude[0], da uhode, kamo su Helvećani zaputili (= putuju)[7]). Kad bi po njima obaviješten, da su neprijatelji najveći dio svoje vojske (= četâ) prebacili preko rijeke Arara, odmah diže òkô te udari noću na onaj dio, koji još ne bijaše rijeke prešao. Budući da su bili svi opterećeni i nijesu[8]) se navali Rimljana nadali (= očekivali), biše jedni bez muke isječeni, drugi razbijeni i u bijeg natjerani.

[1]) **vagor** (1.) **per...** — [2]) **populabundus.** — [3]) **incursio.** — [4]) **sui, sibi.** — [5]) **suus** 3. — [6]) **fortūnis privo** 1. — [7]) **iter facio** 3. ili **habeo** 2. — [8]) i ne **neque.**

VIII. (I. 13.) Pošto[0] je jedan dio Helvećana bio pobijeđen[1]), dade[2]) Cezar preko rijeke Arara načiniti most, da može vojsku prevesti i Helvećane što prije goniti. No kad oni dobiše obavijest o Cezarovu prijelazu, stravom obuzeti[3]) poslaše odmah poslanike k njemu, da mir s njim ugovaraju. Poslanici govorahu: »Ako nam dopustiš mir i odrediš naselja, mi ćemo biti prijatelji narodu rimskomu[4]); ako li se oružjem s nama hoćeš da[0] ogledaš[5]), opomeni se[6]) staroga poraza (nezgode) naroda rimskoga i junaštva helvetskoga. Mi smo vični hrabrošću, ne lukavštinom neprijatelje pobjedivati. Krivi[7]) dakle sam[7]) sebe[7]), ako se mjestu, gdje sa svojom vojskom stojiš (postavio si se), nadjene ime od poraza (nesreće) naroda rimskoga.«

[1]) abl. aps. — [2]) **iubeo** (s akuz. i inf.). ili **curo** 1. (s akuz. gerundiva). — [3]) **timore perterreor** 2. — [4]) gen. — [5]) **arma cum aliquo conferre.** — [6]) **in memoriam revŏco** 1. **(rem).** — [7]) **suae culpae tribuĕre.**

VIII. (I. 14.) Cezar odgovori poslanicima: »Meni je to sve poznato, što ste naveli; ali ja to veću bol osjećam, što je manje narod rimski nanesenu mu sramotu zaslužio. Ja ne mogu ni starih ni novih uvreda zaboraviti. Preko[0] moje volje pokušan je prolaz kroz pokrajinu. Ambarani, Heduanci i Alobrožani od vas su zlostavljeni. Prestanite pobjedom se svojom oholiti i obijesno se vladati; jer se nadam, da će bogovi besmrtnici nanesene narodu rimskomu uvrede osvetiti. Ipak sam spreman sklopiti s vama mir, ako hoćete taoce da[0] date i da[0] naknadite Heduancima i Alobrožanima štetu, koju ste im nanijeli.« Poslanici pak odgovoriše, da je običaj u[0] Helvećana[1]) taoce primati, a[0] ne davati; tako su se naučili[2]) od preda svojih. P o š t o to rekoše[3]), otidoše[4]).

[1]) gen. — [2]) akuz. s inf. — [3]) **loquor** 3. — [4]) **discēdo** 3.

IX. (I. 15, 16.) Kad su Helvećani sjutradan krenuli[1]), posla Cezar 4000 konjanika naprijed, da ih tjeraju. Budući pak da su oni[2]), zaneseni željom za[0] borbom[3]), na[0] vrlo nezgodnu mjestu na neprijateljsko konjaništvo navalili, biše kod[0] prvoga nasrtaja[4]) razbijeni i izgubiše nekoliko svojih. Kako Helvećani vidješe, da su malim brojem konjanika mnogo veću četu pobili, postadoše tako smjeli, te[5]) su često postàjali i Rimljane na boj izazivali (= dražili). Cezar pak mišljaše, da mu valja njegove od boja zadržavati i neprijatelja jedino od pustošenja njivâ odbijati. Medutim očekivaše dan na dan žito, koje su mu bili Heduanci u ime države obećali. Budući pak da su ga od dana do dana zavodili, pozva k sebi njihove poglavice, od kojih ga mnogi bjehu slijedili, i tužaše se veoma, što su ga oni, kojih radi[6]) ipak[0] poglavito (najvećma) ratuje, na cjedilu ostavili[7]).

[1]) **castra moveo** 2. — [2]) relat. — [3]) gen. — [4]) abl. — [5]) **ut.** — [6]) **causā** (s gen.). — [7]) konjunkt. pas.

X. (I. 17, 18.) Tada odgovori jedan od njih, imenom Lisko, koji je obnosio kod Heduanaca najvišu poglavarstvenu čast: »Ima kod nas stranka, koje je ugled kod naroda mnogo veći nego samih poglavarstava. Oni narod odvraćaju, neka obećanoga žita ne donosi; vele naime, da će Rimljani pobijedivši[1]) Helvećane i[2]) Heduancima slobodu oteti i svukoliku Galiju osvojiti. Ta stranka odaje Helvećanima sve osnove i ne da se uputiti, da bi drukčije radila. Ja se sâm te stranke bojim; stoga sam tako dugo mučao te ti nijesam to otkrio.« — Pošto je Cezar nato raspustio[1]) skupštinu, zadrža Liska, da dozna, koga je Lisko svojim govorom osobito htio da naznači (= htio da[0] je[0] naznačen[3])). On i drugi, koji su bili potajno saslušani, ispovjediše iskreno, da je glava zavjeri Dumnorig, brat Divicijakov. Budući naime da on kod Heduanaca i susjedâ njihovih[0] mnogo vrijedi

(može) poradi svoga bogatstva i darežljivosti, nada se, ako budu Rimljani poraženi[4]), s pomoću[5]) Helvećana dočepati[6]) se vlade.

[1]) **abl. aps.** — [2]) **etiam.** — [3]) part. — [4]) konj. — [5]) **per.** — [6]) inf. fut.

XI. (I. 19, 20.) Kad je Cezar to čuo, mišljaše, da Dumnoriga mora držati za izdajicu i neprijatelja naroda rimskoga. Sjećajući se ipak velike odanosti i odlične vjernosti Divicijaka, brata Dumnorigova, koju bješe prema narodu rimskomu često riječju i djelom zasvjedočio[1]), nije ga Cezar hotio kazniti[2]). Dade dakle Divicijaka k sebi pozvati pa mu priopći, što je u skupštini galskoj dočuo o Dumnorigu. Onda ga pozva, da ga ili on[0] sâm kazni ili zapovjedi, da bude od naroda[3]) kažnjen. Budući pak da je Divicijak gorko plačući (= s mnogim suzama) zaklinjao Cezara, da mu brata pošteđi i da njegovim kažnjenjem njega (Divicijaka) ne[4]) žalosti, dade Cezar Dumnoriga preda se dovesti[5]) te ga opomenu, da unapredak ne počinje[6]) ništa protiv naroda rimskoga. Na posljetku doda, da mu samo[0] Divicijaku za ljubav zločin prašta. Nužno mu se ipak činjaše postaviti stražare, da paze[8]) i njemu dojavljuju, što Dumnorig čini.

[1]) **comprŏbo** 1. — [2]) **supplicio affĭcio** 3. — [3]) **civĭtas.** — [4]) i da ne **neve.** — [5]) **adduco** (3.) **ad...** — [6]) **molior** 4. — [7]) **gratiā.** — [8]) **animadverto** 3.

XII. (I. 21—24.) Druge[1]) noći zapovjedi Cezar legatu Labijenu, da posjedne dvjema legijama najvišu kosu gorsku, pod kojom s e, k a o š t o[2]) bješe od uhoda doznao, neprijatelj namjestio. On[0] sâm, p o š t o je sve konjaništvo naprijed poslao[3]), pode o svitanju dana za[0] njim[0]. Budući pak da mu je bilo doglašeno, da su Helvećani dalje pošli, ne mogaše na njih udariti, kako je bio odlučio. Okrenu (= odvrati put) dakle u Bibraktu, najbogatiji grad heduanski, da vojsci[0] hrane pribavi. Kada su to Helvećani za stalno doznali, preinačiše i oni svoju osnovu te udariše drugim putem, da odsijeku Cezaru privoz živeža. No kako je Cezar to dočuo, odvede vojsku svoju na bližnji brežuljak pa poslavši naprijed[3]) konjaništvo, da juriš odbija, postavi trostruki bojni red te dade brežuljak opkopati. Helvećani, razbivši[4]) konjaništvo rimsko, smjesta podoše[5]) protiv prednjega bojnoga reda Cezarova.

[1]) **proximus.** — [2]) = bješe... doznao, da se itd. — [3]) abl. aps. — [4]) **pello** 3. (abl. aps.). — [5]) **progrĕdior** (3.) **ad.**

XIII. (I. 25.) Kako ih Cezar vidje gdje se primiču[1]), dade odmah konje ukloniti, da se tim bježanje prepriječi, pa dade znak boju[2]). Rimski vojnici baciše najprije svoje strijele s visa, pa probivši[3]) neprijateljsku falangu navališe povadenim mačevima na neprijatelje. Strijele rimskih vojnika bjehu probile njihove štitove tako, da ih[0] je po[0] više[4]) bilo svinutim željezom medusobno[5]) svezano[6]). Budući da se zato Helvećani nijesu mogli dosta naručno boriti, ostaviše boj pa posjedoše bližnji brijeg. Rimljani pak, uspjehom boja ohrabreni[7]), nagnuše za njima. No kad ih je iznenada 15.000 Boja i Tulinžana, koji štićahu stražnje helvetske čete, počelo[0] opkoljavati[8])

s otvorene strane, ponovi se bitka. Cezar odmah izvrne red i udari[9]) ne samo na razbijene Helvećane, koji su se sada u boj vraćali, nego i na Tulinžane, koji su pristupali. S obje strane borahu se žestoko i dugo. Na posljetku biše Helvećani potučeni[10]) i[0]) prisiljeni povući se na obližnji brijeg; jedan[0] ih dio pobježe ka kolima.

[1]) **succēdo** 3. (part. prez.). — [2]) gen. — [3]) abl. aps. — [4]) **complūres.** — [5]) **inter se.** — [6]) **colligatus** 3. — [7]) **excīto** 1. — [8]) imperf. pas. — [9]) izvrnuti red i udariti **signa conversa inferre.** — [10]) part.

XIV. (I. 26, 27.) Napokon su Rimljani, pošto su se više od šest sati s velikim naporom borili[1]), održali[2]) meidan[2]) i osvojili neprijateljski òkô i prtljagu. Veliko mnoštvo neprijateljâ bi posječeno, drugi biše[0] zarobljeni. Ostali se, 130.000 na[0] broj[3]), što brže mogahu razbjegoše i prispješe četvrti dan u zemlju Lingonsku. Budući da su rimski vojnici od rana izmoreni bili, ne mogaše Cezar za Helvećanima u potjeru ići. Ipak zabrani Lingonima, da im daju žita ili ih budi čim (= ikojom drugom stvarju) podupiru. Tim se zbilo, te su Helvećani u svemu oskudicu trpjeli[4]). Kad ih dakle Cezar nakon tri dana sa svojom vojskom (= četama) stade[0] slijediti[5]), poslaše k njemu poslanike i zamoliše ga za[0] mir. Cezar obreče, da će učiniti, što mole[6]), ako dadu[6]) taoce i izdadu[6]) oružje i prebjege. Poslanici izjaviše, da su Helvećani pripravni naloge izvršiti[7]). Dok je to bivalo, pobježe 6000 Helvećana noću, budi da su mislili, da se njihov tajni odlazak[8]) kod[9]) tolikoga mnoštva ljudi[0] ne će opaziti, budi da su se bojali, da će bez oružja[10]) biti poubijani.

[1]) s velikim naporom boriti se **proelio contendo** 3. — [2]) **superiorem esse.** — [3]) abl. — [4]) **prĕmor** 3. **re; laboro** (1.) re. — [5]) imperf. — [6]) konj. — [7]) **postulata facio** 3. — [8]) **discessus clandestīnus (fuga clandestīna).** — [9]) **in.** — [10]) **armis exūtus.** 3.

XV. (I. 28, 29.) Kad bi Cezar o tom događaju[1]) obaviješten, zapovjedi, da se potraže i natrag dovedu. Natrag dovedene dade sve poubijati; ostale poštedi i primi u broj podložnikâ. Nato zapovjedi svima, koji su se bili predali, da se u svoju postojbinu (zemlju) povrate te razorene gradove i sela opet podignu. To je pak učinio najviše s toga razloga, što se je bojao, da će Germani zauzeti polja ostavljena od Helvećana i po tom postati susjednoj pokrajini rimskoj i Alobrožanima pogibelini[2]) neprijatelji. Da pak Helvećani nužde n e trpe, bi im na zapovijed Cezarovu toliko žita dano, koliko im ga[0] je za[3]) godinu dana[0] potrebno bilo. U okolu helvetskom nađe Cezar iskaznice grčkim pismom sastavljene, iz kojih se doznao[4]) broj onih, koji se bjehu iselili. Ukupni pak broj svih iznošaše 368.000, među kojima bijaše 92.000 ljudi[0] za oružje sposobnih. Broj onih, koji su se u svoju postojbinu (kući) vratili, bio je 110.000.

[1]) **res.** — [2]) **gravis.** — [3]) **in.** — [4]) **cognosco** 3

Rat s Ariovistom.

(Caes. Bel. Gal. I. 30—54.)

I. (I. 30.) Iza pobjede[1]) nad[0] Helvećanima bijaše ugled Cezarov u Galiji tolik, da su poslanici gotovo svih država došli, da[0] mu[0] čestitaju[2]). Bilo je naime jasno, da je Galija bila oslobođena od velike pogibli; jer bi Helvećani, da ih nije Cezar pobijedio[3]), jamačno mnoge države svladali i sebi podložili[4]) bili. Ali slobodi Galije prijetila je još[0] druga pogibao, koja je bila, kako[0] se činilo, još veća od one, koju je odvratila[5]) hrabrost rimska. Germani naime, koji su bili pod vodstvom[6]) Ariovistovim prešli preko Rena, bjehu se nastanili u zemlji Sekvanskoj, i bilo se bojati[7]), da će osvojiti vlast (gospodstvo) nad[0] cijelom Galijom. Stoga bjehu države odlučile, da zamole Cezara pomoć protiv Germana. Kad su se poslanici galski sakupili u taboru Cezarovu, prozbori[8]) Heduanac Divicijak u njihovo ime (= za njih) ovo:

[1]) **vinco** 3. (abl. aps.). — [2]) supin. — [3]) pas. — [4]) sebi podložiti **suae diciōnis facio** 3. — [5]) **propulso** 1. — [6]) **dux.** — [7]) bojati se je, da **periculum est, ne.** — [8]) **loquor** 3.

II. (I. 31.) »Mnogo smo se godina mi Heduanci borili[1]) za prvenstvo u Galiji sa Sekvancima i Arvernima, koji su bili međusobno sklopili savez. Budući da oni sami nijesu mogli nas i saveznike naše svladati, pozvali[2]) su za[0] plaću[3]) Germane, koji stanuju preko Rena, te su nas s[0] njihovom pomoću više puta pobijedili. U[0] početku je Ariovist preveo preko Rena oko 15.000 ljudi; malo po malo prešlo ih je više, tako da ih sada u Galiji ima oko 120.000. Pobjeditelji Sekvanci, u zemlji kojih se nastanio Ariovist, još su gore prošli nego mi, koji smo bili pobijedeni. U[0] početku je naime Ariovist zaposio jednu trećinu[4]) Sekvanske zemlje, nato im je naložio, da mu predadu sve gradove, a pred malo mjeseci zapovjedio im je, da isprazne[5]) drugu trećinu, da ondje nastani pleme Harudâ.«

[1]) boriti se za prvenstvo **de potentatu contendo** 3. — [2]) **arcesso** 3. — [3]) abl. — [4]) **tertia pars.** — [5]) **decēdo** (3.) **de.**

III. (I. 31.) »Nitko ne može sumnjati, da će za kratko vrijeme svi Germani prijeći preko Rena i protjerati Gale iz njihove zemlje; jer tim divljim ljudima godi[1]) naš način[2]) života i plodnost naših polja, koja su mnogo bolja od germanskih. Zato molimo tebe, Cezare, i rimski narod za pomoć; ako nam vi ne pomognete, morat ćemo se iseliti i daleko od Germanije potražiti nova naselja. Ali ime naroda rimskoga i tvoj ugled, Cezare, lako može zapriječiti, da još više Germana ne prijede preko Rena.« Kad je Divicijak te riječi rekao, bace se svi poslanici Cezaru pred noge i suznim[3]) ga očima[3]) zamole, da ih štiti od nepravdi Ariovistovih.

[1]) godi mi nešto **delector (1.) aliqua re.** — [2]) način života **consuētūdo (inis) victūs.** — [3]) = plačući.

IV. (I. 31.) I doista[0] ne bijaše samo stanje Heduanaca i Sekvanaca, nego i svih Gala veoma žalosno. Ariovist je naime pobijedivši čete galske zahtijevao[1]), da mu se dadu za taoce djeca najodličnijih Gala, a[0] isto je tako Heduance prisilio, da dadu Sekvancima taoce. U ono je vrijeme Divicijak došao u Rim, da moli pomoć, jer on nije dao djece svoje za taoce, već je bio pobjegao iz države; on se medutim povratio ne opravivši ništa. Dapače dvije godine poslije bude po nagovoru[2]) Cezarovu Ariovist nazvan od senata kraljem Germanâ i prijateljem naroda rimskoga. To je veoma boljelo Heduance, koji su se uvijek pokazivali vjernim saveznicima Rimljana, jer je Ariovist bio tako ohol, naprežit i[0] okrutan, da se vlast njegova (= zapovijedi njegove) nije dala[0] podnositi.

[1]) pluskvamperf. — [2]) **auctor, ōris.**

V. (I. 32.) Kako su se silno Gali bojali Ariovista, pokazalo se kod[1]) toga dogovora, što su ga poslanici imali s Cezarom. Jer premda su potajno s Cezarom raspravljali o svojim poslovima, ipak se poslanici Sekvanaca, koji su oborene glave gledali u zemlju, nijesu dali[0] ničim[2]) skloniti, da ijednu riječ izuste; tako su se naime bojali okrutnosti Ariovistove, kao da[3]) je glavom[4]) nazočan[4]). A i svi drugi bijahu osvjedočeni, da bi Ariovist, ako bi za to saznao, smaknuo sve taoce.

[1]) **in.** — [2]) **nulla re.** — [3]) **velut si** (s konj.).— [4]) **coram adsum.**

VI. (I. 33.) Čuvši Cezar govor Divicijakov, ohrabri Gale (= duhove Gala) i obeća im, da će se pobrinuti[1]) za njihovo dobro[2]); on se naime nadao, da će svojim ugledom Ariovista skloniti, da ne čini više nepravdi. Osobito mu se sramotno činilo, da su pod vlašću Germana Heduanci, koji su bili nazvani od senata saveznicima, prijateljima i[0] braćom. Osim toga činilo se pogibeljno za[0] vlast Rimljana, ako toliko mnoštvo Germana prijede u Galiju; Cezar se naime bojao, da će oni, ako z a u z m u Galiju, provaliti u provinciju, a[3]) odanle možda i u Italiju. S tih razloga odluči on, da stvar razmisli i nje se lati.

[1]) **mihi curae est aliquid.** — [2]) **salus, utis.** — [3]) **et.**

VII. (I. 34.) Cezar držeći, da je najbolje, da s Ariovistom osobno[1]) raspravlja, pošalje k njemu poslanike, moleći ga, da odabere mjesto, gdje bi se sastati mogli. Ovomu poslanstvu dade Ariovist ovaj oholi odgovor: »Da ja hoću nešto od[0] Cezara[2]), ja bih k njemu došao; pristoji se dakle, da Cezar k meni dode, ako što od[0] mene[2]) hoće. Čudim se, da se Cezar usudio s vojskom doći u onaj kraj[3]) Galije, koji ja posjedujem; jer niti Cezar niti rimski narod nemaju nikakva posla[4]) u onom dijelu Galije, koji sam ja ratom svladao i sebi podložio.«

[1]) **coram.** — [2]) akuz. — [3]) **pars.** — [4]) **negotium.**

VIII. (I. 35.) Kad je to Cezar čuo, posla opet poslanike Ariovistu[1]), koji su imali[0] ovako (= ovo) govoriti: »Cezar se čudi, što se kratiš doći na[2]) dogovor, kad si upravo za[2]) njegova konzulata bio nazvan kraljem i prijateljem naroda rimskoga. On zahtijeva od tebe ovo: prvo, da više ni jedna[3]) četa Germana ne prijede preko Rena i nastani se u Galiji; drugo, da vratiš taoce Heduanaca, koji su kod tebe; treće, da dozvoliš Sekvancima, da otpuste taoce heduanske, što ih oni imaju; napokon, da obećaš, da ne ćeš zavojštiti na Heduance i njihove saveznike. Ako u[0] tom[0] zadovoljiš Cezaru, bit će ti Rimljani uvijek prijatelji; ako li ne ćeš učiniti, što Cezar zahtijeva, znaj, da će on prema zaključku senata braniti Heduance.«

[1]) = k **(ad) A.** — [2]) **in.** — [3]) ne **nullus!**

IX. (I. 36.) Ariovist je poslanicima ovo odgovorio: »Rimski narod ne pita, kako će postupati s onima, koje je pobijedio; nije dakle pravedno, da mene tko u mojem pravu smeta. Heduanci su tako moji podložnici, kao što su Alobrožani rimski, jer sam ja Heduance u[0] boju tako svladao, kao što su Rimljani Alobrožane svladali; zato mi ne će nitko prepisivati, kako da[0] se svojim pravom prema njima služim. Heduancima ne ću vratiti talaca, niti ću Sekvancima dopustiti, da oni to učine. Ako se budu Heduanci držali[1]) ugovora, ne ću im nanijeti nikakve nepravde; ako li to ne budu činili[1]), zaratit ću na njih. Što mi Cezar prijeti, da ne će dozvoliti, da se Heduancima nepravda čini, to[0] neka[0] zna[0], da[0] sam dosad sve neprijatelje svoje svladao. Ako se želi ogledati sa mnom, neka dođe; upoznat će hrabrost Germanâ.«

[1]) fut. I.

X. (I. 37, 38.) U isto vrijeme doznade Cezar, da Harudi pustoše zemlju[1]) Sekvansku i da veliko mnoštvo Suebâ hoće[2]) da prijede preko Rena. To je vrlo uznemirilo[3]) Cezara; on je naime uviđao, da ne će biti lako svladati Ariovista, ako se nove čete suepske združe s njegovom vojskom. Zato odluči on što prije navaliti na Ariovista i pohiti prema Germanima velikim hodovima. Istoga se dana krenuo i Ariovist sa svim svojim četama, da posjedne najveći grad sekvanski, koji se zvao Vezoncion. Čuvši to Cezar požuri se još više, jer je uvi..o, da bi se rat mogao zavlačiti, ako bi Ariovist posio taj grad, koji nije bio samo prirodnim položajem[4]) vrlo zaštićen, nego je u njem bilo izobila[5]) svega, što je potrebno[6]) za ratovanje. I doista Cezar stigne prije do grada i stavi[7]) u nj jaku posadu.

[1]) **fines.** — [2]) **conor** 1. — [3]) **commoveor** 2. (pas.). — [4]) prirodni položaj **natura loci.** — [5]) **summa facultas.** — [6]) potrebno je za **usui est ad.** — [7]) **collŏco** 1.

XI. (I. 39.) Cezar ostade nekoliko dana kod Vezonciona, da nabavi žita. Za to vrijeme pitali su vojnici Gale i trgovce, kakvi su ljudi Germani,

Jedni govorahu, da su Germani goleme veličine tjelesne, drugi, da su veoma vješti oružju; opet⁰ drugi, da je njihova hrabrost izvanredna; nekoji, da se njihov oštar pogled u boju ne može podnijeti. To je ponajprije zastrašilo[1] one odlične mladiće, koji su iz[2] prijateljstva bili pošli s Cezarom u rat. Doskora obuze strah i prokušane centurione i vojnike.

[1] pas. — [2] **causā.**

XII. (I. 40.) Videći to (= kad je to vidio) Cezar sazove legate, tribune i centurione svih redova, pak im progovori otprilike ovako[1]: »Veoma se čudim, što vas je toliki strah obuzeo. Ja sam uvjeren, da Ariovist ne će odstupiti od prijateljstva s narodom rimskim, kad uvidi, da su moji zahtjevi pravedni. Ako li dođe ipak do rata s njim, budite osvjedočeni, da ćemo ga pobijediti. Čega se bojite? Zašto se ne uzdate u svoju hrabrost i u moju bojnu vještinu? Vaši predi često su već Germane pobijedili, a i vi ste svladali Helvećane, koji su često bili pobjeditelji Germanâ. Ne bojte se, da ne ćemo imati dosta žita; Gali će nam ga davati[2]. Što se nekoji boje dugoga puta kroz šume, to⁰ neka⁰ znadu⁰, da⁰ je to moja briga, kuda ćemo ići. Tim me ne ćete prestrašiti, što velite, da me vojnici ne će slušati[3]. Da vidim, da li je kod vas jači stid i dužnost ili strah, to⁰ ću već slijedeće[4] noći krenuti; pak ako ne pođe[5] nitko sa⁰ mnom⁰, to⁰ ću poći na neprijatelja sâm s desetom legijom, koja će odsad⁰ biti moja tjelesna straža.«

[1] **hic, haec, hoc.** — [2] **subministro** 1. — [3] **dicto audiens.** — [4] **proximus.** — [5] **sequor** 3.

XIII. (I. 41.) Tim je riječima postigao Cezar, te je umjesto[1] straha zavladalo (nastalo) u taboru najveće oduševljenje i želja za bojem. Deseta legija zahvali Cezaru, što nije sumnjao[2] o njezinoj vjernosti i hrabrosti, pak izjavi[3], da će odmah s Cezarom krenuti u boj. I ostale legije poslaše svoje tribune k Cezaru, da ga zamole za oproštenje i da jave, da su spremne na boj[4]. Cezar im oprosti i krene slijedeće noći oko[5] četvrte noćne straže, kako je bio rekao, iz tabora i pođe protiv Ariovista. Sedmi dan javiše uhode, da su čete germanske otprilike 24 rimske milje udaljene od Rimljana.

[1] **pro.** — [2] pluskvpf. — [3] **confirmo** (1.). — [4] = na **(ad)** borenje **(dimico** 1.**).** — [5] **de.**

XIV. (I. 42, 43.) Saznavši za⁰ dolazak Rimljanâ zamoli Ariovist Cezara po poslanicima, da dođe na dogovor. Cezar ne odbi[1] prijedloga[1] i odredi peti dan od onoga dana za⁰ dogovor[2]. Međutim su se često slali poslanici i ovamo i onamo, da se odredi mjesto sastanku i još neke druge stvari. Napokon je Ariovist zahtijevao, da oba zapovjednika dođu na dogovor s konjanicima, jer⁰ da⁰ on inače ne će doći. Cezar mu i u tom zadovolji; ali budući da nije htio svoga života[3] povjeriti galskim konjanicima, posadi

na njihove konje vojnike desete legije. Tako dođoše Cezar i Ariovist do jednoga brežuljka, koji je ležao (= bio) u ravnici te je bio od oba tabora jednako udaljen. Konjanici se postaviše 200 koraka od brežuljka, a vojvode dođu na brežuljak svaki samo s 10 konjanika te ondje započeše dogovor.

[1] **respuo** (3.) **condicionem.** — [2] dat. — [3] **salus.**

XV. (I. 43.) Cezar, koji je prvi[1] počeo govoriti, zahtijevao je isto, što je već prije po poslanicima zahtijevao. »Nijesi poradi velikih zasluga svojih,« reče, »već po darežljivosti senata dobio naslov „kralj i prijatelj" i nadaren bio obilnim darovima. Stoga te opominjem, da imajući na umu ta dobročinstva udovoljiš želji senata i povratiš Heduancima tâoce. Jer između nas i Heduanaca postoji prijateljski odnošaj, a običaj je naroda rimskoga, da svoje prijatelje i saveznike brani od nepravda i da⁰ ne dopušta, da im se otima sloboda. Heduanci su već prije, negoli su tražili prijateljstvo naroda rimskoga, imali prvenstvo u Galiji, a sad su gotovo tvoji podložnici. Mir može među nama biti pod taj uvjet, da ti ne zavojštiš na Heduance niti na njihove saveznike, taoce da⁰ otpustiš i ne dopustiš, da nove čete Germanâ prijeđu preko Rena.«

[1] **prior.**

XVI. (I. 44.) Ariovist odgovori: »Ja ne bih bio ostavio domovinu i rođake, da me nijesu Gali zamolili i obećali mi veliku nagradu. Ja sam prešao preko Rena, da branim Sekvance protiv navale Heduanaca, pak sam se s njihovom[1] privolom na njihovu zemljištu nastanio. Kad sam to učinio, navalili su Heduanci i mnogi drugi narodi galski na me; zato me ne može nitko koriti, što sam kao pobjeditelj pobijeđenim nametnuo danak i zahtijevao od njih taoce. Ako hoće Heduanci imati mir, nužno je, da plaćaju kao i dosada danak, a s toga razloga ne ću im ni talaca vratiti. Prijateljstvo naroda rimskoga tražio sam zato, da mi bude na čast[2] i zaštitu; ako mi pak Rimljani umanjuju moje dohotke, to ću se odreći prijateljstva s⁰ njima[3].«

[1] **ipse.** — [2] **ornamentum.** — [3] gen.

XVII. (I. 44.) »Ja sam dakle doveo vojsku iz Germanije u Galiju, ne da na Gale navalim, nego da sebe štitim[1] i svoj posjed branim. Jer ova je Galija tako moja provincija, kao ona što⁰ je⁰ vaša; stoga ne ću dopustiti, da budem u svojem pravu smetan. Osim toga čudim se, da ti zoveš Heduance prijateljima i saveznicima naroda rimskoga; znam naime, da u⁰ posljednjim[2] ratovima, što su ih Rimljani vodili s Alobrožanima, a Heduanci sa mnom i sa Sekvancima, niti su Heduanci došli u pomoć Rimljanima, niti Rimljani Heduancima. Zato moram misliti, da ti, Cezare, to prijateljstvo hiniš, i da si samo⁰ zato došao u ove krajeve, da mene potlačiš[3]; stoga zahtijevam, da svoju vojsku odavle odvedeš. Ako to učiniš, pomagat ću te

u svim ratovima, koje budeš igda vodio. Ako li pak ne učiniš ono, što ja zahtijevam, ne ću te smatrati[4] prijateljem, već neprijateljem.«

[1] **munio** 4. — [2] **proximus.** — [3] **opprimo** 3. — [4] **habeo** (2.) **pro.**

XVIII. (I. 45.) Nato odgovori Cezar: »Ti se varaš, ako misliš, da ja prijateljstvo za[0] Heduance[1] samo[0] hinim; jer su već[0] više puta stvoreni časni po[2] njih zaključci senata, što su se učinili veoma zaslužnima za rimski narod. Zato ne mogu odustati od svoje odluke; jer je običaj moj i naroda rimskoga taj, da držimo nedostojnim ostavljati na cjedilu vjerne saveznike. Isto se tako varaš, kad tvrdiš, da si ti prije u Galiju došao nego mi. Rimljani su mnogo godina prije tvojega dolaska vodili rat s narodima Galije pak ih pobijedili, tako da bismo mi, kad bi se sudilo[3] po vremenu, imali veće pravo na Galiju nego ti (= da bi naše gospodstvo u Galiji bilo pravednije nego tvoje). Ali senat, koji nije[4] pobijeđenim narodima oteo slobode niti im[0] nametnuo danka, hoće, da budu Gali slobodni, te da žive[5] po svojim zakonima.«

[1] gen. — [2] **in** (s akuz.). — [3] **suditi po vremenu tempus specto 1.** — [4] **neque.** — [5] **utor** 3.

XIX. (I. 46.) Dok se to raspravljalo[1], približiše se konjanici Arioovistovi Rimljanima i stadoše na njih bacati strijele[2] i kamenje. Kad je Cezar za to saznao, prekine razgovor, pođe što brže k svojima i odvede ih natrag u tabor, prije negoli je ijedna strijela[2] bila natrag bačena[3] na Germane. To je naime Cezar zabranio; jer premda nije bilo pogibli, da ne bi vojnici desete legije bili svladali neprijateljske konjanike, to[0] se ipak bojao, da se ne bi nakon[0] pobjede[4] nad neprijateljima reklo, da je na njih za vrijeme dogovora vjerolomno navalio. Kad su legije čule, da je Ariovist Rimljanima zabranio cijelu Galiju i da su njegovi konjanici navalili na Rimljane, nastade u taboru velika želja za bojem[5].

[1] **gero** 3. — [2] **telum.** — [3] **reicio** 3. — [4] **vinco** 3. (abl. aps.). — [5] **pugno** 1.

XX. (I. 47.) Malo zatim poruči Ariovist Cezaru po poslanicima, da se opet želi s njim razgovarati i da ga moli, da ili odredi dan za dogovor ili da nekoga k njemu pošalje. Cezar nije hotio da osobno raspravlja s Arioovistom o istim stvarima, zato pošalje kao poslanike k njemu Gaja Valerija Procila, koji je znao galski govoriti, i Marka Metija, koji je bio gost Arioovistov. Ti neka[0] mu jave[1], što mu[2] Ariovist poručuje. Ovi doista dođoše u tabor Ariovistov; no jedva što[0] ih je Ariovist ugledao, kad poviče: »Što dolazite k meni? što hoćete?« Nato zapovjedi svojim vojnicima, da ih kao uhode bace u okove.

[1] konj. impf. — [2] **sibi.**

XXI. (I. 48.) Istoga se dana Ariovist s cijelom vojskom krene i utabori nedaleko Rimljanâ na podnožju brežuljka. Drugi dan provede svoju vojsku pokraj tabora rimskoga i utabori se dalje od[1] njega, da Rimljanima zapriječi dovoz hrane. Budući da je Cezar uviđao, da bi došao u veliku nepriliku, ako bi mu zaplijenjeno bilo žito, što su mu ga dovozili[2] iz Heduanske i Sekvanske[2], odluči što prije boriti se s Germanima pak je zato svaki dan svoju[0] vojsku[0] postavljao pred[3] taborom u bojni red. Nadajući se, da će Rimljani propasti[4] zbog[0] nestašice hrane, nije se hotio Ariovist upustiti u odlučnu bitku, i zato svojih pješaka nije vodio iz tabora; konjanici pak njegovi svaki su se dan borili s Rimljanima. Pošto je Cezar pet dana uzalud čekao na navalu Arioovistovu, odluči sebi inače pomoći (= za svoje stvari brinuti se).

[1] **ultra.** — [2] pas. — [3] **uzmi ime naroda mjesto imena zemlje!** — [3] **pro.** — [4] **opprimor** 3.

XXII. (I. 49.) Kad je Cezar po uhodama saznao, da ima onkraj[1] tabora Ariovistova zgodno mjesto za tabor, pođe onamo s cijelom vojskom u trostrukom bojnom redu (= uredivši trostruki bojni red). Prvomu i drugomu bojnom redu naloži, da ostane pod[2] oružjem i da odbije neprijatelja, ako bi navalio; treći bojni red počne utvrđivati tabor. Vidjevši to Ariovist pošalje 16.000 pješaka i sve svoje konjaništvo — bilo ih je do 6000 —, da zapriječe, da se tabor utvrdi. Ali Germani budu od Rimljana suzbiti. Utvrdivši tabor ostavi Cezar dvije legije u novom taboru, koji je bio samo 600 koraka udaljen od Germanâ, a sa ostale četiri legije krene natrag u veći tabor.

[1] **ultra** (s akuz.). — [2] **in.**

XXIII. (I. 50.) Slijedeći dan izvede Cezar legije iz oba[1] tabora, da dade Ariovistu priliku za bitku, ali budući da je kralj i sada[2] još svoje čete zadržao u taboru, budu Rimljani oko podne u svoj tabor natrag odvedeni. Kad je Ariovist to opazio, pošalje jedan[0] dio svojih četa, da, ako bude moguće, osvoje manji tabor. Ali Rimljani odolješe navali. Pošto se od podneva do večeri vrlo žestoko borilo uz[3] velike[3] gubitke[3] na obje strane, zapovjedi Ariovist svojim četama, da odustanu od boja, i povede ih natrag u tabor. Rimljani su zarobili nekoliko Germana. Kad ih je Cezar upitao, zašto ne će Ariovist da se upusti u odlučni boj, odgovoriše zarobljenici: »Po starom običaju pitao je Ariovist domaćice, može li se nadati pobjedi[4] ili ne. One mu odgovoriše, da ne će Germani pobijediti, ako prije mlađa s Rimljanima zametnu odlučan boj.«

[1] **uterque.** — [2] **tum.** — [3] **magna caede.** — [4] akuz.

XXIV. (I. 51.) Slijedeći dan izvede Cezar opet svoje čete iz oba[1] tabora i približi se[2], razdijelivši ih[o] u tri bojna reda, samomu taboru Germanâ. Opazivši to Arioviſt izvede, zaboravivši na proročanstvo domaćica, sve čete iz tabora te ih[o] i on[3] razvrsta[4] u[o] bojni red. Germani se poredaše po plemenima, tako da je onih sedam plemena, od kojih se sastojala vojska Arioviſtova, u jednakim razmacima međusobno udaljeno[5] bilo. Iza toga opkoliše svoju vojsku tovarnim kolima, što su ih imali u taboru, da se mogu i za njima braniti, ako bi bili potučeni. Kad su Germani polazili u bitku, molile su ih žene, koje su stajale na kolima, da se hrabro bore i da ih ne izruče neprijateljima.

[1]) **uterque.** — [2]) accēdo (3.) **ad.** — [3]) **ipse.** — [4]) **instruo 3.** — [5]) **disto 1.**

XXV. (I. 52.) Cezar je odmah uvidio, da je lijevo krilo Germanâ najmanje jako; zato zapovjedi svojima, koji su bili na desnom krilu, da navale na onaj dio neprijateljâ. Obje[1] stranke[1] pojuriše tako brzo naprijed, da su Rimljani ne mogavši izbaciti koplja odmah morali izvući mačeve. Uzalud učiniše Germani falangu, da dočekaju navalu mačeva; Rimljani su naime štitove, koje su Germani pred sobom držali, rukama istrgnuli, smeli prve redove i napokon cijelo lijevo krilo nagnali u bijeg. Dok se to događalo, bili su Rimljani na drugom krilu vrlo pritiješnjeni[2], jer je ondje broj neprijateljâ bio kud i kamo[3] veći. I možda bi bili pobijeđeni, da nije Publije Kras, zapovjednik rimskoga konjaništva, Rimljanima u pomoć poslao treći bojni red. Tako se bitka obnovi, i cijela vojska Arioviſtova bi poražena.

[1]) **utrīque.** — [2]) imperf. pas. — [3]) **multo.**

XXVI. (I. 53, 54.) Pobijeđeni Germani bježahu prema Renu i na tom bijegu biše gotovo svi od rimskih konjanika poubijani. Tek[o] nekolicini pođe za rukom spasiti se tako, da su Ren preplivali ili se na čamcima prevezli. Među ovima bijaše i Arioviſt, koji je skoro zatim u svojoj domovini umr'o. On je imao[1] dvije žene i dvije kćeri; obje žene pogiboše na bijegu; od kćeri bi jedna ubijena, a druga zarobljena. Cezar progoneći s konjaništvom neprijatelje namjeri se na Gaja Procila i Marka Metija, koje su njihovi stražari silili, da u okovima bježe. To je vrlo povećalo Cezarovu radost zbog pobjede. Saznavši za poraz Arioviſtov vratiše se i Suebi, koji su namjeravali prijeći preko Rena, natrag u svoju postojbinu. Malo dana iza toga[o] povede Cezar svoju vojsku u Sekvansku[2] u zimovnike. Zimovnicima postavi na čelo Tita Labijena, a sam pođe u ovostranu Galiju.

[1]) **esse.** — [2]) **Sequani.**

Belgijanci.

(Caes. Bel. Gal. II. 1—12.)

I. Belgijanci izvođahu svoje pleme od Germanâ. Veći ih dio bješe u stara vremena (odavna) prešao preko Rena te se naselio u Galiji pri-

vabljen[1] plodnošću zemalja (njiva). Pošto su Gale, stare stanovnike tih krajeva, istisnuli, popeše se malo po malo do tolike moći[2], te su jedini od svih mogli odoljeti navali Cimbara i Teutona. Budući da su stoga imali[3] velik ugled i prestizavali hrabrošću sve, mišljahu, da im ne valja[4] trpjeti, da se sveudilj[5] nove vojske naroda rimskoga u Galiju dovode i ondje se rekao bih ugnježđuju. Urotiše se dakle protiv Rimljana, dadoše uzajmice taoce i[6] okupiše velike bojne čete. Bjesnilo[7] njihovo bijaše toliko, te su se s Germanima sjedinili i prisilili mnoge druge narode (plemena), da uz njih pristanu[8]. Kad je to Cezar doznao, odmah sakupi (popiše) novu vojsku pa odluči početkom ljeta provaliti u zemlju Belgijansku.

[1]) **illicio 3.** — [2]) **ad tantas opes cresco 3.** — [3]) **esse** (s abl. qualit.). — [4]) **debeo 2.** — [5]) **in dies.** — [6]) **-que** ili asindetički (bez veznika). — [7]) **furor.** — [8]) **ad societatem alicuius accēdēre** ili **se applicare.**

II. Pošto se prije za živež pobrinuo, podigne se s osam legija i petnaesti dan stigne u (= do) zemlju Belgijansku. Kako su Remi, koji se jedini među svima Belgijancima ne bjehu protiv naroda rimskoga urotili, dobili o Cezarovu dolasku glas, pribjegoše sa svim svojim imanjem pod njegovu zaštitu te obećaše, da će taoce dati i vojsku mu žitom potpomagati. Cezar prihvati njihovo podaništvo te im zapovjedi, da djecu najodličnijih ljudi iz[o] države[1] dovedu[2] za taoce k njemu. Međutim bi preko uhoda obaviješten, da se neprijateljska vojska (= čete) na jednom mjestu okuplja i na boj sprema[3]. Budući pak da mu je bilo do toga stalo, da se ta vojska[o] raskine, naloži (= pozva) Heduancu Divicijaku, da odvede (uvede) čete svoje u zemlju Belovakâ, koji bijahu od Belgijanaca najmnogobrojniji i najsilniji, i polja im opustoši. On[o] je sâm svoju vojsku, kad su neprijatelji već sa svom silom[4] protiv njega stupali, da se s tolikim mnoštvom biti ne mora, preveo preko rijeke Aksone i ondje se utaborio. To je pak učinio s[o] tom namjerom, da mu jedna strana bude obalom[5] zaštićena, s (= od) druge pak strane da se živež bez pogibli privoziti može.

[1]) **gen.** — [2]) **pas.** — [3]) **ad bellum inferendum parari.** — [4]) **copiae.** — [5]) plur.

III. Dok je pak on[o] tabor svoj učvršćivao[1] udariše Belgijanci na Bibraks, nedaleko od rimskoga tabora položen gradić remski, i s[o] tolikom ga[o] silom podsjedahu[2], te se teško održati mogao. Stoga poslaše Remi k Cezaru Ikcija, najuglednijega čovjeka svoje države, da zamoli za pomoć protiv neprijateljâ. Kako je Cezar čuo, u kakvoj (= kojoj) se pogibli gradić nalazi, zapovjedi smjesta kretskim strijelcima i balearskim praćarima, da stanovcima gradskima u pomoć pohite. A (= i) kad se tako neprijatelji najedamput[3] s leđa pritisnuti[4] vidješe[4], odmah se okaniše[5] podsjedanja pa krenuše sa svom svojom vojskom (= četama) protiv okola Cezarova te se nedaleko od njega utaboriše. Premda se Cezar, velikim mnoštvom neprijateljâ uznemiren[6], u otvorenu bitku s[o] njima[o] upustiti[7])

nije smio, činjaše[8]) mu se ipak probitačno[8]) dopustiti konjanicima, da neprijatelje uznemiruju[9]), da bi se upoznao s hrabrošću i svojih i neprijateljâ.

[1]) koje vrijeme? — [2]) **tanta vi oppugno 1.** — [3]) **repente; subito.** — [4]) **samo premor 3.** — [5]) **desistĕre a re.** — [6]) **movēre, permŏvēre.** — [7]) upustiti se u otv. bitku **in acie dimico 1.** — [8]) samo **vidĕri.** — [9]) **proelio lacesso 3.**

IV. Kad je pak raspoznao, da su njegovi češće dobitnici bili, željaše[1]), uzdajući se u hrabrost vojnikâ, pobiti[2]) se s neprijateljem. Ostavivši dakle dvije legije za (na) obranu okola, izvede ostalih šest legija pred ŏkô i postavi ih[0] u bojni red na mjestu za boj prikladnu. Kad su to neprijatelji opazili, izvedu i oni[3]) svoju vojsku (= čete) iz okola i postave je[0] također u bojni red. No među rimskom i neprijateljskom vojskom bijaše močvara, koju je valjalo prijeći onima, koji hoćahu prvi udariti. Pa kad dugo ni jedna ni druga vojska nije htjela započeti (= nije započinjala) s prijelazom[4]), zapovjedi Cezar svojima, da se u ŏkô natrag povuku. Smjesta pohitješe neprijatelji skokom[5]) k rijeci Aksoni, koja je, kao što[6]) smo naprijed spomenuli, jednu stranu rimskoga okola zaklanjala, te je pokušaše na nekoliko plitkih mjesta pregaziti. Kako Cezar za to doznade, požuri se sa svim konjaništvom, strijelcima i praćarima protiv neprijateljâ, koji su kušali[7]) prijeći[7]), te navali na njih prtljagom[8]) opterećene[8]). Budući da se oni nijesu mogli lako[9]) braniti, bi ih velik broj poubijan. Prvi, koji bjehu već prešli preko rijeke, biše od konjaništva opkoljeni i posmicani.

[1]) **cupio 3.** — [2]) pobiti se **confligo 3.** — [3]) **et ipse.** — [4]) glagol (prelaziti). — [5]) **magno cursu.** — [6]) = koja, naprijed smo spomenuli, da je... — [7]) **transĭtum tento 1.** — [8]) **impedītus.** — [9]) ne lako **aegre.**

V. Kad tako[0] neprijatelji nijesu[1]) mogli gradić remski osvojiti ni rijeku prijeći ni u otvorenoj bici s Rimljanima pobiti se, odlučiše kući se vratiti i na svom zemljištu (zemlji) braniti se od navala[2]) rimskih. Na tu namjeru[3]) biše osim drugih razloga privoljeni i tim (= tim razlogom), što im se javilo, da Divicijak i Heduanci dolaze, da im polja opustoše. Kad se dakle Cezaru preko uhoda javilo, da Belgijanci kući odlaze i da im uzmak sasvim nalikuje bijegu, zapovjedi konjaništvu, da ide za njima u potjeru i zaustavi stražnje čete. Konjaništvo slijedahu tri legije. Kad posljednji od onih, koji su bježali, ugledaše konjaništvo i potjeru rimskih vojnika (= tjerajuće rimske vojnike), ustaviše se i s početka se ljudski opirahu[4]). Ali budući da im predniji u pomoć nijesu došli, nego su u[0] bijegu[5]) spas tražili, bi ih veliko mnoštvo poubijano; drugi nastupom[6]) noći izmakoše pogibli i prispješe k svojima. — Tim borbama i porazima biše sile Belgijanaca, koji su se borili za slobodu, tako slomljene, te se Cezar tvrdo nadao[7]), da će bez velikoga truda i ostala[8]) plemena pobijediti i gospodstvu rimskomu podvrći.

[1]) **neque.** — [2]) **incursio.** — [3]) **ad quod perficiendum.** — [4]) **fortĭter repugno 1.** — [5]) abl. — [6]) **interventus, us.** — [7]) **certam spem habēre** ili **spes aliquem tenet.** — [8]) **relĭquus.**

Legat Servije Galba pobjeđuje[1]) neka alpska plemena.

(Caes. Bel. Gal. III. 1—6.)

I. Treće godine galskoga rata bi legat Servije Galba od Cezara poslan protiv Nantuatâ, Veragarâ i Seduanâ, da prokrči put preko[2]) Alpa, koji je bio nesiguran[3]) i pogibeljan. Iza nekoliko sretnih okršaja, koje bješe s onim narodima učinio, vrati[4]) ostavivši dvije kohorte u zemlji Nantuatskoj ostalu svoju vojsku (= čete) zimovanja[4]) radi[4]) u jedno selo veragarsko, od[0] kojega jedan dio ostavi (prepusti) Galima, a[0] drugi odredi[5]) kohortama za zimovanje. Dok je pak to mjesto utvrđivao[6]) i hrana se dobavljala[6]), donesoše mu uhode glas, da su Gali ustupljeni[7]) njima dio sela noću ostavili i da su obližnje gore od mnogobrojnih (= velikog broja) Seduna i Veragara posjednute (= drže se). To pak učiniše, kao što bješe Galba spoznao, stoga, što su se nadali, da će nagovoriti Gale, da rat ponove i rimsku legiju satru. Vidjeli su naime, da Rimljani nijesu samo posjeli Alpe, da put prokrče, nego poglavito zato[0], da zauzeta mjesta spoje (pripoje) sa susjednom pokrajinom. Mišljahu pak, da će lako biti tako neznatan broj Rimljana pobijediti i svoju djecu, koju su bili kao taoce Galbi dali, natrag dobiti.

[1]) pas. — [2]) **per.** — [3]) **infestus.** — [4]) **hiematum reducĕre.** — [5]) **assignare ad...** — [6]) koje vrijeme? — [7]) **attribuo 3.**

II. Kad bi Galba o namjeri neprijateljâ obaviješten, držaše za potrebno[1]) bojno vijeće sazvati i ispitati mnijenja, što valja činiti. Kako se vođe sastadoše, razloži im, u kakvu (= kojem) se tjesnacu nalaze[2]) i spomenu[3]) još, da nijesu ni utvrde dogotovljene ni živež dobavljen; on je držao, da mu ne treba o ratu misliti[4]), budući da su se pobijeđena plemena podvrgla i taoce dala. Sada je pak preko uhoda doznao, da su neprijatelji naumili rat ponoviti i na rimsku legiju udariti. On je[5]) dakle rad[5]) čuti pametan prijedlog[6]), što valja činiti. Kad se[7]) ta nenadana i neočekivana pogibao u bojnom vijeću obaznala[7]), a (= i) visine se međutim punile oružanicima i zatvarali svi putovi, mišljahu neki, da valja prtljagu ostaviti i smjesta provaliti. No većina zaključi neprijatelje dotle, dok je[8]) moguće, od tabora odbijati i samo[0], ako krajnja nužda nastane[9]), odlučiti se na provalu.

[1]) neka se izreče gerundivom glagola **convocare.** — [2]) **in angustias adductum esse.** — [3]) **illud etiam addo 3.** — [4]) **cogĭto (1.) de re.** — [5]) **velle, cupere.** — [6]) **ratio salūbris consilii.** — [7]) **palam fiĕri.** — [8]) koji način? — [9]) **res ad extremum perducĭtur casum** (koji način?).

III. Dok se dakle ono, što je bilo za (na) obranu okola u bojnom vijeću zaključeno, izvodilo[1]), počeše neprijatelji sa svih strana strčavati i bacati kamenje i strijele na opkop rimski. Kako to opaziše rimski vojnici, junački

se odupirahu[2]), tako da nijesu ni jedne strijele uzalud odapeli i da su stradaocima[3]) nastojali svagdje u pomoći biti. U tom im pak bijaše loša sreća, što u° ljutom[4]) boju[5]) umorni i ranjeni vojnici nijesu mogli ni svoga mjesta ostaviti i natrag se povući, niti ih čili vojnici zamijeniti, što je sve bilo moguće neprijateljima kod njihova velikoga mnoštva. Kad napokon Rimljani, od° boja i napora[5]) veoma iznemogli[6]), već nijesu mogli neprijateljima, koji su žešće nasrtali, odoljeti, bi po savjetu[7]) centuriona P. Sekstija Bakula i vojnoga tribuna Gaja Voluzena zaključeno pokušati krajnje sredstvo i provaliti (provalu učiniti).

[1]) **administrare** (koje vrijeme?). — [2]) **fortiter repugno 1.** — [3]) **labōrans.** — [4]) **pertĭnax.** — [5]) abl. — [6]) **languidior factus.** — [7]) **auctor.**

IV. Stoga bi zapovjeđeno vojnicima, da borbu za koji čas prekinu, od naprezanja da° otpočinu, pa° onda na° dani znak da° na° sva vrata[1]) iz tabora iznenada provale. Budući da su oni[2]) vidjeli, da nada na spas jedino stoji do (= do jedine) njihove hrabrosti, izvrše što točnije zapovijedi i provale iznenada, kad se znak dao, iz tabora. Kad se pak neprijatelji, tom nenadnom i neočekivanom provalom zatečeni, nijesu mogli brzo razabrati, nastade tolika promjena u položaju[3]), te su neprijatelji bili od svih strana (odasvud) opkoljeni i poubijani ili u bijeg natjerani. Tako biše Rimljani osobitom[4]) smjelošću od velike pogibli oslobođeni. Ali premda bijahu dobitnici, ipak ne digoše potjere, nego se vratiše (natrag se povukoše) u tabor. Otuda odvede Galba, budući da je oskudijevao žitom i bojne sreće nije htio više (= češće) kušati, a k tomu se opominjao, da mu nije bila namjera[5]) boriti se s neprijateljem, legiju natrag u provinciju i prezimi kod[6]) Alobrožana.

[1]) abl. — [2]) **qui cum.** — [3]) nastaje promjena u položaju **commutātio rerum fit.** — [4]) **singularis.** — [5]) **in animo habeo** 2., ili samo **velle.** — [6]) **in.**

Nešto o običajima galskima i germanskima.

(Caes. Bel. Gal. VI. 11—24.)

I. Običaji galski i germanski bijahu u koječemu[1]) među sobom različni. Kod svih plemena Galije bijaše političkih stranaka, kojih su kolovođe velik ugled imale (= bile su velika ugleda)[2]). Oni njima upravljahu po svojoj volji[3]), ne po određenim zakonima, i odlučivahu o svima rasprama. Svaki kolovođa branjaše (štićaše) svoju stranku i ne dopuštaše (trpljaše), da se ikomu[4]) od (između) puka nanese nepravda od (koga) silnijega. Tko je drukčije činio, nemaše nikakova ugleda među svojima. Uostalom iskazivaše se u svojkolikoj Galiji Druidima i vitezovima najveća čast[5]). Sudbina prostoga puka ne razlikovaše se mnogo od sudbine robova. Viđaše li se tko pritisnut[6]) dugovima ili nepravdama silnijega, predao bi[7]) se u službu

odličnijemu, koji tada° nad njim, kao gospodar nad robom, imaše vlast života i smrti[8]).

[1]) **multum.** — [2]) abl. — [3]) **arbitrio suo regĕre** ili **tenĕre aliquem.** — [4]) **quisquam.** — [5]) **in summo honore habeor** ili **sum.** — [6]) vidim se pritisnut **premor** 3. — [7]) imperf. indikat. — [8]) **vitae necisque potestas in aliquem.**

II. Druidi bijahu tumači stvari vjerozakonskih i upravljahu bogočašćem[1]). Oni izravnavahu[2]) raspre[2]) svake vrste, određivahu[3]) nagrade i kazni. O n i, koji se njihovim odlukama ne pokoravahu, bivahu izopćeni; tako kažnjene[4]) držahu[3]) za bezbožnike i (ljude) opake. Oni° bijahu bespravni[5]) i bez ikakva ugleda. Svi im se uklanjahu i izbjegavahu svaku prigodu, da govore s njima[6]). Onaj, koji je svima ostalim Druidima glava bio[7]), imadijaše među njima najveći (najviši) ugled. Poslije njegove smrti bio bi na tu čast uzvišen[8]) onaj, koji bi se među ostalima odlikovao velikim vrlinama. Bijaše li ih više dostojanstvom jednakih[9]), tada° bi[10]) Druidi o prvenstvu glasovali[11]), katkad bi se i oružjem odlučilo. Nauk druidski, kažu, da su Gali poprimili[12]) od Britanâ; stoga i običavahu oni, koji su ga temeljitije proučiti (naučiti)[13]) htjeli, odlaziti (putovati) u Britaniju.

[1]) **res divīnae** ili **sacra, orum.** — [2]) **controversias compōno** 3. (pas.). — [3]) pas. — [4]) **tali poena affĭcio** 3. — [5]) **legum expers.** — [6]) **nullum aditum sermonis cum aliquo habēre.** — [7]) **praepositum esse.** — [8]) **prověho** (3.) **ad** (imperf.). — [9]) **par.** — [10]) imperf. — [11]) **suffragia ferre** (pas.). — [12]) **ascisco** 3. — [13]) **disco** 3.

III. Druidi ne idahu u rat, ne plaćahu daća, i bijahu uopće° od svega prosti[1]). Tima probicima bivahu i mnogi mladići prinukani[2]), te su nauka radi k njima dolazili, i ne[3]) bi se rijetko dogodilo, te bi više od osamnaest godina ostali na nauku. Ondje im je valjalo[4]) učiti naizust mnoštvo (velik broj) stihova, kojih nijesu smjeli[5]) napisati, budi da nauk među svjetinu ne prodre, budi da učenici oslonivši se na pismo ne zanemare pamćenje ili ne popuste u marljivosti. Druidi učahu, da čovječja duša ne pogiba, nego prelazi poslije smrti od jednoga k drugomu, i držahu to za najshodnije poticalo[6]) na hrabrost i na preziranje smrti. Mnogo govorahu i o kretanju zvijezda, o prapočecima svijeta, o moći[7]) bogova i besmrtnika.

[1]) **immūnis** (s genit.). — [2]) **impellor** (3.) s **ut.** — [3]) **neque.** — [4]) gerundiv. — [5]) **nefas.** — [6]) **incitamentum** (**ad** ili genit.). — [7]) **vis ac potestas.**

IV. Druga vrsta ljudî, koji imadijahu[1]) neku znamenitost i ugled, bijahu vitezovi. Oni se bavljahu ponajviše u ratu, i° to° ili nepravdu čineći ili učinjenu osvećujući. Oni od njih, koji se odlikovahu rodom ili bogatstvom, imadijahu oko sebe vrlo mnogo služnika i štićenika. Sam narod galski bijaše veoma praznovjeran. Stoga se bolesnici i stradaoci[2]) ne ustručavahu ljude žrtvovati ili se zavjetovati, da će ih° žrtvovati. Držahu naime, da se rasrđeni bogovi ne ublažuju ničim[3]) drugim nego životom ljudskim. Kod drugih se vidahu gorostasni kipovi, u koje se bacahu[4]) živi ljudi i° sažizahu

podmetnutom vatrom[5]. Obično osuđivahu[6] na te[7] smrtne kazni o n e[0], k o j e[0] bi zatekli[8] u krađi ili u drugom kakom[0] zločinu[9]; držahu naime, da se bogovi besmrtnici žrtvama te vrste većma naslađuju[10]; ako je pak nedostajalo zločinaca[11], žrtvovali bi se (= žrtvovahu se) i nevini.

[1]) **sum** (s abl. qualit.). — [2]) **in periculis versans.** — [3]) **nulla re.** — [4]) **conicio 3.** (part.). — [5]) **ignes subděre.** — [6]) **destĭno** (1.) **ad** (pas.). — [7]) relativ (dolazi na početku rečenice). — [8]) pas. part. — [9]) **delictum.** — [10]) **gaudēre (re).** — [11]) **noxius.**

V. Između svih bogova čašćahu[1] najvećma Merkurija. Njega držahu za obretnika svih umjetnosti, provodiča na[0] putovanjima[2] i zaštitnika trgovaca. Uz (= iza) njega štovahu i Apolona, Marta, Jupitera i Minervu s osobitom pobožnošću. Njima pripisivahu istu moć i silu, kao (= koju) drugi narodi (= ostala plemena). Apolona držahu[1] za boga ljekarstva, Minervu za obretnicu ručnih i umjetnih djela, Jupitera vladaocem[3] nadzemnoga svijeta[4], Marta bogom rata[5]. Njemu se obično zavjetovaše ratni plijen[6]. Oni, koji bi kao dobitnici iz boja otišli[7], žrtvovahu mu zaplijenjenu stoku[8], a[0] ostale stvari polagahu na sveto mjesto. Te bogovima posvećene stvari ukrasti[9] držaše se za grijeh[10], stoga ih se nitko ne bi usudio[7] oteti ili otete kod sebe držati (sakrivati).

[1]) pas. — [2]) gen. — [3]) **rector et moderator.** — [4]) **superi, ōrum.** — [5]) konstruk. s gerund. glagola **gerĕre.** — [6]) **praeda bello (ili de hostibus) capta.** — [7]) impf. indikat. — [8]) **actae animalium (ili pecŏrum armentorumque) praedae.** — [9]) **tollo 3.** (ili **rapĕre**). — [10]) **nefas.**

VI. Gali izvođahu svoje postanje od Dita, boga pomrčine. Stoga ne računahu[1] vrijeme (= razmake vremenske) po danima nego po noćima. Od ostalih plemena razlikovahu se i tim, što svojoj djeci, prije nego bi (= bjehu) odrasla, nijesu dopuštali[2] javno k sebi pristupati. Muževi spajahu svoj imutak s mirazom, koji bi (= bješe) žena donijela. O čitavom[3] imutku vođahu[1] zajednički račun. Tko bi (= bješe) od njih dvoga[0] nadživio drugoga, bijaše baštinik svega imutka[4]. Ako bi (= bješe) pak poradi smrti kojega odličnijega čovjeka (domaćina) sumnja nastala, vođaše se protiv žene istraga, i ako bi (= bješe) se kriva našla[5], bila bi (= bivaše) svima mukama izmučena[6] pa[0] ubijena. Sprovodi bijahu skopčani[7] sa sjajem i velikim troškom[8], i sve, što je (= bješe) komu (= svakomu) za života[9] milo[10] bilo, kod sprovoda bi se u vatru pobacalo i sažeglo. Kod nekih plemena bijaše zakonima određeno, da sve, što bi tko (= svatko) o državi od susjedâ glasanjem doznao, poglavarstvu prijavi i nikomu drugomu ne kaže[11]. To bivaše (= se činjaše) zato, da se ne bi neviješti i nerazboriti ljudi krivim (lažnim) glasovima zaplašivali i na opaka djela zavodili. Poglavarstvo priopćivaše svjetini samo ono, što bi mu se svidjelo. O državnim poslovima govoriti dopuštaše se samo u[12] skupštini.

[1]) pas. — [2]) **patior** 3. — [3]) **universus** 3. — [4]) **heres ex asse.** — [5]) **noxium iudĭco 1.** — [6]) particip. — [7]) **coniunctus cum.** — [8]) plur. — [9]) = živu, **vivus.** — [10]) **gratus.** [11]) **enuntio 1.** — [12]) **per.**

VII. Običaji se germanski veoma[1] razlikovahu od običaja galskih, jer se kaže, da Germani nijesu ni Druidâ imali ni za žrtve osobito[1] zauzeti bili. Kao bogove štovahu samo (= jedine) one, kojih su djelovanje i pomoć osjećali: Sunce, Vulkana i Mjesec; drugi bogovi bijahu im nepoznati[2]. Najveći dio svoga života provođahu u lovu[3] i u bojnim vježbama i priučavahu se od mladih nogu naporima i otvrdnji. Hrana im bijaše obično sir, mlijeko, divlje voće[4] i svježa divljač. Polje pomnjivo[5] obrađivati ne bijahu vični niti imadijahu pojedinci tačno omeđen posjed polja. Bijaše doduše običaj obiteljima i svojtama pridjeljivati (komad) polja na obrađivanje za godinu dana (= na j e d n u godinu); no po izmaku[6] godine morahu[7] mjesta ostaviti pa drugamo prijeći. To pak bivaše (= činjaše se) zato, da im ne bi volja za boj klonula[8], da ne bi bogatiji i silniji siromašnije (niže) s njihova dobra (= posjedâ) tjerali[9], i[0] da se puk[10] ne bi odviše polakomio[11] za novcima, koji su se držali za uzrok svega raskola i razdora[3].

[1]) **multum.** — [2]) **nihil habeo** (2.) **comperti de.** — [3]) plur. — [4]) **agrestia poma.** — [5]) **bene.** — [6]) **interĭcio** 3. — [7]) **cōgi.** — [8]) **remitto** (3.) **aliquid.** — [9]) pas. — [10]) **plebs.** — [11]) **cupidior fio.**

VIII. Po državu[1] držahu za vrlo veliku diku, da su polja što[2] dalje od njihova zemljišta nenastanjena[3] i pusta[3]. Mišljahu naime, da će tim načinom najsigurniji biti od nenadnih provala susjedâ (međašâ) svojih; i to[0] također[0] htijahu tim da naznače[4], da se susjedna plemena ne mogu usuditi približiti se njihovim granicama i oprijeti se njihovoj hrabrosti. U ratu imadijaše poglavar, kojega bjehu izabrali[5], da ratom upravlja, vlast nad životom i smrću. U vrijeme mira ne bijaše nikakve zajedničke oblasti, nego prvaci okružjâ i kotarâ krojili bi pravo[5] i sve razmirice izravnavali[5]. Razbojstva[6] izvan granica činiti[6] nije se nikomu upisivalo u sramotu; držahu[7] naime, da se tim besposlica suzbija, a (= i) mladež u oružju i ustrajnosti vježba. Gosta uvrijediti ili ga[0] u kuću ne primiti[8] držahu[5] za grjehotu. Njega držahu[5] za nepovrjedljiva te ga štićahu[9] od svake nepravde; svatko[10] bi ga po svom mogućstvu ugostio i svoj zalogaj (hranu) s njim podijelio.

[1]) **publĭce.** — [2]) gl. u rječniku. — [3]) samo **vaco 1.** — [4]) **signifĭco 1.** — [5]) pas. — [6]) **latrocĭnor 1.** — [7]) **praedĭco 1.** (pas.). — [8]) **tecto arceo 2.** — [9]) **prohĭbeo 2.** (pas.). — [10]) gl. s v a k i u rječniku.

Vercingetorigova besjeda vojsci[1].

(C a e s. B e l. G a l. VII. 14.)

Pošto je bio Vercingetorig u borbi[2] s Rimljanima mnogo puta poražen[3], sazva svoje u (= k) skupštinu i reče im ovu besjedu: »Na posve

drugi način valja nam sada ratovati, nego što smo prije ratovali. Najprije treba[4] skrbjeti za to (= ovu stvar), da se neprijatelji odsijeku[5] od svakoga privoza. To pak nije teško, jer smo konjaništvom mi jači[6] od njih i doba nas godišta potpomaže[7]. Krme neprijatelji ne mogu kositi; iz kuća (zgrada) je moraju uzimati; tako ih inokosne naši konjanici lako mogu napadati i zatirati[7]. Osim toga opće dobro valja pretpostavljati svojim koristima. Stoga je potrebno, da upalimo sva sela i zgrade, u koje bi Rimljani krme radi[8] dolaziti mogli; jer nam je dostatna ona zaliha živeža, koju nađemo u zemlji onih, u kojih zemlji ratujemo. Rimljani pak ili ne će moći oskudice podnijeti ili će se s° velikom pogiblju dalje od tabora maknuti. A[9] budu li jednom[9] od privoza odsječeni[5] i prtljage lišeni, tada° rata ni pod koji način nastaviti[10] ne mogu. Gradovi pak moraju se stoga zapaliti, da onima, koji bi se vojnoj službi uklanjali, ne budu za pribježište[11], a[12] Rimljanima da ne budu otvoreni[13], da bi živež i plijen iz njih nosili. Premda[14] je to teško i gorko, za nas će biti mnogo teže gledati, kako nam (= naša) se djeca, žene i starci u roblje odgone, a s nama se samima, štono[15] se pobijeđenima događa, najokrutnije postupa.«

[1]) ak. s **apud.** — [2]) = boreći se. — [3]) biti poraženu **(multas) clades accipĕre.** — [4]) **necesse est.** — [5]) **intercludĕre (aliquem re).** — [6]) **superior.** — [7]) pas. — [8]) **pabulari — causâ.** — [9]) **quodsi.** — [10]) **in bello persevēro 1.** — [11]) **plur.** — [12]) **a da ne neu.** — [13]) **propositum esse ad.** — [14]) **etsi.** — [15]) **id quod.**

Vercingetorigova obrana (= obrambena besjeda).

(Caes. Bel. Gal. VII. 20.)

Kad su Vercingetoriga njegovi optužili[1] za izdajstvo, branio se ovim načinom: »Oskudicom krme prisiljen krenuh vojsku i podoh bliže k° Rimljanima, jer mjesto bijaše tako zgodno, te se činilo, da se samo sobom[2] brani. Bez[2]) pomoći konjanikâ mogasmo[2]) biti[2]), i ona je bila korisna ondje, kamo sam ih bio poslao. Kad sam ustupajući nuždi ostavljao vojsku (= čete), navalice nijesam nikomu predao vrhovnoga zapovjedništva, jer sam se bojao[3]), da će se vojska[4]) zaziruć[5]) od° naporâ u boj upustiti[6]). Što su Rimljani slučajno nato[7]) došli[7]), imamo držati za prijaznost sreće, budući da smo ne samo njihov mali broj, nego i srčanost njihovu upoznali. Ili zar° ne mogasmo vidjeti, da se nijesu ni oduprijeti smjeli, nego da° su° u svoj° tabor uzmakli? Vlasti (gospodstva) nijesam od Cezara nikada izdajnički tražio, jer je pobjedom sigurno steći mogu. Uostalom pripravan sam odreći se vrhovnoga zapovjedništva, ako biste mi htjeli većma čast iskazati nego spas po (= od) meni polučiti.«

[1]) pas. — [2]) **non desiděro** (1.) **rem.** — [3]) **vereor** 2. — [4]) **multitudo.** — [5]) **fuga** (abl.). — [6]) upustiti se u boj **confligo** 3. — [7]) **intervenio** 4.

III. dio.

Slobodne zadaće.

Primjer bratske ljubavi.

Veliku slavu steče kod potomstva G. Prokulej ljubavlju i očinskim nagnućem prema[1] braći. On bijaše rimski vitez i prijatelj Augustov, koji ga veoma cijenjaše. Po smrti očevoj bješe razdijelio očevinu sa svojom braćom L. Licinijem Varonom i M. Terencijem Varonom Murenom. Pošto su pak oni građanskim ratom bili lišeni svega imutka, to° on, da bi im (= njihovu) biedu[2] ublažio, podijeli iznova[3] sva svoja dobra na° jednake[4] dijelove s njima. Ovu su rijetku darežljivost suvremenici s pravom velikim hvalama uzvišivali. I pjesnik Horacije spominje (slavi) tu plemenitost Prokulejevu, dok[6] veli, da će mu[7] ime biti besmrtno.

[1]) **in.** — [2]) **calamitas.** — [3]) **de integro.** — [4]) **aequus** (abl.). — [5]) pasiv. — [6]) **cum.** — [7]) genitiv.

Varka nekoga rimskoga svećenika.

Servije Tulije nagovori Latine, da po° primjeru onih, koji bjehu Dijani efeskoj hram sagradili[1], i oni[2] zajedno° s narodom rimskim utemelje Dijani na Aventinu hram. Kad° je sagrađen bio[3], dogodilo se, da se nekomu Sabincu otelila telica[4] divne veličine. Malo zatim[5] objavilo mu se kroz° san[6], da će onaj narod vrhovnu vlast imati, kojega građanin onu telicu Dijani žrtvuje[1]. Sabinac dakle otjera telicu na[7] Aventin i pripovjedi rimskomu svećeniku sve. On pak° reče lukavo, da mora[8] on (Sabinac) prije svoje ruke u° živoj rijeci[6] oprati. Dok je dakle° Sabinac k Tiberu silazio, žrtvova svećenik telicu. Tom doskočicom steče sugrađanima vladu, a° sam sebi (= sebi samomu) slavu.

[1]) konj. pluskv. — [2]) **et ipse.** — [3]) abl. aps. — [4]) **bos.** — [5]) **paulo post.** — [6]) abl. — [7]) **in.** — [8]) **debeo** 2.

Nešto o značaju starih Rimljana.

U° najstarija vremena države rimske gledaše se[1] za mira i za rata na° dobar značaj; vladaše (= bijaše) najveća sloga, najmanja lakomost. Svađe, raspre i° neprijateljstva gojahu se s neprijateljima; građani se s građanima natjecahu[2] o vrlinu. Kod svečanoga bogoštovlja bijahu raskošni, kod kuće štedljivi, prama prijateljima vjerni. Pogibli se odbijahu hrabrošću, prijateljima i saveznicima se pružaše pomoć, prijateljstva se stjecahu više davanjem[3] nego primanjem[4] dobročinstva. Mladići, kako bi do[5] oružja[5] dorasli[5], učahu se u okolu vojnoj službi i uasladivahu se više

oružjem i bojnim konjima nego besposlicama[6] i gozbama. Stoga[7] im nikakav napor ne bijaše neobičan, nikakvo mjesto hrapavo ili strmo, nikakav oružan neprijatelj strašan; ustrajnošću i hrabrošću bjehu sve savladali.

[1]) **colĕre.** — [2]) **certare de.** — [3]) **dare** (gerund).. — [4]) **accĭpĕre** (gerund.). — [5]) **belli patiens sum.** — [6]) **nugae, arum.** — [7]) **igĭtur.**

Epaminonda.

Sa smrću Epaminondinom bjehu klonule sile tebanske države. Bijaše pak neizvjesno, da li[1] je bio bolji čovjek ili[1] vojvoda; jer ne tražaše vlasti (gospodstva) za[0] sebe nego za[0] domovinu. Ktomu (= također) bijaše tako siromašan, da mu[0] za[0] pokop[2] novaca[3] nije doteklo. Na[0] slavu bijaše tako isto malo pohlepan kao na[0] novce; jer sva zapovjedništva povjeravahu mu se protiv[4] njegove[4] volje[4]. Kad je u bici kod Mantineje kopljem udaren pao i poluživ u òkô natrag donesen bio, zapita jedino to[5], da li mu je neprijatelj štit o d u z e o. Kako je čuo, da je štit spasen, poljubi ga, kad su mu ga donijeli (p a s.), kao[6] druga tegobe i slave. Po drugi put zapita, tko[7] je pobijedio. Kad je čuo, da su Tebljani pobjednici, reče: »Dobro je.«[8] i pusti dušu.

[1]) **utrum — an.** — [2]) dativ. — [3]) nominativ. — [4]) **recuso** 1. (part. prez.). — [5]) **id unum.** — [6]) **velut.** — [7]) **uter** (plur.). — [8]) **bene se res habet.**

Pir.

U prvoj bici protiv Pira, kralja epirskoga, Rimljani su se tako hrabro borili, da je Pir rekao, da bi lako mogao postati gospodarom svijeta, da[1] su mu[2] zapali[3] takvi vojnici. Stoga odluči sklopiti mir s narodom rimskim i posla svoga prijatelja Cineju k senatu, da mu uz[0] pravedne uvjete[4] ponudi mir. Ali se uvjeti ne[5] svidješe[5], i odgovor, koji bi dan[6] Cineji, bijaše lijep i senata rimskoga posve[7] dostojan: da[0] kralj[8] ne može imati s Rimljanima mir, već ako iz Italije izide[3]. Tako se vrati poslanik Pirov. Kad ga je dakle Pir zapitao[9], kakav mu[10] se učinio Rim, odgovori, da je vidio rodni grad kraljeva: ondje su[8] naime svi takovi, kakav je Pir sam u Epiru i ostaloj Grčkoj.

[1]) **si.** — [2]) **sibi.** — [3]) konj pluskv. — [4]) ablativ. — [5]) **displiceo 2.** — [6]) **reddo 3.** — [7]) **superlativ.** — [8]) akuz. s inf. — [9]) pasiv. — [10]) **sibi.**

Zeuksis i Parazije.

Zeuksis i Parazije, dva[0] vrlo glasovita slikara, zametnuše među sobom umjetničku borbu. Zeuksis naslika grožde tako vješto, te (= da) su ptice dolijetale, da ga zobiju. Parazije naprotiv donese naslikanu zavjesu, koja je bila tako prirodno prikazana, te je Zeuksis zamolio, da ipak[1] za-

vjesu odmakne i sliku pokaže. No kad je Zeuksis bludnju opazio, reče: »Ti si pobijedio, Parazije, jer ja sam ptice prevario, ti pak[0] umjetnika.« Pripovijeda se, da je Zeuksis poslije i dječaka s[2] grožđem naslikao; a kad su ptice k njemu doletjele, reče razjaren na svoje djelo: »Grožđe sam bolje naslikao nego dječaka. Jer da sam i njega savršeno načinio[3], morale[4] bi ga[0] se bile ptice bojati.«

[1]) **tandem.** — [2]) **ferre** (partic. prezenta). — [3]) savršeno načiniti **consummo 1.** — [4]) **debeo 2.**

Sokrat i Eshin.

Kad su Sokratu mnogi mnogo, svaki prema[1] svomu imutku[2] prikazivali, da mu svoju zahvalnost pokažu, reče Eshin, siromašan slušalac: »Ne nalazim ništa tebe dostojno, što bih ti dati mogao, i tim jedinim načinom osjećam, da sam siromah. Darujem ti dakle jedino, što[3] imam, samoga sebe. Ovaj dar, kakav bio da bio[4], ipak[5] prijazno primi[6] i promisli, da su drugi, premda su ti mnogo dali[7], još više sebi ostavili.« Sokrat mu[8] reče: »Kako[9] mi nijesi dao velik dar? već ako[10] sâm sebe malo cijeniš! Bilo kako mu drago[11], ja[12] ću skrbjeti[13] zato[0], da te tebi povratim boljega negoli sam te[0] primio.«

[1]) **pro.** — [2]) **facultates.** — [3]) prevedi: što jedino imam. — [4]) = kakavgod bio. — [5]) **rogo** ili **quaeso.** — [6]) prijazno **primiti boni consŭlo 3.** — [7]) konj. — [8]) relat. sveza. — [9]) kako ne **quidni** (s konj.). — [10]) **nisi forte** (s indikt.). — [11]) **utcumque.** — [12]) **equidem.** — [13]) **curae habeo 2.**

Grob kraljice Nitokre.

Nitokra, kraljica babilonska, dade[1] sebi na nekom visu grob sagraditi i ove riječi na[0] nj[0] napisati[2]: Ako koji od kraljeva, koji će nakon mene vladu nad Babilonom dobiti[3], novaca zatreba[4], neka ovaj grob otvori i toliko novaca uzme[5], koliko mu se prohtije[4]; no neka ga[0] ne otvara, ako novaca ne zatreba; jer mu ne će ništa koristiti, što[6] ga[0] je otvorio. Taj grob osta netaknut, dok[7] vlada nije došla[8] k Dariju, sinu Histaspovu. On nije oklijevao grob otvoriti; no novaca, kojima se bio nadao, nije našao, nego samo mrtvo tijelo i ovaj natpis: Da[9] nijesi pohlepan na sramotan dobitak i da te ne osvaja nezasitna požuda za novcima, ne bi bio oskvrnio grobova mrtvih ljudi[0].

[1]) **iubeo 2.** — [2]) **his verbis inscrĭbo 3.** — [3]) **obtĭneo 2.** — [4]) ne prezent. — [5]) **sumo 3.** — [6]) infin. — [7]) dok ne **donec.** — [8]) **pervĕnio 4.** — [9]) da ne **nisi.**

Poslanica.

Nema nikoga od sviju, komu bih radije pisao nego tebi, jer sam ti[1] upravo[2] očinskim srcem i dobrohotnošću sklon[3]. No ti ćeš jedva vjerovati

(bi jedva vjerovao), kako sam u svojoj samoći zabavljen, premda mnogi misle, da je puna tišine i mira (pokoja). Ktomu[4] primam svaki dan po pet do[5] šest listova od prijateljâ, i kad[6] bih na sve htio da[0] odgovaram, ne bih gotovo ništa drugo raditi smio[7]. Drago[8] mi je, što si uz drugovanje s[0] P. Emilijem i Horacijem Makaranom[9] prionuo; jer te oba (= svaki od njih dvojice) svojim znanjem i svojim primjerom mogu boljim učiniti.. Takovih se drži[10]; a od općenja s[0] onakovima[9], koji su druge ćudi, bježi kao od[0] kakve kuge. No ipak ne ću, da budeš mrk i mrzovoljast i neprijatelj svih zabava[12]. To te[0] jedino[13] opominjem, da se samo pristojne zabave imaju[7] tražiti i za naslade držati. Zbogom!

[1]) ak. s **erga.** — [2]) **plane.** — [3]) **esse** s abl. qualitatis. — [4]) **et.** — [5]) **vel.** — [6]) **si.** — [7]) gerundiv. — [8]) **gratus.** — [9]) genitiv. — [10]) **sectari aliquem.** — [11]) **aliqui, a, od.** — [12]) = svakoj vrsti **(omne genus)** zabavâ neprijatelj **(inimicus).** — [13]) **hoc tantum.**

Zgodni odgovori.

1. Aristip odgovori nekomu, koji[0] ga[0] je pitao[1], čim se mudrac razlikuje od neuka čovjeka[0]: »Pošalji obojicu gole k ljudima nepoznatima pa[0] ćeš vidjeti.« — 2. Kad je neki Atenjanin poslao svoga mladahnoga sina k Sokratu, da mu (= njegov) um ogleda[2], i pazitelj dječji rekao: »Otac je ovoga poslao k tebi, Sokrate, da ga vidiš,« — reče Sokrat: »Govori dakle, mladiću, da te vidim.« — 3. Domaćin neki dođe[3] k filozofu Aristipu te ga zamoli, da mu[4] sina na nauk uzme. Kad je pak on u ime[5] plaće pet stotina drahama zaiskao, reče otac, prestrašen cijenom, koja se čovjeku neznalici i tvrdici prevelika činila: »Ta[0] za te novce[6] mogu roba kupiti.« Nato[8] će[9] filozof: »Kupi ga[0], pa[0] ćeš imati dva.«

[1]) particip. — [2]) **inspĭcio** 3. — [3]) **accēdo** (3.) **ad.** — [4]) = njegova, **suus.** — [5]) **pro.** — [6]) **tantus** (abl. pret.). — [7]) **mancipium.** — [8]) **tum.** — [9]) **inquam** (umetni u odgovor).

Primjeri zadovoljstva.

Mali darovi običavaju[1] biti postojana, obilati nesigurna imovina[2]. S pravom se dakle slavi onaj[3] glasoviti[3] — kojega među sedmoricu mudraca[0] broje[4] — Pitak, koji je rekao, kad su mu Mitilenjani mnogo tisuća jutara zemlje davali: »Nemojte mi, molim[5] vas, davati to, što mi ne bi samo mnogi zavidjeti, nego što[0] bi više njih i poželjeti moglo[0]. Stoga od tih[6] vaših[0] darova[6] ne želim[7] više[8] nego sto jutara, koja neka i moje zadovoljstvo[9] i vašu dobru volju zasvjedoče. — Tako isto bijaše Trasibul zadovoljan počasnim vijencem, koji mu bješe narod atenski podijelio za njegove velike usluge, premda je samo[0] od[0] dvije maslinove grančice[10] načinjen bio, te niti[11] zahtijevaše[12] više[8] niti mišljaše, da je čašću ikoga

nadmašio. I tako se dogodilo[13], te je veoma slavan postao i nikakvih[0] zavidnika[14] nije imao.

[1]) **consuesse.** — [2]) ne prevodi se; dakle: postojani — nesigurni. — [3]) **ille.** — [4]) **pas.** — [5]) **oro.** — [6]) **iste** (neutrum plur.). — [7]) **nolle.** — [8]) **amplius.** — [9]) **animi aequĭtas.** — [10]) ablativ. — [11]) te niti — niti **neque aut — aut.** — [12]) **requīro** 3. — [13]) **fieri.** — [14]) **invidiam habēre.**

Mudre rečenice.

1. O tom poglavito nastoj[1], da radije slušaš negoli govoriš. — 2. Štogod reći namjeravaš, to[0] prije, negoli drugima kažeš, sam[0] sebi kaži. — 3. Ne hvali nikoga prenaglo, ne okrivljuj nikoga prenaglo; misli uvijek, da pred[2] Bogom svjedočiš (= svjedočanstvo daješ). — 4. Nepristojnih se riječi vazda čuvaj (= uzdržavaj), jer razuzdanost njihova daje besramnosti hranu. Vjeruj mi, da se sve dâ podnijeti (= podnošljivo je) osim sramote. — 5. Podnosi rado, što biti mora[3]; strpljivošću se bol savlađuje. — 6. Iskazuj[4] djetinju zahvalnost roditeljima, ugodljivost rođacima, vjernost prijateljima, pravičnost svima. — 7. Prije nego obećaš, promisli[5], a kad obrečeš[6], učini. — 8. Kad u tudu kuću dođeš[7], budi ne samo nijem nego i gluh. — 9. Znaj, da u nekim[8] stvarima[8] ustrajati moraš[9], jer si započeo; nekih[8] pak stvari[8] ne smiješ[0] ni započeti, u kojima bi škodljivo bilo ustrajati.

[1]) **incumbo** (3.) **in aliquid.** — [2]) **coram.** — [3]) **necesse est.** — [4]) **praesto** 1. — (indik. fut.). — [5]) **delibĕro** 1. — [6]) ne prezent. — [7]) **intrare aliquid** (ne prezent). — [8]) **quidam** (neutrum. plur.). — [9]) **debeo.**

Sciti i Aleksandar Veliki.

Kako je Aleksandar došao[1] u zemlju scitsku, jedan mu[0] od poslanika ovo otprilike između mnogoga ostaloga reče: »Što mi imamo[2] s tobom? Mi nijesmo nikada u tvoju zemlju dirnuli; nije li nama, koji[3] u pustim šumama živimo, prosto ne mariti za[0] to[0], tko si i otkuda dolaziš? Mi niti možemo komu podložni biti niti žudimo vladati; neka (recimo da) si veći i hrabriji nego itko drugi, ipak te kao gospodara trpjeti ne možemo. Ti, koji se hvališ, da si došao razbojnike goniti, sâm si od svih najveći razbojnik. Lidiju si pokorio, Siriju zauzeo, držiš Perziju, imaš Baktrane u svojoj vlasti, zavojštio[4] si na Inde. Čemu ti treba blaga, koje te sili gladovati? Ti si prvi od svih od[0] sitosti[5] ogladnio te što više imaš, to silnije[6] žudiš ono, čega nemaš. Napokon ako si bog, valja[7] da[0] ljudma dobročinstva iskazuješ, a[0] ne da[0] im[0] njihovo[8] otimaš; ako li si čovjek, ne zaboravljaj nikada (= uvijek misli)[9], što si.«

[1]) **pervĕnio** 4. — [2]) **esse.** — [3]) particip. — [4]) **peto** (3.) **aliquem.** — [5]) ablativ. — [6]) **silno acrĭter.** — [7]) **debeo** 2. — [8]) **suus** 3. — [9]) **cogĭto** 1.

O poglavarima[1] državnima.

Oni, koji hoće državi na čelu da budu[2], neka zapamte dva pravila Platonova: prvo[3], da na korist državljana tako paze, da sve[0], štogod čine, na nju obraćaju i svoje grobitke zaboravljaju; drugo[3], da se brinu[4] za svukoliku državu, a da ostalih dijelova[0] ne zanemaruju[5], dok se za jedan dio zauzimlju[6] (= da, dok se ..., ostalih itd.). Jer kao što skrbništvo, tako se mora i uprava državna vršiti[7] prema koristi onih, koji su povjereni, ne prema koristi onih, kojima je državna vlada povjerena. Oni pak, koji samo[0] za jedan[0] dio državljana skrbe[8], a[0] drugi[0] dio zanemaruju, uvode u državu veoma pogubno zlo[9]: razdor i neslogu, odakle (= iz čega) biva[10], te se jedni drže za prijatelje[0] naroda[11], drugi za pristaše[12] boljarstva, rijetki za prijatelje[0] svih[13]. Odatle veliki neskladi i razmirice kod Atenjana, u rimskoj pak[0] državi ne samo razdorâ, nego i zlosretnih građanskih ratova.

[1]) = o onima, koji su državi na čelu. — [2]) konjug. perifr. — [3]) prvo — drugo **unum — alterum.** — [4]) **curare (rem).** — [5]) **desĕro** 3. — [6]) **tŭĕri (rem).** — [7]) **gero** 3. — [8]) **consŭlo** 3. — [9]) **res.** — [10]) **evĕnire ex.** — [11]) prijatelj naroda **popularis.** — [12]) **studiosus** 3. — [13]) **universus** 3.

O čitanju.

Čitamo, da se s onim[0], što[0] su drugi istražili[1], upoznamo, zatim da o onom[0], što[0] je nađeno[2], sudimo i razmišljamo; u tom čitanje daje duhu hrane i okrepljuje ga. No nije stalo do toga, kako se mnoge, nego kako se dobre knjige čitaju. Jer premda je Plinije stariji običavao govoriti, da nema knjige, koja ne bi makar s[0] koje[3] strane korisna biti mogla, ipak iz istinitosti tih riječi ne slijedi, da se svaka knjiga mora čitati. Jer sila[4] knjigâ rastresa duh, i čitanje mnogih pisaca i svake[5] vrste spisa ima nešto nepostojano i nestalno; smjesa preopterećuje čitatelja, ne poučava[6] ga[0]. Stoga je mnogo bolje dati se na malo pisaca nego po mnogima bluditi. Daj[0] dakle da[0] se čitanjem dobrih knjiga temeljito bavimo i često ga[0] ponavljamo, i kao što jestvine sažvatane i raskvašene gutamo, da se tim lašnje probave, tako se mora i čitanje mnogim ponavljanjem oblakšano i rekao bih probavljeno[7] pameti predavati.

[1]) particip: **quaesītus** 3. (plur.). — [2]) part. — [3]) makar koji **aliquis** (abl.). — [4]) **multitudo.** — [5]) **omnis.** — [6]) **instruo** 3. — [7]) **confectus** 3.

O strogosti Manlija Torkvata.

U latinskom ratu izdaše konzuli zapovijed, da se nitko[1] izvan reda ne bori s neprijateljem. Među ostalima, koji su bili na sve strane razaslani, da uhode, slučajno se primaknuo Tit Manlije, sin konzulov, s konjanicima svoje turme tako blizu neprijateljskomu okolu, da je jedva za[0] strjelomet[2] od najbliže straže udaljen bio. Ovdje bijahu tuskulanski konjanici; njima zapovijedaše Gemin Mecije, među svojima kako rodom, tako i junačkim[0] djelima izvrstan čovjek. Kako je on rimske konjanike i među njima sina konzulova upoznao[3], ne oklijevaše na mejdan izazvati Manlija. Oholim riječima[4] svoga protivnika razdražen, zaboravi[5] on na zapovijed očevu pa[0] izađe na boj. Pošto je pobijedio, pohiti[6] pun radosti i noseći zaplijenjeno neprijateljsko[0] oružje sa svojom konjaničkom četom u òkô i odanle u šator[7] k ocu te reče: »Izazvan na boj donosim evo (= ovo) oružje ubijenoga neprijatelja.«

[1]) **ne nemo.** — [2]) **abl.** — [3]) **cognosco** 3. — [4]) **verbum.** — [5]) part. — [6]) **tendo** 3. — [7]) **praetorium.**

(Zaključak.)

No kad je konzul čuo, što mu je sin učinio, odvrati[1] se od njega i[0] smjesta[2] sazva skupštinu. Kad se ona[3] mnogobrojna sabrala, progovori ovako: »Ti si se, Tite Manlije, protiv[4] naše zapovijedi izvan reda s (= protiv) neprijateljem borio i tako[0] prekršio vojničku stegu, kojom se rimska država do ovoga dana održala[5]. Tim si mene doveo u nuždu, da moram[6] ili državu ili sebe i svoje zaboraviti. No neka budemo radije mi kažnjeni[7], nego da država svojom štetom[8] za[0] naše pogriješke trpi[9]. Ti se dakle, ako je štogod naše krvi u tebi, ne ćeš ustručavati da[0] narušenu svojom krivnjom stegu kaznom popraviš. Hajde, liktore, sveži ga uz kolac!« Svi stajahu od straha zapanjeni, te nitko nije smio glaskom prekinuti tišine; no kad je krv[10] iz odsječena vrata tekla[11], nastade[12] toliki jauk, te se nijesu štedjele kletve. Ali stroga kazan[13] zastraši vojnike, da ne preziru zapovijedi svojih vođa.

[1]) particip. — [2]) **extemplo.** — [3]) relativ. — [4]) **adversus.** — [5]) **stare aliqua re.** — [6]) gerundiv. — [7]) **plecti.** — [8]) **damnum.** — [9]) **luo** 3. (s akuz.). — [10]) **cruor.** — [11]) **fundi.** — [12]) **coorior** 4. — [13]) = strogost kazni.

Naglost i kajanje Aleksandra Velikoga.

Dok je Aleksandar boravio u Marakandi, glavnom gradu Sogdijanaca, namijeni Klitu Baktriju, kojom je provincijom dotle stari Artabas upravljao[1]. On bijaše onaj[0], koji je kod rijeke Granika kralja, kad[2] se gologlav (= s golom glavom) borio, zakrilio svojim štitom i mačem odsjekao Perzijancu Rosaku[3] ruku, koja je kraljevoj glavi prijetila; bio[0] je[0] star vojnik Filipov i mnogim junaštvima[4] slavan[5]. Sestru mu Helaniku, koja je bila Aleksandra odgojila, ljubio je[6] kralj kao[7] mater. Stoga povjeri ovaj najveći i najnapučeniji dio države njegovoj vjernoj[8] zaštiti. I kad mu je bilo već zapovjeđeno, da se za[0] sjutradan na put sprema, bi još[0] pozvan na

svečanu gozbu, na kojoj je kralj, budući da se mnogim vinom ugrijao, počeo svoja junaštva uzvisivati, a (= i) očeva ponizivati.

[1]) pluskvamperfekt. — [2]) particip. — [3]) gen. — [4]) **res bello fortiter gestae.** — [5]) **clarus.** — [6]) pas. — [7]) **haud secus ac (quam).** — [8]) vjerna zaštita **fides tutēlaque.**

(Nastavak.)

Ovo i slično slušahu rado mladi ljudi[1]), a[0] s velikim negodovanjem stariji, koji su dulje pod Filipom služili. No dok su ostali mučali, usudi se jedan između[2]) starijih vojnika, Klit, djela Filipova i njegove u Grčkoj vođene ratove spominjati[3]) i u zvijezde kovati. Već to bijaše mrsko kralju; no ipak priguši bol i zadovolji[4]) se tim[0], što[0] mu je zapovjedio, neka od gozbe odstupi. Kad je pak Klit, koji ni sâm nije bio posve[5]) trijezan, odlazeći ili bolje od prijateljâ napolje vučen, tako daleko pošao[6]) u svojoj smjelosti, te je kralju prebacio ća[7]) nepravdu i okrutnost prema[8]) najvrsnijim vojvodama Parmenionu i Atalu, tada[0] on planu tolikim gnjevom, te je najbližemu[9]) oružniku koplje iz ruke istrgao i Klitu njim[0] prsi probô veleći: »Otidider k Filipu, Parmenionu i[0] Atalu!«

[1]) mladi ljudi **iuvenes.** — [2]) **ex.** — [3]) **commemŏrare.** — [4]) **satis habēre** (s inf.). — [5]) **satis.** — [6]) **eo progrĕdi alicuius rei.** — [7]) **etiam.** — [8]) **in.** — [9]) **adstare** (partic.).

(Zaključak.)

Jedva pak bješe djelo[1]) počinio, kad se za nj počeo i ljuto kajati. Suze roneći (= uza[2]) silne suze) zagrli mrtvaca, opipa mu ranu, i kao da on čuje, prizna mu svoju mahnitost. Tada spopade koplje, kojim je bio prijatelja probô, te ga sâm prema sebi (= prema sebi samomu) okrenu, i bio bi se smaknuo, da nijesu stražari pritrčali te mu ga preko njegove volje[3]) iz ruku istrgli, a njega[0] samoga na svojim rukama u šator odnijeli. No njegova odluka umrijeti osta mu[0] i poslije stalna. Tri je dana[4]) ležao zatvoren u šatoru, kamo je bio odnesen, i ništa nije okusio, dok[5]) napokon nije molbama vođâ i čitave vojske prinukan založio jela i svratio misli svoje opet na rat.

[1]) **facinus.** — [2]) **cum.** — [3]) **repugno** 1. (particip). — [4]) **triduum, i.** — [5]) **donec.**

Smjelost Cezarova.

Kad je Cezar bježeći pred Sulom bio od gusarâ uhvaćen, vladaše se među (= kod) njima tako, te im je zadao[1]) straha i napunio[1]) ih štovanjem (= da im je bio na strah i štovanje). Pošto je pak troškom gradova iskupljen bio, sakupi samovlasno brodove, otplovi na ono mjesto, gdje (= na kojem) su bili gusari, dio im brodovlja rastepe, dio potopi, a[0] nekoliko brodova i mnogo gusara zarobi. Veseo s uspjeha svoga pothvata[2]) pohiti k prokonzulu Juniju, koji je tada provincijom Azijom upravljao, moleći, da zarobljenike smrću kazni. No budući da se on to učiniti ustručavao[3]) i izjavio, da će ih prodati, Cezar se s neiskazanom brzinom natrag odveze i dade[4]) prije, nego je prokonzul ikoga o događaju izvijestio[5]), sve, koje je zarobio, na križ udariti.

[1]) **esse.** — [2]) **expeditio.** — [3]) = rekao, da ne će učiniti (reći da ne **nego** 1.). — [4]) **iubēre.** — [5]) pas.

O Vespazijanu.

Viteliju bi nasljednik Vespazijan, čovjek niska roda, ali premac najboljim vladarima. Prođašnji[1]) mu život bijaše slavan, jer[2]) se, bivši[0] od Klaudija u Germaniju, zatim u Britaniju poslan, trideset i dva puta borio s neprijateljem, te je pripojio državi rimskoj dva veoma silna[3]) naroda i dvadeset gradova. Kao vladar[4]) vladaše se[5]) veoma umjereno; samo za novcima bijaše ponešto pohlepan, ali[0] tako, da ih nikomu nije nepravednim načinom otimao[6]) i[7]) premda[8]) ih je sa svom pomnjom zgrtao, ipak udjeljivaše veoma revno, osobito ubogima od[0] njih[0]. I teško da[9]) je prije njega darežljivost ikojega[10]) vladara bila veća i[11]) pravednija. Pokazivaše[12]) i preveliku blagost, jer iste[13]) krivce uvrijeđena veličanstva nije kaznio odviše strogo. Za njega bi pripojena državi rimskoj Judeja i Jerusalem, koji je bio najslavniji grad Palestine.

[1]) **privatus.** — [2]) **ut qui.** — [3]) **validus.** — [4]) **in imperio.** — [5]) **se gerere.** — [6]) **auferre.** — [7]) »i ih« neka se izreče relativom. — [8]) **cum.** — [9]) i teško da **nec facile.** — [10]) **quisquam.** — [11]) **nec.** — [12]) **esse** s ablat. qualit. — [13]) **quoque.**

Zgodni odgovori.

1. Kad je netko nekoga upitao, gdje je Bog, odgovori on: »Reci mi[0] radije, gdje nema Boga.« — 2. Aristotel zapitan, što su dva prijatelja, reče: »Jedna duša u dva tijela.« — 3. Kad su Antistena zapitali (p a s.), zašto se bogataši učenim i mudrim ljudima ne približuju[1]), nego ovi onima, odvrati: »Jer učenjaci znaju, čega im nedostaje, oni pak[0] ne znaju.« — 4. Pitagora odgovori nekomu, koji[2]) ga[0] je pitao, kako se prema nezahvalnoj domovini vladati valja[3]): »Kao prema materi.« — 5. Trgovac neki na pitanje[4]), kojim je načinom bogatstvo stekao, odgovori: »Veliko sam[0] stekao[0] lako[5]), no malo s teškom mukom i polagano.« — 6. Na pitanje[4]), što kod ljudi najbrže ostari, odgovori Diogen: »Dobročinstvo.« — 7. Isti reče nekomu, koji ga[0] je pitao, kako bi se najbolje svojemu neprijatelju osvetiti mogao: »Ako se sâm pošten i čestit čovjek pokažeš[6]).«

[1]) **adire aliquem.** — [2]) particip. — [3]) **oportet.** — [4]) = zapitan. — [5]) **haud difficulter.** — [6]) ne prezent.

O smrti Aleksandra Velikoga.

Neki pisac rimski pripovijeda o smrti Aleksandra Velikoga ovo: »Većina mišljaše, da je Aleksandar otrovan. Mnogi bar[1] tvrđahu, da su čuli riječ Aleksandrovu, da je Antipatar kao namjesnik odviše silan i da[0] na kraljevsku vlast teži[2]. Poznato je, da je sila otrova, koji se u Macedoniji proizvodi, takova[3], te i željezo izjeda. Vrutak, iz kojega ta smrtonosna tekućina izvire[4], zove se Stiks. Ova dakle[0] tekućina[0], pripovijedaju, da je piću kraljevu primiješana bila. Jedni držahu također, da je Krater s četom veteranâ poslan bio, da ga ubije; drugi, da mu je raskošnost i pijančovanje bilo uzrok smrti. Bilo to (= stvar) kako[6] mu[6] drago[6], tajiti se ne može, da mu je zdravlje prekomjernim i neprekidnim naporima i brigama veoma (= mnogo) narušeno bilo; stoga se i vjerojatno čini, da je slabo tijelo od žestoke groznice bilo srvano.«

[1]) **certe.** — [2]) **regium affectare fastigium.** — [3]) **is.** — [4]) **emano 1.** — [5]) **per.** — [6]) **utcumque.**

Primjeri ljudî, koji su siromašni i nesebeznali bili.

Pripovijeda se, da je Homer samo jednoga, a[0] Zenon, od koga je stroga i muževna stoička filozofija potekla, da nijednoga roba nije imao. Hoće li itko reći, da su zato[0] jadno živjeli? Menenije Agripa, koji je bio posrednik općega[1]) pomirenja među patricijima (= ocima) i pukom, bi novčanim prilozima sahranjen. Atilije Regul kad je s Punjanima u Africi ratovao, pisa[2]) senatu, da mu je najamnik pobjegao i zaselak[3]) ostavio. Senat zaključi[4]), da se zaselkom[5]), dok[6]) Regul izbiva[7]), o državnom trošku upravlja[8]). Kćeri Scipionove primiše iz državne blagajne miraz, jer im otac ne bješe ništa ostavio. Doista[9]) bijaše pravično, da je narod rimski Scipionu jedan put danak platio, kad ga je od[10]) Kartage neprestano istjerivao.

[1]) **publĭcus** 3. — [2]) **scribĕre ad.** — [3]) **rus.** — [4]) **placēre** (s dat.). — [5]) nom. — [6]) **dum.** — [7]) konj. — [8]) upravljati **curo** 1. — [9]) **mehercule** (bogme!). — [10]) **a (ab).**

Marko Tulije pozdravlja[1]) svoju Terenci

Ako ste ti i Tulija, zlato moje, zdrave, radujem se; ja i premili moj Ciceron zdravi smo. Dvanaestoga listopada prispjesmo u Atenu, pošto[2]) smo imali[3]) nepovoljne vjetrove te plovili lagano i neudobno. Kad smo s broda izlazili, dođe nam Akast veoma žurno s listom nasusret[4]). Iz tvoga sam pisma razabrao, da se bojiš[5]), da mi predašnji list nije uručen bio. Svi mi biše uručeni, i veoma mi bijaše ugodno, da si sve najpomnjivije opisala[6]). Nadamo se, ako bogovi pomognu[7]), da ćemo oko[8]) trinaestoga studenoga

u Italiji biti. Ako me ljubite, gledajte (= skrbite), da budete zdrave. Zbogom! U Ateni 18. listopada.

[1]) **salūtem dicĕre alicui.** — [2]) **cum.** — [3]) **utor 3.** — [4]) **praesto esse.** — [5]) **verēri.** [6]) pas. — [7]) fut. — [8]) **circĭter.**

Jedri odgovori.

Kad je Solona kralj Kres upitao[1]), da li[2]) je ikada vidio sretnijega čovjeka od njega[3]), imenova on Tela Atenjanina, a (= i) zatim Kleobisa i Bitona, dva brata Argivca. Kres zlovoljan, što se on kao najbogatiji i najmogućniji kralj ne proglašuje najsretnijim, odgovori: »Što? ti me dakle među sretnike ne brojiš?« — »Ja,« reče Solon, »rado[4]) priznajem, da si kao kralj moću i gospodstvom uzvišen; no sretna te ne bih nazvao, dok[5]) života sretno ne dokončaš[6]).«

Kad je Rutiliju, koji[0] je u Smirni prognan živio[7]), netko, da bi ga utješio, rekao, da su građanski ratovi na domaku i da će se domala svi prognanici vratiti, odgovori: »Što sam ti zlo učinio, da[8]) mi šeliš gori povratak nego odlazak? Volim, da mi se domovina s moga progonstva stidi[9]), nego s moga povratka tuguje[10]).«

[1]) pas. — [2]) **ne.** — [3]) **ipse.** — [4]) **facile.** — [5]) dok ne **antequam** ili **priusquam.** [6]) ne prezent. — [7]) prognan živjeti **exsŭlāre** (part.). — [8]) **ut.** — [9]) stidjeti se **erubesco (3.) re.** — [10]) **maereo (2.) re.**

Budi zadovoljan onim, što imaš (= svojim posjedom).

Sokrat običavaše govoriti, da se od besmrtnih bogova ništa drugo tražiti ne smije[1]), nego[2]) da nam udijele dobro[3]); jer, reče[4]), samo bogovi znaju, što je svakomu od nas korisno; mi pak želimo ponajviše ono[3]), što nam je škodljivo. Razum smrtnikâ obastrt je gustom tminom te ne zna, što će biti (= budućih stvari). Ti žudiš bogatstvo, koje je mnogima propast donijelo[5]); pohlepan si za častima, koje su mnoge[6]) uništile[7]). Prestani dakle[8]) željeti stvari, za koje se samo[0] čini, da te sretna čine; budi zadovoljan svojim malim imutkom (posjedom) pa prepusti sve sasvim[9]) volji[10]) bogova, koji ne mogu samo dobro[3]) dati, nego i izabrati ono[0], što je za te najprikladnije.

[1]) gerundiv. — [2]) **nisi.** — [3]) plur. — [4]) **inquit.** — [5]) **esse** (biti komu na . . .). — [6]) **complūres, a.** — [7]) **pessumdo 1.** — [8]) **proinde.** — [9]) **plane.** — [10]) **arbitrium.** —

Nije slobodno prijatelja radi učiniti štogod nepravedno.

Pravi prijatelji, kojih je značaj valjan, zahtijevaju od svojih prijatelja samo[1]) ono[1]), što[1]) je[0] pošteno; što je naprotiv nedopušteno, to niti mole niti

čine, ako[0] i[0] zamoljeni budu[0]). S pravom se dakle slavi postojan značaj P. Rutilija, koji nije popustio nepravednoj molbi prijatelja svojega. Kad je naime on s najvećim negodovanjem rekao: »Što mi dakle koristi tvoje prijateljstvo, kad (= ako) mi ne činiš, što te molim?« odrješito je Rutilije odgovorio: »Pače[2]) što meni koristi tvoje, ako tebe radi što nepošteno[3]) učiniti imam?« — Slava (hvala) ide u tom pogledu[4]) i Atenjanina Temistokla. Kad je naime pjesnik Simonid, uzdajući se u usrdno prijateljstvo, koje je s Temistoklom gojio[5]), zatražio od njega nešto nepravedno, odbi to[0] Temistoklo pa[6]) reče: »Niti bi ti, Simonide, dobar pjesnik bio, ako bi pjesme protiv pravilâ pjesništva gradio, niti bih ja dobar činovnik bio, ako bih štogod protiv zakonâ domovine tebe radi učinio.«

[1]) **nihil nisi.** — [2]) **immo.** — [3]) **inhoneste.** — [4]) **quo in genere** (dolazi na početku rečenice). — [5]) = koje je imao **(esse)** s T. — [6]) dok **(cum)** je rekao. —

Primjeri samopouzdanja.

Kad su Kartažani u ratu, koji se protiv Pira, kralja epirskoga, ratovao, poslali Rimljanima u pomoć sto i[0] dvadeset brodova, biše k Magonu, vojvodi kartaškomu, opremljeni poslanici, koji su ovako imali govoriti (= da ovako govore): »Narod je rimski vičan počinjati ratove, koje sa svojim vojnicima voditi može. Zato odvedi brodovlje natrag u Kartagu, budući da ne ćemo[1]) biti izvanjskom pomoću[2]) poduprti (= zato, budući da..., odvedi...). — I plemenitost[3]) Livija Salinatora zaslužuje (= vrijedna je), da se spominje. Kad je naime Hazdrubala i punsku vojsku u Umbriji satr'o te mu se javilo, da bi se Gali i Ligurani, koji[4]) se bez vođe potucaju, mogli malom četom uništiti, odvrati: Valja[5]) ih poštedjeti, da neprijatelji bez domaćih vjesnika svoga[0] tolikoga poraza ne ostanu[6]).

[1]) **nolle.** — [2]) **auxilia ōrum.** — [3]) **animus.** — [4]) particip. — [5]) **oportet.** — [6]) **deest alicui aliquis** ili **aliquid.**

O komarcu i golubu.

Komarac bješe slučajno[1]) u vodu pao, i dok (budući da) je uzalud svoja krila, da bi izletio, razastirao, bijaše već blizu[2]) toga, da se utopi. Kad je to s obližnjega drveta opazio golub, otkine brzo grančicu te je[3]) u vodu spusti, ka kojoj je komarac dogmizao i smrti izmakao. Doskora zatim pruži se komarcu prilika[4]), da se golubu oduži. Jer lovac bješe svoj lûk na njega već nategnuo, kad komarac spazivši (= videći) to doletje i lovca tako ljuto ujede u ruku[5]), te mu od[6]) boli ispade lûk. Golub štropotom poplašen odleti zdrav i čitav.

[1]) **forte.** — [2]) **iam in eo esse, ut.** — [3]) = i otkinutu. — [4]) pruži se **prilika licet.** — [5]) = ruku lovčevu. — [6]) **propter.**

O Scipionu Afričkom.

Ovo je djelo Scipiona Afričkoga slavno: Pučki tribun Petilije zahtijevaše[1]) u senatu veoma silno, da Scipion o antiohijskom novcu i plijenu, koji se bio u onom ratu zaplijenio[2]), položi račun. On je naime bio legat L. Scipionu Azijskomu, bratu svomu, i[0] vrhovnomu vojvodi u Aziji. Tada ustade Scipion pa izvadi iz njedara toge svoje knjigu te izjavi, da su u njoj računi o svemu novcu[3]) i svemkolikom plijenu[3]) zapisani; on ju je sa sobom[0] donio, da je javno čita i u blagajni spravi[4]). Sada dakako[5]), reče, to[0] ne ću učiniti ni sâm sebe poružiti. I smjesta razreže knjigu svojom rukom[6]) razljutivši se, da se od onoga, komu se spas države zahvaliti imao, traži[7]) račun o[0] zaplijenjenu novcu[3]).

[1]) **desidĕro** 1. — [2]) **capio** 3. — [3]) gen. — [4]) **deferre ad.** — [5]) **sed enim.** — [6]) plur. — [7]) **posco** 3.

Čudan san.

Kad su dva dobra prijatelja Arkađanina zajedno putovala[1]) i došla u Megaru, svrati se jedan kod krčmara, a[0] drugi kod pobratima svoga[0]. Kad[2]) su legli[3]), učini se u snu onomu, koji je kod pobratima bio, da ga onaj[0] drugi moli, neka mu u pomoć[4]) dođe[4]), jer[5]) mu krčmar propast sprema[6]). On se iz početka[7]) prestrašen tim snom ispravi u[0] postelji[0], tada pak, kad se razabrao i pomislio[8]), da do toga sna ništa držati[9]) ne treba, opet legne. Nato mu se učini u snu (= kad je spavao), da ga onaj isti[10]) moli, kad[11]) mu za života u pomoć došao nije, neka bar smrt njegovu ne pusti[12]) neosvećenu; on je ubijen pa od krčmara na tarnice položen[13]) te gnojem zatrpan; on moli, neka se sjutradan rano kod vrata nađe, prije nego kola iz grada iziđu. Tim snom potaknut srete sjutradan u zoru volara te ga zapita, što je na kolima. A on poplašen pobježe. Mrtvac bi izvučen; stvar iziđe[14]) na vidjelo[14]); krčmar bi kažnjen[15]).

[1]) **iter facio** 3. — [2]) **qui ut.** — [3]) **quiesco** 3. — [4]) **subvĕnio** 4. — [5]) **quod.** — [6]) pas. — [7]) **is primo.** — [8]) **duco** 3. — [9]) **pro nihilo habēre (rem aliquam).** — [10]) **idem ille.** — [11]) **quoniam.** — [12]) **patior** 3. (sa **esse**). — [13]) **conĭcio** 3. — [14]) **patefĭeri.** — [15]) kažnjenu biti **poenas solvĕre** 3.

Leonida.

Spartanac Leonida, koji se s 300 sugrađana kod Termopile opr'o[1]) Kserksu, kad[0] je s neizmjernom vojskom (= četama) u Grčku provaljivao[2]), voljaše u boju[3]) poginuti[4]) nego mjesto[5]), koje[0] mu je domovina naznačila[2]), ostaviti. Stoga[6]) je s tako veselim srcem svoje na boj, u[0] kojem[7]) su imali[8]) poginuti, raspaljivao, te je rekao: Ručajte, subojnici, tako[9]), kao da[9]) u podzemnom svijetu imate večerati[8]). Smrt bijaše trima stotinama

Lacedemonjana naviješćena; niti se nadahu pobjedi ni povratku; isto mjesto, na kojem su se sa (= protiv) svojim neprijateljem borili, imalo[x]) im je biti i grob, pa ipak se vođi[10]) svojemu pokoriše tako neustrašljivo, kao da im[o] je pobjeda obećana bila.

[1]) oprijeti se **obĭci.** — [2]) part. — [3]) **dimĭco** 1. (part.). — [4]) **occĭdo** 3. — [5]) **statio.** — [6]) **ideoque.** — [7]) abl. — [8]) konjug. perifr. — [9]) **tamquam.** — [10]) **ductor.**

Marije.

G. Marije Arpinjanin, čovjek[o] niska roda, obnosio[1]) je po[2]) redu prve časti pa[o] je kao legat Metelov klevetanjem[3]) na njega dotjerao do konzulata. On je zarobio[1]) Jugurtu i[o] izveo ga[o] u triumfu. Postavši druge godine bez natjecanja konzulom pobijedio je Cimbre kod Akve Sekstije, a[o] Teutone na Raudijskoj ravnici te je triumfovao nad njima. Kad je poslije Suli provinciju oteo, bi od njega oružanom silom pobijeđen[1]) te[o] se[4]) u Minturni u nekoj močvari sakrivaše[4]). Kad bi nađen[1]) i u tamnicu bačen[1]), zastraši svojim dostojanstvenim pogledom[5]) ubojicu, koji je bio na (= protiv) njega poslan, tako, te je bacio mač i pobjegao. Pošto je od Minturnjana brod dobio, preveze se u Afriku i ondje je dugo u progonstvu živio. Od[2]) Cine natrag pozvan osveti nepravdu nanesenu mu od neprijateljâ, ali malo zatim **umrije**[6]), i to[7]), kako neki kažu, svojevoljnom smrću.

[1]) particip. — [2]) **per.** — [3]) **crimĭnari** (**aliquem**). — [4]) **dēlitesco** 3. — [5]) **vultŭs auctoritas, atis.** — [6]) **decēdo** 3. — [7]) **quidem.**

Filozof Stilbon.

Kako se malo mudrac daje[o] strti nesrećom[1]), pokazuje primjer filozofa Stilbona. Kad je naime nakon osvojenja[2]) svoga rodnoga grada izgubio djecu i suprugu i iz općega požara istina[o] sâm, no ipak sretno[3]) iznio glavu[4]), odgovori Demetriju, koji je od razorivanja gradova pridjevak Poliorcet imao[5]), na pitanje[6]), da li[7]) je štogod[7]) izgubio[8]): »Sva dobra sa sobom nosim[9])!« Gle[10]) srčana i odlučna čovjeka! Divimo se nekim životinjama, koje kroz vatru[11]) bez ozljede svoga tijela[11]) prolaze[12]); koliko je divniji ovaj čovjek, koji je kroz razvaline i oganj[11]) neozlijeđen i velik izmakao!

[1]) **calamĭtas.** — [2]) **capio** (part. konstr.). — [3]) **salvus, incolŭmis.** — [4]) **exire ex.** — [5]) **esse.** — [6]) part. — [7]) **numquid.** — [8]) **perdo** 3. — [9]) **porto** 1. — [10]) **ecce** (s nom. ili s akuz.). — [11]) plur. — [12]) **transire (rem).**

Primjeri bratske ljubavi.

Navest ćemo dva nasljedovanja vrijedna primjera bratske ljubavi, koje su nam stari pisci zabilježili[1]). Antioh, s pridjevkom Grip, dugo rato-

vaše sa svojim bratom Seleukom o[2]) prijestol. Budući pak da se slučilo, da se Seleuko, bivši[o] od Galatâ pobijeđen, nije nigdje vidio, to[o] se držalo, da je ubijen. Zato skide Antioh grimiz pa odjenuvši se crnim odijelom i zatvorivši se u kraljevske dvore žaljaše za bratom svojim. No dočuvši malo zatim, da on još živi i novu (= drugu) vojsku kupi, izide na javu[3]) pa prikaza bogovima žrtve za[4]) spas svoga[o] brata te zapovjedi svima njemu podložnim[5]) narodima, da u znak[6]) radosti vijence nose[7]). Slično tomu[o] pripovijeda se o Artamenu i Kserksu. Kad je naime Darije, kralj perzijski, umr'o[8]), nastade o prijestol raspra među Artamenom, najstarijim od sinova, i Kserksom. Ali ne samo[9]) da nijesu jedan na drugoga zaratili, nego su složno predložili raspru svoju stricu Artafernu, kao[10]) obiteljskomu sudiji, govoreći, da će se njegovoj presudi pokoriti. On razvidjevši pomnjivo[o] stvar postavi[11]) kraljem[o] Kserksa. Raspra[12]) sama pak bijaše tako bratinska, da niti se dobitnik obijesno vladao, niti pobijeđenik boli ćutio; oni su pače[13]) za vremena raspre[14]) uzajmice darove slali i držali[15]) zajednički vesele[16]) gozbe. Tako oni onda podijeliše među sobom najveće države (carstva) s mnogo više umjerenosti[17]), negoli sada braća male baštine među sobom dijele[18]).

[1]) pas. — [2]) **de.** — [3]) **in publĭcum progrĕdi.** — [4]) propter. — [5]) **parens.** — [6]) u znak radosti **laetitiae causâ.** — [7]) **gesto** 1. — [8]) **obire.** — [9]) **ne samo da ne — nego pače tantum abest, ut — ut.** — [10]) **velut.** — [11]) **praepōno** 3. — [12]) **contentio.** — [13]) **quin.** — [14]) **lis.** — [15]) **habeo** 2. — [16]) **iucundus** 3. — [17]) **multo moderatius.** — [18]) **partior** 4.

Mudrac ne teži na bogatstvo.

Kad su Talesu Milećaninu[1]) sugrađani njegovi siromaštvo prebacivali i tvrdili[2]), da je nauka filozofije za umnožavanje imutka beskorisna, htjede on[o] svojim kudiocima pokazati, da mudrac može novaca steći[3]), ako samo hoće, te se posluži ovim sredstvom: On[o] bješe nekim iskustvom[4]) vidio, da će maslina[5]) biti izobila[5]). Najmi dakle, budući[o] da[o] zima nije još bila minula[6]), oskrbljen neznatnom svotom novaca[7]), za[o] malu cijenu sve uljane tijeske, koji su bili u Miletu i na otoku Hiju, jer[o] nitko nije više nudio[9]). Kako pak dođe vrijeme pravljenju ulja[8]), navališe[9]) mnogi sa svih strana i najedamput[10]) po tijeske. Ovima[11]) ih tako skupo[12]), kako mu se htjelo, iznajmi, i pobravši tim načinom mnogo novaca, dokaza[13]), da je filozofima lako obogatjeti, no da oni na mnogo plemenitije[14]) stvari[o] obraćaju pomnju svoju.

[1]) prevedi: Tales M. kad su mu itd. — [2]) **contendo** 3. — [3]) **facio** 3. — [4]) **scientia.** — [5]) izobila maslina **olivarum ubertas.** — [6]) abl. aps. — [7]) **paucorum nummorum copia.** — [8]) praviti ulje **oleum conficio** 3. (gen. ger.). — [9]) **accĕdĕre ad.** — [10]) **simul.** — [11]) relat. — [12]) tako skupo — kako, (padež od) **tantus — quantus.** — [13]) **prŏbo** 1. — [14]) **praestans** (srednji rod, plur.).

Arahna biva pretvorena u pauka.

Arahna Lidanka bješe[0] u tkanju[1] toliku slavu postigla, da se ohološću naduta i[0] samu Minervu na[2] ogledanje izazvati usudila. Da[0] bi[0] je odvratila (poplašila)[3] od nakane, prometnu[4] se Minerva babom pa pristupajući k njoj reče: »Ne prezri moga savjeta. Dosta ti neka bude tražiti[5] slavu među smrtnicima, no božici popusti!« Arahna pak odgovori podrugujući se: »To ti reci svojoj kćeri. ako koju imaš, ja imam sama u sebe (= u sebe same) dosta savjeta; moja odluka[6] stoji. Neka dođe (Minerva)! Čemu se tomu ogledanju uklanja?« Nato reče božica: »Evo je[7]!« i odloživši[8] priliku starice uze[9] svoju vlastitu[10]. Sve nimfe i djevojke, koje su bile nazočne, kako božicu zagledaju, pune štovanja padnu na koljena. Arahna jedina ostane neprestrašena, te još i sada[11] ostade[12] kod nakane. I tada Minerva već nije[13] odgađala ogledanja, u[0] kojem[1] bi Arahna pobijeđena i u pauka pretvorena.

[1]) abl. — [2]) **in.** — [3]) **deterreo** 2. (part. fut. akt.). — [4]) **converto** 3. **(me in aliquem).** — [5]) **peto** 3. — [6]) **sententia.** — [7]) = došla je. — [8]) abl. aps. — [9]) **induo** 3. — [10]) **ipse.** — [11]) još i sada **etiamtum.** — [12]) **ostati** kod nakane **perstare in proposito.** — [13]) i tada već ne **neque iam.**

Zoilo.

Zoilo, kojemu je bio pridjevak »bič Homerov«[1], dođe u Aleksandriju, da svoje spise, koje je bio protiv Ilijade i Odiseje sastavio[2], pročita kralju. Ali kad je Ptolemej razumio, da se otac[3] pjesništva i[0] vrelo[4] svakoga (svega) znanstvenoga nauka[5] poslije smrti[6] zlostavlja, i onaj, kojega spise svi narodi visoko cijene[7], od Zoila kudi, razljuti se te (= razljutivši se) mu ne dade nikakva odgovora. Kad je nato Zoilo u zemlji kraljevoj[8] dulje vremena[9] nuždom pritisnut živio, posla[10] ka kralju moleći, da mu štogod daruje. No kralj, kažu, da je odgovorio: Homer, koji je prije tisuću godina umr'o, hrani[11] sveudilj mnoge tisuće ljudi, istim načinom[12] ima[13] i[0] on, koji za[0] se[0] veli[14], da je boljega uma[15], moći ne samo sebe, nego još mnoge druge hraniti[16].

[1]) bič H. **Homeromastix.** — [2]) **comparo** 1. — [3]) **parens.** — [4]) **ne fons, nego dux.** — [5]) znanstveni nauk **philologia.** — [6]) **absens.** — [7]) konj. — [8]) **regnum.** — [9]) **diutius.** — [10]) **summitto** 3. — [11]) **pasco** 3. — [12]) **item.** — [13]) **debeo** 2. — [14]) **profiteor** 2. (konj.). — [15]) abl. qualit. — [16]) **alo** 3.

Aristid.

Aristid Atenjanin bijaše kao[0] mladić čvrsta i postojana značaja[1]. Od onoga, što mu se pravedno činilo, nije nikada odstupio[2] i nikakvim se prestupkom, nikakvom lažju, da ni u[0] šali[3] ili u[0] igri[3], nije ogriješio[4]. Pošto se

dao na državnu službu[5], nije se hotio oslanjati na zaštitu mogućih prijatelja nego na svoju pamet[6], svoja korisna i pravedna djela. Sreća nije nadimala[7] srce njegovo, nesreća nije ga[0] satirala; mislio je uvijek, da domovini to duguje, da joj koristi bez ikakve nagrade u[0] novcima[8] ili u[0] častima[8]. Kad se dakle jednom u kazalištu u njegovu prisuću[9] kazivao jedan redak (stih) iz Eshilove tragedije o Amfijaraju, o kom se veljaše da je hotio ne činiti se pravedan nego biti, tada svi svrnu oči na Aristida, kao da se hvala njega tiče[10], i prozvaše[11] ga »pravednim«. No što je noviji[12] i časniji[13] bio taj pridjevak, to mu je veću zavist pribavio[14] ne samo od njegova suparnika Temistokla[8], nego i od svjetine podbunjene od njega. Stoga i[0] bi po[0] tako zvanom[15] ostracismu[3] kažnjen progonstvom na[0] deset godina[8].

[1]) **animus** (abl. qualit.). — [2]) imperf. — [3]) abl. — [4]) ogriješiti se čim **admittĕre rem** (imperf.). — [5]) **ad rem publicam accēdo** 3. — [6]) **consilium.** — [7]) **inflo** 1. — [8]) gen. — [9]) **is — praesens.** — [10]) konj. imperf. — [11]) **cognomĭno** 1. — [12]) **novus** (komparativ opiši). — [13]) **amplus.** — [14]) **conflo** 1. — [15]) ne particip.

(Zaključak.)

Kolika je bila mržnja svjetine na[1] njega, dokaz je ovo: Kažu naime, da je u isto vrijeme, kad (= u koje) je sakupljen narod davao glasove, pisane[2] po[3] običaju na crepovima, o progonstvu[4] toga velikoga čovjeka, neki neuk i posve surov čovjek Aristidu samomu, kao[5] jednomu između naroda, crijep pružio te ga zamolio, da na njemu napiše[2] »Aristid«. Kad se pak on tomu[0] čudio i zapitao, da li mu je Aristid što skrivio[6], odgovori onaj, da doduše Aristida ne poznaje[7], ali mu se ne dopada, što je tako revno o tom radio[8], da se nada[9] sve druge nazove pravedan. Aristid, kažu, da na[0] to[0] ništa nije odgovorio, nego ime svoje na pločicu napisao[2] te je čovjeku povratio.

[1]) **in.** — [2]) **inscribĕre (in re).** — [3]) **pro.** — [4]) **eicio** 3. (abl. gerund.). — [5]) **ut.** — [6]) **peccare aliquid in aliquem.** — [7]) **ignōrare aliquem.** — [8]) konj. — [9]) **praeter.**

Kotis.

Kotis, kralj trački, bijaše od prirode ponešto jedovit i vrlo strog kaznitelj onih, koji su u svojoj[0] službi[1] štogod sakrivili. Budući da je to[2] sâm znao, svima se poticalima na srdžbu najbrižnije uklanjaše. Kad mu je dakle nekoć neki[0] pobratim poklonio[3] mnogo posuđa, koje[0] je bilo vrlo umjetno izrađeno, ali veoma tanko i krhko, darova i on pobratima svoga, ali smjesta sve posuđe razbi, da s robovima, koji bi ga možda jednom polupali[4], ne bi odviše strogo postupao.

[1]) **ministerium** (plur.). — [2]) relativ. — [3]) **dōno dare.** — [4]) pluskvamperf.

Latinsko-hrvatski rječnik

za

II. dio

Hrvatsko-latinskih zadača.

A.

a (pred konzonantima), **ab** (pred vokalima), praep. c. abl. od.
absens, ntis, (adi.) odsutan, u odsutnosti; me absente, u mojoj odsutnosti.
abstĭneo, tĭnui, tentum, 2. zadržavati; uzdržavati se (proelio, od boja).
absum, abfui (afui), abesse, odsutan, udaljen biti; absum a. udaljen sam od (longissime, najviše); non multum abest, quin, ne treba mnogo, te; gotovo, malo ne.
ac, v. atque.
accēdo, cessi, cessum, 3. pristupati, dolaziti, približavati se.
accĭdit, ĭdit, 3. dogadati se, desiti se.
accĭpio, cēpi, ceptum, 3. primati; a. nuntium, dobiti glas; a. in deditionem, primiti kao podanike.
accūso, 1. tužiti; tužiti se na (alqm).
acies, ēi, (f.) bojni red.
ad, (praep. c. acc.) k, na, kod.
addūco, xi, ctum, 3. privesti, dovesti; in eam consuetudinem se adducere, na to se priučiti.
1. adeo, ii, ĭtum, 4. otići, ići komu ili k čemu; moliti koga (alqm); pohoditi (Britanniam).
2. adeo, (adv.) dotle; tako, toliko.
adhĭbeo, 2. primaći; upotrebljavati; dozvati, prizvati, dovesti.
adĭpiscor, adeptus sum, 3. steći, dobiti.
adiŭvo, iūvi, iūtum 1. pomagati, potpomagati (alqm).
adsum, affui, adesse, biti nazočan, prisutan, tu.
adulescentia, (f.) mladost.
advĕnio, vēni, ventum, 4. dolaziti, doći.
adventus, ūs, (m.) dolazak.
adversarius, (m.) protivnik, neprijatelj.
adversus, (praep. c. acc.) protiv.
aeger, gra, grum, bolestan.
aequus, (adi.) jednak, ravan; aequo animo, ravnodušno.
afficio, fēci, fectum, 3. djelovati čim na koga; afficio alqm dolore, zadajem komu bol; afficior dolore, zadaje mi se bol, trpim bol.
Africānus, (adi.) Afrički (pridjev Scipionima).
ager, gri, (m.) polje, njiva; zemlja, zemljište.
aggrĕdior, gressus sum, 3. navaliti na (alqm).
agmen, ĭnis, (n.) vojska (na maršu); a. novissimum, zadnja četa, zapleće.
ago, ēgi, actum, 3. tjerati, goniti; raditi, baviti se čim; postupati s kim (cum alquo); raditi oko čega, o čem (alqd); agitur res, radi se o stvari; a. gratias, zahvaljivati; a. conventūs, držati sud.
Alexander, dri, (m.) Aleksandar.
aliquamdiu, (adv.) neko vrijeme.
alĭquis, id, (pron. indef.) netko, nešto; koji.
alĭter, (adv.) drukčije, inače.
alius, a, ud, (adi.) drugi; alius aliud, jedan ovo, drugi ono.
alter, a, um, (adi.) jedan (od dvojice); alter — alter, jedan — drugi.
altitūdo, ĭnis, (f.) visina.
amīcus, (m.) prijatelj.
amo, 1. ljubiti.
amplius, (adv.) više.
an, (upit. čest.) ili, li, da li; utrum — an, (da)li — ili.
anĭmus, (m.) duša, duh, srce; mišljenje; offendere animum alcuius, uvrijediti koga; inimico animo esse in alqm, biti komu neprijatelj, mrziti na koga; animo perturbari, biti zastrašen, duhom klonuti; aequo animo, ravnodušno.
annus, (m.) godina.
ante, (praep. c. acc.) pred, prije; (adv.) prije.
antea, (adv.) prije, negda.

antĕquam, (adv.) prije nego (dolazi i rastavljeno: a n t e q u a m).
antīquus, (adi.) star.
appāret u i t, 2. jasno je.
appăro, 1. pripravljati, spremati (se).
appropinquo, 1. približavati se.
aptus, (adi.) shodan, prikladan.
apud, (praep. c. acc.) kod.
aqua, (f.) voda.
aquĭla, (f.) orao (bojni znak rimske legije).
Arar, ăr i s, (m.) Arar (rijeka u Galiji).
arbĭtror, 1. misliti, držati, suditi.
Ariovistus, (m.) Arioviste.
Aristīdes, i s, (m.) Aristid.
Aristotĕles, i s, (m.). Aristotel.
arma, ō r u m, (n.) oružje; a r m i s decertare, oružjem odlučiti.
armo, 1. oružati.
ars, t i s, (f.) umjetnost; vještina.
ascendo, n d i, n s u m, 3. uzići, uspeti se na (s akuz.).
ascisco, s c ī v i, s c ī t u m, 3. primiti, uzeti (s o c i u m, za saveznika).
Athēnae, ā r u m, (f.) Atena (grad).
Atheniensis, (adi.) atenski; (supst. m.) Atenjanin.
atque, ac, (coniunct.) i, i to.
Attĭcus, (adi.) atički (pridjev T. Pomponija).
auctōrĭtas, ā t i s, (f.) savjet, nagovor; ugled.
audeo, a u s u s s u m, 2. usuđivati se, smjeti.
audio, 4. čuti, slušati.
aut, (coniunct.) ili.
auxĭlium, (n.) pomoć; a. p e t e r e, moliti pomoć; a. f e r r e, doći u pomoć, pomoći; **auxilia**, ō r u m, (n.) pomoćne čete, pomoć.
Avarĭcum, (n.) Avarik (grad).
avĭdus, (adi.) željan, pohlepan, požudan.

B.

Babylōnii, ō r u m, (m.) Babilonci.
barbărus, (adi.) inostranski, barbarski; (supst.) barbarin.
Belgae, ā r u m, (m.) Belgijanci.
bello, 1. ratovati, rat voditi.
bellum, (n.) rat; b. g e r ĕ r e, ratovati; b. i n d i c ĕ r e, rat navijestiti; b. i n f e r r e a l c u i, zavojštiti na koga.
beneficium, (n.) dobročinstvo.
biennium, (n.) (vrijeme od) dvije godine.
Boeōti, ō r u m, (m.) Beoćani.
Boii, ō r u m, (m.) Bojani.
bonus, (adi.) dobar; (kao supst.) dobar čovjek.

C.

Caesar, ă r i s, Cezar (znamenit Rimljanin).
calamĭtas, ā t i s, (f.) nesreća; poraz.
calix, ĭ c i s, (m.) čaša.
Campānus, (adi.) kampanski; (kao supst.) Kampanac.
Cannensis, (adi.) kanski; kod Kane (pugna).
capio, c ē p i, c a p t u m, 3. hvatati; osvojiti, zauzeti; c. c o n s i l i u m, odlučiti; c. d e t r i m e n t u m, štetovati; c. n o m e n e x, dobiti ime po.
captīvus, (m.) zarobljenik.
caput, ĭ t i s, (n.) glava; c a p i t i s d a m n a r e, osuditi na smrt.
carpo, p s i, p t u m, 3. čupati, brati; dražiti (neprijatelja navalama sa svih strana)
carrus, (m.) tarna kola.
Carthaginiensis, (adi.) kartaški; kao supst. Kartažanin.
Carthāgo, ĭ n i s, (f.) Kartaga (grad).
cārus, 3. drag, mio.
Cassivellaunus, (m.) Kasivelauno (ime).
castellum, (n.) tvrdavica, kula, utvrda.
Castĭcus, (m.) Kastik (ime).
castra, ō r u m, (n.) tabor, oko; c. p o n ĕ r e, utaboriti se.
Catilīna, a e, (m.) Katilina (ime).
causa, (f.) uzrok, povod; stvar; parnica; c a u s a m c o g n o s c ĕ r e, razvidjeti, ispitati stvar; o b e a m c a u s a m, zato; — **causā**, (praep. c. gen.) radi, poradi.
caveo, c ā v i, c a u t u m, 2. čuvati se čega (a b a l q a r e); c a v e (c. coni.) nemoj: c a v e c r e d a s, ne vjeruj.
cavus, (adi.) šupalj; c a v a m ą n u s, pregršt.
celebro, 1. slaviti.
celerĭtas, ā t i s, (f.) brzina.
celerĭter, (adv.) brzo.
censeo, s u i, s u m, 2. misliti; predložiti, biti toga mnijenja.

certiorem f a c ĕ r e a l q m d e a l q a r e, obavijestiti koga o čem.
Cicĕro, ō n i s, (m.) Ciceron (glasovit Rimljanin).
cingo, n x i, n c t u m, 3. opasati, okružiti.
circĭnus, (m.) šestar, šestilo.
circumdo, d ĕ d i, d ă t u m, 1. opkoliti, okružiti.
circumdūco, x i, c t u m, 3. okolo voditi, vući, okružiti.
circumvĕnio, v ē n i, v e n t u m, 4. okružiti, opkoliti; stegnuti, okupiti.
citerior, i u s, ovostran, s ove strane ležeći.
civis, i s, (m. i f.) građanin, građanka; sugrađanin, sugrađanka.
civĭtas, ātis, (f.) građanstvo; država.
clādes, i s, (f.) poraz.
clāmo, 1. vikati.
cliens, n t i s, (m.) štićenik, klijenat.
clipeus, (m.) štit (okrugao).
Clōdius, (m.) Klodije (rimsko ime).
coepi, i s s e, počeo sam.
cogito, 1. misliti, razmišljavati.
cognosco, n ō v i, n ĭ t u m, 3. poznati, doznati, saznati, upoznati, uvidjeti; razvidjeti, ispitati (c a u s a m, stvar).
cohortor, 1. opominjati, hrabriti, sokoliti.
collŏco, 1. smjestiti.
colloquium, (n.) razgovor, dogovor.
cŏlo, c o l u i, c u l t u m, 3. obrađivati; njegovati; poštovati, paziti.
committo, m ī s i, m i s s u m, 3. spojiti; učiniti, skriviti; p u g n a m (p r o e l i u m) c., zametnuti boj.
commŏde, (adv.) primjereno; bez muke, naručno.
commūnio, 4. (sa svih strana) utvrditi.
commūnis, (adi.) zajednički.
commūtatio, ō n i s, (f.) promjena (r e r u m, položaja).
compăro, 1. spremiti, pripraviti.
concēdo, c e s s i, c e s s u m, 3. popustiti; dozvoliti, dati.
concelebro, 1. svetkovati, slaviti.
concĭto, 1. tjerati; poticati, podbadati, uzbuniti, pozvati.
concordia, (f.) sloga.
condicio, ō n i s, (f.) dogovor, ugovor, prijedlog, uvjet; stanje, udes, položaj.
condūco, x i, c t u m, 3. skupiti, sabrati.
confĕro, t ŭ l i, l a t u m, f e r r e, snositi.
conficio, f ē c i, f e c t u m, 3. obaviti, svršiti (b e l l u m); izvesti.
confido, f ī s u s s u m, 3. uzdati se u (s dat. i abl.).
confirmo, 1. tvrditi, potvrditi.
confĭgo, x i, c t u m, 3. sraziti se, pobiti se, zametnuti boj.
confŭgio, f ŭ g i, — 3. pribjeći, uteći se (komu, a d a l q m).
conicio, i ē c i, i e c t u m, 3. bacati, pucati.
coniūro, 1. skupa se zakleti, urotiti se.
coniux, ŭ g i s, (f.) žena, supruga.
Conon, ō n i s, (m.) Konon (glasovit Atenjanin).
cōnor, 1. kušati, pokušati, poduzeti što.
conquīro, s ī v i, s ī t u m, 3. skupljati, sabirati.
consilium, (n.) savjet; vijećanje; vijeće, ratno vijeće; namjera, odluka; c a p e r e c., odlučiti; c o n s i l i a i n ī r e, odlučiti, odluku stvoriti.
consisto, s t ĭ t i, s t ĭ t u m, 3. postaviti se, stati; c o n s t ĭ t i, stojim.
consōlor, 1. tješiti.
conspectus, u s, (m.) pogled, vidik, očigled, oči.
conspicio, p e x i, p e c t u m, 3. ugledati.
conspĭcor, 1. zagledati, vidjeti.
constantia, (f.) stalnost.
constat (s t ĭ t i t, 1.) i n t e r o m n e s, svi se slažu.
constĭtuo, u i, ū t u m, 3. postavljati; odlučiti; odrediti (d i e m).
consuētūdo, ĭ n i s, (f.) običaj, navada; općenje, druženje; s e a d d u c e r e i n e a m c., naviknuti se na to.
consuēvi, i s s e, običajem; često se prevodi adv.: o b i č n o.
consul, ŭ l i s, (m.) konzul.
consŭlo, l u i, l t u m, 3. vijećati; pitati za savjet; brinuti se za koga (a l i c u i); c. e t p r o s p i c e r e, svojski se brinuti.
consurgo, s u r r e x i, s u r r e c t u m, 3. dići se, ustati (zajedno).
contemno, m p s i, m p t u m, 3. prezirati, prezreti.
contendo, n d i, n t u m 3. napeti; truditi se; poći, požuriti se, pohitjeti; boriti se, ogledati se s kim (c u m a l q o); p r o e l i o c., ogledati se u boju.
contĭneo, t ĭ n u i, t e n t u m, 2. skupa, na okupu držati; uzdržati (i n o f f i c i o, u podložnosti)
contingo, t ĭ g i, t a c t u m, 3. ticati se; dogoditi se, poći za rukom.
contio, ō n i s, (f.) skupština.
contra, (praep. c. acc.) protiv.
convĕnio, v ē n i, v e n t u m, 4. sakupiti se (i n l o c u m; a d a l q m).
conventus, ū s, (m.) sastanak, skup-

ština; conventūs agĕre, držati sud.
copia, (f.) obilje, mnoštvo; pl. čete, vojska.
corpus, ŏris, (n.) tijelo.
corrumpo, rūpi, ruptum, 3. upropastiti, pokvariti; c. pecuniā, podmititi.
cotidiānus, (adi.) svagdašnji.
crēdo, dĭdi, ditum, 3. vjerovati.
credulitas, ātis, (f.) lakovjernost.
crēdŭlus, (adi.) lakovjeran.
cremo, 1. spaliti, sažeći.
creo, 1. stvarati; izabrati.
cresco, ēvi, ētum, 3. rasti, narasti.
cultus, ūs, (m.) njega; život; obrazovanost.
cum, (praep. c. abl.) s, sa.
cum, (coniunct. s ind. i coniun.) kad, premda, budući da, dok; kadgod.
cupĭdus, (adi.) željan, pohlepan.
cupĭde, (adv.) željno, žestoko; cupidius, odviše žestoko.
cūr, (adv.) zašto.
cūro, 1. brinuti se; dati (s akuz. gerund.); cura, nastoj, gledaj.

D.

Damno, 1., osuditi (capĭtis, na smrt).
de, (praep. c. abl.) o.
debeo, 2. morati.
decemvir, i, (m.) decemvir.
decerno, crēvi, crētum, 3. odlučiti, odrediti.
decerto, 1. odlučiti, boriti se (armis, oružjem).
decipio, cēpi, ceptum, 3. prevariti.
dēdĕcus, ŏris, (n.) sramota; cum d., sramotno.
deditio, ōnis, (f.) predaja; accipĕre in d., primiti kao podanike.
defectio, ōnis, (f.) otpad, odmet.
defendo, ndi, nsum, 3. braniti.
defessus, (adi.) (sasvim) utrudeu, umoran.
deicio, iēci, iectum, 3. zbaciti (equo, s konja).
deleo, ēvi, ētum, 2. uništiti, razoriti.
delĭgo, lēgi, lectum, 3. odabrati, izabrati.
delinquo, līqui, lictum, 3. pogriješiti, skriviti.
demigro, 1. odseliti se.
Demosthĕnes, is, (m.) Demosten (znamenit grčki govornik).
denuntio, 1. navijestiti, javiti.
deprecātor, ōris, (m.) zagovornik; me deprecatore, na moj zagovor.
desĕro, rui, rtum, 3. ostaviti koga (na cjedilu).
desilio, lui, — 4. skočiti (dolje).
desĭno, sii, sĭtum, 3. prestati.
desisto, destĭti, — 3. odustati, okaniti se čega; d. fugā, prestati bježati.
dēsum, fui, esse, ne biti tu, biti odsutan; nedostajati, faliti.
detrimentum, (n.) gubitak, šteta; d. capĕre, štetovati.
deus, (m.) bog.
dextra, (f.) desnica, desna ruka.
dīco, xi, ctum, 3. reći, kazati, velim; zvati, nazivati; dicor, kaže se, da ja.
dies, ēi (m.) dan; (f.) određeni dan, rok; ad diem, na dan točno.
difficilis, (adi.) težak.
dignus, (adi.) vrijedan.
dilābor, psus sum, 3. raspasti se, propasti.
dilĭgo, lexi, lectum, 3. štovati, ljubiti.
dimĭco, 1. boriti se.
dimitto, si, ssum, 3. razašiljati; izgubiti, propustiti (tempus).
Diogĕnes, is, (m.) Diogen (grčki filozof).
Diomēdon, ntis, (m.) Diomedon (grčko ime).
diruo, rui, rŭtum, 3. razrušiti, razvaliti.
discēdo, cessi, cessum, 3. razići se; izići, otići, odilaziti.
discerno, 3. razabrati.
disco, didĭci, — 3. učiti se.
discordia, (f.) nesloga.
dissentio, nsi, nsum, 4. ne slagati se, nesložan biti (ab alquo, s kim).
diu, (adv.) dugo; diutius, dulje.
diuturnus, (adi.) dugotrajan, dugovječan.
dives, ĭtis, (adi.) bogat.
Divitiācus, m. Divicijak.
do, dĕdi, dătum, dăre, dati; dozvoliti, dopustiti (pacem, iter); pružati (facultatem, priliku); d. operam (s dat.), nastojati oko; spatium datur, ima vremena.
doctus, (adi.) učen.
Dolabella, (m.) Dolabela (ime rimsko).
doleo, 2. boli koga što; doleo ex commutatione, boli me promjena.
dolor, ōris, (m.) bol; žalost.
dominus, (m.) gospodar.

domus, ūs, (m.) kuća; domum, kući.
donec, (coniunct.) dok, dok ne.
Dubis, is, (m.) Dubis (rijeka).
dubitatio, onis, (f.) krzmanje, oklijevanje.
dubĭto, 1. dvojiti, sumnjati; oklijevati; non dubitare facere alqd, učiniti što bez oklijevanja.
dubius, (adi.) sumnjajući, sumnjiv, ne znajući; nepouzdan.
duco, xi, ctum, 3. voditi; misliti.
dum, (coniunct.) dok, dok ne.
Dumnorix, īgis, (m.) Dumnorig.
dux, ducis, (m.) vođa, vojvoda.

E.

E (pred konzonantima), **ex** (pred vokalima i konzonantima), praep. c. abl. iz.
edisco, didĭci, — 3. naučiti napamet.
edūco, xi, ctum, 3. izvesti.
efficio, feci, fectum, 3. načiniti, postići.
egrĕdior, gressus sum, 3. izlaziti.
ĕicio, iēci, iectum, 3. izbaciti, protjerati; pustiti; e. se, banuti, nahrupiti.
eloquentia, ae, (f.) rječitost.
emitto, mīsi, missum, 3. puštati, slati iz.
emolumentum, (n.) korist, probitak.
enumĕro, 1. nabrajati, izbrajati.
enuntio, 1. objaviti, prokazati, izdati.
1. eo, īvi, ĭtum, īre, ići.
2. eo, (adv.) onamo.
eōdem, (adv.) upravo (isto) tamo, onamo.
Epaminondas, ae, (m.) Epaminonda.
epistŏla, (f.) pismo, list.
eques, ĭtis, (m.) konjanik; vitez.
equitātus, ūs, (m.) konjaništvo.
equus, (m.) konj.
eripio, ripui, reptum, 3. istrgnuti, oteti.
eruptio, ōnis, (f.) provala; e. facĕre provaliti.
essedārius, (m.) bojnik na kolima.
etsi, (coniunct.) premda, ako i.
evānesco, nui, 3. iščeznuti, nestati.
evĕnit, vēnit, 4. događa se.
eventus, ūs, (m.) svršetak, konac, uspjeh.
ex, v. **e.**
exardesco, rsi, rsum 3. užeći se, planuti.
excĭto, 1. izagnati; podići; raspiriti (incendium).
exemplum, (n.) primjer.
exeo, ii, ĭtum, 4. izlaziti, izići; iseliti se.
exerceo, 2. vježbati.
exercĭtus, ūs, (m.) vojska.
existĭmo, 1. misliti, cijeniti, držati; existimor, biti držan (u mislima).
expello, pŭli, pulsum, 3. izagnati, prognati, protjerati.
experior, rtus sum, 4. pokušati, prokušati, ogledati.
explorātor, ōris, (m.) uhoda.
explōro, 1. ispitati, istražiti, pretražiti; uhoditi.
expugno, 1. osvojiti, uzeti na juriš.
exsilium, (n.) prognanstvo, zatočenje.
exspecto, 1. čekati, očekivati.

F.

Facĭlis, (adi.) lak (učiniti).
facĭle, (adv.) lako.
facio, fēci, factum, 3. tvoriti, činiti, učiniti, izvesti, stvoriti; sagraditi; sklopiti (pacem); fac venias, gledaj da dođeš; f. certiorem alqm de alqa re, koga o čem obavijestiti; f. eruptionem, provaliti; f. finem, svršiti; f. impetum, navaliti; f. iter, putovati; f. optimum iudicium de, najbolje suditi o.
factio, ōnis, (m.) stranka.
facultas, ātis, (f.) mogućnost, prilika.
fallit, fĕfellit, 3. (alqm alqd) vara, izdaje koga što.
fama, (f.) glas.
familia, (f.) obitelj, porodica; mater familiae, domaćica.
fēlicĭter, (adv.) sretno.
fēlix, īcis, (adi.) sretan.
fere, (adv.) otprilike, blizu; gotovo; ponajviše, većinom, obično.
fero, tŭli, lātum, ferre, nositi; podnositi; f. legem, predložiti zakon; f. auxilium, doći u pomoć, pomoći.
ferrum, (n.) željezo, mač, sulica, koplje.
fĭdes, ēi, (f.) pouzdanje, vjera; fīdem habere alcui, vjerovati komu.
finis, is, (m.) granica; cilj; kraj, svršetak; u pl. zemlja; finem face-

re, ad finem perducĕre, svršiti.
finitĭmus, (adi.) susjedni; (subst.) susjed, međaš.
fio, factus sum, fieri, postajati; biti izabran; fit, događa se.
flĕtus, ūs, (m.) plač, jauk.
flumen, ĭnis, (n.) rijeka.
fluo, xi, xum, 3. teći.
fortis, (adi.) jak, hrabar; vir fortis, junak.
fortĭter, (adv.) hrabro.
fortūna, (f.) sreća, sudbina.
frango, frēgi, fractum, 3. lomiti, razbiti.
frāter, tris, (m.) brat.
fraus, dis, f. prijevara.
fremo, ui, ĭtum, 3. mrmljati, bučati, vikati i sl.
frigĭdus, (adi.) hladan, studen.
frumentum, (n.) žito.
fuga, (f.) bijeg; fugā desistĕre, prestati bježati.

G.

Galba, (m.) Galba (ime rimsko).
Gallia, (f.) Galija.
Galli, ōrum, (m.) Gali.
gaudeo, gavīsus sum, 2. radujem se.
Genāva, (f.) Genava (grad alobroški).
gens, ntis, (f.) pleme, narod.
genus, ĕris, (n.) rod, pleme; vrsta.
Germāni, ōrum, (m.) Germani.
gero, gessi, gestum, 3. nositi; raditi, izvoditi; raspravljati; u pas. i: događati se; bellum g., ratovati.
gloria, (f.) slava.
Graecia, (f.) Grčka.
Graecus, (m.) Grk.
gratia, (f.) milina, ljupkost; milost, ljubav; zahvalnost, prijateljstvo; gratias agĕre, zahvaljivati; **gratiā**, (praep. c. gen.) radi, poradi.
gratŭlor, 1. čestitati.
gravis, (adi.) težak; ozbiljan.
gravĭter, (adv.) teško, ljuto.

H.

Habeo, 2. imati, držati; h. fidem alcui, vjerovati komu.
Haedui (Aedui), ōrum, (m.) Heduanci.
Harsa, (m.) Harza (ime rimsko).
haud, (adv.) ne baš, nimalo, ne.
haurio, si, stum, 4. crpsti; piti.
Helvetii, ōrum, (m.) Helvećani.
hiberna, ōrum, (n.) zimovnik, zimski tabor.
hic, haec, hoc, (pron. dem.) ovaj.
hiĕmo, 1. zimovati.
hiems, mis, (f.) zima.
hodie, (adv.) danas.
homo, ĭnis, (m.) čovjek.
honor, ōris, (m.) čast.
hortor, 1. opominjati, bodriti, nukati.
hostis, (m.) neprijatelj; izdajica.
humānĭtas, ātis, (f.) obrazovanost, uglađenost.
humĭlis, (adi.) nizak; prost, kukavan.

I.

Iacio, iēci, iactum, 3. bacati, baciti.
iam, (adv.) već.
idcirco, (adv.) zato, stoga.
īdem, eădem, ĭdem, (pron. dem.) isti.
idoneus, (adi.) zgodan, prikladan.
ignis, is, (m.) vatra, oganj.
ignosco, nōvi, nōtum, 3. praštati, oprostiti.
Ilium, (m.) Troja.
ille, illa, illud, (pron. dem.) onaj, on.
imitātio, ōnis, (f.) nasljedovanje, oponašanje.
imĭtor, 1. nasljedovati, povoditi se za (alqm).
immineo, 2. prijetiti.
immortālis, (adi.) besmrtan.
impĕdio, 4. zamrsiti; priječiti, zapriječiti, smetati.
impello, pŭli, pulsum, 3. poticati, potaknuti, skloniti.
imperātor, ōris, (m.) vojvoda, voda.
impĕrium, (n.) zapovijed, naredba; vlast, gospodstvo.
impĕro, 1. zapovijedati.
impĕtro, 1. isposlovati, postići.
impĕtus, ūs, (m.) navala; impetum facere, navaliti.
implōro, 1. moliti (auxilium).
improbo, 1. ne odobravati.
improbus, (adi.) nevaljao, nepošten.
impunĭtas, ātis, (f.) beskažnjenost.

in, (praep. c. acc. et abl.) u, kod.
incendium, (n.) požar, vatra.
incendo, ndi, nsum, 3. zapaliti, užeći.
incŏlo, lui, ltum, 3. stanovati.
incolŭmis, (adi.) neozlijeđen, čitav, zdrav.
incredibĭlis, (adi.) nevjerojatan.
inde, (adv.) odavle, odatle.
indīco, xi, ctum. 3. oglasiti, navijestiti.
indignor, 1. ljutiti se.
Indutiomarus, (m.) Induciomar.
ineo, ii, ĭtum, 4. ulaziti, umići; i. consilia, odlučiti se.
inermis, (adi.) neoružan.
infĕro, tŭli, lātum, ferre, unositi; navesti; i. bellum alcui, zavojštiti na koga; i. iniurias, činiti krivo, — nepravde.
infirmĭtas, ātis, (f.) slaboća; i. vocis, slab glas.
inflammo, 1. potpaliti, zapaliti.
influo, xi, xum, 3. utjecati.
ingens, ntis, (adi.) golem, silan, velik, velji.
ingrĕdior, gressus sum, 3. stupiti, ući u.
inimīcus, (adi.) neprijateljski, mrzak; inimico animo esse in aliquem, mrziti na koga, biti komu neprijatelj; kao supst.: (lični) neprijatelj.
inīquus, (adi.) nezgodan (locus); nepravedan.
initium, (n.) početak.
iniūria, (f.) nepravda; iniurias inferre, činiti krivo. — nepravde.
iniustus, (adi.) nepravedan.
innŏcens, ntis, (adi.) nevin, pošten.
inquam, (verb. def.) velim, kažem.
insciens, ntis, (adi.) ne znajući, bez znanja.
insĕquor, cūtus sum, 3. ići za kim, slijediti; progoniti; koriti.
insto, stĭti, — 1. slijediti, navaljivati; ne propustiti, ne odustati, silno (i dalje) zahtijevati.
instruo, xi, ctum, 3. graditi; redati, urediti.
intellĕgo, xi, ctum, 3. opažati, vidjeti.
intendo, ndi, ntum, 3. napinjati; nastojati, namjeravati.
intercēdo, cessi, cesssum, 3. stupiti među; međutim proći.
interest, fuit, esse, stalo je (magni, mnogo).
interficio, fēci, fectum, 3. ubiti.
intermitto, mīsi, missum, 3. metnuti među; o vremenu: pustiti da prođe.
interrŏgo, 1. pitati.
intra, (praep. c. acc.) u, unutra.
invĕnio, vēni, ventum, 4. naći.
invĭdeo, vīdi, vīsum, 2. zavidjeti.
invidia, (f.) zavist.
invītus, (adi.) proti volji; me invito, protiv moje volje.
ipse, a, um, (pron. dem.) sam.
is, ea, id, (pron. dem.) on, onaj, ovaj, taj.
Isocrātes, is, (m.) Isokrat (govornik grčki).
ita, (adv.) tako.
Italia, (f.) Italija.
iter, itinĕris, (n.) put; i. dare, dopustiti prolaz; i. facere, putovati.
iubeo, iussi, iussum. 2. zapovijedati, dati.
iucundus, (adi.) ugodan.
iudex, icis, (m.) sudac.
iudicium, (n.) sud; optimum iud. facere, najbolje suditi.
iudĭco, 1. misliti, držati, suditi, prosuđivati; proglasiti.
iŭgum, (n.) jaram; kosa, sljeme, bilo (montis).
iure, s pravom.
ius-iurandum, iuris-iurandi, (n.) prisega.
iustus, (adi.) pravedan.
iŭvĕnis, is, (m.) mladić; mlad.

L.

Labiēnus, (m.) Labijen (legat Cezarov).
lăbor, ōris, (m.) napor, muka, trud.
Lacedaemonius, (adi.) lacedemonski; (kao subst.) Lacedemonac.
Laelius, (m.) Lelije (rimsko ime).
lapis, idis, (m.) kamen.
latus, ĕris, (n.) bok, strana; latus apertum, neštićena strana.
laudo, 1. hvaliti, pohvaliti.
lăvo, lāvi, lautum, 1. prati, kupati.
legātus, (m.) poslanik; legat, general.
legio, ōnis, (f.) legija.
lenĭtas, ātis, (f.) blagost; nježnost, mirnoća; sporost.
lex, legis, (f.) zakon; legem ferre, predložiti zakon.
libenter, (adv.) rado.
lĭbĕri, ōrum, (m.) djeca.
lĭbĕro, 1. osloboditi.
libertas, ātis, (f.) sloboda.
licet, uit, 2. slobodno je, smije se; (kao coniunct.) makar, ako i (s konj.)
Liger, ĕris, (m) Ligera (rijeka u Galiji).

littĕra, (f.) slovo; (u pl.) pismo, list.
locus, (m.) mjesto.
longe, (adv.) daleko; l. absum, vrlo sam udaljen; l. alius — atque, sasvim drukčiji — nego.
loquor, locūtus sum, 3. govoriti.
luxuria, (f.) raskoš.
Lysander, dri, (m.) Lisandar (spartanski vojvoda).

M.

Magnus, (adi.) velik; **maiōres,** um, (m.) pređi.
male, (adv.) zlo.
malo, malui, malle, volim.
malum, (n.) zlo.
malus, (adi.) zao.
mando, 1. naložiti, povjeriti.
mănео, mansi, mansum, 2. ostati; čekati.
manus, ūs, (f.) ruka.
mare, is, (n.) more; m. nostrum, Sredozemno more.
măter, tris, (m.) mati; m. familiae, domaćica.
maxĭme, (adv.) najviše.
mĕmĭni, isse. (verb. def.) sjećam se.
memoria, (f.) pamet; spomen; memoriā tenēre, pamtiti.
mentior, 4. lagati.
mens, ntis, (f.) duša, duh, pamet, volja, srce.
mensūra, (f.) mjerenje; mjera, duljina (itinĕrum).
mereor, ĭtus sum, 2. zaslužiti.
meridies, ei, (f.) podne.
metuo, ui, — 3. bojim se.
mīles, ĭtis, (m.) vojnik.
Minerva, ae, (f.) Minerva (božica mudrosti).
minus, (adv.) manje.
mīror, 1. čuditi se.
mĭser, ĕra, ĕrum, (adi.) nesretan, bijedan; siromašan; (kao supst.) bijednik, nesretnik.
mitto, misi, missum, 3. poslati.
modo, (adv.) samo.
modus, (m.) mjera; način; praeter modum, preko mjere.
moenia, ium, (n.) utvrđe, zidine, bedemi.
moleste, (adv.) dosadno, teško.
moneo, 2. opominjati.
mons, ntis, (m.) gora.
morior, mortuus sum, 3. umrijeti.
mors, rtis, (f.) smrt.
mōtus, ūs, (m.) pokret, buna.
multitūdo, ĭnis, (f.) mnoštvo.
multo, 1. kazniti.
multus, (adi.) mnogi; multo (pred. komp.) mnogo.
multum, (adv.) mnogo.
mundus, (m.) svijet.
munio, 4. zidati, utvrditi.
munitio, ōnis, (f.) obzidavanje; utvrda.
mūrus, (m.) zid.
mūto, 1. mijenjati, promijeniti.

N.

Nāvis, is, (f.) brod, lađa.
nē, (adv. i coniunct.) da ne; li; — ne — an, da li — ili.
necessārius, (adi.) nuždan, potrebit.
necesse est, potrebno je, nužno je.
nefārius, (adi.) bezbožan, opak.
neglĕgo, xi, ctum, 3. ne mariti, ne hajati; ostaviti neosvećeno (iniurias).
nego, 1. reći ne, nijekati.
negōtium, (n.) posao, državna služba; nalog, zadatak.
nemo, (ĭnis) (m.) nitko.
neque, (coniunct.) i ne, te ne; niti; neque — neque, niti — niti.
nescio, 4. ne znati.
nēve, (coniunct.) i da ne; te ne; neve mquam, i da nikada ne.
niger, gra, grum, crn.
nihil, ništa; n. nisi, ništa nego, samo; nihilo setius, sa svim tim.
Niŏba, (f.) Nioba.
nisi, (coniunct.) ako ne, kad ne, da ne; osim; nihil n., ništa nego, samo.
nix, nĭvis, (f.) snijeg.
noceo, 2. škoditi.
noctu, (adv.) noću.
nolo, nolui, nolle, ne htjeti; nolī, nemoj.
nōmen, ĭnis, (n.) ime; n. capĕre ex, dobiti ime po.
nōn, (adv.) ne; non quin — sed quod, ne kao da ne — već jer.
nondum, (adv.) još ne.
nonne, (adv.) ne — li.
Nōricus, (adi.) norički.
noster, tra, trum, (pron. pos.) naš.
novi, isse, (verb. def.) znati, poznati.

novus, (adi.) nov; novissimum agmen, zadnja četa, zapleće.
nubĭlus, (adi.) oblačan; zao, nesretan.
nullus, (adi.) nikakav.
num, (adv.) zar.
numĕro, 1. brojiti.
numĕrus, (m.) broj.
nunc, (adv.) sada.
nunquam, (adv.) nikada.
nuntio, 1. javljati.
nuntius, (m.) glasnik; vijest, glas.

O.

Obicio, iēci, iectum, 3. prebacivati, prigovarati.
obses, ĭdis, (m.) talac.
obsessio, ōnis, (f.) podsjedanje, blokada.
obsĭdeo, sēdi, sessum, 2. podsjedati, opkoliti.
obsĭdio, ōnis, (f.) podsjedanje, opkoljavanje.
obstringo, nxi, ctum, 3. privezati; obvezati.
obtĭneo, tĭnui, tentum, 2. imati, zadobiti.
occŭpo, 1. zauzeti, oteti, osvojiti.
octingenti, ae, a, (num. card.) osam stotina.
ocŭlus, (m.) oko.
offendo, ndi, nsum, 3. udariti; o. animum alcuius, uvrijediti koga.
offĕro, obtŭli, oblātum, offerre, pokazivati; suprotstaviti se; izvrgnuti se.
officium, (n.) dužnost, služba; podložnost, pokornost; in officio continēre, uzdržati u podložnosti.
olim, (adv.) nekoć.
omnino, (adv.) sasvim, uopće.
omnis, (adi.) sav, vas, cio; (u pl.) svi.
opera, (f.) rad, posao, trud; o. dare alcui rei, nastojati, truditi se oko čega.
opinio, ōnis, (f.) mnijenje, mišljenje; očekivanje.
oportet, uit, 2. treba.
oppĭdum, (n.) grad, tvrdo mjesto.
oppĭmo, essi, essum, 3. pritisnuti, tlačiti; oboriti, upropastiti.
opto, 1. željeti.
opus, ĕris, (n.) djelo, posao.
orātio, ōnis, (f.) govor.
orātor, ōris, (m.) govornik.
orbis, is, (m.) krug; o. terrarum, krug zemaljski, svijet.
Orgetŏrix, īgis, (m.) Orgetorig.
orior, ortus sum, 4. izlaziti; nastati; buknuti.
orno, 1. kititi.
oro, 1. moliti.
ostendo, ndi, ntum, 3. pružati, pokazivati, kazati, objaviti, očitovati.

P.

Paene, (adv.) gotovo, malo ne.
paenĭtet, uit, 2. žao mi je, mrzi me (alqm alcuius rei).
palus, ūdis, (f.) bara, močvara.
parātus, (adi.) pripravan, spreman.
pars, tis, (f.) dio, strana; p. tertia, jedna trećina.
parvus, (adi.) malen.
păter, tris, (m.) otac.
patientia, (f.) ustrpljivost.
patria, (f.) domovina.
patior, passus sum, 3. trpjeti, dopustiti, dozvoliti, dati.
pauci, ae, a, (adi.) malo (njih), nekolicina.
Pausanias, ae, (f.) Pausanija (ime grčko).
pax, ācis, (f.) mir; pacem facĕre, učiniti, sklopiti mir.
pecūnia, (f.) imutak, novac; pecuniā corrumpĕre, podmititi.
pello, pepŭli, pulsum, 3. turati; protjerati; razbiti (exercitum).
per, (praep. c. acc.) kroz, preko, po.
perdūco, xi, ctum, 3. dovesti; p. ad finem, svršiti; p. ad suam sententiam, predobiti koga za svoje mnijenje.
perfĕro, tŭli, lātum, ferre, podnositi.
perfŭgio, fūgi, — 3. pribjeći; prebjeći.
periculum, (n.) pogibao; periculа subire, izvrći se pogiblima.
permăneo, nsi, nsum, 2. ostati.
permitto, misi, missum, 3. dozvoliti, dopustiti.
permōtus, (adi.) sklonjen, ganut (vocibus, izjavama).

pernicies, ēi, (f.) propast.
Persae, ārum, (m.) Perzijanci.
persōna, (f.) krabulja; lice, čeljade.
perspicio, pexi, pectum, 3. vidjeti, razgledati, upoznati.
persuādeo, suāsi, suāsum, 2. nagovoriti, uvjeriti koga (alcui); persuadētur mihi, uvjeren sam.
perterrĭtus, (adi.) prestrašen.
pertĭnax, ācis, (adi.) postojan, tvrdoglav.
pertĭneo, tinui, tentum, 2. dopirati; ticati se, spadati (ad me, mene, na me).
perturbo, 1. smutiti, pomesti; perturbari anĭmo, biti zastrašen, klonuti duhom.
pervĕnio, vēni, ventum, 4. doći, doprijeti, stići.
peto, īvi (ĭi), ītum, 3. sezati; ići; moliti; tražiti.
philosŏphus, (m.) filozof.
pīlum, (n.) sulica, koplje.
Piso, ōnis, (m.) Pizon (ime rimsko).
placo, 1. pomoriti, ublažiti.
plausus, ūs, (m.) pljeskanje; plausum dare alcui, pljeskati, odobravati komu.
plērique, plēraeque, plērăque, (adi.) većina, ponajviše (njih).
plus, (adv.) više.
poena, (f.) kazan; poenam subīre, trpjeti kazan.
poēta, ae, (f.) pjesnik.
Pompeiāni, ōrum, (m.) Pompejevci.
Pompēius, (m.) Pompej (glasovit Rimljanin).
pōno, posui, posĭtum, 3. staviti, postaviti; castra p., utaboriti se.
pons, ntis, (m.) most.
pŏpŭlus, (m.) narod.
porta, (f.) vrata.
porto, 1. nositi.
portus, ūs, (m.) luka.
posco, poposci, — 3. tražiti, zahtijevati.
possum, potui, posse, mogu.
post, (praep. c. acc.) za, iza, poslije, po.
postea, (adv.) poslije.
postĕri, ōrum, (m.) potomci.
postquam, pošto.
postŭlo, 1. zahtijevati.
potestas, ātis, (f.) moć, vlast; sub p. redigĕre, spraviti pod vlast.
potior, 4. osvojiti.
potius, (adv.) radije, prije.
praeficio, fēci, fectum, 3. učiniti zapovjednikom, postaviti na čelo.
praemitto, mīsi, missum, 3. naprijed poslati.
praesertim, (adv.) osobito.
praesidium, (n.) zaštita, obrana; posada.
praestat, tĭtit, 1. bolje je.
praeter, (praep. c. acc.) mimo; preko; osim; do; p. modum, preko mjere.
prendo, (prehendo), ndi, nsum, 3. primiti, prihvatiti.
pridie, (adv.) uoči (kojega dana), dan prije.
primum, (adv.) prvi put; prvo; — quam primum, što prije.
princeps, ĭpis, (m.) prvi; prvak, poglavica.
principatus, ūs, (m.) prvenstvo, hegemonija.
pristĭnus, (adi.) star, prijašnji.
prius, (adv.) prije; prius — quam (priusquam), prije nego.
probo, 1. odobravati, hvaliti.
procurro, rri, rsum, 3. istrčati, izići (in publicum, na javu); naprijed potrčati, — krenuti.
proditio, ōnis, (f.) izdaja.
proditor, ōris, (m.) izdajica.
prōdo, dĭdi, dĭtum, 3. izdati; objaviti, razglasiti.
produco, xi, ctum, 3. izvesti.
proelium, (n.) bitka, boj; p. committĕre, zametnuti boj; proelio abstinēre, uzdržati se od boja.
proficio, fēci, fectum, 3. napredovati, koristiti se, imati korist.
proficiscor, fectus sum, 3. otputovati; otići.
profŭgio, fūgi, — 3. utećI.
prohibeo, 2. uzdržati, smetati, zabraniti, zapriječiti (alqm [ab] alqa re).
proinde, (adv.) stoga, zato.
promitto, mīsi, missum, 3. obećati.
propinquus, (adi.) bližnji, susjedni; (kao supst.) rodak.
propius, bliže (c. acc.).
propōno, posui, posĭtum, 3. postaviti pred; izložiti, napomenuti, navesti.
propter, (praep. c. acc.) poradi.
propterea, (adv.) stoga, zato.
propulso, 1. uzbijati, odbijati.
prospicio, pexi, pectum, 3. pribaviti, brinuti se za (alcui).
provincia, (f.) područje; provincija, uprava zemlje.
publĭcus, (adi.) javan; in publĭcum procurrere, izići na javu; res publĭca, država.

pugna, (r.) boj, bitka; pugnam committĕre, zametnuti boj.
pugno, 1. boriti se.
pulcher, chra, chrum, lijep.
punio, 4. kazniti; osvetiti.
Punĭcus, (adi.) punski.
purgo, 1. čĭstiti; opravdati, ispričati.
pŭto, 1. misliti, držati.
Pythagŏras, ae, (m.) Pitagora (grčki filozof).

Q.

Quaero, sīvi, sītum, 3. tražiti; ispitivati, pitati koga (ex alqo).
quam, (adv.) kako, koliko; nego; quam primum, što prije; quam plurimum, što više.
quamvis, (coniunct. c. coni.) ma kako, premda.
quando, (adv.) kada.
quantus, (adi.) kolik.
que, (coniunct., zapostavlja se) i, te.
queror, questus sum, 3. tužiti se (alqd, de alqa re).
qui, quae, quod, (pron. relat. i inter.) koji.
quicquam, (pron. indef.) išto.
quicumque, quaec. quodc., (pron. indef.) kojigod.
quĭdam, quaed., quoddam, (pron. indef.) nekoji, netko, nešto.
quiesco, ēvi, ētum, 3. počivati, mirovati.
quippe, (adv.) dakako, naravski; quippe qui, budući da, jer.
quis, quid, (pron. interr., relat. i indef.) tko, što; kakav.
quisque, (pron. indef.) svatko, svaki; tko.
quo, kamo, dokle; da tim (c. coni.); non quo — verum ut, ne kao da — već da.
quod, (adv.) što, jer.
quomĭnus, (c. coni.) da, da ne.
quoniam, (coniunct.) kad, budući da.
quot, (adi. indecl.) koliko (njih).
quotannis, (adv.) svake godine.
quum, v. cum.

R.

Rātio, ōnis, (f.) račun; način.
recēdo, cessi, cessum, 3. uzmicati, vratiti se (in castra).
recĭpio, cēpi, ceptum, 3. natrag uzeti; se r., vratiti se, uzmaknuti; oporaviti se (ex timore, od straha).
recte, (adv.) upravo, pravo.
recūso, 1. ne htjeti, kratiti se.
redeo, ii, ĭtum, 4. vraćati se.
redĭgo, ēgi, actum, 3. povraćati; utjerati; sub potestatem redigere, pod vlast spraviti.
redĭmo, ēmi, emptum, 3. otkupiti.
regno, 1. kraljevati, vladati.
regnum, (n.) kraljevstvo, kraljevanje.
religio, ōnis, (f.) vjera.
relinquo, līqui, lictum, 3. ostaviti; (u pas.) ostati; relinquĭtur, ostaje, preostaje.
relĭquus, (adi.) ostali; in relĭquum tempus, ubuduće.
remitto, mīsi, missum, 3. natrag poslati; popustiti (de celeritate, u brzini).
renuntio, 1. otpovručiti, (natrag) javiti.
repente, (adv.) iznenada.
repĕrio, reppĕri, repertum, 4. naći, nalaziti.
reprehendo, ndi, nsum, 3. koriti, kuditi.
repudio, 1. odbijati, zabaciti.
rēs, rei, (f.) stvar; r. publica, država.
rescindo, idi, issum, 3. razoriti.
resisto, restĭti, restĭtum, 3. stati; opirati se, braniti se, odoljeti.
respicio, pexi, pectum, 3. obazirati se, gledati na (rem).
respondeo, ndi, nsum, 2. odgovarati; odgovarati čemu, biti prema čemu (alcui rei).
restat, stĭtit, 1. preostaje.
restĭtuo, ui ūtum, 3. povratiti; opet sagraditi, popraviti.
retĭneo, tinui, tentum, 2. zadržati.
revertor, (perf.) reverti, 3 vratiti se.
revŏco, 1. natrag pozvati; odazvati.
rex, rēgis, (m.) kralj.
Rhenus, (m.) Ren (rijeka).
Rhodănus, (m.) Rodan (rijeka).
rogo, 1. pitati; moliti.
Roscius, (m.) Roscije (ime rimsko).
rursus, (adv.) natrag; opet.

S.

Saepe, (adv.) često.
salus, ūtis, (f.) zdravlje; spas, dobro.
salvus, (adi.) zdrav; čitav, spasen.
sancio, nxi, nctum, 4. utvrditi, urediti, odrediti.
Santŏni, ōrum, (m.) Santonci (narod galski).
sapiens, ntis, (adi.) mudar.
sapientia, (f.) mudrost.
satis, (adv.) dosta.
scintilla, (f.) iskra.
scio, scivi (scii), — 4. znati.
scrībo, psi, ptum, 3. pisati.
scriptum, (n.) knjiga, spis, djelo
secus, (adv.) inače, drukčije; non secus — ac si, ne drukčije — nego kao da.
sed, (coniunct.) već, ali, nego.
semper, (adv.) uvijek.
senātus, ūs, (m.) senat.
senectus, ūtis, (f.) starost.
sententia, (f.) mnijenje, misao, mišljenje; rečenica; ad suam sententiam perducere, predobiti za svoje mnijenje.
sentio, nsi, nsum, 4. osjećati; misliti; unum sentire, biti složnu.
Sequāni, ōrum, (m.) Sekvanci (narod galski).
sĕquor, secūtus sum, 3. slijediti; progoniti.
sermo, ōnis, (m.) razgovor.
servus, (m.) rob.
setius, (adv.) drukčije; nihilo s., sa svim tim.
si, (coniunct.) ako, kad, da; li; si modo, ako samo.
signum, (n.) znak; zastava.
Silius, (m.) Silije (ime rimsko).
silva, (f.) šuma.
simulatque, (coniunct.) čim, kako.
sine, (praep. c. abl.) bez.
sinistra, (f.) ljevica, lijeva ruka.
siquĭdem, (coniunct.) da, ako, jer.
sive, (coniunct.) ili, budi; sive — sive, ili — ili; budi da — budi (da).
socius, (m.) drug, saveznik.
Socrătes, is, (m.) Sokrat (grčki mudrac).
sōl, is, (m.) sunce.
soleo, solĭtus sum, 2. običavati; često se prevodi adv.: obično.
spatium, (n.) vrijeme.
specŭlor, 1. vrebati, uhoditi.
spēro, 1. nadati se.
spēs, ei, (f.) nada; in spem venire, početi se nadati.
spolio, 1. lišiti; plijeniti.
stătim, (adv.) odmah.
statio, ōnis, (f.) stajanje; straža.
statuo, ui, ūtum, 3. postaviti, odlučiti; suditi komu, kazniti koga (de alqo).
sub, (praep. c. acc. et abl.) pod.
suādeo, suāsi, suāsum, 2. svjetovati.
subeo, ii, ĭtum, 4. ići pod, podvrći se; s. poenam, trpjeti kazan; s. pericula, izvrći se pogiblima.
subicio, iēci iectum, 3. podložiti, podmetnuti; se s. podvrći se.
sublĕvo, 1. uzdići, podupirati, potpomagati.
succurro, rri, rsum, 3. u pomoć priteći, braniti.
Suebi, ōrum, (m.) Suebi (narod germanski).
Suessiones, um, (m.) Suesioni (narod galski).
summus, (adi.) najviši.
superbus, (adi.) ohol, obijestan (pridjev Tarkvinija).
superior, ius, viši.
supĕro, 1. nadvladati, nadvisiti, pobijediti, svladati.
supplicātio, ōnis, (f.) molitva zahvalnica.
supporto, 1. prinositi, privoziti.
surgo, surrexi, surrectum, 3. dići se, ustati; doći, izaći.
suscipio, cēpi, ceptum, 3. preuzimati.
suspicio, ōnis, (f.) sumnja.
sustineo, tinui, tentum, 2. izdržati, odoljeti.
suus, (pron. pos.) svoj; njegov, njezin.

T.

T. = Titus, (m.) Tit (ime rimsko).
taceo, 2. šutjeti, mučati.
tacĭtus, (adi.) šuteći, mučke.
tam, (adv.) tako, toliko; tam — quam, tako — kako.
tamen, (adv.) ipak.
tamquam, (coniunct.), kao da.
tantum, (adv.) toliko.
tantus, (adi.) tolik.
Tarentīni, ōrum, (m.) Tarenćani.
Tarquinius, (m.) Tarkvinij (ime rimsko).
tempĕro, 1. ublažiti; uzdržati se od (ā re).
templum, i, (n.) hram.
tempus, ŏris, (n.) vrijeme.
teneo, tenui, tentum, 2. držati, imati; zadržavati; t. memoriā, pamtiti.
terra, (f.) zemlja; kraj, okolica.
terror, ōris, (m.) strah; (u pl.) strahote, grozote.
Teucri, ōrum, Teukrani (Trojanci).
timeo, 2. bojati se; žacati se.
Titus, (m.) Tit (ime rimsko).
Themistŏcles, is, (m.) Temistoklo (znamenit Atenjanin).
tōtus, (adi.) cio, sav, čitav.
trādo, dĭdi, dĭtum, 3. predati, izručiti; pripovijedati, kazivati; tradĭtur, pripovijeda se.
trans, (praep. c. acc.) preko, onkraj.
transeo, ii, ĭtum, 4. prijeći, prelaziti.
transgrĕdior, gressus sum, 3. prijeći, prelaziti.
Trevĕri, ōrum, (m.) Treveri (narod germanski).
tribūnus, (m.) tribun; t. plebis pučki tribun; t. milĭtum, vojnički tribun.
trīduum, (n.) (vrijeme od) tri dana.
tristĭtia, (f.) žalost.
Trōes, um, (m.) Trojanci.
Troia, (f.) Troja (grad).
trucīdo, 1. posmicati, poubijati.
tumŭlus, (m.) gomila, hum, brežuljak.
tunc, (adv.) tada, onda.
tūto, (adv.) sigurno, bez pogibli.

U.

Ubi, (adv.) gdje; čim, kako; ubi primum, čim, kako.
ubicumque, (adv.) gdjegod; u. gentium, gdjegod na svijetu.
ullus, (adi.) ikoji, ikakav; (uz negac.) nikoji, nikakav.
ultro, (adv.) na drugu stranu; od svoje volje.
unā, (adv.) zajedno; u. cum, zajedno sa.
unde, (adv.) odakle.
undĭque, (adv.) odasvud, sa svih strana.
unquam, (adv.) ikada; (uz negac.) nikada.
unus, (adi.) jedan.
urbs, is, (f.) grad.
ūsus, ūs, (m.) poraba, vježba; običaj; potreba, potrebоća; usui esse, biti od koristi.
ut, (adv. i coniunct.) kako, kao, kao što; kako, čim; da; makar; ut — ita, kao što — tako.
uter, tra, trum, (adi.) koji od obojice.
uti = ut.
utĭnam, (coniunct. želje, c. coni.) da, o da, kamo sreće da.
ūtor, ūsus sum, 3. upotrijebiti, služiti se čim (alqa re).
utrum — an, da li — ili.
uxor, ōris, (f.) žena, supruga.

V.

Văco, 1. prazan, prost, nenastanjen biti (locus).
valeo, 2. zdrav biti; jak biti; moći.
vel, (adv.) ili; vel — vel, ili — ili.
vĕnio, vēni, ventum, 4. doći, dolaziti; in spem v. početi se nadati.
ventus, (m.) vjetar.
Vercingetŏrix, īgis, (m.) Vercingetorig (odličan Gal).
vereor, 2. poštovati, bojati se; ustručavati se.
verisimilis, (adi.) vjerojatan.
versor, 1. kretati se; biti.
verus, (adi.) istinit.
veto, ui, ĭtum, 1. zabraniti.
vicīnus, (m.) susjed, međaš.
victōria, (f.) pobjeda.
video, vīdi, vīsum, 2. vidjeti; gledati, paziti; videor, čini se, da ja.
vinco, vīci, victum, 3. pobijediti.
viŏlo, 1. uvrijediti, zlostavljati.
vir, viri, (m.) muž; v. fortis, junak.
virtus, ūtis, (f.) krepost, vrlina; hrabrost, srčanost.
vis, (f.) (acc. vim, abl. vi), sila; značenje, vrijednost.
viso, 3. pohoditi.
vīta, (f.) život.
vīto, 1. kloniti se, ugibati se (alqd).

vīvo, x i, c t u m, 3. živjeti.
vŏco, 1. zvati, dozivati.
volo, v o l u i, v e l l e, htjeti.
voluntas, ā t i s, (f.) volja.
vox, v ō c i s, (f.) glas; izjava.
vulnĕro, 1. ranjavati.

X.

Xerxes, i s, (m.) Kserkse (kralj perzijski).

Hrvatsko-latinski rječnik

za

II. dio

Hrvatsko-latinskih zadaća.

A.

A, = Aulo, Aulus.
a, autem; (= i) et; a kamoli, nedum; a ktomu, atque; a ne, neque; a ni(ti) — ni(ti), neque aut — aut; a opet, rursus; vrlo se često ne prevodi.
Abdalonim, Abdalonymus, i.
Abid, Abydos, i.
Afranije, Afranius.
Afri, Afri, ōrum.
Afričani (Afri), Afri, ōrum.
Afrički, Africānus, i.
Afrika, Afrĭca, ae.
Agamemnon, Agamemnon, ŏnis.
Agatoklo, Agathŏcles, is.
Agesilaj, Agesilāus, i.
Agis, Agis, ĭdis.
Aglaj, Aglāus, i.
Agripa, Agrippa, ae.
Ahaja, Achaia, ae.
Ahala, Ahala, ae.
Ahejci, Achaei, ōrum.
Ahil, Achilles, is.
Ajant, Aiax, ācis.
akademik, academĭcus, i.
Akarnanija, Acarnania, ae.
Akarnanjanin, Acarnan, ānis.
Akast, Acastus, i.
ako, si; ako i, etsi, quamquam; ako i (makar i), quamvis; ako li, sin, sin autem; ako ne, nisi, ni, si non; ako pak, sin autem; ako samo, dummŏdo ili dum modo (s konj.), si modo; već ako, **nisi**; van ako, nisi forte (s indik.).
akoprem, cum.
Aksona, Axŏna, ae.
Akva Sekstija, Aquae Sextiae, arum.
Akvileja, Aquileia, ae.
Akvilije, Aquilius, ii.
Akvitanci, Aquitāni, ōrum.
Alba longa, Alba longa.
Albanac, Albanus, i.
Albanska gora, Albānus mons.
Albin, Albīnus, i.
Albljanin, Albānus, i.
Albula, Albŭla, ae.
Alcibijad, Alcibiădes, is.
Aleksandar, Alexander, dri.
Aleksandrija, Alexandrīa, ae.
ali, sed, at, verum; doduše — ali, quidem — sed; ali i tako, sic quŏque.
Alija, Allia, ae.
Alijat, Alyattes, is.
Alobrožani, Allobrŏges, um.
Alpe, Alpes, ium.
Alpljani, Alpīci, orum.
alpski, Alpīnus 3.
Alukcej, Alucēius, i.
Ambarani, Ambarri, ōrum.
Ambiorig, Ambiŏrix, ĭgis.
ametice (ametom) potući, fundĕre fugareque.
Amfijaraj, Amphiarāus, i.
Amfiktion, Amphictyon, ŏnis.
Amfoter, Amphotĕrus, i.
Anaharsis, Anacharsis, ĭdis.
Anaksagora, Anaxagŏras, ae.
Anaksarh, Anaxarchus, i.
Aniceris, Annicĕris, ĭdis.
Anko, Ancus, i.
Antigon, Antigŏnus, i.
Antioh, Antiŏchus, i.
antiohijski, Antiochēnus 3.
Antipatar, Antipăter, tri.
Antisten, Antisthĕnes, is
Antonije, Antonius, ii.
Apije, Appius, ii.
Apolon, Apollo, ĭnis.
Apulej, Appuleius, i.
Apulija, Apulia.
Arahna, Arachne, ēs.
Arar, Arar ili Ărăris (is).
Arcesilaj, Arcesilāus, i.
Areopagiti, Areopagītae, ārum.
Ares, Ares, is.
Argantonije, Arganthonius, ii.
Argiraspidi, Argyraspĭdes, um.
Argivac, Argīvus, i.
argivski, Argīvus 3.
Argos, Argos i Argi, ōrum.
Arhagat, Archagăthus, i.
Arhelaj, Archelaus, i.
Arhija, Arhias, ae.
Arhimed, Archimēdes, is.
Arijanci, Arii, ōrum.

Arijanska, Arii, -ōrum ili terra Ariorum.
Arion, Arīon, ōnis.
Ariovist, Ariovistus, i.
Aristandar, Aristander, dri.
Aristid, Aristīdes, is.
Aristip, Aristippus, i.
Aristonik, Aristonīcus, i.
Aristotel, Aristotēles, is.
ariš, larix, icis. f.
Arkađanin, Arcas, ădis.
Arpinjanin, Arpīnas, ātis.
Artabaz, Artabāzus, i.
Artaferne, Artaphernes, is.
Artakserkse, Artaxerxes, is.
Artamen, Artamēnes, is.
Arverni, Arverni, ōrum.
as, as, assis.
Askanije, Ascanius, ii.
Astijag, Astyăges, is.
At, Attus, i.
Atal, Attălus, i.
Atena, Athēnae, ārum.
Atenjanin, Atheniensis, is.
atenski, Atheniensis, e.
Atičanin, Attĭcus, i.
Atida, Atthis, ĭdis.
Atik, Attĭcus.
Atika, Attĭca, ae.
Atilije, Atilius, ii.
atlet, athlēta, ae.
augur, augur, ŭris.
August, Augustus, i.
Aulo, Aulus, i.
auspicije, auspicia, orum.
Aventin, Aventīnus, i.
Azija, Asia.
Azijati, Asiāni, ōrum.
Azijski, Asiatĭcus, i.
Azinije, Asinius,

B.

Baba, ănus, us.
Babilon, Babylon, ōnis.
Babilonija, Babylonia, ae.
Babilonjani, Babylonii, ōrum.
bacati (strijele na), conicio 3. (gaesa in).
baciti, iacĕre, proĭcĕre, abĭcĕre, deĭcere; u tamnicu baciti, in vincula (carcerem) conĭcĕre; natrag baciti, reverbĕrare; baciti se (čim), emittĕre (rem); (mač), abĭcio 3.; bacati sa sebe, proĭcio 3.; baciti se komu pred noge, ad genua alicuius procumbĕre; baciti u okove, in catēnas conicĕre.
bačen, proiectus 3.
bajati, (pričati) fingo 3.
bajka, fabŭla, ae.
Baktra, Bactra, orum.
Baktrani, Bactriāni.
Baktrija, Bactria, ae.
Bakul, Bacŭlus.
Balbo, Balbus, i.
balearski praćar, funditor Balearis.
balzamovati, condio 4.
bar, saltem, certe.
barbarin, barbărus.
barbarski, barbărus 3.
barem, saltem, certe; ja —, ego quidem.
basna, fabŭla, ae.
baš ono, id ipsum.
baština, heredĭtas, ātis.
baštinik, heres, ēdis.
baviti se čim, tractare (rem); — se čim mnogo, multum versari in re; — se u, versări in; — se sam sobom, secum aliquid agĕre; — se (čitanjem), tractare aliquid.
bdjenja, vigiliae, ārum.
bedem (opkop), vallum, i.
bedro, crus, uris.
Belgijanac, Belga, ae.
Belgijanska zemlja, fines Belgarum ili samo: Belgae, ārum.
Belovaci, Bellovăci, ōrum.
benast, stultus, 3.
Beočani, Boeōti, ōrum.
Bes, Bessus, i.
bescjenje = mala cijena, parvum (exĭguum) pretium; u bescjenje, vilissimo (sc. pretio).
besjeda, oratio, ōnis; (vojsci), contio, ōnis; reći besjedu, contionem habeo 2.
besjediti, dico 3.; verba facio 3.; besjediti otprilike ovako, verba huiusce modi loqui; besjediti (u narodnim skupštinama), in contionem populi prodire.
beskorištan, inutĭlis (ad).
besmrtan, immortalis, e.
besmrtnik, immortālis, is.
besmrtnost, immortalĭtas, ātis.
besporočnost, integrĭtas, ātis.
besposlen, iners, tis.
besposlenost, inertia, ae.
besposlica, inertia, desidia; otium.
besprijekoran, emendātus 3.
besramnost, impudentia, ae.
beščastan, infamis, e.
Betis, Betis, is.
bez, sine; bez djece ostati (= biti), lĭbĕris carĕre, liberis orbātum esse.

bezboštvo, scelus, ĕris.
bezbožan, impius 3., sceleratus 3.
bezbožnik, impius, sceleratus.
bezbrižan, incuriōsus 3., secūrus 3.
bezbrojan, innumerabĭlis, e.
bezumnik, insĭpiens, tis.
Bibraks, Bibrax, ctis.
Bibrakte, Bibracte.
bičevi, verbĕra, um.
bičovati, loris caedĕre.
biće živo, anĭmans, tis.
Bijas, Bias, antis.
bijeda, inopia, ae; (nesreća) calamĭtas, ātis.
bijeg, fŭga, ae; u bijeg natjerati ili nagnati, fugāre, in fugam conĭcio 3.
bijel, albus 3.
bijesan, furiōsus.
bik, taurus, i.
biljega, scopos. i.
bilježiti (pripovijedati), trādo 3.
bilo — bilo, vel — vel, sive — sive.
birati, e-, delĭgo 3.
biti (bijem) koga, verbĕro 1.; biti boj (bojak), pugno 1., pugnam pugno 1.; dimĭco 1., conflĭgo 3.; biti se, dimĭco 1., conflĭgo 3.
biti (jesam), esse; jest što, res est; nije koga ili čega, non est aliquis ili aliqua res; nije (fali) koga, deest aliquis; jest u koga što, habeo 2., inest in aliquo aliquid; biti tu, adesse; biti s inf. (na pr. spomenuti mi je) = lat. gerundiv (coniug. periphr. pass.).
Bitinija, Bithynia, ae.
bitka, proelium, ii, pugna, ae; bitka na moru, pomorska bitka, pugna navālis, proelium navale; bitka kod Farsala, pugna Pharsalĭca; u otvorenoj bici pobiti se, in acie decerto 1.; upustiti se u otvorenu —, in acie dimĭcare; prilika za bitku, pugnandi potestas.
Biton, Bito, ōnis.
bivati, fiĕri, gĕri, evĕnire; bivati (činiti se), fiĕri; obično biva, fiĕri solet.
Bizant, Byzantium, ii.
bjeganje, fuga.
bjegati, fugio 3.
bjegunac, fugitīvus, e patria profŭgus.
bjesnoća, furor, ōris, rabies, ēi.
bješnjeti, furĕre, saevire (protiv, in).
bježanje, fuga, ae.
bježati, fŭgio 3.; = izbjegavati, vito 1., fŭgio 3. (rem); nagnem bježati, fŭgio 3.
blag, mitis, placĭdus, lenis, clemens.
blagajna, aerarium, ii.
blago tegleće, iumenta, ōrum.
blago, ōpes, um, thesaurus.
blago, odviše —, lenius.
blagodarnost, munificentia, ae.
blagodat, benefĭcium.
blagost, mansuetūdo, lenĭtas.
blagostanje, salus, ūtis.
blagotvornost, munificentia.
blažen, beātus, felix, īcis.
blaženo, beate.
blizu, prope; blizu (oko), circum; veoma blizu, proxime (c. acc. ili dat. ili s prijedl. ab.).
bliže, propius; bliže poći, accedĕre propius (locum).
bližiti se, appropinquo 1.
bližnji, proximus.
bluditi (po), erro (1.) (per).
bludnja, error, ōris.
bodež, pugio, ōnis.
Bog, bog, deus; tako mi boga, me hercule! ostaj zbogom, vale!
bogat, dives (ĭtis), opulentus 3.; (čovjek) fortunātus 3.; (grad) copiōsus 3.; (plodovit) opulentus 3.
bogataš, dives, ĭtis.
bogatstvo, ōpes, (um), divĭtiae; (rod i bogatstvo) copiae.
boginja, dea; boginja sreće, Fortuna, ae.
bogoljubac, pius 3.
bogomrzak, impius, impŕobus.
bogoštovlje, religio; — svečano, supplicia deōrum.
boj, proelium, pugna, certāmen, certatio; za boj, belli patiens; boj biti, pugnāre, dimĭcāre, confligĕre; (= rat) bellum; bog bojni (ratni), deus belli gerendi; izazivati na — (dražiti), proelio lacesso 3.; ostaviti —, pedem referre; volja za boj, bellandi studium; vraćati se u boj, rursus insto 1.; boj zametnuti, manus consĕro 3., pugno 1., dimĭco 1., conflĭgo 3.
bojak biti, pugnam pugno 1.
bojati se, timĕre, metuĕre; timore perterreri; bojati se valja (pogibao je), periculum est; ne treba se —, non est periculum; (došašća) extimescĕre (rem).
bojazan, metus, us, timor, ōris.
bojevit, bellicōsus 3.
Boji, Boii, ōrum.
bojni, slava —, belli gloria ili laus; bojne čete, copiae; silo —, vires, ium; (odora) militaris, e; bojni konj, equus militāris; bojni red, acies; prednji bojni red, prima acies; bojna trublja, classĭcum; bojna služba, militia, ae; prijavljivati se za bojnu službu, nomĭna dăre; bojna sreća, belli fortūna, ae; bojna vještina, scientia rei militāris, rei militāris peritia, belli usus, us, disciplīna; bojne vježbe, studia

rei militaris; postaviti u bojni red vojsku, aciem instruo 3.; postaviti (legiju) u bojni red, in acie constituo 3.; bojno vijeće sazvati, consilium convŏco 1.

bok, latus, ĕris, pars, tis.

Bokho, Bocchus, i.

bol, dolor; bol ćutjeti (osjećati), doleo 2.; veću bol osjećati, gravius ferre, magis dolēre.

bolesnik, aeger; gravioribus morbis affectus.

bolest, morbus, infirmĭtas.

bolestan, aeger (gra), aegrōtus 3.

boljari, optimātes, ium.

boljarstvo, optimātes, ium.

bolje, melius; bolje je, satius est; bolje (većma), magis; (= pače), potius.

boljeti, boli me, doleo 2., dolōre afficior 3. (re).

bolovati, aegrōto 1.

Bona, Bonna, ae.

bor, pinaster, tri; pinus, us.

boraviti, mŏror 1., immŏror 1., versor 1.; = biti, esse.

borba, pugna, proelium, dimicātio, ōnis, certatio, certamen; umjetnička borba, artis certamen; (ogledanje) certāmen, inis; želja borbe, cupidĭtas pugnandi.

boriti se, pugnāre, dimĭcāre confligere, contendĕre, certare de aliqua re; — protiv, dimĭcare, pugnare adversus, contendo (3.) contra; boriti se za, pugno (1.) pro; (s krepošću) contendo 3.; boriti se s mukama, iactari laboribus.

borovica, iunipĕrus, i.

božanski, divīnus.

božanstvo, numen, ĭnis; deus.

božica, dea; božica sreće, Fortūna, ae.

božji, = boga; gl. bog.

braća, gl. brat.

braniti, tuĕri, defendĕre (a —); prohĭbēre, impĕdīre, obstāre; braniti se (na sudu), causam dicĕre, pro se dicĕre, se defendĕre; braniti se sâm sobom, se ipsum defendĕre; = štititi, tuĕri; braniti komu, teneo 2. (aliquem), impĕdio 4. (aliquem); braniti se od, se defendere ab.

brat, frater, tris.

brati (držáti), capio 3.

bratinski, fraternus.

bratomorac, fratricīda.

bratomorstvo, parricīdium, ii.

bratski, fraternus; bratska krv, sanguis fraternus; i gen. plur. od: frater.

brbljav, loquax, ācis, garrŭlus.

breme, onus, ĕris.

bremenoša, baiŭlus, i.

brežuljak, collis, is, tumŭlus, i.

briga, cura; sollicĭtūdo, ĭnis.

brijeg, mons, tis.

brinuti se, curo 1. (rem), consŭlo 3. (alicui).

Britanac, Britannus, i.

Britanija, Britannia, ae.

brižan, dilĭgens, tis.

brižno, dĭligenter.

brod, navis: tovarni brod, navis oneraria.

brodar, nauta, ae.

broditi, navĭgāre.

brodolom, naufragium, ii.

brodovlje, classis, is.

broj, numĕrus, i; malen, mali —, paucĭtas, ātis; ukupni —, summa, ae; primiti u broj podložnikâ, in deditionem accĭpio 3.

brojiti medu, numĕro 1. (in s abl. ili inter), pōno (3.) in numĕro (s gen.).

bršljan, hedĕra, ae.

Brućani, Bruttii, ōrum.

Brundisij, Brundisium, ii.

brundisijski, Brundisīnus 3.

Brut, Brutus, i.

brutijski, Bruttius 3.

brz, celer, ĕris, e; brz hod, maxima itinera.

brzina, celerĭtas, velocĭtas; pernicĭtas, ātis; brzina (nogu), pernicĭtas.

brzo, celerĭter, cito.

bučan, tumultuosus.

bud(i) da, (makar i), etsi; budi da (dopusno), = konjuktiv sa **ut** ili bez **ut**; budi (da) — budi (da), sive (quod) — sive (quod); bud koji, aliquis; bud (koje) — bud, partim — partim.

budala, stultus 3.

budan, vigĭlans, tis.

budem, gl. biti (jesam).

buditi (od), excitāre (ex).

budući, futūrus; ubuduće, postea, posthac.

budući da, cum ili particip.

bujan, pinguis, e.

buka, tumultŭs, us.

buknuti, coorior 4., exorior 4.; (o ratu) exorior 4., coorior 4.; (buna —), orior 4.; v. postati.

buna, tumultus, us.

buniti, sollicĭtāre.

buntovan, seditiōsus.

buntovnik, seditiōsus, rebellans, tis.

bura, procella, ae; tempestas, ātis; bura na moru, maris procella.

C.

car, imperator, Caesar.

carina, gl. zakupljivanje.

carovati, impĕrare.

carstvo, regnum, imperium.

Cekrop, Cecrops, pis.

Celena, Celenae, ārum.

Celije, Caelius, ii.

Celti, Celtae, ārum.

Cen, Coenus, i.

Ceninjani, Caeninenses, ium.

centurion, centurio, ōnis.

cenzor, censor, ōris.

Cepion, Caepio, ōnis.

Cerera, Ceres, ĕris.

cesar, imperātor, Caesar (ăris).

Coteg, Cethēgus, i.

Cezar, Caesar, ăris.

Ciceron, Cicĕro, ōnis.

cijeli, totus; — svijet, universus mundus.

cijena, pretium, ii; za koliku cijenu, quanti; cijenu održati, valēre.

cijeniti visoko (mnogo, veoma), magni aestĭmāre, suspĭcĕre; cijeniti malo, parvi aestimāre (facĕre, ducĕre).

Cilicija, Cilicia, ae.

cimbarski, Cimbrĭcus.

Cimbri, Cimbri, ōrum.

Cimon, Cimon, ōnis.

Cina, Cinna, ae.

Cincinat, Cincinnātus, i.

Cinea, Cineas, ae.

Cinoscefala, Cynoscephălae, ārum.

cio, tōtus 3., omnis, e.

Cipar, Cyprus, i.

Cir, Cyrus, i.

Cirenjanin, Cyrenaĭcus, i.

Cirsil, Cyrsĭlus, i.

Cirta, Cirta, ae.

Cizičanin, Cyzicēnus, i.

Cizik, Cyzĭcus; iz Č., Cyzicēnus, i.

cjedilo, ostaviti na —, desĕro 3.

crevlja, soccus, i.

crijep, testŭla, ae.

crkva, templum, i.

crn, niger, gra, um; ater, tra, um; crno odijelo, vestis pulla.

crnina, vestis pulla.

crpsti (nasladu), căpio 3.

cvasti, floreo 2.

cvijet mladosti, iuventae flos, ris.

Č.

čamac, linter, tris.

čas, momentum (tempŏris); za (onaj) čas, in praesentia; čas — čas, modo — modo; za koji čas, paulispĕr.

časno dočekati, honorifice habēre.

čast, honor, ōris; dignĭtātis locus; godišnja čast, munus annuum; čast (ime), nomen, ĭnis; čast (užina), convivium, cēna; čast (dostojanstvo), dignĭtas.

častan, honorifĭcus; (ime) sanctus; častan (slavan), decōrus.

častiti, (štovati), cŏlo 3.

čaša, pocŭlum, i, scyphus, i; (kalež) calix, ĭcis.

čedan, summissus; čedno vladanje, pudor, ōris.

čedno, modeste.

čednost, modestia, ae.

čegagod (nešto), aliquid.

čega radi, ob quod.

čekati (željno) koga, exspecto 1.; čeka koga što, mănet (2) aliquem aliquid.

čelo, frons, tis; na čelu biti, praeesse alicui rei; praepositum esse; staviti na —, praepōno 3., praeficio 3.

čempres, cupressus, i.

čemu, quid, cur; čemu da ne, quidni (s konj.).

čest, pars, rtis.

čest, (adj.) creber, bra, um.

čestit, prŏbus, bŏnus; honestus; (vjernost) bonus.

čestitati, gratŭlāri; čestitajući, gratulabundus.

čestito, cum fide; čestito (odgojen), liberalĭter.

čestitost, honestas, probĭtas; (poštenje) probĭtas, ātis.

često, saepe, crebro.

češće, saepius, saepe.

četa, multitudo; (o vojsci), manus, agmen; legionska četa, cohors legionaria; konjanička četa, turma; četa na straži, cohors in statione; čete (vojska), copiae; čete stražnje, novissĭmi, ōrum.

četovati, vagāri.

četveronožna životinja, quadrŭpes, ĕdis.

čeznuti za —, desiderāre aliquid.

čiji, cuius.

čil, (vojnik) intĕger, gra, um.

čim, cum; čim (odmah kad, kako), cum primum, ut, ubi, simŭlac, simulatque; čim (kad), cum; čim (= kojom stvarju), qua re.

čin, actio, ōnis.

činiti, facĕre; agĕre; činiti se, vidēri;

činiti se (bivati), fiĕri; činiti (praznovjercem), facio 3.; činiti (sretna), efficĕre; činiti nepravdu, iniuriam inferre; činiti (drukčije), facĕre; činiti pravo, recte ago 3.; činiti zlo, male agĕre.

činovnik, magistrātus, us.
čist, purus; solĭdus; (slast) solĭdus.
čitanje, lectio, ōnis.
čitatelj, lector, ōris.
čitati, lĕgo 3.; čitati (pred kim, na glas, javno), recĭtāre.
čitav, totus; salvus, incolŭmis; zdrav i —, salvus et incolŭmis, i samo: incolumis.
članovi senatski, patres, um.
čovječanstvo, genus humānum.
čovječji = čovjeka.
čovjek, homo, ĭnis; vir.

čudan, mirus; mirabĭlis; čudne li stvari, incredibĭle dictu.
čuditi se, miror 1. (rem), admĭror 1. (rem).
čudnovat, mirabĭlis, e.
čudo, za čudo je, incredibile dictu (est).
čupati, evellĕre.
čuti (od) audīre (ex); (začuti, glas se čuje), exaudio 4. (vocem).
čuvar, custos, ōdis.
čuvati, custōdīre, servāre, conservare; čuvati se, cavĕre; čuvati (uzdržavati) se (od) čega, abstĭneo 2. (re); čuvati se nasilja, abstineo (2.) maleficio; čuvati (kod kuće), servo 1.
čuven, inclŭtus, celĕbrātus 3.
čuvstvo, sensus, us; čuvstvo prirodno, naturae bonĭtas, ātis.
čvrst, firmus 3.; (poštojan) constans, tis.

Ć.

ća do, usque ad.
ćela, calvitium, ii.
ćud, ingenium, indŏles, is, f.; vesela ćud, hilarĭtas, ātis.; druge —, alio ingenio.

ćudoredna vrijednost, honestas, ātis.
ćudorednost, dĕcus, ŏris.
ćutilo, sensus, us.
ćutjeti, sentire; ćutjeti bol, doleo 2.

D.

1. da, ut (consecutivum); da ne, ut non (consecutivum); da = (neka) ut (finale i adhortativum); da (= neka) ne, **ne** (finale i adhortativum); i da (= neka) ne, neu, neve; da (iza non dubito etc., nihil abest etc.), quin; da ništa (= neka ništa), ne quid; da nitko (= neka nitko, finalno i adhortativno) ne quis; da što, da tim, (ponajviše pred kompar.), quo; ne samo da ne — dapače, tantum abest, ut — ut (ili etiam); da (što), quod; da (iza verba dicendi i declarandi ili kad se takav glagol ima po smislu dodati) = acc. c. inf. ili oratio obliqua; da. (uz vidĕri, dici, tradi etc.) nom. c. inf.; da, (hoću da) = lat. infinitiv; da (iza verba timendi i periculum est), **ne,** da ne, **ut** ili **ne non;** da ne (iza verba impedire etc.), quomĭnus; nemaš uzroka da, non est quod ili cur; da (= neka), često = lat. konjunktiv; jer (da), quod (s konj.); (= gdje) = lat. particip; b u d i d a, često = konjunktiv (koncesivno) sa ut ili bez ut; daj da, = lat. conjunctivus adhortativus ili coni. imperativus; samo da, dummŏdo, modo, dum; e da, da kojom srećom, da, o da (optativno), utĭnam; budi da, ut (concessivum); budi da — budi da, sive quod — sive quod; kao da, quasi (c. coni.); ne kao —, non quo (s konj.); budi da — budi da, sive — sive; teško da, vix; da (= ako), si; da ne (= ako ne), nisi; si non; budući da, cum ili particip.
2. da, vel, etiam; ipse; quin; da ni, ne — quidem; pače (i), quin etiam; da li, — nĕ, (= zar) num, an (uz dubĭto 1.); da li — ili -ne — an, utrum — an; da li — ili ne, utrum — an non, -ne (utrum) — necne; da li itko (tko), ecquis, num quis ili quisnam; da li ikakav, ecquis, da li što(god) ecquid, numquid; da li tkogod ecquis.
daća, tribūtum, i; gl. i zakupljivanje.
dakako, vero.
dakle, igĭtur; proinde (kod pobudivanja, opominjanja).
dalek, longinquus; daleku —, udaljenu biti, abesse.
daleko, procul; late; longe; daleko od, procul ab; nadaleko (četovati), late; (harati) nadaleko, effūse; (cijeniti) longe; što dalje, quam latissime.
dalje (više), amplius; (dalje se maknuti od), longius; dalje poći, castra moveo 2.
daljina, u —, procul.
Damasip, Damasippus, i.
dan, dies; dan prije, pridie; dođen dan, dies natālis; svaki dan, dan na dan, quotidie; od dana do dana, diem ex die; tri dana, triduum, i; dva dana, biduum, i.
danak, tribūtum, i; državni —, vectīgal (ālis) publicum; plaćati danak, **tribūta** pendĕre; nametnuti danak, **tribūtum** imponĕre.
danas, hodie.
danju, interdiu.
dapače, etiam, potius; immo.
dar, donum, munus, ĕris; (nagrada) praemium; darovi duševni, ingenium, ingenii facultates; dar (sreće) beneficium; (ženski) munus ĕris; dati na —, dono, dāre.
Dardanci, Dardāni, orum.
Darej, Darēus, i.
darežljiv, liberālis, e.
darežljivost, liberalĭtas, ātis.
Darije, Darĭus, ii.
darivati, donāre, largīri, tribuĕre; darivati koga, dono 1.; darovati (na dar dati), dono dāre.
Datam, Datămes, is.
dati, dăre; tradĕre; largiri; = zapovjediti, naložiti, iubēre, imperāre; dati (= učiniti) făcio 3., curo 1.; daj da, fac ut, cura ut, ili = lat. coniunctivus adhortativus ili imperativus; dati dobro, bona tribuo 3.; dati (= moći), posse; dati se (s inf.) često = lat. pasiv, na pr. dati se ganuti, moveor 2.; dati se na —, se tradĕre (alicui rei), incumbĕre in —; dati na dar, dono do 1.; dati znak, signum dare; dati kao vijeće, in consilium dare; (priliku) facio 3.; dati (= dopustiti) patior 3.; dati (pustiti), sĭno 3.; dati svjedočanstvo, testimonium dico 3.; dati (ime), indo 3.; dati odgovor, darē (redděre) responsum, respondeo 2.; kadšto se ne prevodi, dakle na pr. dade ubiti = ubi.
Datis, Datis, ĭdis.
davati, do 1., tribuo 3.; davati list na . . ., litteras dare ad . . .; (savjete) do 1. (consilia); (taoce) dăre; davati glasove (u skupštini), suffragia ferre.
davno, dudum.
de, (uz imperativ) quaeso.
debeo, crassus 3.
decembar, december, bris (sc. mensis).
decemvir, decemvir, ĭri.
Decije, Decius, ii.

Dejotar, Deiotărus, i.
Delfi, Delphi, ōrum.
Demetrije, Demetrius, ii.
Demokrit, Democrĭtus, i.
Demonaks, Demōnax, ctis.
Demosten, Demosthĕnes, is.
der, agedum.
desni, dexter, tra, um.
Deukalion, Deucalion, ōnis.
dičan, praeclārus, egregius; insignis, praestans; dičan (čim) insignis, e.
dično, excellenter.
dići ŏkô (tabor) castra moveo 2.; (legije), conscrĭbo, 3.; — se, surgo 3.; dići se (o buri), orior 4.; dići se (u ratu), consurgo 3.; dići potjeru za kim, sĕqui aliquem.
dignuti se, (bura se —), orior 4.
Dijana, Diāna, ae.
dijel, pars, tis.
dijeliti, divĭdo 3., partior 4.
dika, (slava), laus.
diktator, dictātor, ōris.
diktatura, dictātūra, ae.
Dimno, Dimnus.
dio, pars, tis; portio, ōnis; nekim dijelom, aliqua parte; u dio mi pada, contingit mihi (aliquid); veći dio (njih) plerique.
Diogen, Diogĕnes, is.
Dioklecijan, Diocletiānus, i.
Diomed, Diomēdes, is.
Diomedont, Diomēdon, tis.
Dion, Dio, ōnis.
dionik, partĭceps, cĭpis.
Dionisije, Dionysius, ii.
dirnuti, attingĕre (rem).
Dis, Dis, Ditis.
divan, mirus, mirabĭlis.
Divicijak, Divitiacus, i.
diviti se, mirāri, admirāri (aliquem ili aliquid).
divljač, fera, ae.
divljak, ferus (homo).
divlji, fĕrus; (podivljali) efferātus 3.; (puk), ferus 3.; divlja zvijer, fĕra bestia; — srčanost, ferocia, ae; (životinja) fĕrus 3.
divota, pulchritūdo, ĭnis.
dizati (vojsku), scribĕre, conscribĕre; (valove) commovēre (fluctus); dizati se (o brežuljku), surgĕre; (krilima) levo 1.
djeca, puĕri; libĕri; infantes, ium; ostati (= biti) bez —, libĕris careo 2., liberis orbātum esse; mala —, parvŭli; sa ženama i djecom, cum omnibus copiis.
dječak, puer, i.

dječji (dječin), gl. dječak; dječji pazitelj, paedagōgus, i.
djed, avus, i.
djelo, factum; opus ĕris; res (gesta); ljudska djela, facta mortalia; actio, ōnis (hominum); djelo (napor), mučno djelo, labor; opako —, facĭnus, ŏris; nevaljalo —, fraus, dis; (prekrasno) opus, ĕris; (sjajno) res; riječ i djelo, verbum et res; izvesti —, rem gĕro 3.
djelovanje, vis.
djelovati, ago 3.; — protiv toga, impĕdio 4.; facĕre; v. činiti.
djetinja harnost, — ljubav, pĭctas, ātis.
djetinjstvo, infantia, ae.
djevica, virgo, ĭnis.
djevojka, puella, ae.
dnevnik, commentarii, ōrum.
do, ad, usque ad, usque, usque in; sve do, usque ad; do toga je (da), rĕfert; dosada, adhuc; do (uz brojeve, n. pr. 5 do 6), aut, vel; do = blizu, v. oko.
doba, aetas; (vrijeme) tempus, ŏris; doba godišta, anni tempus, ŏris; gluho d. noći, nox intempesta; doba muževnosti, iuventa; doba je (treba), tempus est (s acc. c. inf.).
dobar, bonus 3.; dobar prijatelj, familiāris, is; (savjet) rectus 3.; dobra volja, benevolentia, animus, voluntas; dobra volja, (odati se dobroj v.) iucundĭtas; biti dobre volje, bono anĭmo esse.
dobarce, rus, ris..
dobaviti krme, pabŭlor 1; dobaviti (žito), praesto 1.; — živež (zairu), commeatui provĭdeo 2.
dobavljati hranu, commeātum peto 3.; vodu —, aquāri; krmu —, pabŭlari.
dobitak, quaestus, us; lucrum, i.
dobiti, accipĕre; ždrijebom —, sortīri; dobiti zapovijed, iubĕri; dobiti (za pokrajinu), obtineo 2.; dobiti (o dobitku) lucror 1.; dobiti vijest, certiorem fieri; dobiti glas o, nuntium alicuius accĭpio 3.; dobiti naslov, appellari.
dobitnik, victor, superior; dobitnik sam, superiorem esse ili discedĕre; kao dobitnik otići iz boja, superiorem discedĕre ex proelio.
dobivati, accĭpio 3.
do blizu, circĭter, haud multo minus.
dobro, (adv.) bene; dobro je, bene est; dobro (pravo), vere; (obaviti) recte; dobro znati, probe scio 4., non ignoro 1.
dobro, n. bonum; (posjed) possessio, onis; (opće) dobro, salus, ūtis.
dobročinstvo, beneficium.
dobro došao, gratus 3.
dobrohotan, benevŏlus 3.
dobrohotnost, benevolentia, ae.
dobrostiv, benignus; dobrostiv prema, benevŏlus (in).
dobrota, bonĭtas, benignĭtas, ātis.
dobrovoljno, sponte, volens, tis.
dočekati, excĭpĕre; dočekati časno, honorifice habeo 2.; (prijateljski), excipio 3.
dočepati se, pervĕnire (ad rem); (vlasti), potior 4., occupo 1.; — vlade, regnum obtĭneo 2.
dočuti, audio 4.; cognosco 3., animadverto 3., certiorem fiĕri.
doći kamo, venīre, pervĕnio 4.; dotle doći, — dotjerati (u čemu), eo venire, eo procēdĕre, res in eum locum deducĭtur; k sebi doći, ad se redire; nasusret doći, obviam fiĕri; doći (prispjeti), pervĕnio 4.; doći opet, revertor 3.; doći ka komu, convĕnire aliquem: doći u (na) pomoć, subsidio venīre, auxilio vĕnio 4.; doći hitro, advŏlo 1.; doći (k narodu), adire (c. acc.); doći (o vijesti), vĕnio 4., afferri; doći (uz ruku), praesto esse; doći (u ruke), incĭdo 3. (in); došlo je do rata = počelo se ratovati; doći u veliku nepriliku, in angustum venīre.
dodati, addo 3., adĭcio 3., tradĕre.
doduše, quidem (meće se iza naglašene riječi); doduše — ali, quidem — sed.
događaj, res, rei.
događati se, fiĕri, accĭdo 3., evĕnio 4.
doglasiti, nuntio 1., renuntio 1., perferre ad.
dogmizati, arrēpo 3.
dogoditi se, fiĕri, evĕnio 4.; dogoditi se (komu), accĭdo 3.
dogotoviti, perfĭcio 3.
dogovarati se, collŏquor 3., colloquium habeo 2.
dogovor, colloquium, ii.
dohodak, vectīgal, ālis; dohoci se umanjuju, vectigalia deteriora fiunt.
doimati se, mŏveo 2. (aliquem).
doista, sane, quidem (meće se iza naglašene riječi), profecto, certe, re vera.
dojavljivati, nuntio 1.
dojiti, uberĭbus alĕre.
dojmiti se (koga), mŏveo 2. (aliquem).
dok, dum, donec, quoad; = dotle dok, kako dugo, quamdiu; dok ne, donec, quoad; dok (kad, budući da), cum; dok ili dok ne = prije nego, antequam, priusquam; prije — dok ne, priusquam, antequam, ne prije — dok ne, non — priusquam.

dokaz, documentum, i.
dokazati, declāro 1.; indĭco 1.; prŏbo 1.; doceo (2.) aliquem; komu opačinu, convinco (3.) aliquem facinŏris; dokazati (neistinu), convinco 3. (falsa).
dokazivati, indĭco 1.; (filozofi —) effĭcio 3. (ut).
dokle, dum; (kako dugo) quamdiu.
dokolica, otium, ii.
dokončati, finio 4.
dokopati se, consĕqui (c. acc.).
dolazak, adventus, us.
dolaziti, vĕnio 4.; advento 1., adesse; (krme radi) adire; (približavati se) appropinquo 1.
doletjeti, dolijetati, advŏlo 1.
dolikovati, decēre.
dolje trčati, decurro 3.
doma (kući), domum, domos.
domaći, domestĭcus; patrius; (posao) domesticus; (običaj) patrius (mos); (zavist, nadmetanje) domestĭcus 3.
domaćica, mater familiae ili familias.
domak, na domaku biti, impendeo 2., immĭneo 2.; insto 1.
domala, mox, brevi; domala zatim, paulo post.
Domicijan, Domitiānus, i.
Domicije, Domitius, ii.
domišljati se (čemu), repĕrio 4. (rem).
domoći se, potior 4., occŭpo 1.
domovina, patria, ae.
donekle, aliquamdiu.
donesti ili **donijeti**, affĕro; donosi mi tko glas, certior fio per aliquem; donijeti iz, efferre de; — (list), afferre; — natrag, referre; sa sobom, afferre.
donositi, afferre; — (žito), praesto 1.; — (plod), ferre; — (oružje), afferre; — (kositer), pĕto 3.
dopadati se, placeo 2., ne (slabo) dopadati se, displĭceo 2.
dopasti rane, vulnus accĭpio 3.
dopasti se, plăceo 2.
dopisivanje, littĕrae, arum.
dopitati, decernĕre.
doprijeti (do), pervĕnio 4. (ad).
doprinositi, conferre, prodesse.
dopustiti (dopuštati), admitto 3., concedo 3., patior 3., potestatem facio 3., (s ut); dăre; dopustiti, da tko dode u senat, senatum dare alicui.
dopuštenje, pax, cis; bez d. invītus 3.
dorastao komu, par alicui.
dorasti do oružja, belli patiens sum.
dosada, adhuc.
dosađivati (milosti), fatīgo 1. (indulgentiam).
doslije, ad id tempus.
dosjetiti se, excogĭtare rem.
dosjetke, sales.
doskočica, callĭdum consilium.
doskora, brevi, mox; doskora zatim, paulo post.
dospjeti, pervĕnio 4.; incĭdo 3.; dospjeti pod, subĭgi alicui; dospjeti u (ruke), incĭdo 3., venio 4. (in).
dosta, satis; dosta —, dostatno je, sufficit 3. (ad rem ili alicui rei); dosta znamenit, non obscurus; ima dosta žita, copia frumenti suppĕtit.
dostatno, satis.
dostići, ad-, consĕquor 3.
dostojan, dignus 3.
dostojanstvo, dignĭtas, atis.
dostojanstven, gravis; — pogled, vultūs auctorĭtas.
došašće, adventus, us.
dotaknuti se, tango 3. (rem).
doteći, ne doteći, defĭcio 3.
dotjerati do, pervĕnire ad; dotjerati dotle, eo procēdo 3., eo venio 4., eo pervĕnio 4.
dotjerati se, formāri.
dotle, ad id tempus; dotle doći, dotle dotjerati, eo procēdo 3., eo venio 4.; dotle dok, quamdiu.
dovesti (dovedem) k, addūco 3. (ad); (zarobljenike) adduco 3.; (napolje) dedūco 3.; dovesti preko — u, perduco (3.) per locum in; natrag —, redūco 3.; dovesti (u nuždu) addūco 3.
dovesti (dovezem), advĕho 3.; dovesti se, advĕhor 3.
doviti se, excogĭtāre (rem).
dovoditi, duco 3.
dovoljan, (ispričanje) iustus 3.; dovoljnu biti, sufficĕre.
dovoljno, satis.
dovoz hrane, v. zapriječiti.
dovoziti, supportare.
dovršiti, confĭcĕre; dovršiti (rat), confĭcio 3., perficio 3.
dovršivati (borbu), finio (4.) dimicationem.
dovući (u blagajnu), invĕho 3.
doznačiti, assigno 1., attribuo 3.; v. i naznačiti.
doznati, v. doznavati.
doznavati, cognosco 3., certior fio (de re), compĕrio 4.; doznati glasanjem, rumore aut fama accĭpio 3.; doznati za stalno, compĕrio 4.; doznati (od uhoda), certior fio (per); doznati (čuti), audio 4.
dozrelost, maturĭtas, ātis.
dozvati, accire; k sebi —, ad se vocāre; dozvati dati, arcesso 3. (aliquem).
dozvola, pax, cis; bez —, invītus 3.

dozvoliti, concēdo 3.; potestatem facio 3. (s ut); dăre; pāti; permittĕre; dozvoliti (mir), (pacem) dăre; dozvoliti put, iter dăre ili concedĕre.
dozvoljavati, potestatem făcio 3. (ut).
drag, grātus; carus; mio i —, cārus; što mu drago, quidquid; gdje mu —, ubicumque; koji mu drago, quicumque; quilĭbet, quivis.
dragi kamen, dragulj, gemma, ae; drago kamenje, gemmae, ārum.
dragovoljno, sponte; volens, ntis.
drahma, drachma, ae.
dramatički prikazivati, ăgo 3.
dražest, dulcēdo, ĭnis.
dražiti (izazivati na boj), proelio lacesso 3.
drhtati, trepĭdāre; drhtati pred čim, horrēre aliquid.
drljati (oko), trăho 3. (circa, na pr. urbem).
drob, viscĕra, um.
drug, socius; (u službi), collēga.
drugamo, alio.
drugi, alter (o dvojici), alius (o više njih); jedan i drugi, uterque; jedan —drugi (o mnogima) alius — alius, (o dvojici) alter — alter; po drugi put, itĕrum; altĕrum; (svi drugi) ceteri, ae, a; omnes alii; ikakav —, ullus 3.; koji drugi, ullus alius; d. (dan), proxĭmus 3.
drugo (u nabrajanju), secundo (loco).
drugovanje s kim, cosuetūdo alicuius.
Druidi, Druĭdes, um.
druidski nauk, Druĭdum, disciplīna, ae.
drukčije, alĭter; — činiti, alĭter făcio 3.
drukčiji, diversus 3.
Druz, Drusus, i.
družiti se s kim, me alicui adiungo 3.
drveni most, pons sublicius.
drvo, arbor, ŏris.
drzovitost, arrogantia, ae.
držak, manubrium, ii.
držanje, mores, um; držanje zadate riječi, fides, ei.
držati, tĕnĕre; svezana, uhvaćena —, osvojena držati, captum tenĕre; = misliti, arbitrāri, existĭmare; držati koga (što) za —, arbĭtrāri, existĭmare, putare, habēre, credĕre, ducĕre; govor držati, orationem (contionem) habere (pro); na uzdi držati, coercēre; — (komicije) habēre; držati gozbu, convivium habeo 2.; držati (skupštinu), habeo 2.; držati za ništa, pro nihĭlo habeo 2.; držati se (koje zemlje), coniunctum esse; držati (brati), căpio 3.; subsistĕre (o sidru); držati posljednuto, teneo 2.; držati se čega, teneo (2.) aliquid; držati se koga, sectāri aliquem; držati (gore), tĕneo 2.; držati koga (za obretnika), ferre; držati (sakrivati) kod, servare, occultare apud; držati mjeru, modum retineo 2.; držati se ugovora, maneo in eo, quod convēnit.
država, civĭtas, imperium, res publĭca; država (kraljevstvo, kraljevina), regnum, imperium; (carstvo) regnum, imperium; (gospodstvo) imperium; država (rimska), imperium; u ime države, publĭce.
državljanin, civis, is.
državni, — danci, vectīgālia publĭca; državna vlast, summa rerum; državnim troškom, publĭce; državna vlada, res publĭca; državna blagajna, aerarium; državni zakupnik, publicānus; državni ustav, forma rerum publicarum; državni poslovi, res publica; državna uprava, res publĭca.
dubok, altus, profundus; veoma dubok, praealtus; duboka pećina, infĭmus specus (us).
duboko, ne —, haud alte.
dug, (adi.) longus 3.
dug, (subst.), dugovi, aes alienum.
dugo, dugo (vremena), diu; kako dugo, quamdiu.
dugotrajan, diuturnus; (postojan) diutĭnus 3.
dugovati, debēre.
duh, anĭmus; ingenium; duhom klonuti, anĭmum (animos) summitto 3.; duh neprijateljski protiv, inimicus in aliquem anĭmus.
dulje, diutius.
Dumnorig, Dumnorix, īgis.
dupsti, cavāre.
duša, anĭmus; mirna duša, anĭmus aequus; (život) anĭma.
duševni, — darovi, ingenii facultātes; duševna snaga, mens, anĭmi virtus, animi constantia; duševna sila, ratio, ōnis.
dužina, longinquĭtas, ātis.
dužnik, debĭtor, obaerātus.
dužnost, officium, ii; nauk dužnosti, officii praecepta; dužnost viteška, equĭtis munus, ĕris; dužnost vojnička, militia, ae; dužnost ne prevodi se u »dužnost je« s gen. i inf.
dva dana, biduum, i.
dva konja, iumenta iuncta (ōrum).
dvojba, dubium, ii.
dvojben, dubius 3.
dvojica, duo.

dvojiti, dubĭtāre; dvoji se, dubium est; dvojiti (= zdvajati), despēro 1.
dvor ili **dvorovi** (kraljevski) aula; regia, ae (sc. domus).
dvorište, aula, ae.
dvoumiti, (oklijevati, ustručavati se), dubĭto 1.

Đ

đubre, stercus, ŏris.

E.

Eak, Aeăcus, i.
e da! utinam!
edil, aedĭlis, is.
edilstvo, aedilĭtas, ātis.
Efes, Ephĕsus, i.
efeski, Ephesius 3.
efor, ephŏrus, i.
Egipat, Aegyptus, i.
egipatski, Aegyptius 3.
Egipćanin, Aegytius, ii.
Egnacije, Egnatius, ii.
Ekholima, Echolima, ōrum.
Elejanin Hipija, Hippias (ae) Elēus, i.
Elije, Aelius, ii.
Elisa, Elisa, ae.
Emilian, Aemiliānus, i.
Emilije, Aemilius, ii.
Ena, Eenna, ae.
Eneja, Aenēas, ae.
Enije, Ennius.
Epaminonda, Epaminondar, ae.
Epikur, Epicūrus, i.
Epikurovac, Epicurēus, i.
epikurovački, Epicurēus 3.
Epir, Epīrus, i.
epirski, gl. Epir.
Eretrija, Eretria, ae.
Erifila, Eriphyla, ae.
Erigije, Erigyus, i.
Erik, Erix, ĭcis.
Eshil, Aeschylus, i.
Eshin, Aeschĭnes, is.
Eskulapije, Aesculapius, ii.
Eskvilije, Aesquiliae, ārum.
Etoljanin, Aetōlus, i.
Etrurija, Etruria, ae.
Etruščani, Etrusci, ōrum.
Euandar, Eaunder, dri.
Euklid, Euclides, is.
Eukrit, Eucrĭtus, i.
Eumen, Eumĕnes, is.
Euripid, Eurĭpides, is.
Euristen, Eurysthĕnes, is.
Europa, Eurōpa, ae.
evo = ovaj, hic.

F.

Fabije, Fabius, ii.
Fabricije, Fabricius, ii.
falanga, phalanx, gis.
Faleranin, Phalēreus, ĕi.
faliti, deesse, abesse; ne fali mnogo te, non multum abest quin; posve ništa ne f., prorsus nihil abest.
Far, Pharus, i
Farnabaz, Pharnabazus, i.
Farnak, Pharnăces, is.
Farsal, Pharsālus, i.
farsalski, Pharsalĭcus 3.
Faustul, Faustŭlus, i.
Fedon, Phaedo, ōnis.
Fedro, Phaedrus, i.
Feničani, Phoenīces, um.
Feranin, Pheraeus, i.
Fezula, Faesulae, ārum.
Filip, Philippus, i.
Filoktet, Philoctētes, ae.
Filopemen, Philopoemen, ĕnis.
Filota, Philōtas, ae.
filozof, philosŏphus, i.
filozofija, philosophia, ae.
Flaminije, Flaminius, ii.
Focion, Phocion, ōnis.
frulaš, tibīcen, ĭnis.
Fufecije, Fuffetius, ii.
Fulvija, Fulvia, ae.
Fulvije, Fulvius, ii.
funta, lībra, ae; pol —, semilībra, ae
Furija, Furia, ae.

G.

G = lat. C. = Gaj, Gaius, i.
Gad, Gades, ium.
gadno se vladati prema, taeter sum in aliquem.
Gađanin, Gaditānus, i.
gaj, lucus, i, nemus, ŏris.
Gal, Gallus, i.
Galati, Galătae, ārum.
Galba, Galba, ae.
Galerije, Galerius, ii.
Galija, Gallia. ae.
galski, (pleme, rat), Gallicus 3.; adv. Gallĭce (govoriti).
ganuti čim, moveo 2. (rem); ganuti se dati, commŏveor 2., moveor 2.
gatalac, vates is; (matematik) mathematĭcus, i.
gavran, corvus, i.
Gaza, Gaza, ae.
gaziti, calco 1.; g. nogama (zapovijedi), sperno 3.
gdje, ubi; gdje mu drago (gdjegod), ubicumque; = dok, cum; gdje = što, quod; gdje ipak, gdjeno (kad), cum; gdje (iza glagola audire, videre, invenire i t. d.) = particip prezenta.
gdjetko, gdješto, quidam, quaedam, quoddam.
Gelije, Gellius, ii.
Gemin, Gemĭnus, i.
Genāva, Genăva, ae.
geometrička slika, figūra, ae.
German, Germānus, i.
Germanija, Germania, ae.
germanski, Germānus 3.
Gezonija, Gesonĭa, ae.
gibanje, motus us; gibanje nemirno, trepidatio, ōnis.
gibati se, mŏveor 2.; commŏveor 2.
Giges, Gyges, is ili ae.
gimnazija, gymnasium, ii.
glad, fames, is.
gladan (naroč), ieiūnus 3.
gladijator, gladiātor, ōris.
gladovati, esŭrio 4., fame labŏro 1.
glas, vox, vocis; fama; rumor; glas (poštenje), fama, ae; glas (bučni), nuntius, ii; (glasovi), glas (prazan), rumor, ōris; glas je (da), fama est; glas (u skupštini), suffragium; glasove davati, suffragia ferre; glas mi tko donosi, certior fio per aliquem; glas dobiti o, nuntium alicuius accĭpio 3.
glasa se (da), fāma est.
glasak, vox, cis.
glasanjem doznati, rumore aut fama accĭpio 3.
glasnik, nuntius, ii; praeco, ōnis; caduceātor, ōris.
glasno zvati, vocĭbus vŏco 1.
glasonoša, nuntius; gl. glasnik.
glasovati, suffragium (suffragia) ferre.
glasovit, clarus, celĕber, bris, e, nobĭlis, praeclarus.
Glaucija, Glaucia, ae.
glava, caput; princeps, ĭpis; glava biti čemu, praeesse, praefectum esse; raditi o glavi, insidior 1., insidias alicui struo 3.; oboriti glavu, caput demittĕre.
glavu iznijeti iz, exire ex.
glavni grad, urbs primaria; = Rim, Urbs, bis; glavni grad rimski, Urbs Romāna.
glazba, musĭca, ae.
gle = gledaj (video 2.).
gledati, inspĭcio 3., specto 1., intueor 2.; gledati na, vĭdeo 2., inspĭcio 3. (rem); colo 3.; curo 1.; gledati (= činiti), facio 3.; = nastojati (s inf.) studeo 2., conor 1.; gledati (tražiti), quaero 3.; gledati u zemlju, terram intuēri.
gluh, surdus 3.; gluho doba noći, nox intempesta.
glumac, scaenĭcus, i.
glup, rudis, immānis, e.
Gn. = lat. Cn. = **Gnej,** Gnaeus, i.
gnjev, ira, ae; gnjev izliti na, saevīre in aliquem.
gnjevljiv, gnjevljivac, iracundus 3.
gnjevljivost, iracundia, ae.
gnoj (dubre), stercus, ŏris.
godi mi, iuvat 1. (me).
godina, annus, i; iza godine dana, anno interiecto.
godišnja čast, annuum munus.
gojeno stablo, arbor urbāna.
gojiti (mir, nadu), habeo 2.; gojim nadu, mihi spes est; gojiti prijateljstvo s kim, est alicui cum aliquo familiarĭtas; (svađu) exerceo 2.
gol, nudus 3.
golem, magnus, immānis, e.
gologlav, nudo capite.
golub, columba, ae.
goniti, persĕquor 3.
gora, mons, ntis; Pirenejske gore, Pyrenaeus saltus (us).
gorak, acerbus 3.
gore, supra.
gorko plačući, multis cum lacrĭmis.
gornji, superior, ius.
gorostas, immānis homo.
gorostasan, immāni magnitudine.
gorska putanja, callis, is.
gospodar, domĭnus, i; gospodaru biti, imperĭtāre alicui; gl. vladati.
gospodovanje, imperium, ii.

gospodovati, domĭnor 1.; impĕro 1. (komu, alicui).
gospodstvo, dominatio, ōnis, imperium; (vlada, vlast) imperium, ii.
gospođa odlična, matrōna, ae.
gost, hospes, ĭtis; gost (iz istoga mjesta kao domaćin) convīva, ae; biti komu gost, alcuius hospitio uti.
gostiti se, epŭlor 1.
goščenje, epŭlae, ārum.
gotovo, paene, prope, fere.
goveče, bos, bovis; pecus, ŭdis.
govor, oratio, ōnis, sermo, ōnis; (besjeda) oratio; govor (vojsci), contio, ōnis; početak govora, exordium dicendi; konac govora, epilōgus.
govorenje, gl. govoriti (dico 3.).
govoriti, dico 3.; govoriti zlo, maledĭco 3.; (ništa nepristojno ne —) dico 3.; govoriti s kim, loquor 3. (cum); govoriti u (skupštini), verba facio 3.; govoriti istinu, vera dico 3.; ne govoriti istine, mentior 4.; govoriti (o), dispŭto 1. (de), loqui (de, na pr. republica); (o prijateljstvu), dissĕro 3.; (o Druidima), dispŭto 1. (de).
govornica, rostra, ōrum.
govorništvo (rječitost), eloquentia, ae.
govornik, orātor; govornik (poslaništva), princeps, cĭpis.
gozba, convivium, cena; svečana g., convivium sollemne.
grabež, latrocinium, ii.
grabežljivost, rapacĭtas.
grabiti, rapio 3.; (n. pr. vodu) haurio 4.
grad, urbs, oppĭdum, civĭtas; (tvrđava) arx, cis; (mali —), oppĭdum, i; glavni —, urbs; kula, arx; (savezni —) civĭtas; (Rim), Urbs, bis; grad glavni, urbs primaria; rimski —, Urbs Romana; grad rodni, patria, ae; trošak gradovâ, pecunia civitatum publĭca.
graditelj, confector. ōris.
graditi, conděre; aedificāre, exstruĕre; opkop graditi, vallum ducĕre; graditi most preko, pontem facĕre in.
gradski, urbānus 3.; zidine g., moenia, ium.
građanin, civis; oppidānus.
građanski, civĭlis, e; građanske pravice, — pravo, civĭtas, ātis.
građanstvo, (građanske pravice), civĭtas, ātis
Grakho, Gracchus, i.
grana, ramus, i.
grančica, ramŭlus, i; virgŭla, ae
granica, finis, is; terminus, i.
graničiti s čim, contingo (3.) rem.
Granije, Granius, ii.
Granik, Granĭcus, i.
granje, rami, ōrum.
Grci, Graeci, ōrum.
Grčka, Graecia, ae.
grčki, Graecus 3.; često = Grkâ.
grditi, obiurgāre.
grdnja, maledictum, i.
grijeh, peccātum, i; nefas; vitium; (nedopušteno) nefas; (opačina) vitium.
griješiti, pecco 1.
grijati, calefăcio 3.
Gril, Gryllus, i.
grimiz, purpura, ae.
grimizno ruho, purpŭra, ae.
Grip, Grypus, i.
grivna (ogrlica), torquis, is.
grjehota (nedopušteno), nefas.
griešan, sceleratus 3.
griešnik, scelerātus, i.
Grk, Graecus, i.
grkljan, iugŭlum, guttur, ŭris.
grlo, iugŭlum, i; guttur, ŭris; sredina grla, medium iugŭlum.
grob, sepulcrum, i.
grom (munja), fulmen, ĭnis.
grozan, atrox, ōcis.
grozd, uva, ae.
groziti se, immĭneo 2. (alicui rei).
groznica, febris, is.
grožđe, uvae, arum.
grst, cava manus (us).
gruda, gleba, ae.
gubitak (šteta), iactūra.
gubiti (lišće), deperdo 3.
gusar, praedo, ōnis; pirāta, ae.
guska, anser, ĕris.
gust, creber, bra, um; densus 3.
gutati, demitto 3.
gvožđe, ferrum, i.

H.

Habrija, Chabrias, ae.
Hadrijan, Hadriānus, i.
Hadrumet, Hadrumētum, i.
hajde, ī (od ire).
haljina, vestis, is.
Hamilkar, Hamilcar, ărıs.
Hanibal, Hannĭbal, ălis.
Hanon, Hanno, ōnis.
haranje, populatio, ōnis.
harati, pervastāre, vastāre; nadaleko harati, effūse vastare; harajući, populabundus 3.
Haridem, Charidēmus, i.
harnost djetinjska, piĕtas, ātis.

Harpag, Harpăgus, i.
hartija, charta, ae.
Harudi, Harŭdes, um.
Hazdrubal, Hasdrŭbal, ālis.
Heduanac, Haeduus, i.
Hegeloh, Hegelŏchus, i.
Hekaton, Hecăton, ōnis.
Hekuba, Hecŭba, ae.
Helanika, Hellanĭce, es.
Helespont, Hellespontus, i.
Helvećani, Helvetii, ōrum; rat s Helvećanima, bellum Helvetĭcum ili bellum Helvetiōrum.
helvetski, Helvetius 3., gl. i Helvećani.
Heraklit, Heraclītus, i.
Herkul, Hercŭles, is.
Hermes, Hermesov stup, Hermes ili Herma, ae.
Herod, Herōdes, is.
Heroneja, Chaeronēa, ae.
Heruščani, Cherusci, ōrum.
Hij, Chios, ii.
Hijarba, Hiarba, ae.
Hijempsal, Hiempsal, ālis.
Hijeronim, Hieronymus, i.
himben, simulātus 3., himbenim načinom, ex insidiis.
Himera, Chimaera, ae.
hiniti, simŭlo 1.
Hios, Chios, ii.
Hipija, Hippias, ae.
Hipocentauro, Hippocentaurus, i.
Hipolit, Hipolytus, i.
Hirkanija, Hyrcania, ae.
Hirpini, Hirpīni, ōrum.
Hirtulеji, Hirtulēii, ōrum.
Hispanija, Hispania, ae.
Histar, Hister, tri.
Histaspo, Hystaspes, is.
Histijej, Histiaeus, i.
hitar (brz), velox, ōcis, celer, is, e.
hitjeti, propĕro 1., contendo 3.
hitrina (brzina), celerĭtas, velocĭtas, ātis; hitrina (duha), celerĭtas; u **hitrini**, subĭto.
hitro doći, advŏlo 1.
hladan, frigĭdus.
hod, iter, itineris, n.; brz, pospješan **hod**, maxĭma itinĕra.
hodati, ambŭlo 1.
Homer, Homērus, i.
Horacije, Horatius, ii.
Hortenzije, Hortensius, ii.
Host, Hostus, i.
hotjeti, velle; ne **htjeti**, nolle; hotjeti (da), velle (s inf.); (sudbina hoće) ferre; (namjeravati) = lat. konj. perifr. aktivna ili part. futura akt.; hoće mi se, volo (velle).
hrabar, fortis, e.
hrabriti, hortāri; confirmāre.
hrabro, fortĭter.
hrabrost, fortitūdo, ĭnis, virtus, ūtis.
hram, templum, i.
hrana (živež), victus, us; cibaria, ōrum; (jelo) cibus, i; (za vojsku) res frumentaria; (zalogaj) victus, us; hrana (pticama, ribama), esca, ae; hranu davati komu, alo (3.) aliquem; hranu davati (besramnosti), nutrīre aliquid.
hraniti, alĕre; hraniti se, vesci.
hrapav, asper, ĕra, um.
Hrist, Christus, i.
hrom, claudus 3.; hromu postati (= biti), claudum esse.
hrpa (mladića), grex, gis.
htjeti, velle; ne —, nolle; gl. hotjeti.
hud, mălus 3.
humak, tumulus, i.
hvala (slava) laus, dis; (zahvala) gratia, ae.
hvale vrijedan, laudabĭlis, e.
hvalisanje, ostentatio; venditatio.
hvalisati se, gloriose loqui.
hvaliti, laudāre; hvaliti se, gloriāri.
hvatati, comprehendo 3.; hv. na što, capio (3.) aliquem re.

I.

i, et, atque, -que; (također) etiam, quŏque (meće se iza naglašene riječi); i — i, et — et; (= ća, čak, isti), etiam, vel, ipse; (=pače) vel, etiam; i ne, neque, nec; i ne = i neka ne, i da (= neka) ne, neu, neve; i nijedan ne, neque ullus; i nitko ne, neque quisquam; i ništa ne, neque quidquam; i nikada ne, neque unquam; i nikakav ne, neque ullus; i nitko (= i neka nitko), neu (neve) quis; i on (= također), et ipse; i samo, nec — nisi; i to, isque, eaque etc., et is, et ea etc.; i već ne, neque iam; i tako, atque.
ići, ire; proficisci; i. odovud, abire; ići komu, debĕri (s dat.); ići za čim, sectāri; ići (tiho), incĕdo 3.; ići u rat, ad bellum (in castra) proficiscor 3.; ne ići u rat, a bello abesse; ići za (udaljenim), conquīro 3. (rem); ići po vodu, aquari.
igda, unquam.
igra, ludus, i.
igrati se, ludĕre; igrati (od radosti), exsulto 1. (re).

igrokaz, spectacŭlum, i; fabŭla, ae.
ijedan, ullus.
ikada, unquam.
ikakav, ullus 3.
ikakav, da li —, ecquis.
Ikcije, Iccius, ii.
ikoji, (u negativnoj rečenici) ullus 3.
ikoliko, = lat. komparativ.
ili, aut; vel; (u pitanju) an: ili — ili, aut — aut; vel — vel; budi da — ili, sive — sive; ili — ili (s optativom), sive — sive, seu — seu; da li — ili, utrum (ili -ne) — an; da li — ili ne, -ně (ili utrum) — an non; -ně (utrum) — necne (u indirektnom pitanju); ili zar, an.
Ilijada, Ilias, ădis.
Ilirik, Illyrĭcum, i.
iliti, seu, vel.
imanje, praedium, ii.
imati, habeo 2., possideo 2., est alicui res; imati (s inf.), debĕre, oportet 2., često = lat. gerundiv (konjug. perifr. pas.); imati = biti, esse; što mi imamo s tobom, quid nobis tecum est?; nemaš zašto, non est quod (ili cur); nema koga, non est aliquis; imati (u kom prijatelja), utor 3. (s dva abl.); nikakve nade ne —, spe careo 2.; imati koga za (prijatelja) ūtor 3. (s dva abl.); pred očima imati, ante oculos habēre; imati na umu, meminisse, recordari, reminisci.
ime, nomen; (glas) fama; u ime države, publĭce; ime mi se nadijeva od, nomen capio (3.) ex.
imenovati, nomĭno 1., appello 1.; imenovati (koga konzulom), renuntio 1.
imutak, res familiaris; facultātes; bona, ōrum; (posjed) possesio, ōnis; čitav —, omnis pecunia; prema imutku, pro facultatĭbus.
inače, alia ratione, aliter; ne inače nego, haud secus ac ili quam.
Indi, Indi, ōrum.
Indija, India, ae.
indijski, gl. Indi.
inokosan, dispersus 3.; sōlus 3.; v. sâm.
inostranac, hospes, ĭtis; peregrīnus, alienigĕna, ae.
ipak, tămen; pa — et tamen; po —, tamen, attămen; ipak (u molbi), tandem; ipak (uz imperativ), rŏgo, quaeso; gdje —, cum.
Is, Issus, i.
iscijeliti, curo 1., sano 1.
iseliti se iz, demigrare (de), ex finibus suis exire, ili samo: exire, domo exire.
iseljenje, profectio, ōnis.
ishod sunca, lucis ortus, us.
isjeći, concīdo 3.
iskati, v. zahtijevati.
iskazati, praestare, tribuĕre; dobročinstva iskazati, beneficia praestare alicui, — conferre in aliquem; čast (počast) iskazati, honorem habēre (tribuere); iskazati se (n. pr. milostiv), se praebēre (clementem); iskazati (dobro), praesto 1.
iskazivanje zahvalnosti, u isk. zahv., in referenda gratia.
iskazivati (dobročinstva), praesto (1.) alicui ili confero in aliquem beneficia; (harnost), praesto 1.; (blagodat, beneficium) confero in aliquem; (usluge) conferre officia im aliquem.
iskaznica, tabula, ae.
iskopavati, effŏdio 3.
iskorenjavati, exstirpo 1.
iskorijeniti, exstirpo 1.; recīdo 3.
iskra, scintilla, ae.
iskreno, libĕre.
iskrvariti, lanio 1., dilanio 1.
iskupiti, redĭmo 3.
iskusan, perītus 3.
iskusiti (osjetiti), sentio 4.
iskustvo, experimenta, ōrum; iskustvo i razboritost, usus et prudentia.
iskušavati, tento 1.
Ismenija, Ismenias, ae.
ismijevati, irrīdeo 2., derīdeo 2.
Isokrat, Isocrātes, is.
ispasti, excĭdo 3.
ispitati, exquīro 3., investīgo 1., indāgo 1.; (isp. o, na pr. otadžbini) percontor 1. (de).
ispitivati, exquīro 3., investīgo 1., indāgo 1., percontor 1. (de), sciscĭtor 1., consŭlo 3. (de); v. istraživati.
isporediti, **isporedivati**, confĕro 3., compāro 1.
ispovijedati, fătеor 2., confĭteor 2.; isp. istinu, vera fatĕri.
ispratiti, prosĕquor 3., persĕquor 3.
ispraviti se, se erĭgĕre, surgĕre.
isprazan, vanus 3.
ispričanje, excusatio, ōnis.
ispričati, excūso 1.
ispričavati se, satisfăcio 3.
ispuniti (nadu), expleo 2.; volju —, morem gĕro 3. (alicui).
ispunjavati, fungor 3., făcio 3.
isti, ipse; (= i), ipse; (= on), is; (= taj, onaj, on isti), idem; (= čak), ipse, etiam, vel; jedan isti, unus et idem, unus idemque.
istina (istinitost), verĭtas; (istinita stvar) verum; uistinu, profecto; = istinit, verus 3.; govoriti istinu, vera

dico 3.; ne govoriti istine, mentior 4.; **istina** (istinito) verum ili vera (ōrum); istina — ali (no), quidem — sed.
istinit, verus 3.
istinito, vere.
istinitost, veritas, ātis.
istisnuti, expello 3.
istjerivati danak, tribūtum exĭgo 3.
isto tako, item, aeque, pariter, pari modo; isto tako — kao (što), aeque — ac; non minus — quam; kao (što) — isto tako, ut — ita; gl. tako.
istok, oriens, tis.
istovremenik, aequālis, is.
istraga, voditi istragu protiv, quaestionem habēre de.
istraživati, quaero 3., exquīro 3., investīgo 1.
istrgnuti, ĕripio 3., revello 3.; iz ruku —, ex manibus extorqueo 2.; (djecu) līberos abstrăho 3.
istrošen (ratom), defatigātus, fessus; v. iznemogao.
istrošiti se, defluĕre.
Isukrst, prije Isukrsta, ante Christum natum.
isček(iv)ati, exspecto 1.; v. nadati se.
išto, quidquam.
Italija, Italia, ae.
italski, Italĭcus 3.
itko, quisquam; ullus; niti —, neque quisquam; da li —, ecquis.
iza nekoliko okršaja, aliquot proeliis factis.
izabirati, elĭgo 3., delĭgo 3.
izabran, lectus 3.
izabrati, elĭgo 3., delĭgo 3.; izabrati (konzulom) creo 1.; izabrati (imenovati konzulom), renuntio 1.; diktatorom izabrati, dictatorem dico 3.
izaći, exīre; izaći u boj, ad certamen rapi (agi ili progrĕdi).
izaslati, v. poslati.
izazivati, provŏcare (aliquem re); na boj —, ad pugnam provŏco 1.; izazivati (dražiti) na boj, proelio lacesso 3.
izazvati, provŏco 1.; izazvati na mejdan, ad certamen (singulare) provŏco 1.; na boj —, ad pugnam provŏco 1.; na ogledanje —, in certāmen provŏco 1.
izbaciti (koplje), emitto 3.
izbaviti, lĭbero 1.
izbirati, elĭgo 3., delĭgo 3.
izbivanje, za izbivanja, absens, tis.
izbivati, absum, abesse.
izbjeći, effŭgĕre (rem).
izbjegavati, fugĕre, vitāre, evitāre (rem).
izbor narodni, popŭli suffragia, ōrum; poizbor, lectissĭmus.
izbrojiti, enumĕro 1., dinumĕro 1.; referre.
izdahnuti, exspīro 1.
izdajica, prodĭtor, ōris.
izdajnički, (adv.) per proditionem.
izdajstvo, proditio, ōnis.
izdati (iz blagajne), erŏgo 1.; (predati) trādo 3., dēdo 3.; zapovijed —, edīcĕre; (ostaviti) destituo 3.
izdržavati (podsjedanje), sustĭneo 2., ferre.
izginuti, interīre, perīre.
izgoniti, persĕquor 3.
izgorjeti, conflăgro 1.
izgovor, excusatio, ōnis.
izgovoriti, dīco 3.
izgubiti, amittĕre; perdĕre; (vid, glas, dah) (lumina, vocem, diem) perdo 3.; izgubiti svu svijest, debilĭtor 1.
izići, exire, excēdĕre, procedĕre; prodire; u boj izići, ad certamen agi (progrĕdi); izići (u pokrajinu), exeo 4.; iz broda, e nave egrĕdi, de nave exire; napolje, in publicum prodeo 4.; na vidik —, in publicum progrĕdi.
izilaziti (iz brodova), exire de, egrĕdi e.
izjahati u, adequĭto 1. in.
izjaviti, dico 3.; mnijenje —, sententiam dīco 3.
izjedati, absūmo 3., consūmo 3.; (željezo) exūro 3.
izjednači(va)ti, aequare aliquem alicui.
izjesti, absūmo 3., consūmo 3, (željezo) exūro 3.
izlaziti, exeo 4., egredior 3.; izlaziti iz broda, e nave egrĕdi, de nave exeo 4.
izletjeti, evŏlo 1.; da izleti, ad avŏlandum.
izliječiti, sāno 1.; medeor 2.; (pomoći) medēri; (ranu) curo 1.
izlijevati (vina), lĭbo 1. (vinum).
izlika, simulatio, ōnis; species, ēi.
izliti gnjev na, saevīre in aliquem.
izložiti (javno), expōno 3., propōno 3.
izmaći, effugio 3., subterfugio 3.; evādĕre (s dat.); (pogibli) effŭgio 3.; izmaći (onima), evādo 3. (ab); (krivici) effŭgio 3.
između, ex; (među) inter, in često = genit.partit.
izmetnuti, expōno 3.
izmicati, effugĕre.
izmijeniti, mutāre: izmijeniti koga, succēdo (3.) alicui.

izmirenje, gratia, ae.
izmisliti, excogĭto 1.
izmjence, invĭcem.
izmoren, defatigātus, fessus (re); v. iznemogao.
izmučiti mukama, tormentis excrucio 1.
iznaći, invenio 4.
iznađen, inventus 3.
iznajmiti, elŏco 1.
iznebuha, subĭto.
iznebušiti, occŭpo 1.; opprĭmo 3., deprehendo 3.
iznemoći, decŏquo 3.
iznemogao, debilitātus, exhaustus; defatigātus, fessus 3.
iznenada, subĭto; repente; (ne sluteći) imprūdens, tis.
iznenadan, repentīmus 3.; subĭtus 3.; iznenadan i neočekivan, subĭtus repentīnusque.
iznenaditi, opprĭmo 3.
iznevjeriti se, discēdĕre a —.
iznijeti glavu iz, exire ex.
iznositi (o svoti), esse; iznositi (o broju), repĕrior 4.
iznova, denŭo, itĕrum; ex intĕgro; iznova osvojiti, recĭpio 3., recupĕro 1.
iznovice sagraditi, — podići, restituĕre, reficio 3.; v. popraviti.
izobraziti, excŏlo 3.
izokolan, circumstans, tis.
izopačiti, corrumpo 3.
izopćivati koga, sacrificiis interdīcĕre alicui.
izraditi, effĭcio 3.; izraditi kod koga (da), impĕtrare ab aliquo (ut).
izrađen, elabŏrātus.
izravnati raspre (razmirice), controversias compōno 3.
izreći, exprĭmo 3.; sud —, judicium facio 3. (de).
izreka, (Scipionova) sententia, ae; (mudra) sententia (sapiens).
izručiti, trādo 3., permitto 3.; izručiti se sasvim, me totum permitto 3.
izumitelj, inventor, ōris.
izumrijeti, exstinguor 3.
izust, učiti naizust, edisco 3.
izustiti riječ, vocem edĕre.
izvaditi, extrăho 3., eruo 3., profere: (posade) dedūco (3.) ab; (knjigu) proférro; izvaditi mac, gladium stringere.
izvan, extra.
izvanjski, externus 3.
izvanredan, incredibĭlis, insignis, eximius.
izvanredno, admirabilĭter; (naslađivati se) mirifĭce.
izvesti, (izvršiti) gero 3.; (hrabro) gĕro 3.; (izvršiti to) patro 1.; izvesti djelo (djela, čine) rem (res) gĕro 3.; izvesti (iz grada, tabora) edūco 3.; pred ŏkō, pro castris educo 3.; u triumfu, per triumphum ducĕre.
izvijestiti koga o čemu, epistŭlas reddere alicui de re.
izviniti, excūso 1.
izvirati, emāno 1.; (iz lakomosti) erumpo 3. (ex).
izvišivati, celĕbro 1., praedīco 1., laudo 1.
izvjestan (stalan), certus.
izvješće, epistŭla, ae.
izvoditi, (stvari) gero 3.; (pređe od), dūco 3. (ab), refĕro 3. (ad); izvoditi pleme, genus dedūco 3., originem duco 3.; postanje —, originem ducĕre; (sumnje) sumo 3.
izvrći, offerre, dăre; **izvrći se** (pogibli), subīre (periculum).
izvrgavati se, subīre aliquid; pogibli, offĕro me periculo, subeo (4.) periculum.
izvrnuti red, signa converto 3.; conversa signa inferre.
izvrsno, excellenter.
izvrstan, praeclārus, egregius, eximius, praestans; izvrstan (djelima), eminens, tis; (znanje) insignis; (liječnik) praestans, insignis; izvrstan (dar), praestabĭlis e; (najizvrsnije djelo) primus.
izvršiti, (izvesti), gĕro 3.; facio 3., effĭcio 3.; patro 1.; izvršiti (kažan), exĭgo 3.; (zapovijed), facio 3.
izvršivati, exercēre, exĭgĕre, exsĕqui; zapovijedi izvršujem, mandata exsĕquor ili facio quae iussus sum; izvršivati (vladu), exerceo 2.
izvući, extrăhĕre, eruĕre.

J.

ja (sa svoje strane), equidem.
jačiti, firmo 1., confirmo 1.
jad, calamĭtas, ātis.
jadan, miser, miserandus; (govor) miserandus.
jadnik, infēlix, miser, miserandus.
jadno, misĕre.
jahati, equĭto 1.
jaje, ovum, i.
jak (čvrst), firmus 3.; jači (konjaništvom), superior; jaku biti, văleo 2.; jači biti, plus valeo 2.

jako, tako —, adeo.
jamac, văs, ădis.
jamačno, certe, profecto.
jao, o!
jarak, fossa, ae.
jaram, iugum, i; pustiti (poslati) pod j., sub iugum mitto 3.
jasan (razgovijetan), perspicuus, dilucidus; jasno je, liquet, apparet; v. razgovijetan.
jasno, clare.
jauk, lamentatio, lamenta, ōrum.
jaukati, ingemiscĕre.
javiti, nuntio 1., denuntio 1.; javlja mi se preko uhoda, per speculatores cognosco 3.
javno nasilje, vis publĭca.
javno, palam; (u ime države), publĭce; javno (izložiti, pristupati), palam.
jedamput, semel; najedamput, repente subĭto.
jedan, (samo) jedan, jedan jedini, unus; jedan (izmedu dvojice), alter; jedan (od trojice ili više), unus; jedan i drugi (od dvojice), uterque; ni jedan ni drugi (od dvojice), neuter; jedan — drugi (o dvojici), alter — alter, (o trojici ili više njih), alius — alius; jedni — drugi, alii — alii; jedan drugoga (hrabri), alter altĕrum; jedan (neki), quidam; jedan od, unus ex (partit. genit. uz zamjenice); jedan isti, idem, unus et idem, unus idemque; u tom jednom, hoc unum; jedan čovjek drugoga = čovjek čovjeka.
jedar, nervōsus; jedar odgovor, nervōse dictum.
jedini, unus; (sâm) sōlus; jedan jedini, unus; jedini (od), solus ili unus (ex).
jedino (samo), modo; jedino = jedini, unus, solus.
jednak, aequus, par; jednakim načinom, pari ratione; pari modo; posve —, aequus et par; (sile) aequus.
jednako (strm), aequalĭter; jednako udaljen biti, aequo spatio abesse.
jedni — drugi, alius — alius; gl. jedan.
jednoć, jednom, aliquando, olim; (nekoć), quondam; ipak jednom, tandem aliquando.
jednom, quondam, olim; još —, itĕrum; već —, tandem aliquando.
jedovit, iracundus 3.
jedriti, navĭgo 1.
jedro, velum, i.
jedva, vix.
jela, abies, ĕtis.
jelen, cervus.
jelo, cibus, i; esca, ae; (večera) cena, ae; za jela, inter cenam, in convivio.
jer, nam, enim; jer (što), quod; jer (da), quod (s konj.); quia, quod; (kad) cum.
Jerusalem, Hierosolyma, ōrum, ili — a, ae.
jesti (kod...), (gostiti se) epŭlor 1.; (ručati ili večerati) cēno 1.; jesti (o podne), prandeo 2.
jestvina, cibus, i.
jezero, lacus, us.
jezgra, summa, ae.
jezik, lingua, ae; = govor, sermo (ōnis), lingua.
joj, često = njezin, suus, eius, ili se ne prevodi.
Jola, Iollas, ae.
još, jošte, etiam; = još onda, još i tada, etiamtum; = još sada, etiamnunc; još ne, nondum; još (pred kompar.), etiam; još jednom, itĕrum; ne samo — nego još, non solum (modo) — sed etiam.
Jovijan, Iovianus, i.
Judeja, Iudaea, ae.
Judeji (Židovi), Iudaei, ōrum.
judejski, gl. Judeji.
Jugurta, Iugurtha, ae.
Junije, Iunius, ii.
julije, Iulius (sc. mensis).
junačka djela, virtus, utis.
junački, per virtūtem; (odupirati se —), fortĭter.
junaštvo, virtus, ūtis; junaštva, res bello fortĭter gestae.
Junije, Iunius, ii.
Junona, Iuno, ōnis.
Jupiter, Iuppĭter, Iovis.
jur, iam.
Jura planina, mons Iura, ae.
juriš, impĕtus, us; vis; na —, vi.
jurišanje na, oppugnatio, ōnis (s gen.).
jurišati na, oppugno 1. (aliquid).
jutro, māne; u jutro, u rano —, māne; **jutro** (zemlje), iugĕrum (agri).

K

K, ka, ad; ktomu (= također), etiam, idem, et; accedebat, quod ili ut; a ktomu, atque.
kabanica, pallium.
kaciga, galea, ae.
kad, kada, cum; kad — tada, cum — tum; tandem aliquando; kad (kako, pošto), ut, ubi, postquam; kad (jer), cum, quia; kad, kad bi = ako, si; kad samo, dummŏdo; kada (upitno), quando.
kadar, idoneus (ad ili s dat.).
kadgod, si quando; cum.
Kadmeja, Cadmēa.
Kadmo, Cadmus, i.
kadno, cum.
kadšto, interdum, nonnunqam, aliquando.
kajanje, poenitentia, ae.
kajati se, poenĭtet 2.
Kajetsko pristanište, portus Caietae.
kakav, qualis, e; = nekakav, aliquis; kakav = koji, qui; = koji (indefinitno), alĭquis; = ikoji, quis, ullus 3.; kakav (koji) li, quinam; kakva li je razlika, quidnam intĕrest?; ako kakav, si quis; kakav (je) takav, qualiscumque.
kakavgod, qualiscumque; = kojigod, quicumque; (bogovi) alĭquis.
kako, ut, quemadmŏdum, quomŏdo, (pred adj. i adv.) quam; kakono, **quam,** velut; kako (pošto), postquam; kako (čim), ut, ubi; kako dugo (dok), quamdiu; kako ne (zašto ne), quidni; kako — tako, sicŭti — ita; **ut** — sic (ita); non minus — quam; kako — tako i, ut — ita etiam; cum — tum; et — et; kako uopće — tako napose, cum — tum; kako mu drago, (kakogod), utcumque; makar kako, quamvis; licet (s konj. prezenta ili perf.); ne znam kako, nescio quomŏdo ili quo pacto; kako (jako, silno), quantopĕre.
Kalabrija, Calabria, ae.
kalež, calix, ĭcis.
Kalikratida, Callicratidas, ae, m.
Kalpurnija, Calpurnia, ae.
Kambis, Cambyses, is.
kamen, lapis, ĭdis; dragi kamen, gemma, ae.
kamenje, lapĭdes, um; drago k., gemmae (plur.).
kamenovati, lapidibus obruo 3.
Kamil, Camillus, i.
kamo, quo; kamo sreće, utinam; a kamoli, nedum.
Kampanija, Campania, ae.
Kana, Cannae, arum; bitka kod K., pugna Cannensis.
Kaninije, Caninius, ii.
kaniti, = konjug. perifr. akt.; kaniti se, omittĕre rem; — oružja, armis absistere.
kanski, Cannensis.
kao, ut, uti, sicut, velut; quasi; quemadmodum; isto tako — kao, non minus — quam; isti — kao, idem — qui; kao da, tamquam, velut, quasi (s konj.); ne kao da, non quo (s konj.); tako — kao (da), aeque — ac (si) (s konj.); postupati kao (s neprijateljima), habēre aliquem in (hostium) numĕro; štovati kao bogove, deorum numĕro dūco 3.; kao (što) — tako, ut — ita (ili sic); kao n. pr., ut.
Kapadocija, Cappadocia, ae.
kapija, porta, ae.
Kapitolij, Capitolium, ii.
Kapitolinski, Capitolīnus.
kaplja, gutta, ae.
Kapua, Capua, ae.
Karan, Caranus, i.
Karbon, Carbo, ōnis.
Karmenta, Carmenta, ae.
Karnead, Carneădes, is.
Karpetani, Carpetāni, ōrum.
Kartaga, Carthāgo, ĭnis.
kartaški, Carthaginiensis, e; često = lat. Kartažana.
Kartažanin, Carthaginiensis, is.
kasan, serus 3.
Kasandar, Cassander, dri.
Kasije, Cassius, ii.
kasnije, tardius; (poslije) deinde, postea.
kasno, sero; tarde.
kašteo, castellum, i.
Katilina, Catilīna, ae.
katkad, nonnunquam.
Katon, Cato, ōnis.
Katul, Catŭlus.
Kaudinski klanci, Furcŭlae Caudīnae.
kazalište, theātrum, i.
kazan, poena, ae; smrtna, supplicium, ii; kazan (odrediti), supplicium.
kazati (pripovijedati), dico 3., narro 1., trādo 3.; ferre; kazati (drugima), dico 3.; očito, javno kazati, palam praedĭco 1.; kažu, kaže se, da, ferunt ili pasiv., dicunt ili dicor etc.
kazivati, dico 3., trādo 3.; (redak) recĭto 1.; v. pripovijedati.
kaznitelj, castĭgātor; (osvetnik) vindex, ĭcis.
kazniti, punire; multāre (čim, re); smrću kazniti, supplicio afficĕre; kažnjenu biti, poenas dăre, plector 3., poenas persolvĕre; kazniti (Dummoriga), statuĕre de.
kažnjenje, poena, vindicta, ae; supplicium, ii.
kći, filia, ae.
Kinoskefala, Cynoscephălae, ārum.
kip, statua, ae; gorostasan kip, simulācrum immāni magnitudine.

kipar, statuārius, ii.
kiseo (o ćudi), tetrĭcus 3.
klanac, angustiae, ārum.
Klaudije, Claudius, ii.
Klazomena, Clazomĕnae, ārum.
Kleobis, Cleŏbis, is.
kleti se, iūro 1.
kletva, exsecrātio, ōnis.
klevetati, crimĭnor 1.
Klit, Clitus, i
Klitarh, Clitarchus, i.
Klitomah, Clitomăchus, i.
Klodije, Clodius, ii.
klonuti (sile), cădo 3.; klonuti duhom, animum (animos) summitto 3.; duhom ne —, bono animo esse; klonula mi je volja za boj, bellandi studium remitto 3.
Kluilijev, Cluilius 3.
klupa, subsellium, ii.
Kluzij, Clusium, ii.
knjiga, liber, bri; (kolekt. = književnost), littĕrae, ārum.
knjižnica, bibliothēca, ae.
kob, žalosna —, triste prodigium; (najbolja) auspicium.
koban, (doba) gravis, e.
kobila, equa, ae.
kod, apud; in; (pred imenima gradova i rijeka najčešće) ad; kod (jezera) ad; kod (pred apstraktnim supst.) in; kod (u stanu čijem ili uz ime pisca) apud; (blizu) prope.
Kodoman, Codomannus, i.
kohorta, cohors, tis.
koje, partim.
koješta, multa.
koji, qui; koji od obojice, uter; koji od njih dvojice, uter eorum; koji = ikoji (indefinitno uz negaciju), ullus; ako koji, si quis; svaki kojigod, quicumque; svi koji = kojigod, quicumque; koji to, quisnam; koji li, quinam; koji mu drago, quicumque; koji mu drago (koji hoćeš), quivis; koji (u sporednoj rečenici) = svaki, quisque.
kojigod, quicumque; gl. i koji.
Kokles, Cocles, ĭtis.
kola, currus, us; plaustrum; tovarna —, carrus, i.
kolac, palus, i.
Kolatin, Collatīnus, i.
kolatinski, Collatinus 3.
kolebati se, inclīnor 1.; = dvoumiti, dubito 1.
koliba mala, tugurium.
kolik, quantus.
koliko čega, quantum; koliko njih, quot (ne s genit.); (koliko silno) quantopĕre; (za) koliko (pred komp.), quanto; makar koliko, quamvis.
kolinski, Collīnus 3.
koljeno, genu; = pleme, genus, ĕris; locus; od niska koljena potekao, humili loco natus 3.; pasti na koljena, in genua procumbo 3.
kolobran sagraditi, pro vallo carros obĭcio 3.
kolovođa, princeps, cĭpis.
Komagena, Commagēne, ēs.
komarac, culex, ĭcis.
komentar, commentarius, ii.
komicije, comitia, orum.
komički pisac, comoediarum scriptor.
Kominije, Cominius, ii.
Komod, Commŏdus, i.
konac, finis, is; konac učiniti, finem afferre (alicuius rei), finem impōno 3. (alicui rei); konac (borbe), eventus, us; konac govora, epilŏgus, i.
konj, equus, i; dva —, iumenta iuncta (ōrum).
konjanički, equester, tris, e; konjanička četa, turma, ae.
konjanik, eques, ĭtis.
konjaništvo, equitātus, us.
Konon, Conon, ōnis.
konop, funis, is.
konzul, consul, ŭlis.
konzular, consularis, is.
konzularski, consularis, e.
konzulat, consulātus, us.
kopito, ungŭla.
koplje, hasta, pilum, sparus, i.
kopno, ripa, terra, ae.
korak, passus, us.
korba, vituperātio, ōnis.
korijen, radix, īcis.
Korint, Corinthus, i.
Koriolan, Coriolanus, i.
korisno poslužiti, bonam (utilem) operam navāre.
korist, utilĭtas; commŏdum, emolumentum, i; korist izvaditi, fructum capio 3.; (probitak) emolumentum, i.
koristan (za ili po koga), utĭlis (alicui); bonus 3.; veoma — za što, perutĭlis, e (ad); korisnu biti, prodesse.
koristiti, prodesse.
koriti, obiurgo 1., vitupĕro 1., reprehendo 3.; koriti ljuto, gravĭter accūso 1.
Kornelija, Cornelia, ae.
Kornelije, Cornelius, ii.
kosa na glavi, capilli, ōrum; (gorska), iugum, i.
kositer, stannum, i.
kositi (krmu), (pabulum) sĕco 1.

košuta, cerva, ae.
kotar, pagus, i.
kotarica, quasillum, i.
Kotis, Cotys, yos (yis).
kovati u zvijezde, laudibus efferre.
krađa, furtum, i.
kraj, finis; (predjel) regio, ōnis; učiniti —, finem facĕre alicuius rei; gl. i konac; kraj (svijeta), finis (orbis terrarum).
krajnji, extrēmus 3.; ultimus 3.; (najljući), extrēmus 3.; kr. sredstvo (pokušati), extrēmum auxilium (experiri).
kralj, rex, gis.
kraljev, gl. kralj.
kraljevina, regnum, imperium, ii.
kraljevski, regius; kraljevska vlast, regnum; kraljevska kruna, diadēma, ătis; kraljevski dvorovi, regia, ae (sc. domus).
kraljevstvo, regnum, i.
kraljica, regīna, ae.
Kranaj, Cranaus, i.
Kras, Crassus, i.
krasan, praeclārus, egregius.
kratak, brevis, e; ukratko, brevĭter; u kratko vrijeme, brevi.
Krater, Craterus, i.
Krates, Crates, ētis i is.
kratiti se, nĕgo 1.; gravor 1.; gl. odreći se.
krčmar, caupo, ōnis.
Krećani, Cretes.
krenuti, (vojsku) castra mŏveo 2.; krenuti iz, castra mŏveo 2. ili samo moveo 2.; krenuti prema..., accēdo 3. ad...; krenuti u boj, in proelium egrĕdi; krenuti (protiv), proficisci (contra); contendĕre ad; krenuti se, castra moveo 2., proficiscor 3.; procēdo 3.; krenuti čim, moveo (2.) rem; krenuti natrag, redeo 4.
krepkost, fortitūdo, ĭnis.
krepostan, bŏnus, prŏbus, honestus 3.
krepost, virtus, ūtis.
Kres, Croesus, i.
Kreta, Creta, ae.
kretanje, motus, us.
kretati, mŏvēre (rem); mišicama kretati, lacertos movēre.
kretati se, castra movēre ili samo: movēre; proficisci.
kretski, Cretensis, e, i = Krećanā, Cretes.
krhak, fragĭlis, e.
krijepiti, (con)firmo 1.; (duh), reficio 3.
krilo, gremium; (u ptice) ala, ae; pinna, ae; (vojske) cornu, us.
kristal, crystallum, i.
kriti, occultāre, celāre, dissimŭlare.
Kritija, Critias, ae.
Kriton, Crito, ōnis.
kriv, (lažan) falsus; kriv sam, da ne, per me stat, quominus.
krivac (optuženik), reus; krivac uvriježena veličanstva, maiestatis (in aliquem) reus.
krivica, culpa, delictum, i.
kriviti, accūso 1., incūso 1.; conquĕri de; v. optužiti.
krivnja, culpa, ae; crimen, ĭnis.
križ, crux, cis; udariti na —, cruci suffīgo 3., in crucem tollo 3.
krma, pabŭlum, i; krme dobaviti, pabŭlor 1.
krmar, gubernātor, ōris.
krmiti, guberno 1.
krojiti pravo (pravdu), ius dico 3., iura reddo 3.
krosred, per.
krotak, mitis, e.
krotiti (poslom), coerceo 2.; compesco 3.
krotkost, mansuetūdo, ĭnis.
Kroton, Croto, ōnis.
Krotonjani, Crotonienses, ium, Crotoniātae, ārum.
kroz, per.
kršan, robustus 3.
krug zemaljski, orbis terrarum.
kruh, panis, is, (hrana) cibus, i.
kruna, diadēma, ătis; gl. vijenac.
krupan, corpulentus 3.
krv, sanguis, ĭnis; trojanska krv, Troiugĕna, ae, m.; krv (iz odsječena vrata), cruor, ōris; očeva —, parricidium, ii.
krvav, saucius 3.
krzmati, dubĭto 1.; cunctor
krzno, pelles, ium.
Ksantipa, Xanthippe, ēs.
Ksenofan, Xenophănes, is.
Ksenofont, Xenophon, ontis.
Ksenokrat, Xenocrătes, is.
Kserkse, Xerxes, is.
kuća, dŏmus, us; kuća (zgrada), aedificium, ii; kuća (= sobe), aedes, ium.
kućanstvo, res familiāris.
kuda, qua, quo.
kudilac, obiurgātor.
kuditi, vitupĕro 1., reprehendo 3.; gl. koriti.
kuga, pestis, is.
kuja, canis, is, canis femĭna.
kukavan, miser, ĕra, um; miserabĭlis, e.
kukavno, miserabilĭter.
kukurijekanje, cantus, us.

kukurijekati, canto 1.
kula, turris, is.
Kuma, Cumae, arum.
Kuman, Cumānum, i .
kupac, emptor, ōris.
kupalište, balneum, i.
kupiti (čete, vojsku), păro 1., collĭgo 3.
kúpiti, ĕmo 3.
kupovati, emo 3.
Kurije, Curius, ii.
Kurion, Curio, ōnis.

kušati, experior 4.; kušati (s inf.), conor 1.; kušati (bojnu sreću), tentāre.
kut, angŭlus, i.
Kv. = Kvint. l. Q. ili Qu. = Quintus.
kvariti (običaje), perdo 3.
kvestor, quaestor, oris.
Kvincije, Quinctius, ii.
Kvint, Quintus, i.
Kvintilije, Quintilius, ii.
Kvirinal, Quirinālis, is.
kviriti, Quirītes, (i)um.

L.

L. = Lucius, ii.
Laba, Albis; is.
Labijen, Labiēnus.
Lacedemon, Lacedaemon, ŏnis.
Lacedemonjanin, Lacedaemonius, ii.
Lacedemonka, Lacaena, ae.
lacedemonski, gl. Lacedemonjanin.
laćati se oružja, arma sūmo 3., — capio 3., arma mŏveo 2.
lađa, navis, is.
lagan, lēvis, e.
lagano, tarde.
lagati, mentior 4.
laglje, gl. lako.
lak, (bez truda) facĭlis, e; (težinom) levis, e.
lako, (bez truda) facĭle; (težinom) levĭter.
lakom, avārus; lakomo srce, avidĭtas anĭmi.
lakomost, avaritia.
lakoumno, temĕre.
Lampsak, Lampsăcus, i.
Larencija, Larentia, ae.
lasan (bez truda) facĭlis,
laskanje, assentatio, ōnis.
lasno (bez truda), facĭle.
lašnje, gl. lasno.
Latini, Latīni, ōrum.
latinski, (adj.) Latīnus 3.
latiti se, suscipio, 3.; oružja, arma sumĕre, — capĕre.
lav, leo, ōnis.
laž, mendacium, ii.
lažan, falsus 3.
leći opet, recumbo 3.; leći spavati, somno se dăre.
leći (jaja), exclūdo 3. (ova).
leđa, tergum, i; s leđa, iza leđâ, a tergo.
legat (povojvoda), legātus, i; legat sam komu, legatus sum alicui.
legija, legio, ōnis.
Legije, Laelius, ii.
Lemansko jezero, lacus (us) Lemannus.
Lentul, Lentŭlus, i.
Leonat, Leonātus, i.
Leonida, Leonĭdas, ae.
Leontinjani, Leontīni, ōrum.
lepet, plausus (us) latĕrum.
Lepid, Lepĭdus, i.
lešina, cadāver, ĕris.
Levin, Laevīnus, i.
ležati, iacēre; cubāre.
li, -nĕ; ne — li, nonnĕ; li = ako, si; li pak = ako pak, sin autem.
lice, vultus, us; (osoba) persōna, ae.
Licija, Lycia, ae.
Licinije, Licinius, ii.
lični neprijatelj, inimīcus, i.
Lidija, Lydia, ae.
Lidanka, Lyda, ae.
Liger, Liger, ĕris.
Ligurani, Ligures, um.
liječenja način, curātio, ōnis.
liječiti, cūro 1., medeor 2.
liječnik, medĭcus, i.
liječništvo, ars medĭca.
lijenost, pigritia, ae; u lijenosti, per socordiam; (besposlica), desidia, ae.
lijep, pulcher, chra, um; (znanosti) liberālis, e.
lijevi, sinister 3.; laevus 3.
lik, forma, ae.
Likomed, Lycomēdes, is.
liktor, lictor, ōris.
liktorsko šiblje, fasces lictorii.
Likurgo, Lycurgus, i.
Lilibej, Lilybaeum, i.
lilibejski, gl. Lilibej.
Lincist, Lyncistes, ae.
Lingoni, Lingŏnes, um.
Lingonska zemlja, fines Lingŏnum ili Lingŏnes, um.
Liparani, Liparenses, ium.
lisica, vulpes, is.
Lisandar, Lysander, dri.
Lisimah, Lysimāchus, i.
Lisis, Lysis, is.
Lisko, Liscus, i.
list, (na drvetu) folium, ii; = pismo, littĕrae, ārum; = poslanica, epistŭla, ae; u listovima (pismeno), per litteras.
listonoša, tabellārius, ii.
listopad, Octōber, bris.
lišće, frons, dis; lišće stablovo, folia arbŏrum.
lišen, expers, tis.
lišiti, privo 1., spolio 1.; (prtljage), exuo 3.; lišiti (oca sina), orbo 1.; lišiti (ōkola), exuo 3. (castris).
Livije, Livius, ii.
Lokrani, Locrenses, ium.
Lokri, Locri, ōrum.
loš, malus 3.; loša mi je u tom sreća, hoc mihi incommŏdum (inīquum) est.
lov, venatio, ōnis; gl. i loviti.
lovac, venātor, oris.
loviti, venor 1.
lovor, laurus, i.
lud, stultus 3., vecors, dis, insĭpiens, tis; ludu biti, desīpio 3.
ludak, stultus, insipiens, tis.
ludost, stultitia, insānia; (mahnitost), dementia, ae.
lug, lucus, i; nemus, ŏris.
lûk, arcus, us.
luka, portus, us.
Lukanija, Lucāni, ōrum.
lukav, callĭdus 3.; (podmukao) subdŏlus 3.
lukavo, callĭde.
lukavština, dolus, i.
Lukul, Lucullus, i.
lupati, (ovnom) ferio 4.

Lj

ljekarstvo, ars medĭca.
ljenivac, segnis, is.
ljepota, pulchritūdo, ĭnis; ljepota govora, elegantia sermōnis.
ljeto, aestas, ātis.
ljubav, amor, ōris; pietas, carĭtas, ātis; ljubav djetinjska, piĕtas, atis.
ljubežljivost u govoru, affabĭlĭtas sermōnis.
ljubitelj, amans, tis.
ljubiti, amo 1.; ljubiti (štovati, cijeniti), dilĭgo 3.
ljubopitan, curiōsus 3.
ljudi, viri; homĭnes; gl. čovjek.
ljudski, humānus 3. ili = ljudî; gl. čovjek; ljudska djela, facta mortalia; (rod, sudbina, stvari, život) humānus 3.
ljut, saevus 3; gravis, e; (neprijateljstvo) gravis; (koplje) infestus 3.
ljutiti se, (razljutiti se) indignor 1.; aegre patior (3.) ili aegre fĕro; ljutiti se na, succenseo 2. (alicui).
ljuto, acrĭter, vehementer; (potući) gravĭter; ljuto (se kajati) etiam maxĭme; ljuto koriti, graviter accūsare aliquem.

M.

M = Marcus, i.
Macedonac, Macĕdo, ŏnis.
Macedonija, Macedonia, ae.
macedonski (sila), Macedonĭcus 3.; gl. i Macedonac ili Macedonija.
mač, gladĭus, ii; (metonim., željezo), ferrum, i; vatrom i mačem, ferro ignique.
Madat, Madates, is.
mag, magus, i.
maginja, arbŭtus, i.
magistrat, magistrātus, us.
Magnesija, Magnesia, ae.
magnesijski, gl. Magnesija.
Magon, Mago, ōnis.
mahanje krilâ, plausus (us) latĕrum.
mahnit, v. bijesan.
mahnitac, furiōsus 3.
mahnitati, fŭro 3.; v. bješnjeti.
mahnitost, dementia, ae; insania, ae; v. ludost.
majka, māter, tris.
makar i, makar kako, quamvis, licet (s konj. prezenta ili perfekta); makar i (ako i), makar koliko, quamvis; makar i (budi da), etsi; makar koji, aliquis; makar s koje strane, aliquā parte.
Makaran, Macarānus, i.
maknuti se dalje od, longius procedo 3.
Maksim, Maxĭmus, i.
Maksimijan, Maximiānus, i.
mala djeca, parvŭli, ōrum.
malašan, exiguus 3.
malen, mali, parvus, parvŭlus 3., (neznatan) exiguus 3.; malen broj, paucĭtas, ātis; tako malen, tam exiguus 3.; kako malen, quantulus.
malo ne, paene, fere.
malo njih (n. pr. riječi, vojnika), rijetki, pauci, ae, a; malo (slabo), parum; malo cijeniti, parvi aestĭmo 1. ili parvi facio 3.; malo (da) ne, paene, prope; non mullum abest quin; malo po malo, paulātim; isto tako malo — kao, non magis — quam; malo zatim, paulo post.
malodušnost, ignāvia, ae.

maloljetnik, pupillus, i.
Maltin, Maltīnus, i.
mana, vitium, ii.
manipul, manipŭlus, i.
manje, minus; manje njih (na pr. stvari, vojnika), pauciores, a.
Manlije, Manlius, ii.
Manlijev òkô, castra Manliāna.
Mantineja, Mantinēa, ae.
Mantua, Mantua, ae.
Marakanda, Maracanda, ōrum.
Maraton, Marathon, ōnis.
maratonski, Marathonius 3.
Marcel, Marcellus, i.
Marcije, Marcius, ii.
Mardonije, Mardonius, ii.
Marije, Marius, ii.
mariti (za), curo 1. (rem); ne mariti, ignorāre.
Marko, Marcus, i, ili M.
marljiv, studiōsus 3., dilĭgens, tis.
marljivo, studiōse.
marljivost, dilĭgentia, ae.
Marsi, Marsi, ōrum.
marsijski, Marsĭcus 3.; gl. i Marsi.
marš, iter, itinĕris, n.
Mart, Mars, tis.
marva tegleća, iūmenta, ōrum.
Masilija, Massilia, ae.
Masinisa, Masinissa, ae.
maslina, olea, oliva, ae.
maslinova grana (grančica), virgŭla oleagĭna.
mašati se za, comprehendo 3. (rem).
matematik, mathematĭcus, i.
materinski, maternus 3.
mati, māter, tris.
Mauretanija, Mauretania, ae.
mauretanski, gl. Mauretanija.
Mecije, Metius, ii.
Medi, Maedae, ārum.
medica vinska, mulsum frigĭdum, i.
Medija, (metonim.) Medi, ōrum.
medijski, gl. Međanin.
međa, termĭnus, i, finis, is.
Međanin, Medus, i.
međaš, (susjed), finitimus, i.
međiti s čim, contingĕre rem, contĭnēri re.
među, inter, in; kadšto = lat. genit. partitiv.
međunarodno právo, ius (ris) gentium.
međusobno, invĭcem; inter nos, inter vos, inter se.
međutim, intĕrim; interea; autem.
Megara, Megăra, ōrum i ae.
Megarani, Megarenses, ium.
mejdan, certāmen, ĭnis (singulare).
mek, mollis, e; = pokoran, obsĕquens, tis.
méka, esca, ae (s genit.).
mekan, mollis, e; (Perzijanci) obsĕquens, tis.
mekši, gl. mekan.
mekušac, mollis, e, effemĭnātus 3.
mekušan, mollis, e, effemĭnātus 3.
Melije, Maelius, ii.
Menandar, Menander, dri.
Menelaj, Menelāus, i.
Menenije, Menenius, ii.
Merkurije, Mercurius, ii.
Mesenjani, Messenii, ōrum.
meso, caro, rnis,
Met, Mettus, i.
metati, pono 3.; (koplje) iaculor 1.
Metel, Metellus, i.
metnuti čašu pred, appōno (3.) alicui calĭcem.
Mezencije, Mezentius, ii.
Micipsa, Micipsa, ae.
mig, nutus, us.
mijeh, ūter, tris.
mijenjati, mūto 1.
Milećanin, Milesius, ii.
Milet, Milētus, i.
militi se, plăceo 2.
milja rimska, mille passūs (duo milia passuum).
milokrvan, mitis, e, placĭdus 3., lenis, e, clemens, tis.
Milon, Milo, ōnis.
milosrđe, misericordia, ae.
milost, indulgentia, ae, gratia, ae. benevolentia, ae; milost tražiti, supplĭcem esse; gl. i predati se.
Miltijad, Miltiădes, is.
Minerva, Minerva, ae.
Minos, Minos, ōis.
Minturna, Minturnae, arum.
Minturnjani, Minturnenses, ium.
Minucije, Minucius, ii.
minuti, exĭgi; v. proći.
mio, mio i drag, cārus 3.
mir, pax, cis; mir (pokoj), quies, ētis; otium, ii; u miru i u ratu, za mira i za rata, domi militiaeque.
miran, quiētus, tranquillus 3.; (duša) aequus 3.
miraz, dos, tis.
Mirmidonci, Myrmidŏnes, um.
mirovati, quiētus (tranquillus) sum.
misao opinio, ōnis; (u senatu, na sudu) sententia, ae; misao na (zlo), meditatio, ōnis (s gen.); misao (mišljeno), sensa, ōrum; cogitatum, i; misli svratiti na, anĭmum revŏco 1. (ad).
misaonost, anĭmus, i.
misliti na ili o . , cogĭto 1. (de re); arbitror 1.; existĭmo 1.; opīnor 1.; (suditi) iudĭco 1.; puto 1.; censeo 2.; (vjerovati) crēdo 3.; misliti na dobro, bene sentio 4.; ne misliti ni na što, nihil cogĭto 1.; misliti na nešto drugo, aliud ăgo 3.; mišljeno, sensa, ōrum.
mišica, lacertus, i.
mišljenje, anĭmus, i; biti neprijateljskoga mišljenja prema, infesto (inimīco) in aliquem esse anĭmo.
Mitilenjani, Mytilenaei, ōrum.
mito, largitio, ōnis.
Mitridat, Mithridātes, is; rat s Mitridatom, bellum Mithridatĭcum.
mitridatski, Mithridatĭcus 3.
mjed, aes, ris; od mjedi, aeneus 3.
mjera, mŏdus i.
mjeriti, (vrijednost) metior (4.) aliquid re.
mjerov, modius, ii.
mjesec, (na nebu) luna, ae; mjesec (= 30 dana) mensis, is.
mjesto lŏcus i; mjesto (prvo, drugo), partes, ium; mjesto (ostaviti), statio, ōnis; smjesta, statim.
mjesto (namjesto), pro.
mlad, adulescens, tis; neki mlad Egipćanin, iuvĕnis quidam Aegyptius; mlad čovjek, adulescens, tis; mladi ljudi, iuvĕnes, um; od mladih nogu (o više njih), a parvŭlis; vrlo mlad, adulescentŭlus 3. ili admŏdum adulescentulus.
mladež, iuventus, ūtis; adulescentes, ium.
mladić, (dok raste), adulescens, tis; (od 20 otprilike do 46 godina), iuvĕnis, is.
mladost, adulescentia, ae; cvijet mladosti, iuventae flos, ris.
mlađ, nova luna (ae).
mlađahan, adulescentŭlus 3.
mlak, tepĭdus 3.
mlijeko, lac, ctis.
mlitavost, languor, ōris.
mlohavost, inertia, ae.
mnijenje, opinio, ōnis; sententia, ae; mnijenje (zaključak) senatski, senatus auctorĭtas, ātis; mnijenje (filozofâ, senatorâ, sudaca), sententia, ae; mnijenje (čije u vijeću), sententia; gl. i misao.
mniti, arbĭtror 1., opīnor 1., censeo 2., existĭmo 1., puto 1.; (vjerovati) credo 3.; mnim (uvjeren sam), mihi persuāsum est.
mnogi, multus 3.; tako mnogi, tot; tam multus 3.
mnogo, multum ili multa; mnogo = mnogi, multus 3.; mnogo (pred komp.), multo, longe; mnogo više, multo plus ili plura.
mnogobrojan, frequens, tis; multus; magno numero; — i silan sam, hominum numero multum valeo 2.
mnogovlađe, imperia multorum.
mnoštvo, multitūdo, inis; (velik broj), magnus numĕrus.
močvara, palus, ūdis.
moć, potentia ae; opes, um; (sila), vis; više moći imati, plus posse; (moć i gospodstvo), potentia, opes, um; moć i sila, vis atque potestas.
moćan, (svjedok) polens, tis.
moći, posse; moći mnogo, largĭter (multum) posse; ne mogu na ino, da ne bih, facĕre non possum, quin.
mogila, tumŭlus, i.
moguć, potens, tis, valĭdus 3.; moguće je, fiĕri potest.
mogućan, potens, tis.
mogućnost, po mogućnosti, quantum (facĕre) possum.
mogućstvo, facultates, um, potentia ae, ŏpes, um; po mogućstvu, pro fortuna, pro facultatibus.
mokar, madĭdus 3.
molba, preces, um; na molbu, rogātu.
moliti, pĕto 3. (ab aliquo rem); rŏgo 1., ōro 1., prĕcor 1.; flagĭto 1.; moliti pomoć (čiju), auxilĭum implōro 1., — postŭlo 1. (alicuius); moliti se, peto 3. (ab aliquo aliquid), prĕcor 1. (alĭquem); implōro (1.), deprĕcor (1.) aliquem; moliti se Bogu, precāri deum; moliti se (komu za), orare, prĕcari (aliquid aliquem); moliti se veoma komu, deprĕcari aliquem; (zaklinjati) obsĕcro 1. (aliquem); moliti za oproštenje, veniam ignoscendi petĕre.
momak, puer, ĕri.
morati, oportet, necesse est; debeo 2, ili gerund. (konjug. perifr. pasiv.); mora da, oportet, necesse est ili existĭmas, putātis etc.; morati, prisiljenu biti, cōgi.
more, măre, is.
morski (valovi), măris (gen. od mare).
most, pons, tis; most graditi (načiniti) preko, pontem facĕre in (flumĭne).
motati se, volvi agique.
motriti, intueor 2.
Mozela, Mosella, ae.
možda, fortasse, forsĭtan, forte, dubito (nescio, haud scio) an
mrak, v. tmina.
mrcvariti, (di)lanio 1.
mrčika, myrtus, i.
mrijeti za, morior 3. (pro).

mrk, sevērus 3.
mrsko mi je, aegre fero.
mrtav, mortuus 3.; exanīmis, e; (Cezar) exanīmis; mrtvo tijelo, corpus mortui.
mrtvac, mortuus, ui.
mrzak, odiōsus 3.
mrziti na, odisse aliquem.
mrzovoljast, tetrīcus 3.
mržnja na, odium (ii) alicuius ili in aliquem.
mu, često = njegov, što gl.
mucati, balbum esse, balbutīre.
Mucije, Mucius, ii.
mučan, difficilis, e; mučno djelo, labor, ōris.
mučanje, silentium, ii.
mučati, tăceo 2., sīleo 2.; silentium hăbeo 2.
mučeći, (tiho) mutus 3.
mučiti, crucio 1.; (progoniti), agīto 1.
mudar, sapiens, tis; mudru biti, săpio 3.
mudrac, sapiens, tis; philosŏphus, i.
mudro, sapienter; prudenter.
mudrost, sapientia; mudrost (iskušavati), prudentia, ae.
mudrovati, philosŏphāri.
muka, tormentum, i; (trud) labor, ōris, supplicium, ii; s (teškom) mukom, aegre; bez muke, nullo ili sine negōtio; podnijeti muke, supplicium subīre.
mulj, limus, i.
Munda, Munda, ae.
munja (grom), fulmen, ĭnis.
Murena, Murēna, ae.
Muret, Murētus, i.
Murgančani, Murgantīni, ōrum.
Mus, Mus, ris.
muškarac, vir, viri.
mutan, turbĭdus, 3.
muzika, musica, ae; natjecati se u muzici, in certāmen musĭcum descendo 3.
muž, vir, i, homo, ĭnis; (junak) vir; muž (domaćin), pater familiae.
muževan, virīlis, e.
muževnost, doba muževnosti, iuventa, ae.

N.

na, in; na = k, ad; na (za), ad (osobito uz aptus, idoneus etc.); na (za) godinu, in annum; nasusret doći, obviam fiĕri; nato, tum, mox, exinde.
Nabarzan, Nabarzānes, is.
nabaviti žito, rem frumentariam (frumentum) providēre.
nabavljati, paro 1., compăro 1.
Nabis, Nabis, ĭdis.
nabor, sinus, us.
nabrajati, enumĕro 1., commemŏro 1., referre; (bitke) enumĕro 1.
načelo, lex, gis; gl. i vjeran.
način, mŏdus, rătio; nekim načinom, quadam ratione; način liječenja, curātio, ōnis; jednakim —, pari modo način (smrti), ratio, ōnis; način življenja, vita ae; na drugi —, alia ratione; nepravednim —, iniuste; nikakvim načinom, nullo pacto; osobitim —, egregie; ni pod koji —, nullo mŏdo; tim načinom, hoc modo, ita.
načiniti, făcio 3.; — most preko, pontem facĕre in.
naći, invĕnio 4.; nalazim vjeru, fides mihi habetur; naći (iskaznice), repĕrio 4.; naći se kod vrata, ad portam adesse; (zateći), deprehendo 3.
nada, spes, ei; exspectatio, ōnis; nikakve nade ne imati, spe carĕre; nadu izgubiti, spe destituor 3.; ima nade čemu, spes est alicuius rei.
nadaleko, effūse.
nadalje, deinde.
nadaren, praedĭtus 3.
nadariti, praemiis afficio 3., dono 1.
nada sve, potissĭmum.
nadati se čemu, spēro (1.) aliquid; = očekivati, exspecto 1. (rem.); nadati se od koga čemu, spēro 1. (ab aliquo rem); nadati se tvrdo, confīdo 3.
nadilaziti, vinco 3., supĕro 1.
nadjačati, (ratom) obruo 3., frango 3.
nadjenuti ime, nomen indo 3.; nadijeva mi se ime od, nomen capio (3.) ex.
nadmašiti, antecēdo 3. (aliquem re).
nadmetanje, aemulātio, onis.
nadmetati se, v. natjecati se.
nadoknaditi, pensāre; štetu nadoknaditi, damnum sarcīre (restituĕre).
nadoknađivati, pensare.
nadražiti, incīto 1.
nadut, inflatus, elātus 3.
nadvišivati, supĕro 1.
nadvladati, obruo 3., dŏmo 1., vinco 3.
nadzemni svijet, supĕri, ūm, coelestia, ium.
nadživjeti, superstitem esse (alicuius ili alicui).
nagibati se, vergo 3.

naglo, cīto; naglo umrijeti, morte subĭta obīre.
naglost, iracundia, ae.
nagnati u bijeg, fugo 1.
nagnuće, animus, i.
nagnuti bježati, fugio 3., fugam capesso 3., nagnuti (za kim), succēdo 3.
nagon, motus, us.
nagoniti (na glad), cōgo 3. (s infin.).
nagovor, po mojem nagovoru, me auctore.
nagovoriti, persuādeo 2. (s dat.).
nagrada za, praemium, ii (alicuius rei); (plaća) merces, ēdis.
nagraditi, praemio affĭcio 3.
nagrnuti, circumfundi.
naime, enim (postavlja se iza prve riječi u rečenici), nam, videlĭcet; tako naime, ita quidem.
naizmjence, invĭcem.
naizust naučiti, edisco 3.
najamnik, mercennarius, ii.
najbliži, proximus 3.
najbolje, optĭme.
najesti se, prandeo 2.
najmiti, condūco 3.
najmljen, cōnducticius 3.
najpače, potissĭmum.
najprije, primo, primum; = prvi, primus; (najbrže) celerrĭme.
najveći, = najviši, summus 3.
najvećma, maxĭme.
najviše, plurimum; najviše (njih), plurĭmus 3.
najviši, summus 3.
nakan sam, medĭtor 1., in animo habeo 2., ili konjug. perifr. akt.
nakana, consilium, ii; (volja) voluntas, ātis; ne odstupiti od —, in proposĭto persto 1.
nakićen, ornātus 3., distinctus 3.
nakit, ornamentum, i.
naklon sam, faveo, 2.
naknaditi štetu, damnum sarcīre, — restituĕre, de iniuriis satisfacĕre alicui.
nakon, post; kadšto = abl. apsol.: nakon (tri dana), intermitto 3. (abl. apsol.).
nakupovati, ĕmo 3. (rem), cŏĕmo 3.
nalaziti, invĕnio 4.; nalaziti se, invĕnior 4., esse; manje ih se n., pauciores inveniuntur.
naletjeti, invĕhi.
naličan, simĭlis, e.
nalik, simĭlis, e.
nalikovati sasvim, consĭmilem esse.
nalog (za), mandatum (ad); bez naloga, iniussu.
naloga, celebrĭtas, ātis.
naložiti, (skrb) (curam) mandāre (alicŭius rei); (pozvati) cohortor 1.; iubeo 2., impĕro 1.
namazati, perungo 3.
nametnuti, impōno 3.
namijeniti, destĭno 1., propōno 3.
namjera, consilium, ii; namjera mi je, in animo habeo (2.) (s inf.); (volja) voluntas, ātis; odustati od —, a conatu desisto 3.
namjeravati, velle, facĕre cogito 1.; (s inf.) = lat. konjug perifr. aktiv.
namjeriti se na..., inciděre in...
namjesnik, praefectus, i; namjesnik azijski, qui obtinebat Asiam magistratus.
namjestiti, pōno 3. (in); namjestiti se, consīdo 3.; namjestiti se u, invādo 3. rem ili in rem.
namoljen, quasi precario.
namrgođen, sevērus 3.
nanijeti, inferre; sramotu —, ignominiam inferre; uvredu, nepravdu —, facĕre, inferre iniuriam.
Nantuati, Nantuātes, um.
Nantuatska zemlja, Nantuātes, um.
nanukan, commōtus 3.
naobraziti, naobrazivati, erŭdio 4.
napadač, impugnans, tis.
napadaj, impĕtus, us; v. navala.
napadati, oppĭmo 3.
napasti, oppĭmo 3.
naperen protiv, spectātus in; napereno je protiv koga, petĭtur aliquis.
naperiti protiv koga, petĕre aliquem.
napijati, propīno, 1.
napis, verba inscripta.
napisati, scrībo 3.; napisati (stihove), littĕris mandare.
napiti komu otrovom, praebĭbo (3.) alicui venēnum; napiti se, bibĕre (aliquid), pōto 1. (particip pōtus).
napokon, denĭque, postrēmo.
napolje vući, abstrăho 3.
napomenuti, memŏro 1., commemŏro 1., napomenuti naprijed, supra mŏneo 2.
napor, labor, ōris; (naprezanje) contentio, ōnis.
naprama, in.
napredak, processus, us.
naprezati se, annītor 3.
naprijed, supra; naprijed poslati, praemitto 3.; naprijed postupati, naprijed stupati, procēdo 3.; odrediti (u) —, praestituo 3.
naprotiv, contra (ea), autem; sprijed —, a fronte contra.
napržit, iracundus 3.
napučen, frequens, tis.
Napulj, Neapŏlis, is.

napuljski, Neapolitanus 3.
napuniti, complēre (aliquem re); radošću —, gaudio compleo 2.; napuniti koga (mržnjom), incūtio 3. (alicui rem).
narasti, cresco 3.
narav, natūra, ae.
naravski, (adv.), quippe.
naricanje, lamentatio lugūbris.
narod, popŭlus, (pleme) gens, natio; narod (ime), nomen, inis; narod (rimski), popŭlus.
naručaj, gremium, ii.
naručan, expedītus 3.
naručno, commŏde.
narušen, prolapsus 3.
narušiti (zdravlje), afficio 3. (valetudĭnem).
naseliti, incŏlo 3.; naseliti se u, consīdo 3. (in).
naselje, sedes, is.
nasilje, vis, maleficium, ii; (nepravda) iniuria, ae; nasilje javno, vis publĭca.
nasip, vallum, i.
naskoro, mox, brevi.
naslada, voluptas, ātis; naslade (pohote), deliciae, ārum; putena naslada, corpŏris voluptas.
naslađivati, delecto 1.; naslađuje koga tko, delectat aliquem aliquis; naslađivati se, se oblectare (re), delectāri (re); naslađivati se (znanostima), se oblectāre; naslađivati se više (oružjem), plus libidĭnis habēre (in); naslađivati se (spisima i naucima), delector 1., laetor 1. (re).
naslati, immitto 3.
naslijediti koga, succēdo 3. (alicui).
naslijeđen od oca, hereditāte relictus 3.
naslikati, pingo 3.
nasljednik, successor, ōris; nasljednik sam, succēdo 3.
nasljedovanje, imitatio, ōnis; nasljedovanja vrijedan, imitatiōne dignus.
nasljedovati, imĭtor 1.
naslov je (knjizi), inscribitur (liber); naslov dobiti, appellor 1.
naslutiti, suspĭcor 1.
nasrtaj, concursus, us.
nasrtati žestoko, acrĭter insto 1.
nastajući, futūrus 3.; (dan) veniens, tis.
nastaniti kod, collŏco 1. (in —); nastaniti se (na), consīdēre (in, s abl.).
nasta(ja)ti, orior 4.; (postati) fiĕri; (o raspri) orior 4.; nastati od (Stoikâ), coepisse ab; v. i postati.
nastankom ljeta, inĭta aestate.
nastavak = drugi dio, treći dio itd. pars altĕra, pars tertia etc., caput alterum, tertium etc.; res porro tractatur.
nastaviti (život), ăgo 3.
nastojati (s inf.), studeo 2., conor 1.
nastupati, (put), ingrĕdi (viam).
nasusret doći, obviam fiĕri.
nastupiti, (o vremenima) incĭdo 3.
našaliti se, iocor 1.
našast, inventus 3.
naški, domestĭcus, vernacŭlus 3.
naškoditi, nocēre, obesse.
natjecanje, aemŭlatio, ōnis; natjecanje (o što), petitio (alicuius rei); bez —, ultro.
natjecatelji za kvesturu, quaestūram petentes.
natjecati se, aemŭlor 1. (aliquem), contendo 3., certo 1. (cum aliquo); natjecati se za ili o što, pĕto 3. (aliquid); natjecati se u muzici, in certāmen musĭcum descendo 3.
natjerati u bijeg, in fugam conĭcio 3., fugo 1.
natkriliti, supĕro 1., vinco 3.
natkriljivati, supĕro 1., vinco 3.
nato, tum, deinde.
natovaren, impedītus 3.
natpis, verba inscripta.
natrag baciti, reverbĕro 1.; — donijeti, referre; — donijeti (u tabor), rētrăho nositi, referre; — dovući, retrăho 3.; nositi, referre; — dovući, retrŭho 3.; natrag se odvesti, revĕhor 3.; natrag poslati, remitto 3.; natrag se povući, redīre, se recipĕre; natrag pozvati, revŏco 1.; — tražiti oteto, res repĕto 3.; — uzeti, recĭpio 3.; natrag se vratiti, revertor 3.; redeo 4., regrĕdior 3.; — (za)dobiti, recĭpio 3.
naučan, doctus 3.
naučati, doceo 2.
naučiti, disco 3. (rem); naučiti se čemu ili što, disco 3. (rem); naučiti se tako od, ita institui ab; naučiti (od), discĕre (ab).
nauditi, nŏceo 2.; obesse; gl. naškoditi.
nauk, disciplina, ae; nauk druidski, disciplina Druĭdum; ostajati na nauku, in disciplina permăneo 2.; (pomnja), studium ii; (filozofije), studium; spisi i nauci, monumenta praeceptaque; nauk o dužnostima, officii praecepta, ōrum; uzeti na —, aliquem erudiendum suscīpio 3.
nauka, doctrīna, praeceptum, studium; (filozofije) studium; nauke (filozofâ), praecepta, ōrum.
nauman sam, in animo habeo 2., est mihi in animo **ili** = lat. konjug. perifr. akt.
naumiti, consilium căpio 3.; medĭtor 1., in animo habeo 2., est mihi in animo.
navada, consuetūdo, ĭnis.
navala, impĕtus, us; vis; (provala u zemlju), incursio, ōnis, navala (neprijateljska), incursus, us.
navalice, consŭlto; sciens, tis.
navaliti na koga, aggredi, invādĕre, adorīri, opprĭmere aliquem, impĕtum facĕre in aliquem; navaliti za čim, sectari (aliquid); navaliti molbama na koga, implōro 1. (aliquem).
navaljivati, invĕhi; v. navaliti.
navesti, addūco 3.; impello 3.; navesti (spomenuti), refĕro, commemŏro 1., navesti (ovo), referre; (uzrok) afferre; gl. nabrajati.
Navije, Navius, ii.
navijestiti, nuntio 1.; rat —, bellum indīco 3.; (= naprijed kazati), praedīco 3.
navika, consuetūdo, ĭnis.
navješćivati, nuntio 1.
navlastito, maxĭme, potissĭmum.
nazdraviti, propīno 1.
nazivati, appello 1., dīco 3., vŏco 1.; nazivati (sretnim), praedĭco 1.
naznačiti, indĭco 1.; (mjesto) attribuo 3., assigno 1.; naznačiti (naprijed), significo 1.; naznačiti (koga), designo 1.; (koga kao) demonstro 1.
naznačivati, indĭco 1., significo 1., declāro 1.
nazočan sam, adsum.
nazreti, intellĕgo 3.
nazvati, appello 1., dico 3., vŏco 1.; nomĭno 1.; nazivati (sretnim), praedĭco 1. (beātum).
ne, non; (pred imperat. i adhortativnim konj.) ne; uz drugu negaciju u rečenici ne prevodi se; da ne (finalno i adhortativno), ne; neka ne, ne (s konj.); ne još, nondum; te ne (i ne, a ne) neque, nec; i ne = i da (neka) ne, neu neve; ne kao da, non quo (s konj.); ne — li nŏnne; samo ne, praeter quam; ne samo — nego (već) i, non solum, (modo, tantum) — sed etiam; ne samo što ne — nego i, tantum abest, ut — ut; ne htjeti, nolle; dok ne, dum, quoad, donec; dok ne = prije nego, antĕquam, priusquam.
nebesko tijelo, sidus, ĕris; nebeska tjelesa, coelestia, ium.
nebeščani, coelestēs, ium.
nebo, coelum, i.
nebojevit, imbellis, e.
nebrižan, incuriōsus 3.
nebrojeni, immensus 3.
nedaleko od, haud procul a.
nedavno, mŏdo.
ne dopasti se, displĭceo 2.
nedopušten, (= ružan) turpis, e.
ne doseći, defĭcio 3.
nedostajati, deesse.
nedostojan, indignus 3.
nedužan, innŏcens, tis.
nego, negoli, nego što, (iza komp.), quam; nego(li) da, quam ut; prije — nego(li, što), priusquam; (iza negacije) nisi; ničim drugim nego, nulla re nisi; ne drukčije nego, non aliter nisi; ništa drugo nego, nihil aliud nisi; nego (ništa drugo —) nisi; (ne drugi —) nisi, quam; sasvim drukčije — nego(li), longe alĭter — atque (et, quam); nego što (na drugi način —) atque; ne inače nego, haud secus ac ili quam; nego = no, ali, sed, verum, at; ne — nego (no), non — sed.
negodovanje, indignātio, ōnis.
nehotice, imprūdens, tis.
neiskazani, incredibĭlis, e.
neistina, falsum, i.
neistinit, falsus 3.
neizmjeran, immensus, infinitus 3., innumerābilis, e.
neizvjestan, incertus 3.
nejak, invalĭdus 3.
nejednak, dissimĭlis, e.
neka = da, ut; često = lat. imperat. ili konjunktiv; neka (= recimo da, dopusno) = konjuktiv sa ut ili sam konjunktiv bez ut; neka ne, ne; samo neka, dummŏdo, modo.
nekakav, quidam; aliquis.
neki, quidam; alĭquis; non nullus ili nonnullus 3.; neki (jedan), unus; neko vrijeme, aliquamdiu.
nekmoli, a nekmoli, nedum.
nekoć, olim, quondam.
nekoji, quidam, nonnullus ili non nullus 3.; = nekolicina, pauci.
nekolicina, pauci, nonnulli, quidam.
nekoliko (njih), alĭquot, nonnuli, quidam; nekoliko (= više) njih, complūres; nekoliko (malo) njih, pauci.
nekoristan, inutĭlis, e.
nekoristoljubiv, (nesebičan) contĭnens, abstĭnens, tis.
Nekanabis, Nectanabis, ĭdis.
nekriv, proglasiti nekrivim, absolvo 3.
nemaran, nēglegens, tis.
nemarno, neglegenter.
nemio, acerbus 3.; (riječ) inīquus 3.

nemiran (čovjek) seditiōsus 3.; nemirno gibanje, trepidatio, ōnis.
nemoćan, invalĭdus 3.
nemoj, noli.
nenadan, subĭtus, repentīnus 3.
nenaličan, dissimĭlis, e.
nenaručno, incommŏde.
nenazočan, absens, tis.
neobičan, insolĭtus, nŏvus 3.
neoboružan, inermis, e.
neočekivan, repentīnus, subĭtus; imprudens; nenadan i —, subĭtus repentinusque.
neodrastao, pupillus, i.
ne okusiti jela, cibo abstineo 2.
ne opravivši ništa, re infecta.
neoprezan, temerarius 3.; improvĭdus 3.
neoprezno, inconsūlte.
Neoptolem, Neoptolĕmus, i.
neoružan, inermis, e.
neosvećen, inultus 3.
neozlijeđen, inviolātus 3., incolŭmis, e.
nepobijeđen, invictus 3.
nepobjedljiv, invictus 3.
nepomirljiv, implacābĭlis 2.
neporočan, intĕger, gra, um; emendātus 3.
neporočnost, integrĭtas, ātis.
Nepos, Nepos, ōtis.
neposlušnu biti, non oboedīre, dicto non audientem esse.
nepostojan, vāgus 3.
nepošteno, inhoneste.
nepouzdan, incertus 3.
nepovoljan, inīquus, adversus 3.; (mjesto) inīquus 3.; (vjetar) adversus 3.; nepovoljan položaj, iniquĭtas (ātis) lŏci.
nepovredljiv, sanctus 3.
nepovrijeđen, inviolātus 3.
nepoznat, incognĭtus, ignōtus 3.; nepoznato je (komu), latet 2. (aliquem); nepoznato mi nije, non ignōro 1.; nepoznata je meni mana, ignōro (1.) vitium.
neprav, inīquus 3.
nepravda, iniuria, ae; nepravdu činiti, učiniti, nanijeti, iniuriam inferre (alcui).
nepravedan, imprŏbus 3., (nepravičan) inīquus 3.; (konzul) imprŏbus 3.; nepravednim načinom, iniuste.
nepravedno, iniuste; inīque.
nepravednost, iniustitia, ae.
nepravičan, inīquus 3.
nepravo, ne —, non immerĭto.
neprekidan, assiduus, 3.
neprestani, assiduus 3.
neprestano, perpetuo, semper; aevo perpetuo.
neprestrašen, interrĭtus 3.
neprestrašljiv, interrĭtus, 3.
neprijatelj, (lični), inimīcus, i; (u ratu), hostis, is; neprijatelj (komu), inimīcus; neprijatelj sam (komu), infesto (inimīco) animo sum in aliquem.
neprijateljski, infestus; inimīcus, 3.; često = neprijateljâ; neprijateljske čete, hostium copiae; neprijateljski duh protiv, inimīcus in aliquem animus; neprijateljskoga sam mišljenja prema, infesto (inimīco) animo sum in aliquem.
neprijateljstvo, inimicitiae, ārum.
nepriličan, molestus 3.
nepriliika, doći u veliku nepriliku, in angustum venire.
nepripravan, imparatus 3.
nepristojan, turpis, e; stvari —, turpia, ium; riječi —, parum verecunda verba.
nepromjenljiv, immutabĭlis, e.
Neptun, Neptūnus, i.
nerâd (prosto od državnih poslova vrijeme), otium, ii.
neradin, iners, tis.
neradinost, inertia, ae; desĭdia, ae.
nerado, invītus 3.
neratoboran, imbellis, e.
nerazborit, inconsiderātus, temerarius 3.
nerodica, sterilĭtas, ātis.
Neron, Nero, onis.
Nervljani, Nervii, ōrum.
nesebeznao, contĭnens, ntis.
nesiguran, (svojina) non proprius 3.; (pût) infestus 3.
nesklad, discordia, ae.
nesličan, dissimilis, e.
nesloga, discordia, ae; (domaća) aemulatio, ōnis; nesloga i zavist, aemulatio et invidia.
nesmotren, inconsiderātus, temerārius.
nesmotreno, inconsiderāte.
nespodoban, dissimĭlis, e.
nespretno, stulte.
nesreća, mălum, i; casus adversus. fortuna adversa, res adversae; res turbĭdae; nesreća (velika, poraz), calamĭtas, ātis; (slučaj) cāsus, us.
nesretan, miser 3., infēlix, īcis; **učiniti** nesretnim, perdo 3.
nesretnik, infēlix, īcis.
nestalan, instabilis, e.
nestalnost, inconstantia, ae.
nestašica, inopia, ae.
nestati, perīre; cēdĕre, effŭgĕre.
nestrašljivo, intrepĭde.
nestrpljiv, impatiens, ntis.

ne svidjeti se, displĭceo 2.
nešto, alĭquid, quaedam.
netaknut, inviolātus, 3.
netko, quidam, alĭquis.
neublaživ, implacabĭlis, e.
neudata, virgo, ĭnis.
neudobno, incommŏde.
neugledan, exiguus 3.
neugodan, ingrātus 3.
neuk, imperītus, indoctus, illiterātus 3.
neukost, ignorantia, ae.
neumrlost, immortalĭtas, ātis.
neustrpljiv, impatĭens, tis.
nevaljalac, malus, i.
nevaljalo, măle.
nevaljalština, improbĭtas, atis.
nevaljao, malus, imprŏbus 3.; nevaljalo djelo, fraus, dis.
nevin, innŏcens, tis.
nevjera = nevjeran, perfĭdus 3.
nevjera, perfĭdia, ae.
nevjerojatan, incredibĭlis, e.
ne vjerovati čemu, diffĭdo 3. (s dat.).
nevješt čemu, imperītus, ignārus (s gen.); nevješt učiniti se, ignōro 1.
nevježa, imperītus, ignārus 3.
nevolja (ratna), iniuria, ae; (krajnja) mălum, i; za nevolju, coactus 3.
nevrijedan, indignus 3.
nezahvalan prema, ingrātus in aliquem.
nezahvalnost, anĭmus ingrātus.
nezasitan, insatiābĭlis, e; krvi nezasitan, sanguĭnis inexplebĭlis, e.
nezdrav, insalūbris, e; nezdrav veoma (kuća), pestĭlens, tis.
nezgoda, casus (us) adversus; incommŏdum, i.
nezgodan, (mjesto) aliēnus 3.
ne znajući, ignārus 3.
neznalica, ignārus 3.
neznanje, ignorantia, ae; iz neznanja, imprūdens, tis.
neznatan, parvus, exĭguus; neznatan broj, paucĭtas, ātis; (stvari) vilis, e; za neznatnu cijenu, vili.
ne znati, nescio 4., ignōro 1., ignārum esse.
ni, neque, ne — quidem; ni, da ni, ni (sâm), ne — quidem; ni — ni, neque — neque, nec — nec; da (= neka) nitko — ni, ne quis — neu.
ničiji, nullīus (od nullus 3).
ničim = nikojom stvarju, nulla re.
nigdje, nusquam.
nijedan, nullus; i nijedan, neque ullus 3.; nikada nijedan, nullus unquam (ex); da (= neka) nijedan, ne quis.
nijekati, nĕgo 1.
niiem, mutus 3.
nikad(a), nunquam; nikada ništa, nihil unquam; nitko nikada, nemo (nullus) unquam; nikada nijedan, nullus unquam (ex); i nikada, neque unquam.
nikakav, nullus; (kŏdšto), non; (uz drugu negaciju) ullus; i nikakav, neque ullus.
nikako, nullo modo.
nikao, natus 3.
Nikator, Nicator, ōris.
nikoji, nullus 3.
Nikoklo, Nicŏcles, is.
Nikomed, Nicomēdes, is.
Nil, Nilus, i.
nimalo, prorsus nihil.
nimfa, nympha, ae.
nipošto, minīme; nequāquam.
Nin, Ninus, i.
ništa, nihil, nulla res (gen. nullīus rei etc.); ničim, nulla re; ništa (od), nihil (ex); nikada ništa, nihil unquam; i ništa, neque quidquam; nikomu ništa, nihil cuiquam; ništa ni(ti), — ni(ti), neque quidquam — neque; da (= neka) ništa, ne quid; držati za —, pro nihĭlo habēre.
ništarija, homo ad nullam rem utĭlis.
ništetan, nullus; vilis, e; (život) nullus 3.
ništetnost, nugae, ārum.
ni(ti), neque; ne — quidem; ni(ti) — ni(ti), neque — neque, nec — nec; niti itko, nec quisquam; a (te) ni(ti) — ni(ti), neque aut — aut; ništa ni(ti), — ni(ti), neque quidquam — neque.
nitko ne, nemo (gen. nullius), = nikoji nullus 3.; i nitko ne, neque quisquam; nitko nikada, nemo (nullus) unquam; nikomu ništa, nihil cuiquam; da nitko (= neka nitko), ne quis; i nitko (= i neka nitko), neu (neve) quis.
Nitokra, Nitōcris, is.
nizak, humĭlis, e; niska roda, humili loco natus, obscūre natus; niska i prosta roda, humĭli et obscuro loco ortus.
no, sed, verum. at; no ipak, sed tamen, attămen, tamen.
noć, nox, tis.
noćni, nocturnus 3.; noćna straža, vigilia, ae.
noću, noctu.
noga, pes, ĕdis; od malih (mladih) nogu (o više njih), a parvŭlis; **gaziti** nogama (zapovijedi) sperno 3; **baciti se komu pred noge,** ad genua alicuius procumbĕre.

nokat, unguis, is.
Nola, Nola, ae.
Noreja, Norēia, ae.
nosiljka, lectīca, ae.
nositi, ferre; natrag —, referre; nositi (vijenac), gesto 1.; (sa sobom) porto 1.; (brod) rapio 3.; nositi (na prstu), gestare (in); nositi iz njih (živež), tollĕre inde ili ex iis; (imati) habeo 2.; (kule) gesto 1.
nov, novus 3.
novci, pecunia, ae; pronevjereni novci, pecunia intercepta; zaplijenjeni novci, pecunia praedaticia; mnogo novaca, grandis (magna) pecunia: multi nummi.
novčanim prilozima, aere collāto.
novembar, November, bris (sc. mensis).
Noviodun, Noviodunum, i.
novost, novĭtas, ātis, res nova.
novotarenje, res novae.
nuder, ăge, agĕdum, agīte.
nuditi više (na dražbi), contra licĕri (licitāri).
Numa, Numa, ae.
Numancija, Numantia, ae.
Numidija, Numidia, ae.
Numidski, Numidĭcus, i.
Numiđanin, Numĭda, ae.
numiđanski, gl. Numiđanin, i Numidija.
nutarnji, (stranke) domestĭcus 3.
nuto, ecce.
nuždа, necessĭtas, ātis; (oskudica, nevolja), inōpia, ae; trpjeti nuždu, inopiā prĕmor 3., — labōro 1., egeo 2.
nuždan (za), necessarius (ad); (vrijeme) necessarius 3.; nuždа je, treba, opus est; nužno (potrebno) se čini komu, necesse esse videtur alicui.
nužno je, opus est alicui res ili re; = treba, valja, necesse est.

Nj.

njedra, sinus, us.
njega, procuratio, ōnis.
njegov, suus; eius, ili illĭus, ili se ne prevodi; njegovi, sui.
njegovati, curāre rem.
njezin, suus; eius; često se ne prevodi.
njihov, suus; eōrum, eārum; često se ne prevodi.
njiva, ager, gri.
njivica, agellus, i.

O.

O, (interj.), o; o da, utĭnam.
o, (praep.) de; (s lok.) ne prevodi se uz glagole sentiendi i declarandi (na pr. o Platonu se pripovijeda, da je došao, Platonem venisse tradunt); gl. i za.
oba, uterque; ambo; s (na) obje strane, utrimque.
obala (od rijeke), ripa; obala (morska), litus, ŏris; ora, ae (maritima).
obastrijeti, involvo 3.
obavijest dobiti, nuntium accĭpio 3. (alicuius rei), ili certior fio (de re).
obavijestiti, certiorem facĕre aliquem; obavješćen sam (o namjeri), compĕrio rem.
obaviti (djela), gero 3. (res); (ostatak) perăgo 3.; (vladu) administro 1. (imperium); obaviti sasvim, perăgo 3.
obavljati, fungor 3. (re), ago 3., gero 3.; cūro 1.; (upravu) gero 3.; (poslove) obeo 4. (munia), gero 3. (negotia).
obazirati se na, respĭcio 3 (rem); rationem habēre (alicuius).
obaznati, compĕrio 4.
obdjelati, cŏlo 3.
obeća(va)nje, pollicitatio, ōnis; (= nada) spes, ei.
obećati, polliceor 2., promitto 3.
obećavati, spondeo 2.
obeskrijepiti, enervo 1.
obeznaniti se, sopīri.
običaj, mos, ris; običaj (u koga) (navada), consuetūdo, ĭnis (alicuius); po običaju, de more.
običan, usitātus, consuētus 3., assuētus 3.
običavati, soleo 2.; (= vičan sam), consuevi..
obično, plerumque, vulgo ili solēre (s inf.); obično biva, fieri solet.
obijesno, insolenter; obijesno se vladati, insulto 1.
obijest, protervĭtas, ātis.
obiknuti, consuēvi, uesse; assuētum esse.
obilan, uber, is; magnus 3., amplus 3.
obilat, locŭples, ētis.
obilaziti, circumīre.
obilovati čim, supĕrat mihi aliquid.
obiteli, familia, ae.
obiteljski sudija, iudex domesticus

objaviti, denuntio 1.; kroz san —, somnio responsum dăre.
obje, gl. oba.
objedovati, ceno 1.; epŭlor 1.
objesiti, suspendo 3.
oblakšan, mollītus 3.
oblakšati, lĕvo 1.
oblasnik, magistrātus, us.
oblast, magistrātus, us; spraviti pod —, in (sub) potestātem redīgo 3.
obličiti (koga čim), coarguo 3., convinco 3. (aliquem alicuius rei); (krivnju dokazati), convinco (3.) aliquem alicuius rei.
oblijetati, circumvŏlo 1.
obližnji, proximus 3.; vicīnus 3.
obložen, inclūsus 3.
obnaći, repĕrio 4.; (saznati), compĕrio 4.
obnevidjeti, lumĭna amitto 3.
obnositi, administrare, fungi (re); zapovjedništvo (u ratu), imperia tenēre; (poglav. čast), praesum, praeesse (magistratui); (časti) fungor 3.
obnoviti, renŏvo 1., restituo 3.
obogatiti koga, locuplēto 1.
obogatjeti, ditesco 3.
oboji, uterque; koji ili što od oboga, uter, tra um.
obojica, uterque; tko od obojice, uter.
obolio, aegrōtans, tis.
oboljeti, in morbum implĭcări.
oboriti glavu, caput demittĕre.
oboružati, armo 1.
obraćati, referre (ad); nauk (pomnju) na, studium conferre in aliquid.
obrađovati se silno, magno gaudio perfundor 3.
obraditi, gl. obrađivati.
obrađivati, cŏlo 3.
obrambena besjeda, defēnsio, ōnis, causae dictio, ōnis.
obrana, tutēla, ae; praesidium, ii; (obrambena besjeda), defensio, causae dictio, ōnis; gl. i obraniti.
obraniti, defendo 3. (ab); tueor 2.; — se od čega, se defendere ab.
obratiti pozornost na, id ago 3.; obratiti se (kamo), contendo 3.; se conferre; (na koga) adīre aliquem.
obrazovati, excŏlo 3.; fingo 3.; obrazovati se, formari; (koga čim), erŭdio 4.
obreći, promitto 3., polliceor 2.
obred vjerozakonski, religio, ōnis.
obresti (obretem), invĕnio 4.
obret, inventum, i.
obretnica, inventrix, īcis.
obretnik, inventor, ōris.
obrnuti se od koga, aversor 1. (aliquem).
obučavati, erŭdio 4., edŏceo 2.
obuhvatiti, capio 3.
obuvenu biti, indūtum esse (re).
obuzeti, capio 3., comprehendo 3.; (strah koga —) incēdo 3., occŭpo 1. aliquem.
obuzimati, mŏveo 2.
obzir, rătio, onis; u nekom —, aliqua parte; obzir imati na, rationem habeo 2. (alicuius).
obzirati se na, rationem habēre alicuius.
obzirno, considerāte.
obznaniti, declāro 1.; (volju) notum facio 3.
Ocean, Oceănus, i.
ocrniti, crimĭnor 1.
očekivanje, exspectatio, onis; (nada) spes, ei.
očekivati, exspecto 1.
očev, v. otac; krv o., parricidium, ii.
očevidan, apertus, manifestus 3.
očevina, patrimonium, ii, hereditas, ātis.
oči, na o., in conspectu alicuius.
očinji vid, lumĭna (oculorum), um.
očinski, paternus 3.
očit, apertus 3.; v. otvoren.
očito, aperte.
očitovati, dico 3.; očitovati se, declārări.
osjetiti, sentio 4.
od, ab, a; (temporalno) ab, ex; od, često = ablativ instrumenti (osobito u pasivnoj rečenici pred supst., koji ne znači lice); od (= između), ex ili genit. partit.; od = nego (iza kompar.) = lat. ablativ.
odabrati, elĭgo 3., delĭgo 3.
odakle, unde.
odan, dedĭtus 3.
odanle, inde; (odavle) hinc.
odanost, studium.
odapeti (strijelu), mittĕre (telum).
odaslati, mitto 3., dimitto 3.; v. poslati.
odasvud, undĭque.
odati se (čemu), se dăre, se trādĕre; odati se (nauku), conferro me (ad studium); odati se (znanostima), se dedĕre, se tradĕre (litteris); gl. posvetiti se.
odatle, inde.
odavati (osnove), (consilia) enuntio 1.
odavle, hinc.
odavna, antiquĭtus.
odazivati od (djelâ), avŏco 1. (a rebus).
odazvati, avŏco 1.
odbačen od prirode, naturā abdicātus 3.

odbijati, prohĭbeo 2., propello 3.; (pogibli) propello 3.; (od okola), propellĕre, prohibēre; (od) prohibēre (a re); (što) propello 3.; (juriš) sustĭneo 2. (impĕtum).

odbiti, repello 3., propello 3., prohĭbeo 2.; odbiti (juriš), propello 3.; (uskratiti), nĕgo 1.

ode, gl. otići.

odgađati, differre.

odgajati, edŭco 1.

odgoditi, differre.

odgojitelj, edŭcator, ōris; (othranitelj), nutricius, ii.

odgojiti, edŭco 1.

odgoniti u roblje, in servitūtem abstrăho 3.

odgovarati, respondeo 2.; parem esse; (na list), respondeo (2.) ad...

odgovor, responsum, i; jedar —, nervōse dictum, i; zgodan —, commŏde dictum, i; odgovor dati, dare (reddĕre) responsum, respondeo 2.; pozvati na odgovor, in ius vŏco 1.

odgovoriti (na što), respondeo 2. (ad ili de).

odjelo, vestis, is.

odijevati, vestire.

odlaziti k, concēdo 3., convĕnio 4.

Odiseja, Odyssēa, ae.

odjeća, vestis, is.

odjeknuti, resŏno 1.

odjenuti, vestio 4.; odjenuti se crnim odijelom, vestem pullam sumĕre.

odlazak, discessus, us; abĭtus, us.

odlaziti, discēdo 3., abeo 4.; (odonud) eo 4.; (kući) contendo 3., concēdo 3.; (putovati) proficiscor 3.

odletjeti, avŏlo 1.

odličan, nobĭlis, e; insīgnis, e; praestans, tis; (čovjek) nobĭlis; (vjernost) egregius 3.; (vrijeme) insignis; odlična gospoda, matrōna, ae; odličniji (čovjek), illustriore loco natus; najodličniji (od vijećnika), primōres, um.

odlikovati se, excello 3.; odlikovati se čim od, praesto (1.) alicui aliqua re; odlikovati se (rodom), amplum esse (re).

odlomak, fragmentum, i.

odložiti, pōno 3.; remŏveo 2.; priliku —, depōno (3.) formam.

odlučan, promptus 3.; strenuus 3.; odlučan boj zametnuti, u odlučni se boj upustiti, proelio (acie) decertare.

odlučiti, constituo 3., statuo 3., decerno 3.; consilium capio 3. ili ineo 4.; odlučiti (oružjem), contendo 3.; odlučiti za se, mihi consilium capio 3.; odlučiti se, audēre; odlučiti se drukčije, aliud consilium inire.

odlučivati o kom, statuo 3. (de); constituo 3., decerno 3.; o rasprama —, disceptare controversias ili de contr.; odlučivati (oružjem) contendo 3.

odlučno, audacter.

odluka, consilium, ii; odluka senatska, senatus consultum ili decrētum, i; (presuda) arbitrium, ii; (jezgra odluke), propositum, i; odluka (pobjediteljâ), arbitrium; odluka umrijeti, voluntas moriendi; odluka (stoji), sententia, ae; odluku stvoriti, consilium capio 3. ili ineo 4.

odmah, confestim, statim, protĭnus.

odmaknuti, remŏveo 2.

odmaranje, quies, ētis.

odmet, defectio, ōnis.

odmetništvo, defectio, ōnis.

odmetnuti se, defĭcio (3.) ab aliquo.

odmjeriti, tribuo 3.

odmjerivati, tribuo 3.

odmor, odmaranje, quies, ētis.

odnijeti, auferre; abstrăho 3.; (sa — u), deferre (ab — in); (list) deferre (ad aliquem); (srebro u) comporto 1.; odnijeti na svojim rukama u, allevātum aliquem defferre in; odnijeti se (iz Italije), decēdo 3. (Italiā).

odnošaj (životni), pars, tis; genus, ĕris; postoji prijateljski odnošaj između, necessitudo intercēdit alicui cum alqo.

odobravati, prŏbo 1.

odobriti, (savez) iubeo, 2.; prŏbo 1.; (pohvaliti) laudo 1.

odoljevati, v. odoljeti.

odoljeti komu, resisto 3., obsisto 3., navali, sili), (impĕtum, vim) sustĭneo 2.; v. podnijeti.

odonud, inde; da odonud, unde.

odora, bojna —, ornatus (us) militāris.

odovud, hinc.

odrastao, pūber, ĕris, adultus 3., adultā aetate; neodrastao, pupillus.

odrasti, adolesco 3., cresco 3.

odreći, nĕgo 1.; odreći se, carēre (re); odreći se (zapovjedništva), depōnĕre rem, remittĕre rem; odreći se prijateljstva, recusāre amicitiam.

odredba, constitutio, ōnis.

odrediti, constituo, 3.; o. naprijed, praestituo 3.; (popis), ordĭno 1.; (naselja), (sedes) assigno 1., attribuo 3.

određen (izvjestan), certus 3.

određivati, constituo 3.

odricati, nĕgo 1.

odrješito, firme.

održati, conservo 1., sustento 1.: teško —, aegre sustento 1.; riječ —, fidem cŏlo 3.

odseliti se, migro 1.

odsjeći, ampŭto 1.; caedo 3.; iz odsječena vrata, caesa cervīce; odsjeći privoz živeža komu, re frumentaria ili commeātu interclūdĕre aliquem.

odstraniti, prohĭbeo 2.; (srdžbu) amŏveo 2.

odstupiti, odstupati, discēdo 3.; od službe, magistrātu abīre; od gozbe, convivio excēdo 3.; ne odstupiti od nakane, in proposĭto persto 1.

odsuditi, condemno, 1.; na smrt odsuditi, capĭtis (capite) damnāre.

odsutan, absens, tis.

odupirati se, resisto 3., obsisto 3., repugno 1.; junački —, fortiter repugno 1.

oduprijeti se, resisto 3., obsisto 3.

oduran komu, vilis, e (apud aliquem).

odustati, desisto 3. (od boja, proelio; od namjere, conatu).

oduševljenje, ardor et. inflammatio animi.

oduzeti, adĭmo 3., auferre, subtrăho 3.; (državu, štit) adĭmo 3.; oduzeti (zemljište), adĭmo 3. (solum); (nadu) tollo 3. (spem); (povod), subtrăho 3. (materiam).

oduzimati, (osjećanje), aufĕro; (tugu) adĭmo 3. (aegritudinem).

odužiti se, gratiam reddo 3.

odvažan, promptus 3., strenuus 3.; (s inf.) parātus 3.

odvažiti se na, audēre aliquid.

odvažno, strenue; (smjelo) audacter.

odveć velik, nimius 3.

odvesti, abdūco 3., abstrăho 3.; (voditi) dūco 3.; (u tamnicu) dūco 3.; na smrt —, duco (3.) ad mortem; odvesti natrag, redūco 3.; (na brežuljak), subdūco 3. (in).

odvesti se (na otok), vehi; odvesti se natrag, revĕhor 3.

odviše, nimis, nimium; često = lat. komparativ: odviše strogo, gravius.

odvjetnik, patrōnus, i.

odvraćati, (plašiti), deterreo 2., absterreo 2.; (pogibao), repello 3.

odvratiti, averto 3.; odgovoriti, respondeo 2., inquam; (dobročinstvo) referre; (put) averto 3. (iter); (pogibao) repello 3.; (ropstvo) depello 3.; gledam odvratiti od sebe, deprĕcor 1.; (poplašiti) terreo 2., deterreo 2., absterreo 2.; odvratiti se, aversor 1. (aliquem).

odvrnuti se (od podanikâ), recēdo 3. (ab).

ogaditi se, taedium pario 3.

oganj, ignis, is.

ogladnjeti, famem parare.

oglasiti, indīco 3.; denuntio 1.

oglašanje, certāmen, ĭnis.

ogledati inspĭcio 3., viso 3.; ogledati svoju snagu uzajmice, periculum virium inter se facĕre; ogledati se, dimĭco 1.; proelio contendĕre cum alqo.

ognjište, focus, i.

ogorčenost, iracundia, ae.

ogriješiti se, pecco 1. (in aliquem).

ogrlica, torquis, is.

ogrliti, circumplector 3.

ogroman, ingens, tis.

Oh, Ochus, i.

ohol, elātus 3., tumens, tis (aliqua re); superbus 3.

oholica, superbus 3.

oholiti se, glorior 1.

oholo, superbe.

oholost, superbia, ae.

ohrabriti, cohortor 1., confirmare animum alcuius.

okaljati krvlju, sanguĭne cruento 1.

okaniti se, desisto 3., omitto 3.

oklijevanje, cunctātio, ōnis.

oklijevati, cunctor 1.; ne okl., non dubĭto 1. (s inf.); oklijevati (s inf.), dubito 1.

oko, ocŭlus i; pred očima imati, ante oculos habēre; na oči, in conspectu.

òkô, (= tabor), castra, ōrum.

oko (okolo), praep., circa, circum; temporalno) circa; adv. fere, cirtĭter; prope.

okolnost, attribūtio, onis; okolnosti vremenske, tempŏra, um; (vrijeme) tempus, ŏris; okolnosti sretne (sreća), res prospĕrae.

okončati, finio 4.

okorno, pertinacĭter.

okovi, catēnae, ārum; baciti u okove, in catēnas conicĕre.

okrenuti (u), iter averto 3.; okrenuti prama sebi, in me verto 3.

okrepljivati, refĭcio 3.

okretnost, solertia, ae.

okrijepiti, acuo 3.

okriviti, insimŭlo 1.

okrivljenik, reus, i.

okrivljivati, acccuso 1., incūso 1.

okršaj, proelium, ii; certāmen, ĭnis; doći do okršaja, proelium committitur inter...; iza nekoliko okršaja, aliquot proeliis factis.

okrug zemaljski, orbis terrārum, (ili samo) orbis.

okrutan, crudēlis, e.

okrutno, crudelĭter.
okrutnost, crudelĭtas, ātis.
okružiti, circumvĕnio 4.
okružje, regio, ōnis.
Okso, Oxus, i.
Oksoart, Oxoartes, is.
Oktavijan, Octavĭānus, i.
Oktavije, Octavius, ii.
Oktodur, Octodurus, i.
okupiti, (vojsku) cōgo 3., collĭgo 3., contrăho 3.
okusiti, ne okusiti, cibo abstĭnēre; **ništa ne —**, abstinēre omni cibo.
oligarhi, pauci, ōrum.
Olimpija, Olympia, ae.
olimpski, Olympĭcus 3.
olovo, plumbum, i.
omeđen, tačno omeđen posjed polja, agri certus modus aut fines proprii.
omekopućivati, effemĭno 1.
omekoputiti, effemĭno 1.
omlitaviti, enervor 1.
omorika, pinus, us ili i.
omraziti, in invidiam addūco 3.
on, is; sui, sibi, se; i on (= također et ipse, itidem; on (njega itd. naglašeno) t. j. onaj, ille; on (taj), is, hic; on = isti, idem.
onaj, ille; pred qui obično = is; ovaj — onaj, hic — ille; onaj isti, idem.
onakav, (koji), is (qui).
onako, (pred adv. i adj.) tam.
onamo, eo, illuc; ovamo i onamo, ultro citroque.
onda, tum, tunc, post, exinde; onda (kada), tum (cum).
ondje, ibi, illic.
onomadne, proxime.
onostrani, ulterior, ius.
onuda — kuda, eā — quā.
opačina, scelus, ĕris; (grijeh) vitium, ii.
opadati, (lišće) decĭdo 3.
opak, scelerātus 3.; opako djelo, facĭnus, ŏris.
opasan (slučaj), dŭbius 3.; (pobuna), minax, ācis.
opasati (zidinama), saepio 4.
opasivati (zidom), cingo 3.
opaziti, conspĭcio 3., aspĭcio 3., video 2., animadverto 3., intellĕgo 3., observo 1.; (bludnju), repĕrio 4., animadverto 3.
opažati, animadverto 3
opčuvati, servo 1.
općenje s kim, consuetūdo, usus (us) alicuius; pouzdano općenje, familiārĭtas, ātis.
opet, rursus, itĕrum, denuo; opet doći, revertor 3.: opet leći, recumbo 3.; opet osvojiti, recĭpio 3.; opet podići, restituo 3.; a opet, rursus.
opetovanje, iterātio, ōnis.
opetovati, repĕto 3.
opipati, tracto 1.
opirati se, resisto 3., obsisto 3.; recūso 1.; — o što, nitor 3.
opisati, perscrĭbo 3.; expōno 3., fingo 3.
opisivati, (Polifema) fingo 3., expōno 3.; (pokazivati), fingo 3.; repraesento 1.
opkoliti, cingo 3., claudo 3., obsĭdeo 2., circumvĕnio 4., circumdo 1.; (odasvud, sa strane), circumvĕnio 4.
opkop, vallum, i.
opkopati, munio 4.
opleten, circumventus, 3.
oplijeniti, spolio 1. (aliquem re); (grad) dirĭpio 3. (urbem).
opomena, admonitio, ōnis.
opomenuti, hortor 1., cohortor 1.; (sjećati) moneo 2., admŏneo 2.; opomenuti silno, commŏneo 2.; opomenuti se, memoriam repĕto (3) alicuius rei.
opominjati, hortor 1., cohortor 1.; (sjećati) moneo 2., admŏneo 2.; opominjati se, meminisse, memoriam tenēre alicuius rei, recordor 1.
oporaviti se, (ex morbo) convalesco 3.
oporost u značaju, acerbĭtas animi.
opozvati, revŏco 1.; (u domovinu) in patriam restituo 3.; (kazan) revŏco 1.
opraštati se s pokrajinom, decĕdo (3.) de provincia.
oprati, abluo 3.
opravdati, purgo 1.
opraviti, obtĭneo 2.; opraviti kod, impĕtro (1.) ab aliquo aliquid; ne opravivši ništa, re infecta.
opredijeliti, (namijeniti) destĭno 1.; (naselja) (sedes) assigno 1., attribuo 3.; opredijeliti za (provinciju), destĭno 1.
opremiti, compăro 1., adorno 1., (poslati) mitto 3.
opremljen, instructus, ornatus.
oprez, biti na oprezu od, căveo 2. (rem ili a re).
oprezno, caute.
opreznost, prudentia, ae; cautio, ōnis.
oprijeti se, resisto 3., obsisto 3.; obĭci.
oprost, vĕnia, ae.
oprostiti (koga čega), libĕro 1. (aliquem re); oprostiti (optuženika), (nekrivim proglasiti), absolvo 3.; oprostiti (komu), ignosco 3.; oprostiti se s pokrajinom, de provinciā decĕdo 3.
oproštenje, moliti za —, veniam ignoscendi petĕre.
opsada, (jurišanje na —) oppugnātio; obsidio, ōnis, obsessio, ōnis (s gen.); kod opsade otoka, in oppugnanda insŭlā.
opsadna vojska, corōna (ae) milĭtum.
opsezati (250 godina), pateo 2.
opsjedanje, obsidio, oppugnatio, ōnis.
opsjedati, obsĭdeo 2.; oppugno 1.
opsjednuti, obsĭdeo 2.; claudo 3.
opsjesti grad, obsĭdeo 2.; oppugno 1.
opstupiti, circumsisto 3.
opterećen (prtljagom), impedītus 3.
optužba, accusatio, ōnis.
optuženik, reus, i.
optužitelj, accūsātor, ōris.
optužiti (koga za), accūso 1., incūso 1., arguo 3., insimŭlo 1. (aliquem alicuius rei.)
opustošiti, vasto 1., popŭlor 1.
orakul (orakuo), orăcŭlum, i.
orao, aquĭla, ae.
orati, ăro 1.
Orgetorig, Orgetŏrix, īgis.
Orhomen, Orhomĕnus, i.
oružana sila, arma, ōrum.
oružanik, armātus 3.
oružje, arma, ōrum; (zaplijenjeno oružje), spolia, ōrum; skočiti na —, arma mŏveo 2.; za oružje sposoban, qui arma ferre potest.
oružnik, armĭger, ĕri.
osim, nisi, praeter (s akuz), praeterquam; osim toga, praeterea; osim (koga), praeter; osim što, nisi quod; osim (iza negacije), nisi; (nikakav drugi —), nisi.
osjećalo, sensus, us.
osjećanje, sensus, us.
osjećati, sentio 3.; osjećati veću bol, gravius ferre, magis dolēre.
osjetiti, sentio 4.
oskrbljen, instructus 3.
oskudica, inopia; — u svemu, omnium rerum inopia.
oskudijevati, carēre (re), desiderāre; v. faliti; žitom oskudijevati, re frumentariā laborāre, frumenti inopiā prĕmi ili laborāre; budući da žitom oskud., frumenti inopiā permōtus 3.
oskvrniti, viŏlo 1., laedo 3.
oslanjati se, nītor 3.; (na položaj) fīdo 3. (s abl.)
oslijepiti (koga), excaeco 1.
oslijepiti, gl. slijep (postati).
osloboditi od, libĕro (1.) aliquem re ili a re.
oslobođenik, libertīnus, i.
osloniti se na, confīdo 3. (re), fīdo 3. (re).
osnova, consilium, ii, ratio ōnis; osnovu zamisliti, consilium capĕre.
osnovatelj, condĭtor, ōris.
osnovati vladu, gospodstvo, imperium constĭtuo 3.
osoba, persōna, ae; poglavarstvena osoba, magistrātus, us.
osobit, singŭlaris, e; praecipuus 3., summus; eximius 3.; — pobožnost, singularis religio; osobitim načinom, egregie.
osobito, maxime, praecipue, potissimum, imprīmis; (željeti), maxĭme.
osobni neprijatelj, inimīcus, i.
osobnik, privātus, i.
osobno, coram.
ostajati, măneo 2.; na nauku —, in disciplina permăneo 2.; v. ostati.
ostali, relĭquus 3., cetĕri, ae, a; (mnogo ostalo) alius; uostalom, cĕterum, ceterōqui; uostalom (osim toga), praeterea.
ostarjeti, senescĕre, consenescĕre.
ostatak (rata), reliquiae, ārum.
ostati, măneo 2., remăneo 2.; ostati bez, careo 2.; ostati živu, salvum esse; ostaj zbogom, vale!
ostaviti, relinquo 3.; desĕro 3.; — zemlju, decĕdo 3. (ex ili de —); na cjedilu ostaviti, desĕro 3.; = izručiti (prepustiti), permitto 3.; trādo 3., concĕdo 3.; (tijelo), excēdĕre ex; boj — pedem referre; (mjesto), desĕro 3. (stationem); (locum) relinquo 3.; (izdati), destituo 3.; (koga svijest) destituo 3.; (zaselak), desĕro 3.; ostaviti (nasljednikom), relinquo 3.; za obranu —, praesidio relinquĕre; (potomstvu), trādo 3.
ostavljati, relinquo 3.; na cjedilu —, desĕro 3.
ostracizam, (ostracismus), testarum suffragia, ōrum ili samo (metonim.): testula, ae.
osuda, condemnatio, ōnis.
osuditi, damno 1., condemno 1.; na smrt osuditi, capĭtis ili capĭte damno 1.; osuđen na smrt, morte multātus.
osvajati, căpio 3.; (= osvojena držati) aliquem captum tĕneo (2.) ili dūco (3.); (nada, požuda koga —) teneo 2.; gl. osvojiti.
osvećivati, ulciscor 3.
osveta, ultio, ōnis.
osvetiti što, ulcisci rem; vindĭco 1.; osvetiti se komu, ulcisci aliquem.
osvetnice, furiae, ārum.
osvetnik, ultor, ōris; (kaznitelj), vindex, ĭcis.
osvijestiti se, ad se redīre.
osvitak, lux; na —, prima luce; osvitkom dana, prima luce.
osvjedočiti, persuadeo 2.; osvjedočiti

se, osvjedočen sam, mihi persuasum est, persuāsum habeo 2.
osvojen, captus 3.
osvojiti, expugno 1., căpio 3., occŭpo 1., armis occŭpo 1.; potior 4.; (grad) capio 3., expugno 1.; occŭpo 1., potior 4.; (brodovlje), capio 3.; (prijestol), occŭpo 1.; (tabor), expugno 1., căpio 3.; osvojiti, osvojiti iznova (opet), recĭpio 3.; (vladu, vlast) potior 4.; osvojiti iznova, recŭpero 1.; oružjem, captum duco (3.) ili těneo (2.); želja koga osv., cupidĭtas aliquem incēdit.
osvrtati se na, respĭcio 3. (aliquem), ratiōnem habeo 2. (alicuius rei).
oštar, acūtus; oštar pogled, acies oculorum.
oštećen, afflictus 3.
oštetiti, laedo 3.
oštroumno, mudro i —, acūte arguteque.
otac, pater, tris; (vijećnik), pater, tris; (senatori), patres, um; po ocu (predi), paternus 3.
otadžbina, patria, ae.
otega, mŏra, ae.
oteliti se, v. roditi.
oteti, auffere, rapio 3., erĭpio 3., surripio 3., spolio 1. (aliquem re); tollo 3.; kruh —, cibum auferre; (djecu) libĕros abstrăho 3.; oteti (provinciju, slobodu, zemlju), erĭpio 3.; (tabor) exuo 3. (aliquem castris), (ugrabiti) răpio 3.; oteto natrag tražiti, res repĕtō 3.
othranitelj, nutricius, ii.
othraniti, edŭco 1.
othranjivati, edŭco 1.
otići, abīre, cēdo 3., discēdo 3.; (odovud), excēdo 3.; kao dobitnik iz boja, superiorem discedĕre ex proelio; (od koga) discēdō 3. (ab); otići u, se conferre, concedo 3.; otići iz, discēdo 3. (ex); (k bogovima) transīre.
otimati, aufĕro, rapio 3., erĭpio 3.; adĭmo 3.; fŭror 1., surrĭpio 3.; otimati se, luctor 1., certo 1. (de).
otjerati, ago 3.
otkada, postquam.
otkinuti, abrumpo 3., defrĭngo 3.
otklon, declinatio, ōnis.
otkriti (komu što), apĕrio 4.
otkup, pretium, ii.
otkuda, unde.
otkupiti, redĭmo 3.; otkupiti se, me redĭmo 3.; prilika —, copia sui redimendi.
otok, insŭla, ae.
Oton, Otho, ōnis.
otpad, defectio, onis.
otpadati, decĭdo 3.
otploviti, navĭgo 1.; o. na —, invĕhor 3. in —.
otpočinuti od, me refĭcio (3.) ex.
otpor, recusatio, ōnis.
otpraviti (poslanike), mitto 3.; o. koga, repudio 1.; (nalog) komu, remitto (3.) ad.
otpravljati, fungor 3.
otpremiti, mitto 3.
otprije, ante(ā).
otprilike, fere, ferme, circiter.
otpustiti, dimitto 3.
otputovati, proficiscor 3.
otrčati, discēdo 3.
otrov, venēnum, i.
otrovati, venēno nĕco 1.; otrovati se, venēnum sūmo 3.
otuda, inde, hinc, dehinc, exinde.
otvarati, apĕrio 4.
otvoren, apertus 3.; otvorenu stajati (biti) komu, pateo 2.
otvoreno, aperte, palam.
otvoriti, apĕrio 4.; put —, iter dăre.
otvrdnja, duritia, ae.
ovaj, hic, is.
ovakav (koji), is (qui).
ovako, sic, ita; (tako silno) adeo.
ovamo, huc; ovamo i onamo, ultro citroque.
ovan, aries, ĕtis.
ovca, ovis, is.
ovdje, hic.
ovostran, citerior.
ozbiljan, serius, sevērus 3.; gravis, e.
ozgo, supra; od —, ab summo.
ozide, (zidine), moenia, ium, murus, i.
ozljeda, noxa, ae.
ozloglašen, infāmis, e.
oženiti se, uxōrem dūco 3. (aliquam).

P.

Pa, autem, et; pa ne, neque; pa ipak, et tamen.
pače, pŏtius; pače (= i), etiam, vel: dapače), quin etiam; immo; ne samo ne — pače, tantum abest ut — ut (ili etiam).
Paflagonci, Paphlagŏnes, um.
Paflagonija, Paphlagonia, ae.

pak, autem, vero (meće se iza riječi jedno i drugo); ako (li) pak, sin autem.
pakosnik, malignus 3.
pakost, malitia, ae.
pakostan, malignus 3.
Palamed, Palamēdes, is.
Palestina, Palaestīna, ae.
palma, palma, ae.
pamćenje zanemariti, mirus memoriae studeo 2.; umjetnost pamćenja, ars memoriae.
pamet, memoria, ae; (povjeriti pameti) mens, tis; gl. razum i sačuvati.
pametan, prūdens, tis; (mudar) sapiens, tis; (savjet), verus 3.
pametno, prudenter, sapienter.
pamtiti, memoriā teneo 2., meminisse.
panča, unguis, is.
Panetije, Panaetius, ii.
Papirije, Papirius, ii.
Par, Paros, i.
Parasije, Parrhasius, ii.
parba, controversia, ae.
parip, iumentum, i.
paripīi = paripa (genit.).
Parmenion, Parmenio, ōnis.
parnica, līs, tis; causa, ae; (raspra) causa; parnica privatna, iudicium privatum, causa privata.
Partija, Parthia.
pas, canis, is.
pasje meso, (caro) canīna.
pasmina, genus, ĕris.
pasti (padnem), căd o 3.; (srušiti se) concĭdo 3.; na koljena —, in genua procumbo 3.; u dio —, contingit alicui res; pasti u (groznicu), implicări in (morbum), incĭdo 3. (in).
pastir, pastor, ōris.
paša, pastus, us.
patricijī (oci), patres, um.
Patron, Patron, ōnis.
pauk, arānea, ae.
Paulo, Paulus, i.
Pausanija, Pausanias, ae.
pazitelj dječji, paedagōgus, i.
paziti, attendo 3.; paziti koga, dilĭgo 3.; (na korist), tueor 2.; paziti (da), vĭdeo 2.; paziti se, căveo 2.
pećina, saxum, i; duboka —, infĭmus spĕcus (us).
pehar, calix, ĭcis.
Pelej, Peleus, ĕi.
Pelija, Pelias, ae.
Pelop, Pelops, ŏpis.
Pelopida, Pelopīdas, ae.
Peloponešani, Peloponnesii, ōrum.
Pelusij, Pelusium, i.
Penati, Penātes, um.
pepeo, cinis, ĕris.
Perdika, Perdiccas, ae.
Periklo, Perĭcles, is.
Persagada, grad —, urbs Persagadum (mjesto: ārum).
Persej, Perseus, ei.
Persepol, Persepolis, is.
Perzija, Persia, ae, Persis, ĭdis ili Persae, ārum.
Perzijanac, Persa, ae.
perzijski, adj. Persĭcus 3.; gl. Perzijanac.
perzijski, adv. Persĭce.
Pet, Paetus, i.
peta, calx, cis.
Petilije, Petilius, i.
Petrej, Petrēius, i.
piće, potio, ōnis.
pijan, vino grāvis, e.
pijančovanje, ebriĕtas, ātis.
Pije, Pius, ii.
pijesak, arēna, ae.
pijetao, gallus (gallinaceus), i.
Piktor, Pictor, ōris.
pilo, potio, ōnis.
Pindar, Pindărus, i.
Pir, Pyrrhus, i.
pirejski, Piraeeus, ĕi (gen.).
Pirenejī, saltus (us) Pyrenaeus.
pirenejski, Pyrenaeus 3.
pisac, scriptor, auctor, ōris; pisac komedijā, comoediārum scriptor.
pisanje, gl. pisati.
pisar, scrība, ae.
pisati, scrībo 3.; pisati komu, scribo (3.) ad aliquem; list komu —, dăre litteras ad aliquem; pisati (poslati) list komu, litteras mittere ad aliquem.
Pisidani, Pisĭdae, ārum.
Pisistrast, Pisistrātus, i.
Pison, Piso, ōnis.
pismeno, per littĕras.
pismo, littĕrae, ārum; pisma, scripta, ōrum.
Pitagora, Pythagŏras, ae.
Pitagorovac, Pythagorēus, i.
Pitak, Pittăcus, i.
pitanje o ..., quaestio, ōnis, (de); na pitanje, gl. pitati.
pitati, rŏgo 1., interrŏgo 1., percontor 1. (de re), quaero 3. (ex aliquo aliquid); (proročište, Apolona), consŭlo (3.); pitati za (priliku), quaero (3.) rem; (senat) refĕro ad; pitati za savjet, consulĕre alqm, petĕre consilium ab alqo.
pitički, Pythicus 3.
piesma, carmen, ĭnis, pŏēma, ătis.
piesmotvor, pŏēma, ătis.

pjesništvo, ars poëtĭca.
pjesnik, poeta, ae.
pješak, pedes, ĭtis.
pjevanje, cantus, us.
pjevati, canto 1.
plaća, merces, ēdis; vojnička —, stipendium, ii.
plaćati daće, danak, porez, **tribūta** pendo 3.
plakati, fleo 2., lacrĭmo 1.
plamtjeti, ardeo 2. (žudnjom studio, požudom, cupiditate); mržnjom —, odio flăgro 1.
Planasija. Planasia, ae.
planet, planētes, ae.
planina, mons, tis: planine, saltus, us.
planinci, Alpici, ōrum.
Planko, Plancus, i.
planuti srdžbom (gnjevom), irā exardesco 3., irā accendor 3. (na koga, in aliquem); gl. raspaliti se.
plašiti, terreo 2.; (odvraćati), de —, absterreo 2.
platiti, pendo 3.; danak platiti, tribūtum conferre; (o kazni) luo 3.; platiti ne moći, solvendo non esse.
Platon, Plato, ōnis.
plav, flavus 3.
pleće, umĕrus, i.
pleme, (rod), genus, ĕris; (narod) gens, tis; natio, onis; tribus, us; pleme izvoditi, originem duco 3.; po plemenima, generatim; gl. koljeno.
plemenit, nobĭlis, e; summo loco natus 3.; genĕrōsus; (umjetnost) liberālis, e; plemenito, magno animo.
plemenitost, magnus animus.
plemstvo, princĭpes, um.
plesti zanke (o glavi raditi), insidior 1.
plijen, praeda, ae.
Plinije, Plinius, ii.
plitko mjesto, vadum, i.
plivati, năto 1.
plijenarina, manubiae, ārum.
pločica, testŭla, ae.
plod (drveta), fructus, us; bacca, ae.
plodan, frugĭfer 3., fertĭlis, e.
plodnost (zemlje), fertĭlitas, ātis (sŏli).
plodonosan, frugĭfer 3., fertilis, e.
plodovito polje, ager opulentus.
ploviti, navĭgo 1., (navi) vĕhor 3.; ploviti u (Ocean), invĕhi in.
plug, arātrum, i.
pluto, sūber, ĕris, n.
po, (s lok., lokalno, = preko) per; = prema, pro: po mogućstvu, pro fortuna; često = lat. abl. instrumenti ili modi; = poslije, post; = od, ab; po (s ak.) kod kazivanja cijene = abl. pretii.
pobacati u (vatru), inferre in.
pobijediti, vinco 3., domo 1., supĕro 1.; u boju pobijediti, proelio fundo 3.; superior discēdo 3.; pobijediti sasvim, devinco 3.
pobirati novce, pecuniam cōgĕre.
pobiti, caedere, fundĕre, fugāre, propellĕre; pobiti u bici, proelio fundĕre; pobiti se s kim, confligo 3., proelia facio 3.; pobiti se u otvorenoj bici, in acie decerto 1.
pobjeći, fŭgio 3.; (o najamniku) discēdo 3., fŭgio 3.; (na kolima), se conferre ad.
pobjeda, victoria, ae; pobjedu održati, victoriam (inde) referre.
pobjeditelj, victor, ōris.
pobjedni znak, tropaeum, i.
pobjednik, victor, ōris; superior.
pobjeđenik, victus, i.
pobjeđivati, vinco 3.
pobožan, pius 3.
pobožnost, piĕtas (erga deos); **osobita —,** singŭlāris religio.
pobrati, căpio 3.; mnogo novaca, grandem (magnam) pecuniam cōgo 3.
pobratim, hospes, ĭtis.
pobrinuti se, curo 1. (rem), consŭlo 3. (alicui); za živež —, rem frumentariam compăro 1.
pobrisati, abstergeo 2.
pobuditi, excĭto 1.; smilovanje —, misericordiam moveo 2.; glad —, famem păro 1.
pobuna, seditio, ōnis.
počast iskazati, honorem habeo 2.
počastan vijenac, honōris corōna, ae.
počela znanosti, elementa (ōrum) litterārum.
početak, initium, ii; principium ii; početak govora, exordium dicendi; iz početka, initio; iz početka — tada, primo — tum; u početku (svijeta), principio (rerum).
početi, coepisse, incĭpio 3.; (rat) suscĭpio 3.; početi (raditi), suscĭpere; ako stoji infinitiv u pasivu, meće se u pasiv i coepisse.
počinak, quies, ētis.
počiniti, patro 1., admitto 3., facio 3.; (nanijeti), inferre; (bratomorstvo) admitto 3., facio 3.; (kradu), facio 3.; više jada —, plus mali affĕro; (djelo) patro 1.
počivati leći, quiesco 3.
poći, īre; poći (protiv), īre, proficisci (contra); poći (k), accēdo 3. (ad); (poći kamo), abīre; (izaći) exīre; bliže —, accēdĕre propius (locum); poći (za kim), sĕquor 3.; poći (kroz) proficiscor 3. (per); poći (putovati), iter facio 3.; poći dalje, castra moveo 2; poći preko, transīre (flumen); (u progonstvo), īre; = poginuti, interīre; za rukom —, contingit, succēdit alicui (aliquid).
počinjati, suscĭpio 3.
pod, sub; pod (kim, za koga), sub; (pod nebom), infra.
podanik, populāris, is; vjernu podaniku biti, in officio alicuius permanēre.
podaništvo čije prihvatiti, in fidem accĭpio (3) aliquem.
podati, dăre; podati se, se dăre, se tradĕre, servīre.
podavati, iugulo 1.; (u moru) mergo 3., deprĭmo 3.
podbuniti, concĭto 1.
podići iznova, restituo 3.; podići prema, tollo (3.) ad, efferre; podići (čast), augeo 2.; podići se (doprijeti) do, pervĕnio 4 (ad).
podijeliti, divido 3., partior 4., tribuo 3., do 1., trādo 3.; (žito) divĭdo 3.; zalogaj s kim communicāre victum cum aliquo; (dopitati), decerno 3.
podivljao, efferātus 3.
podizati (zidine), instruĕre (muros).
podjariti, excĭto 1.
podjarmiti, (bello) subĭgo 3., dŏmo 1., potior 4., occŭpo 1.
podjarmljivati, subĭgo (3.) (bello).
podjedno, simul, parĭter.
podleći, succumbo 3.; smrti —, mortem occumbo 3.
podložan, parens, tis; (podvržen) subiectus 3.; biti —, servio 4.
podložiti sebi, suae diciomis facĕre, in dicionem suam redigĕre.
podložnik, subiectus, polularis, is; primiti u broj podložnikâ, in deditionem accĭpio 3.; biti nečiji podložnik esse stipendiarium alicuius.
podmetati, subĭcio 3., struo 3., facio 3.
podmetnuti, subĭcio 3.
podmiriti usjeve, sementes facio 3.
podmiriti, (pecuniā) corumpo 3.
podnašati, ferre, perferre.
podne, meridies, ei; oko —, medio die.
podnijeti, podnositi, ferre, perferre, sustĭnēre, păti; smrt podnijeti, (mortem) occumbĕre, obīre; teško podnijeti, aegre ferre.
podnipošto, nullo modo.
podnoseći se, tumens, tis.
podnositi, ferre, perfere; (trpjeti); păti; podnositi teško, aegre ferre; (tegobe), subeo 4.; patiens sum alicuius rei; gl. podnijeti.
podnošljiv, tolerabĭlis, e.
podnožje (brda), radīces, um.
podoban, par, ris (s dat.); podoban istini, verisĭmilis, e; probabĭlis, e.
podrastati, (podrasti), subnascor 3.
po drugi put, itĕrum.
podrugivati se, irrīdēre (aliquem).
podrugujući se, irrīdens, tis.
podsadna vojska, corōna milĭtum.
podsjedanje, oppugnatio, onis, obsidio, ōnis, obsessio, ōnis.
podsjedati, (podsjesti), obsĭdeo 2., oppugno 1.
podupirati, adiŭvo 1., sublĕvo 1.
podupријeti, adiŭvo 1., sublĕvo 1.; (glasom) adiŭvo 1.
poduzeti, suscĭpio 3., gĕro 3.; (raditi) ago 3.; (rat) suscĭpio 3.
poduzetnik, redemptor, ōris.
poduzimati, suscipio 3. (mučno djelo, laborem).
podvojvoda, praetor, ōris.
podvrći gospodstvu, imperio subĭcio 3.; podvrći se, deditionem facio 3.; podvrći se (čemu), subeo (obeo) 4. (rem).
podvrgavati se čemu, subeo 4. (aliquid).
podzemlje, (podzemni svijet), inferi, ōrum.
podzemni svijet, inferi, ōrum; u —, apud infĕros.
pogan, turpis; (voda) impūrus; detestabĭlis.
pogibao, pericŭlum i; (životna), discrīmen, ĭnis.
pogibati, pereo 4., intereo 4.
pogibeljan, periculōsus 3.
poginuti, interīre, perīre; (pasti u boju), occĭdo 3.
poglavar, magistrātus, us.
poglavarstvena čast, magistratus, us.
poglavarstvo, magistrātus, us.
poglavica, princeps, cĭpis; poglavica svećenički, pontĭfex (ĭcis) maximus.
poglavito, maxime, potissĭmum; (najvećma), maxime.
pogled, aspectus, us; oštar pogled, acies oculorum.
pogledati, aspĭcio 3.; (gore —) suspĭcio 3. (u nebo, coelum).
pognati, persĕquor 3.; konja —, equum ăgo 3.
pogoditi = udariti, ico 3.; ferio 4.; (vidjeti) intellĕgo 3.
pogrda, contumelia, ae.
pogreb, sepultūra, ae; (sprovod), funus, ĕris.

pogriješiti, pecco 1.; erro 1.
pogrješka, vitium ii; peccatum, i.
poguba, caedes, is.
poguban, perniciōsus 3., pestĭfer, 3., exitiōsus 3., inexpiabĭlis, e; (rat), exitialis, e.
pogubiti, interfĭcio 3., occīdo 3.; (glavu odsjeći), secūri percŭtio 3. (aliquem).
pohađati, inīre.
pohitjeti, propĕro 1., contendo 3. (in); pohitjeti k, contendĕre ad; u pomoć —, succurro 3.
pohlepa, cupidĭtas, ātis; libīdo, ĭnis; appetītus, us; anĭmus parātus; pohlepa (na, za), cupidĭtas (s gen.).
pohlepan na što ili za čim, avārus 3., cupĭdus 3., avĭdus 3. (s gen.); biti —, expĕto 3., cupĭdum esse.
pohlepno, cupĭde.
pohoditi, viso 3.
pohota, libīdo, ĭnis; pohota za, appetītus, us (s genit.); pohote, deliciae ārum.
pohvaliti, laudo 1.
pohvalno spominjati, laudāre.
poispremišljati čim, intericio 3. rem.
poispremještati, dispōno 3. (stationes).
poizbor, lectus 3.
poizmišljati, interĭcio 3. (rem).
pojava, res, rei.
pojedinac, privātus 3.; pojedinci, privatus, i; singŭli.
pojedince, singulāris, e; ogledati se —, virītim dimĭco 1.
pojedini, singuli, ae, a; paucus 3.
pojesti, sūmo 3.
pojuriti, ire contendo 3.; pojuriti naprijed, procurro, 3.
pokajati se, poenĭtet 2.
pokazati, ostendo 3., signifĭco 1.; pokazati se, appāreo 2., cernor 3.; se praestāre, se praebēre (s akuz. predikata): me praesto probum; sucem se p., praesto me iudicem.
pokazivati, ostendo 3.; pokazĭvati na, ostentāre rem.
poklisar, legatus, i; glasnik, nuntius, ii.
pokloniti, dono dāre; (život), concēdo 3.
pokoj, otium, ii; quies, ētis.
pokop, funus, ĕris.
pokopati, sepĕlio 4., (sahraniti) humo 1.
pokoravati, dŏmo 1., subĭgo 3.; — se, pareo 2., oboedio 4.; pokoravăti se zaključcima, decreto alicuius stare, decretis parēre.
pokoriti, dŏmo 1., subĭgo 3.; pokoriti se, pareo 2.; oboedio 4.; dicto audientem esse; pokoriti se (odluci), obsĕquor 3.
pokornu biti, dicto audiens sum alicui.
pokraj, praeter.
pokrajina, provincia, ae; pokrajinom učiniti, in formam provinciae redĭgo 3.
pokrepljivati, (duh), refĭcio 3.
pokrijepiti, refĭcio 3.
pokriti, tĕgo 3., operio 4.
pokrivalo, tegimentum, i.
pokrivati, tĕgo 3., contĕgo 3., ŏpĕrio 4.
pokucati na vrata, fores virgā percŭtio 3.
pokupovati, coĕmo 3.
pokušati, experior 4., conor 1.; pokušati (s inf.), conor 1., studeo 2. (s inf.); (boj, bitku, sreću, sve, najkrajnje, krajnje sredstvo), (certamen, fortunam, omnia, extrēma, extremum auxilium) experior 4.; (riječima), expĕrior 4.; pokušati (prolaz), tentō 1.; v. gledati = nastojati.
pokvariti, corrumpĕre.
pol funte, semilībra ae.
polagano, tarde.
polagati na, ponĕre ili conferre in.
polaziti, v. poći.
Polibije, Polybius, i.
Polifem, Polyphēmus, i.
Polikrat, Polycrātes, is.
Polion, Pollio, ōnis.
Poliorcet, Poliorcētes, ae.
politi, perfundĕre.
politička stranka, factio, ōnis.
položaj lŏcus, i; promjena položaja, rerum commutatio, ōnis; nepovoljan —, iniquitas lŏci.
položen (gradić), situs 3.
položiti, depōno 3.; oružje položiti, ab armis discēdo 3.; čast položiti, munus conficio 3.; položiti na, imponĕre alicui rei; račun o čemu —, reddo (3.) rationem alicuius rei.
polučiti, occŭpo 1.; — spas po, salūtem accĭpio 3. (ab aliquo).
polumrtav, semiānĭmis, e.
polupati, frango 3.; v. razbiti.
poluživ, semianĭmis, e.
poljana, campus; (polja), arva, ōrum.
polje (njiva), ager, gri; (poljana) campus, i; polja, arva, ōrum; plodovita polja, agri opulenti; izići napolje, in publĭcum prodīre; napolje vući, abstrăho 3.
poljodjelac, colōnus, i.
poljski, p. gospodarstvo, res rustĭcae.
poljubac, oscŭlum, i; dati —, osculum ferre (alicui).
poljubiti, oscŭlor 1.

pomagalo, adiūtrix, īcis.
pomagati, iuvo 1., adiŭvo 1. (aliquem); (pomoć nositi), auxilium ferre (alicui).
pomaknuti dalje, amŏveo 2.
pomenuti, dīco 3.
pomirenje, gratia, ae; v. izmirenje.
pomiritelj, pacis auctor, ōris.
pomisao, cogĭtatum, i.
pomisliti, cogĭto 1., memŏrem esse; pomisliti što, considĕro 1.
pomladiti se, revirescĕre.
pomlatiti, concīdo 3.
pomnja, cura, diligentia, ae, studium, ii.
pomnjiv, dilĭgens, tis; sedŭlus 3.
pomnjivo, studiōse, diligenter.
pomoć, auxilium, ii; opĕra, ae; s pomoću, ope; (konjanička), munitio, ōnis, auxilium; poslati u —, auxilio mitto 3.; doći na (u) —, subsidio ili auxilio vĕnio 4.; pružiti, —, auxilium porto 1. ili fĕro; pomoć nositi (pomagati), auxilium ferre alicui; priteći u —, subvĕnio 4.; u pomoći biti, auxilium ferre; u pomoć pohitjeti, priskočiti, succurro 3., auxilio venīre; pomoć ne ustegnuti, non deesse; (za)moliti —, subsidium peto 3.; auxilium postŭlo, 1.
pomoći, iŭvo 1., adiŭvo 1., auxilior 1. (alicui); pomoći (komu protiv), auxilium ili subsidium ferre; (izliječiti) mederi; v. pomagati i oblakšati.
pomoćna vojska, auxilia, ōrum; auxiliares, ium.
pomoćnica, adiūtrix, īcis.
pomoliti (pokazati) se na, emĭnēre per.
pomorski, maritĭmus 3.; bitka —, proelium navāle.
Pompedije, Pompedius, ĭi.
Pompej, Pompēius, ii.
Pomponije, Pomponius, ii.
pomrčanje sunca, solis defectio, ōnis.
pomrčina, calīgo, ĭnis.
pomrsiti nastojati, destituo 3. (conāta alicuius).
ponajprije, primum.
ponajviše, plerumque, maxime, (obično) fere; ponajviše (njih), plerīque, plurĭmi.
ponamještati, dispōno 3.
ponarasti, cresco 3.
ponašati se, se gerere; — gadno prema, taetrum esse in aliquem; obijesno insulto 1.
ponavljanje, iteratio, ōnis.
ponavljati, repĕto 3.
ponešto, aliquantum; uz adj., latin. komparativ.
ponijeti (brod), rapio 3.
ponimati, intellĕgo 3.
ponizan, humĭlis, e; v. skrušen: s poniznim molbama, supplex, ĭcis.
ponizivati junaštva, obtĕro 3.
ponizno moleći, supplex, ĭcis.
ponoć, o ponoći, media nocte.
ponos, superbia, ae.
ponoviti (rat), renŏvo 1.; (bitku), proelium redintĕgro 1.
pontifikat, pontificātus, us.
ponuditi, offerre; (davati) dăre; ponuditi više (na dražbi), contra licĕri (licĭtari).
ponuka, exhortātio, ōnis.
ponukati (potaknuti), exōro 1., commŏveo 2.
ponukavati, excĭto 1., hortor 1. (ad).
poodrasti, adolesco 3.
pootkidati, abstergeo 2.
popaliti, crĕmo 1., uro 3., combūro 3.
popeti se na, evādo 3. (in aliquid); na prijestol —, imperium ingrĕdior 3.
Popilije, Popilius, ii.
popis naroda, census, us.
popisati (vojnike), scribo 3., conscrībo 3.; v. dizati.
popisivati, conscrībo 3.
poplašen, (per)territus 3.
poplašiti, exterreo 2.; (odvratiti), terreo 2., de —, absterreo 2.; poplašiti se, perterrēri, perturbari.
poplaviti, inundo 1.
popraviti, emendo 1., corrĭgo 3., refĭcio 3., restituo 3.; (koga) corrĭgo 3.; (zapt) restituo 3.
popustiti, cēdo 3.; u marljivosti —, diligentiam in perdiscendo remittĕre.
popustljivost, indulgentia, ae.
poput, more.
popuznuti, delinquo 3., pecco 1.
poradi, propter; causā.
poraz, clades, is; calamĭtas, ātis; (nesreća) calamĭtas; (nezgoda), incommŏdum; zadati komu —, calamitatem inferre alicui.
porazdijeliti, distribuo 3., divĭdo 3.
poraziti, vinco 3.; v. pobijediti.
porazmještati, dispōno 3.; straže —, custōdes impōno 3.
poraženu biti, cladem accipio 3.
pored, praeter.
poredak, ordo, ĭnis.
poređana vojska, acies, ēi.
poredao sam se, constiti.
porez, tribūtum, i.
poricati, nego 1.
porodica, famĭlia, ae.
poroditi se, orior 4.
Porsena, Porsenna, ae.
poručiti, nuntio 1.

porumenjeti (od žestine), incalesco 3.; (od stida), erubesco 3.
porumenjivati, erubesco 3. (re).
porušiti, deïcio 3.
poružiti, deformo 1.; contumelia afficio 3. (aliquem).
Porzena, Porsenna, ae.
posada, praesidium, ii.
posaditi (na), impōno, 3. (in).
posao, negotium, res; (râd) labor; (djelo) opus, ĕris; poslovi državni, res publĭca; što imamo s tobom posla? quid nobis tecum negotii est?
posavjetovati se, consŭlo 3. (rem.)
posezati za čim, affectāre aliquid.
posijati ušjev, sementes facio 3.
Posidonije, Posidonius.
posiniti, adopto 1.
posjeći, concīdo 3., occīdo 3., interficio 3.
posjed, possessio, ōnis; tačno omeđen posjed polja, agri certus modus aut fines proprii.
posjednuti, occŭpo 1., obsĭdeo 2.; (putanje), praesĭdeo 2. (alicui rei); (put), obsĭdeo 2.; (kosu) ascendo 3., occŭpo 1.; posjednuto držati, teneo 2.; posjednutu biti (držati se), tenēri.
posjedovati, possĭdeo 2., habeo 2.
posjesti, (Alpe, grad), occŭpo 1.; (brijeg) recipĕre se in.
posjetiti, viso 3.; v. pohoditi.
poskakivati od radosti, exsulto 1. (gaudio).
poskrba, provīsio, ōnis.
poslanica, epistŭla, ae; litterae, ārum.
poslanik, lēgātus, i.
poslaništvo, legātio, ōnis.
poslati, mitto 3.; (razaslati) dimittĕre; immittĕre; naprijed —, praemitto 3.; natrag —, remitto 3.; ususret —, obviam mitto 3.; pod jaram —, sub iugum mitto 3.; — na (protiv), immittĕre in aliquem; (u Aziju) emitto 3.; list komu —, mitto litteras ad; na dar —, dono mitto 3.; u pomoć —, auxilio mitto 3.; auxilium mitto 3.
poslenost, industria, ae; labor, ōris.
poslije, adv. postea, post, deinde; praep. post.
poslijedak, naposljetku, postremo.
posljednji, postrēmus, ultĭmus 3.; posljednji (konjanici), novissĭmi, ōrum.
poslovati, labōro 1.
poslovica, proverbium, ii; poslovicom postati, in proverbium venīre ili abire.
poslušati (pokornu biti), obsĕquor 3. (alicui).
poslužan, indulgens, tis.
poslužiti korisno, bonam operam navo 1.; poslužiti se, ūtor 3. (re); poslužiti se dobro, recte ūti.
posluživati se, utor 3.
posmicati, interfĭcio 3.; (posjeći), concīdo 3., occīdo 3.
pospješen hod, maxima itinĕra.
posred, inter; medius (3.) inter.
posrednik, sequester, tri i tris; (pomirenja) auctor, ōris.
posrkati otrov, venēnum obdūco 3.
posrnuti, lābor 3.; delinquo 3., pecco 1.
posrtaj, (pogrješka) soloecismus, i.
postajati, subsisto 3.; (nastajati, o ustanku) orior 4.
postanje izvoditi, orĭginem ducĕre.
postati, fiĕri, orior 4., gignor 3., creor 1.; (postati od) fieri (ex); (konzulom) fiĕri; slavnu —, magna gloriā esse; postati (nastati), fiĕri; smjelu —, audācem fiĕri, tolli; postati od (Stoika) coepisse a.
postaviti koga (kraljem), constituo 3.; (kamo) pōno 3.; — koga nad čim, na čelo, praeficere, praeponĕre aliquem alicui rei; (kip), pōno 3.; (na čije mjesto), sufficĕre in locum; (stražara), impōno 3.; (stražare), pono 3.; bojni red, u bojni red vojsku, aciem instruo 3.; u bojni red (legije), in acie constituo 3.; postaviti se (blizu), consisto 3., consīdo 3.
postavljati, pōno 3.; postavljati u bojni red, aciem instruĕre.
postići, assĕquor 3., consĕquor 3., adipiscor 3., nanciscor 3., obtĭneo 2., (molbom) impĕtro 1.; pervĕnio (4.) ad rem; (zaslugom) effĭcio 3. (virtute); (slavu), adipiscor 3.; postići (te = da) efficio 3. (ut); postići (to), effĭcio 3.
postojan, constans, tis; (imovina) diutĭnus 3.
postojanost, constantia, ae; stabilĭtas, ātis; (ustrajnost), patientia, ae.
postojbina, fines, ium; dŏmus, us.
Postum, Postŭmus, i.
postupati, āgo 3.; (činiti), facio 3.; (blago, lakoumno) ago 3.; (pametno) facio 3.; — s kim (okrutno), consŭlo 3. (in aliquem); (s varkom) protiv, grassor 1. in ăliquo; — s kim kao sa..., in alicuius numero habēre aliquem; postupati odviše strogo, gravius in aliquem animadvertĕre.
posuda, vās, sis; vinska —, vas vinārium.
posude, vasa ōrum; zemljano —, vasa fictilia.
posve, (uopće) omnino, plane; (lud surov) plane; posve ništa, prorsus nihil; posve blizu, proxime; posve jednak, aequus et par; (trijezan), satis; (drugi način) longe.
posvećivati (naucima), impertio 4.
posvema, omnīno.
posvetiti, sacro 1., dico 1., consĕcro 1.; posvetiti se, se devŏvēre; nauku se posvetiti, ad studium se conferre; znanostima se posvetiti, littĕris se dedĕre, — trādere; (bogu) consecro 1.
posvjedočivati, testŏr 1.
posvojiti, adopto 1.; posvojiti vrhovnu vlast, rerum potīri.
posvuda, ubīque.
pošiljati, mitto 3.
poškropiti, aspergĕre: krvlju —, sanguine cruento 1.
poštedjeti, parco 3.
pošten, honestus, prŏbus, bonus 3.
poštenjak, bŏnus, i.
poštenje, honestas, ātis; (glas) fama, ae.
pošteno, honeste.
pošto, postquam; po što? quanti?
poštovan, sanctus 3.
potajno, clam; (saslušati) separātim, (in) secrēto.
potaknuti (ponukati), commŏveo 2.; exōro 1.; (požar) excĭto 1.
potamniti, obscūro 1.
poteći, coepisse.
potegnuti mač, ferrum stringo 3.
potekao, gl. koljeno i nikao.
poteškoća, difficultas, ātis.
potezati (mač), stringo 3. (ferrum pro).
pothvat, res, rei; (vojna) expeditio.
pothvatiti se čega, tento (1.) rem; fungor 3. re.
pothvatnik, redemptor, oris.
poticalo na, incitamentum, i (s gen.).
poticatelj, concĭtator, ōris.
poticati, acuo 3., incĭto 1., cohortor 1.
potiljak, cervix, īcis.
Potin, Potīnus, i.
potjera, ići u —, sĕquor 3.; ići za kim u —, persĕqui aliquem; dići za kim —, sĕqui aliquem.
potjerati na, agĕre in.
potjerivati, sĕquor 3.
potkrepa, incrementum, i.
potkrijepiti, (con)firmo 1.; (duh) reflĭcio 3.
potkupiti, corrumpo 3.
potkupljivanje, largitio, ōnis.
potlačiti, calco 1.; opprĭmo 3.
potom, post, postea, deinde.
potomci, postĕri, ōrum.
potomstvo, posterĭtas, ātis; progenies, ēi; postĕri, ōrum.
potopiti (u moru), mergo 3., deprĭmo 3.
potpisivati, consigno 1.
potpomagati, adiŭvo 1., sublĕvo 1.
potražiti, quaero 3., conquīro 3., sector 1.
potreba, alimenta, ōrum, desiderium, ii; od potrebe je, opus est.
potreban, indĭgens, tis; potrebno (od potrebe) je, opus est; potrebno je (da), oportet 2.; potrebno se čini komu, necesse esse videtur alicui.
potrebovati, egeo 2., indĭgeo 2.; v. trebati.
potremak, vestibŭlum, i.
potres zemlje, terrae motus, us.
potresati, commŏveo 2.
potrošiti, absūmo 3., consūmo 3.
potrpati, tĕgo 3., contĕgo 3.; zemljom —, terrā obruĕre.
potucati se, vagor 1., palor 1.; — se po..., vagāri per.
potući, (neprijatelja) caedo 3., fundo 3., vinco 3.; ametom (ametice) —, fundĕre fugareque.
potužiti se na, quĕror 3., conquĕror 3. (de re ili rem); (u tom jednom na) conquĕror 3. (hoc unum de).
potvrda, fides, ēi; za potvrdu, ad fidem.
potvrditi (zakon), sancio 4.
potvrdivati zakletvom, iurando sancio 4.
poubijati, concīdo 3., occīdo 3., interficio 3., supplicio afficio 3.
poučavati, dŏceo 2., erŭdio 4.; — se u prvim počelima, primis litteris imbuor 3.
poučiti, erŭdio 4.
pouzdan, certus 3., fidus 3.; (čovjek), familiāris, e; coniunctus 3.; secūrus 3.; pouzdano prijateljstvo (općenje), familiarĭtas ātis.
pouzdanje (u što), fidūcia, ae (s gen.).
povaditi, destringo 3. (gladium, ferrum.)
povećati, augeo 2.
povesti, (čete), dūco 3.; instĭtuo 3.; povesti se za kim, sequi aliquem; sa sobom —, secum ducĕre; povesti pokraj, tradūco (3.) praeter.
povikati, vŏco 1., exclāmo 1., conclāmo 1.
povjeravati (zapovjedništva), deferre (aliquid ad aliquem).
povjeriti, committo 3., crĕdo 3.; trādo 3.; (hartiji) inscrībo (3.) aliquid in re; (splav) committo 3.

povjerovati, crēdo 3., fidem habēre alicui.
povjesnik, scriptor rerum (gestarum), i samo: scriptor, ōris.
povjetarce, (lahor). aura, ae.
povladnik, astipŭlātor, ōris.
povod, materies, ēi.
povoljan, bŏnus 3.; (pismo), grātus 3.
povoljavati, indulgeo 2.
povraćati, reddo 3.
povratak, redĭtus, us; (uzmak), receptus, us.
povratiti, (natrag dati), reddo 3.; u slobodu —, in libertatem vindĭco 1.; povratiti se, revertor 3., redeo 4., regredior 3.
povrijediti, laedo 3., viŏlo 1.
povući (u bludnju), răpio 3.; (zid), perdūco 3. (murum); povući se u, se conferre; povući se na, me recipio (3.) in; povući se natrag, me recipio 3., redeo 4.
pozajmiti, mutuor 1.; mutuo pĕto 3.
pozaticati, fīgo 3.
pozdraviti, salūtare aliquem, salūtem dicĕre alicui; lijepo pozdraviti, salūtem plurĭmam dicĕre alicui.
pozdravljati lijepo koga, salūtem plurĭmam dicĕre alicui.
poznat, cognĭtus, notus 3.; (bdjenje) auditus 3.; poznata mi je mana, novi (novisse) vitium.
poznati, nosco 3., cognosco 3.; novi (nosse); ne —, ignōro 1.
poznato je, (stoji), constat 1.; poznato je među, constat inter.
poznavanje, doctrīna, ae.
poznavati, cognoscĕre, noscĕre.
pozoran, attentus 3.; pozoran na, intentus (3.) in rem.
pozorište, scaena, ae; (igrokaz) spectacŭlum, i; (gledalište), theātrum i; biti p., spectacŭlo esse.
pozorno, animo attento.
pozornost obratiti (na to), id ăgo 3.
pozvati, evŏco 1.; (ponukati) cohortor 1.; u skupštinu —, convŏco (1.) in contionem; natrag —, revŏco 1.; na gozbu (k jelu,) —, convivio adhĭbeo 2.; na odgovor —, in ius vŏco 1.; appello 1.; (k sebi poglavice) —, convŏco 1.; pozvati = ponukati. hortor 1., excĭto 1., moneo 2.; = zahtijevati, pĕto 3. (rem ab aliquo).
požar, incendium, ii.
poželjeti, concupisco 3.
požuda, cupidĭtas, ātis.
požuriti se, festīno 1.; (protiv), contendo 3.
praćar, fundĭtor, ōris; balearski —, fundĭtor Balĕāris.
prag, limen, ĭnis.
prama, erga, in, contra; ad; prama = po, pro; gl. prema.
praotac, auctor (ōris) orīginis.
prapočetak (svijeta), principium rerum naturae.
prastar, avītus, 3.
praštati (zločin), ignoscĕre (delictum).
pratiti, prosĕqui, persĕqui.
prav, rectus 3., iustus 3.; (istinit) verus 3.
pravda, iustitia, ae; aequĭtas, ātis pravdu krojiti = suditi, iura reddĕre.
pravdati (koga), purgo 1.
pravdoljublje, aequitas, ātis.
pravedan, iustus 3.; (rat) pius 3.; (uvjet) aequus 3.
pravednik, iustus, i.
pravedno, iuste.
pravednost, iustitia, ae; aequĭtas, ātis.
pravi (gospodar), iustus, 3.; verus, 3.
pravice građanske, civĭtas, ātis.
pravičan, aequus 3.; par, ris.
pravičnost, aequĭtas, ātis.
pravilo (pjesništva), lex, gis; praeceptum, i; pravila životna, praecepta vivendi agendique.
pravo, ius, ris; pravo nad životom i smrću, ius vitae necisque; narodno právo, ius gentium; právo krojiti, ius dico 3., ili iura reddo 3.; s právom, merĭto, iure.
pravo, adv., recte, vere; (dobro) recte; vere; činiti —, recte agĕre; nepravo, male; = ne nepravo, non immerĭto; (reći) vere, praeclare.
pravoznanstvo, scientia (ae) iuris.
prazan, vānus 3.
praznovjerac, praznovjeran, superstitiosus 3., religionibus dedĭtus 3.
prebaciti (vojsku) preko, trăjcio 3., tradūco 3. (copias) trans flumen (ili samo: flūmen).
prebaci(va)ti, expröbro 1., vitio verto 3.; (usluge) expröbro 1.
prebjeg, perfŭga, transfŭga, ae.
prebjeglica, transfŭga, perfŭga, ae.
prebrojiti, numĕro 1.
precjenjivati sebe, nimiam de se opinionem habēre, immodĭcum sui aestimatorem esse.
pred, ante; pred (kim), coram; apud.
predati, trādo 3.; predati se komu u ruke, offerri alicui; predati se u službu, dicare se in servitutem; predati se (o pobijeđenima), se dedĕre; predati se na milost i nemilost, se dedĕre.
predavati, trādo 3.; pamęti —, memoriae trādo 3.; predavati se u čiju vlast, se tradĕre, se dedĕre (in dicionem).
predjel, regio, ōnis, terra, ae, locus i.
predlagati (zakon), ferre (legem).
predložiti (za jelo), appōno 3.; (zakon) ferre; (raspru), causam deferre ad aliquem.
predniji, priores, um; (bojni red) primus 3.
predobiti, vinco 3.; (za se) concilio 1.; predobiti kušati (novcima), aggrĕdior 3.
predobivati (srca), (animos) concilio 1.
predočiti, pōno (3.) ante ocŭlos.
predomisliti se, aliud (ili novum) consilium inīre.
predrag, suavissĭmus; gl. drag.
predsuda, opinio, ōnis.
predug, longus 3.
predvorje, vestibŭlum, i.
predašnji, superior, ius; (život) privātus 3.
predi, maiōres.
pregaziti, transīre, vado transīre; (snijegove), proculco 1.
pregolem, pergrandis; maximus 3.
pregorjeti, ferre, perferre.
pregršti, cava manus (us).
preimućstvo, praemium, ii.
preinačiti, mūto 1., immūto 1.; (osnovu) commūto 1. (consilium).
preinačivati, mūto 1., immūto 1.
preizvrstan (um), praestantissimus 3.
prekasno, sero.
prekidati, abrumpo 3.
prekinuće (listova), intermissio, ōnis.
prekinuti, rumpo 3., abrumpo 3., defringo 3., intermitto 3.; (tišinu), rumpo 3. (silentium); (borbu, vatru) (proelium etc.) intermitto 3.; prekinuti razgovor, finem loquendi facĕre.
preko, (kroz, po), per; (dovesti —) per; preko (očekivanja), praeter; preko (volje), contra; (poslati —), trans; (sagraditi most —), in.
prekomjeran, immodĭcus 3.
prekomjerno, immodĭce.
prekoračiti (mjeru), excēdo 3. (modum).
prekoravati, exprobro 1., vitio verto 3., crimĭni dăre.
prekrasan, (djelo) egregius, praeclārus 3.
prekršiti, laedo 3., viŏlo 1., solvo 3. (disciplinam militarem).
prelaziti, (od — na) transeo 4. (ab ili ex — ad).
prema, ad; contra; versus; u razmjeru (= po [s lok.]), pro; secundum.
premac, comparandus 3.; v. podoban; premac sam, par (păris) sum alicui ili sustĭneo (2.) rem.
premašiti, excēdo 3.
premda, etsi, quamquam, cum; licet (s konj. prezenta ili perf.).
premili, suavissĭmus 3.; carissimus 3.
preminuti s ovoga svijeta, e vita excēdo 3., decēdo 3.; exspīro 1.
premnogi, permultus, plurĭmus 3.
premnogo, nimis multa.
premoguć, potens, validus (u kompar.).
prenaglo, cĭto.
prenijeti (na), transferre (ad); (u sobu) deferre.
preodličan, praecellens, tis; conspicuus 3.
preopširan, longus, 3.
preopterećivati, onĕro 1.
preopteretiti, onĕro 1.
preostao, relĭquus 3.; preostao je tko meni, aliquem reliquum habeo 2.; preostalo je, superest.
preostajati, relinqui, superesse.
preostati (iz), superesse (ex); preostao sam, resto 1., supersum.
preosvojiti, recĭpio 3.
preoteti, occŭpo 1., tollo 3.; (plodove), adĭmo 3., aufĕro.
prepirati se, contendo 3.
prepisati, conscrĭbo 3.
preplivati rijeku, transno 1. (amnem).
preporučiti, suādeo 2.
prepoznati, agnosco 3.; cognosco 3.
prepoznan tim, unde cognĭtus 3.
prepriječiti što, prohibēre rem, impedīre rem; prepriječiti (s inf.), prohĭbeo 2., impĕdio 4. (quominus); u poslu —, prohĭbēre (ab) opĕre.
prepustiti, permitto 3., trādo 3.; (právo), committĕre, concedĕre; (ostaviti) concēdo 3.; prepustiti se sasvim (volji), plane se permittĕre alicui.
prepuštati odluku, permitto (3.) arbitrium.
preraditi (knjigu), rescrĭbo 3.
presilno, vehementer, vehementissĭme.
preskočiti, transĭlio 4.
preslica, cŏlus, i.
preslušati, quaerĕre ex (de) aliquo; v. istraživati.
preslušavati koga protiv, quaero 3. (de aliquo in aliquem).
prestati, desĭno 3., desisto 3., cesso 1.;

uz pasivni infinitiv meće se i desiněre u pasiv.
prestići, supĕro 1., vinco 3.
prestizati, supĕro 1., vinco 3.
prestrašen, perterritus 3.
prestrašiti, deterreo 2.; prestrašiti koga (da), terreo 2. (ne).
prestrašivati koga, terrori esse alicui.
prestrog, grāvis, e.
prestupak, delictum, i; fraus, dis.
presuda, iudicium, ii; (odluka) arbitrium, ii.
presude, iura.
preteći, antecēdo 3., supĕro 1.
pretijesan, angustior, ius.
pretor, praetor, ōris.
pretpostaviti, staviti na čelo, praepōno 3., praeficio 3.; = voljeti, praeferre, antepōno 3. (aliquem alicui).
pretpostavljati, praepōno 3., antepono 3., praefĕro (alicui rem).
pretrpjeti, perpĕtior 3.; (poraz) accĭpio 3.; kazni —, poenas pendo 3.
pretura, praetūra, ae.
pretvoriti, mūto 1., converto 3.
preuzeti, suscĭpio 3.; (zadaću) desūmo 3.; preuzeti koga, in deditionem accĭpĕre ab aliquo.
prevaliti, transcurro 3.; (rijeku) transire; (mnogo koraka) emĕtior 4.
prevariti, fallo 3., decĭpio 3.; u toj nadi prevaren, ea spe deiectus 3.
preveć, (pred adj.) često = lat. komparativ.
prevelik, nimius 3.; ingens, tis; maximus 3.
prevesti (vojsku), tradūco 3. (preko rijeke, flumen).
prevesti (čete), traĭcio 3.; prevesti se, traĭcio 3., transeo 4.
prevrnuti, everto 3.
prevrtljiv, mōbĭlis, e.
prezime, cognōmen, ĭnis.
prezimiti, hiĕmo 1.
preziranje, neglegentia, ae.
prezirati, contemno 3., sperno 3., despicio 3.; smrt —, contemnĕre mortem, neglegĕre metum mortis; (neprijatelja) despicere.
prezreti, contemno 3., sperno 3., repudio 1.; (prijateljstvo) repudio 1.
prežitak, vita, ae.
preživjeti koga, vitā supĕro 1., superstĭtem esse alicui ili alicuius.
pri, apud (osobito uz imena ljudska); (uz abstracta) in; (= kraj) ad.
pribaviti, suppedĭto 1.; (steći) păro 1., pario 3., compăro 1.; (sve) suppedĭto 1.; hranu —, rei frumentariae prospĭcio 3.
pribivati, interesse (alicui rei).
pribjeći pod zaštitu sa svim svojim imanjem, se suaque omnia in fidem alicuius permittĕre.
pribjegar, supplex, lĭcis.
pribježište, receptacŭlum, i.
približavati se, appropinquo 1., advento 1., vĕnio 4.; približavati se hitro, advŏlo 1.
približiti se, appropinquo 1.
pribrojiti ka, ducĕre inter.
pričati, fingo 3.
pridati, addo 3.
pridijeliti, trādo 3.
pridjeljivati komad polja komu, agrum tradĕre.
pridjenuti (ime), nomen dăre.
pridjev, cognōmen, ĭnis.
pridjevak, cognōmen, ĭnis.
pridoći, accēdo 3.
pridržati (vladu), retĭneo 2. (imperium); (zakon), servo 1.; v. zadržati.
pridružiti se, (dobroj glavi) accēdo 3. (ad); pridružiti se (kao), ascrĭbi.
prigoda, occāsio, ōnis.
prigovoriti čemu, reprehendĕre rem.
prigrljavati, complector 3.
prigušiti (bol), reprĭmo 3.
prihod, fructus, us.
prihvaćati, recĭpio 3.
prihvatiti, (otrov), accĭpio 3.; — podaništvo čije, in fidem accĭpio (3.) aliquem; v. primiti.
prijatelj, amīcus, i; dobar —, pouzdan —, familiaris, is; coniunctus; prijatelj narodni, popŭlāris, is.
prijateljski, adv. comĭter, benigne.
prijateljstvo, amicitia, ae; usrdno —, pouzdano —, familiarĭtas, atis; živjeti s kim u velikom —, aliquo intĭme ūti.
prijaviti (poglavarstvu), deferre ad; prijaviti se, profĭteor 2.; prijaviti se za vojnu službu, nomen dăre (o mnogima: nomĭna dăre).
prijavljivati se za vojnu službu, nomĭna dăre.
prijazno, comĭter, benigne; prijazno primiti, boni consŭlo 3.
prijaznost, gratia, benevolentia, ae, comĭtas; prijaznosti radi, gratiae causā.
prije, 1) adv., ante, antea; prior prius; dan prije, pridie; mjesec danā prije, ante mensem; (pače) potius; prije nego (nego što, negoli), priusquam, antequam; što —, quam primum; prije dok ne, priusquam. 2) praep. ante.
priječiti, prohĭbeo 2. (aliquem), impĕdio 4. (aliquem), obsto 1. (alicui); (u proĭazu) prohibĕre (itinere).
prijeći (preko), transīre (s ak.); (preko rijeke) supĕro 1., transeo 4. (flumen).
prijedlog, (savjet) consilium, ii; (zakonski pr.) lex, gis, rogatio, ōnis.
prijekor, crīmen, ĭnis; (sramota), probrum, i.
prijelaz, transĭtus, us; započeti (započinjati) s prijelazom, initium transeundi facio 3.
prijestol, (kraljevstvo), regnum, i.
prijetiti (komu čim), minor 1. (alicui rem); (blizu biti) immĭneo 2.; (pogibao), impendeo 2.
prijetnje, minae, ārum.
prijevara, fraus, dis.
prikazati (dar), offerre; žrtvu ili žrtve prikazati, immŏlāre, sacra facĕre; (u prilici) fingere, repraesentāre; koja je bila tako prirodno prikazana, (linteum) ita veritāte repraesentatum; prikazati u triumfu, per triuphum dūcĕre.
prikazivati (opisivati), fingo 3., repraesento 1.
prikladan, accommŏdātus, aptus, idoneus, 3. (za koga, alicui; za što, alicui rei ili ad rem); iustus 3.; (mjesto za tabor), idoneus 3.
priklopiti se k, me inclīno 1. (ad).
priklonost (građanā), voluntas, ātis.
prikovati (jedan o drugi), colligo 1.
prikriti tamom, opāco 1.
prikupiti (potkrepe), răpio 3.
priličan, aequus 3., par, is.
prilično, satis.
prilika (zgoda), occāsio, ōnis; copia ae; lŏcus, i; (= vrijeme) tempus, ŏris; prilike vremenske, tempŏra; prilike sretne (sreća), res prospĕrae; prilika (životna), pars, tis, genus, ĕris; (slika), forma, ae; otprilike, fere, ferme, circiter; prilika za bitku, pugnandi potestas.
prilog, biti u —, usui esse, prodesse; prilozima novčanima, aere collāto.
primaći se okolu neprijateljskomu, super castra hostium evādo 3.
primati, accĭpio 3.
primicati se bliže, propius accēdo 3.
primiješati, indo 3.
primijetiti, observo 1.; (reći) dico 3.; v. opaziti.
primiren, pacātus 3.
primiti, accĭpio 3.; za taoca primiti, aliquem vădem accipĕre; u broj podložnikā —, in deditionem accĭpio 3.; (za saveznike), sibi asciscĕre.
primjećivati, dīco 3.
primjer, exemplum, i.
primorati, cōgo 3.
prinijeti, afferre.
prinukan, exoratus, 3.
prinukati koga, impellĕre aliquem (s ut).
prionuti uz ..., applĭco (1.) me ad.
priopćiti, enuntio 1.; priopćiti komu, apĕrio 4.
priopćivati, prodo 3.
pripadati, debēri.
pripisati (komu), tribuo 3., impŭto 1.
pripitomiti (ćud), permulceo 2.
pripojiti, adiungĕre aliquid alicui rei, adĭcio 3.; državi —, imperio adĭcio 3.; pripojiti se, accēdo, 3. (ad).
pripomenuti, dīco 3.
pripomoć, opera, ae.
pripovijedati, narro 1., dīco 3., expōno 3., enumĕro 1., refĕro, commemŏro 1., trādo 3.; (bilježiti) trādo 3.
pripovijetka, fabŭla, ae; narratio, ōnis.
pripovjediti, expōno 3.
pripoznavati (mane), agnosco 3.
priprava, praepăratio, ōnis.
pripravan (s inf.), parātus 3.
pripraviti (zasjede), struo 3., facio 3.
prirediti, praepăro 1.
prirod, fructus, us; fruges (terrae), um.
priroda, natura, ae.
prisiliti, cōgo 3.
Prisko, Priscus, i.
priskočiti, auxilium ferre; u pomoć —, succurro 3., auxilio vĕnio 4.
prispjeti, pervĕnio 4., venio 4.
pristajati uz koga, sentīre cum aliquo; assentior (4.) alicui.
pristanište (luka), portus, us.
pristaša, studiōsus 3.
pristati (uz koga), assentīre ili assentīri (alicui); uz namjeru —, consilium capio 3.
pristojan, honestus 3.
pristoji se, dĕcet 2.
pristrasnost, āmor, ōris, studium, ii.
pristup, adĭtus, us.
pristupati, succēdo 3.; pristupati k, accēdo (3.) ad, adīre ad; pristupati (k čemu), procēdĕre ad.
pristupiti ka, accēdo (3.) ad.
pristupno učiniti, patefăcio 3.
prisutan sam, adsum; adsto 1.
prisvajati (sebi), mihi assĕro 3.; vindĭco 1. (bez mihi etc.).
prisvojiti (sebi), occŭpo 1., vindĭco 1., mihi assĕro 3.; (vladu), occŭpo 1.
priteći u pomoć, subvĕnio 4.
pritijesniti, opprĭmo 3., premo 3.
pritiskivati, insto 1.

pritisnuti, prěmo 3.; insto 1.; pritisnut nuždom živjeti, inopiā premi.
pritrčati, advŏlo 1.; intervěnio 4.
priučavati se čemu, assuesco 3., studeo 2.
priugotoviti, exerceo 2.
privaliti se, accēdo 3. (ad).
privatan, privātus 3.
privezati uz, religo 1. (ad).
prividnost, species, ēi; v. izlika.
priviknuće, consuetūdo, ĭnis.
priviknuti se, consuesse, assuētum esse alicui.
privlačiti, allĭcio 3.
privolja, assensus, us; s mojom privoljom, meo assensu, me probante.
privoljeti, dedūco 3.; molbama —, precĭbus exōro 1.
privoz, commeātus, us; privoz živeža, res frumentaria, commeatus, us.
privozīti, advĕho 3.
privržen, dedĭtus 3.
privrženost, studium, ii.
prizivati, invŏco 1.
priznati (pred kim), fateor 2., confĭteor 2. (apud); v. isповjediti.
priznavati, fateor 2., confĭteor 2.
prkos, anĭmus, i.
prkositi (odupirati se), resisto 3., repugno 1.
probaviti, digĕro 3.
probitačan, ūtilis, e; bonus 3., salūber, bris, e; salutaris, e; optabilis (po koga, alicui).
probitak, emolumentum, i; praemium, ii; probitak je za, expĕdit 4. (alicui).
probiti (falangu), perfringo 3.
probosti, transfīgo 3.; percūtio 3.
probuditi, excĭto 1.
probušiti, terĕbro 1.
pročitati (komu što), recĭto 1.
proći, transīre (s ak.), praeterīre; percenseo 2., percurro 3.; proći kroz, transcurro 3. (s ak.), transeo 4.
prodati skupo, magno vendĕre.
prodavalac, vendĭtor, ōris.
prodavati, vendo 3.
prodirati, penĕtro 1.
prodrijeti, irrumpo 3., invādo 3.; u Italiju —, Italiam ingrĕdi; u zemlju —, terram intrāre; u tijelo —, in corpus descendĕre; među narod —, in vulgus efferri.
prodrmati koga za uši, pervello (3.) auricŭlam alicui.
produžiti, prodūco 3., prorŏgo 1.
proglasiti (koga čim), iudĭco 1., renuntio 1., dīco 3.: načelo —, legem dīco 3.
proglašivati (koga čim, sretnim), iudĭco 1.
prognanu živjeti, exsŭlo 1.
prognanik, exsul, ŭlis.
prognati, pello 3.; eicio (ex civitate, ex urbe); (= poslati u progonstvo), in exsilium mitto 3.
progoniti, persĕquor 3.; (mučiti) agĭto 1.
progonstvo (na —), exsilium, ii (s gen.); živjeti u —, exsŭlo 1.
progovoriti (komu ili s kim), allŏquor (3), aliquem; lŏquor 3. (cum aliquo), dīco 3. (alicui ili ad...).
prohodan (pût), expedītus 3.; prohodnim učiniti, munio 4.
prohrupiti iz..., erumpo (3.) ex.
prohtjeti se (komu), libet 2. (alicui).
proizići, exsisto 3.
proizvoditi (otrov), gigno 3.
prokazati, indĭco 1.; enuntio 1.
Proklo, Procles, is.
prokonzul, proconsul, ŭlis.
prokrčiti pût, iter patefăcio 3.
Prokulej, Proculēius, i.
prokušan, spectātus 3., prŏbātus 3.
prokušati, expĕrior 4.; (vjernost), specto 1.
prokušavati (vjeru), experior 4.; specto 1.
prolaz, transĭtus, us; iter, itinĕris.
prolaziti, praetĕreo 4., transeo 4., (ure —) cēdo 3.; prolaziti (kroz) transire; effŭgio 3.; perīre; gore prolazim, peius mihi accĭdit.
proletjeti, praetervŏlo 1.
prolijećući, praetervŏlans, tis.
proliti iz, ĕicio 3. (ex).
prometnuti se u..., converto (3). me in...; cădo 3. (in aliquid).
promijeniti, mūto 1., immūto 1.
promisliti, cogĭto 1., considĕro 1., delibero 1.; memŏrem esse.
promišljanje, meditatio, ōnis.
promišljati, cogĭto 1., considĕro 1., commemŏro 1., ponděro 1.
promjena položaja, rerum commūtatio, ōnis.
promjenljiv, varians, tis.
promjenjivati, mūto 1., immūto 1.
promotriti (nebeska tjelesa), contemplor 1., intueor 2.
pronaći, invĕnio 4.
pronevjereni novci, pecunia intercepta, ae.
pronijeti oružje tako daleko, ita late circumferre arma per.
propadati, interīre.
propast, interĭtus, us; exitium, ii; pernĭcies, ēi.

propasti, interire.
propisivati (= nalagati), praescrĭbo 3.
propretor, propraetor, ōris.
propustiti, intermitto 3., praetermitto 3.; (vrijeme) praetermitto 3.
proreći, praedīco 3.
proricati, augŭror 1.; cano 3.
proročanstvo, vaticinium, ii, oracŭlum, i.
proročište, oracŭlum, i.
proseći ponizno, supplex, ĭcis.
prositi, ōro 1., prĕcor 1.; pěto 3. (ab aliquo rem), flagĭto 1.; — pomoć od, auxilium alicuius implōro 1.
prosjak, mendīcus, i.
prostu biti od (na pr. dužnosti), vaco (1.) re; niska i prosta roda, humĭli et obscūro loco ortus; = benast, veoma —, admŏdum stultus 3.; prosti puk, plebs, bis; prosto je, licet 2.
prostirati, porrĭgo 3.; prostirati se, pāteo 2.; = biti, esse.
prosto (slobodno) je, licet 2.
prostor, spatium, ii; čist —, lĭběrum spatium.
postrijeliti, transfīgo 3.
prosuditi, iudĭco 1.; v. promisliti.
prosuđivati, što (po) metior 4., iudĭco, 1. (re), refĕro (ad), ponděro 1.
prošao, praeterĭtus 3.
Protarh, Protarchus, i.
protiskivati se, procēdo 3.
protisnuti se, procēdo 3.
protiv, contra, adversus, in.
protivan, diversus 3.
protiviti se, obsisto 3., obsto 1.
protivnik, adversārius, ii; adversus 3.
protjerati, pello 3., de —, expello 3., exĭgo 3.
protući, gl. tući.
protumačiti, conĭcio 3. (ex).
proučiti, disco 3.; (ćud) nosco 3.
provala, incursio, ōnis; incursus us; (iz tabora) eruptio, ōnis; provalu učiniti (iz tabora), eruptionem făcio 3.
provaliti (u), irrumpo (in) 3., impĕtum facĕre (in); ingrĕdior 3. (locum); (u grad) irrumpo 3. (in); (u zemlju) invādĕre (in —); (iz tabora) eruptionem făcio 3.; (na sva vrata), erumpo 3. (portis).
provesti (život), transĭgo 3.; (godine) ago 3.
providnost, providentia, ae.
proviđen, instructus, ornātus 3.
provincija, provincia, ae.
provodič na putovanjima, dux viarum atque itinĕrum.
provoditi, percurro 3.; (život), ăgo 3., transĭgo 3.
prozboriti komu, contiōnari apud aliquem.
Prusija, Prusias, ae.
prozvati, appello 1., dīco 3., vŏco 1.
prsi, pectus, ŏris.
prst, digĭtus, i.
prsten, anŭlus, i.
prtljaga, impedimenta, ōrum; prtljagom opterećen, impedītus 3.
Prusija, Prusias, ae.
pružati, (na pr. priliku), praebeo 2.; (prema) tendo 3. (ad); (za čim) porrĭgo 3. (ad); (pomoć) ferre, portare (auxilium).
pružiti, porrĭgo 3., tendo 3.; trado 3.; dare; grkljan —, iugŭlum dăre; pružiti ruke za čim, appĕto 3. (aliquid); pomoć —, auxilium porto 1. ili fĕro.
prvak, princeps, cĭpis.
prvenstvo, principātus, us.
prvi (filozof), princeps, ĭpis.
prvo — zatim, primum — deinde (postea).
ptica, ăvis, is.
Ptolemej, Ptolemaeus, i.
Publije, Publius, ii.
pući (o glasu), percrebesco 3.; = prostirati se, pateo 2.
pučki tribun, tribūnus plebis ili plebi.
puk, plebs, ebis; (narod) natio, ōnis, popŭlus, i, gens, tis; (mnoštvo, svjetina), multitūdo, ĭnis, plebs, bis, vulgus, i; prosti —, plebs.
puknuti, glas puca, rumor incēdit.
pun, plēnus 3.; pun radosti, ovans, tis; pun štovanja, venerābundus 3.
puniti, compleo 2.
Punjanin, Poenus, i.
punobrojan, frequens, tis; magno numĕro.
punski, Punĭcus 3.; gl. Punjanin.
pust, (šuma) vastus 3.; predjeli —, loca sola, orum; pusta volja, arbitrium, ii.
pustara, solitūdo, ĭnis.
pustinja, solitūdo ĭnis; pustinje, deserta, ōrum.
pustiti pred sebe, admitto 3.; pustiti od sebe, a se dimittĕre; pustiti ka, admitto 3. (ad); pustiti (dati), sĭno 3.; pustiti što neosvećeno, aliquid inultum sino (3.) ili esse patior 3.; (mržnju) depōno 3.; pustiti dušu, anĭmam efflo 1., vitam —, anĭmam depōno 3.; exspīro 1.
pustopašnost, luxŭria, ae; luxus, us.
pustoš, v. samoća.
pustošenje, populatio, ōnis.
pustošiti, vasto 1.; popŭlor 1.
puštenik, (oslobođenik), libertīnus, i.

put, više puta, aliquotiens, saepiens.
pût, via, ae; iter, itinĕris; (putovanje) iter, itinĕris; drugim putem udariti, iter converto 3.; putem, in itinĕre; dozvoliti —, iter dăre ili concedĕre; otvoriti —, iter dăre; biti ili stajati na putu, obsto 1. (alicui), impĕdio 4., prohĭbeo 2. (aliquem); putove učiniti prohodne, itinĕra munio 4.
putanja gorska, callis, is, m..
putena naslada —, corporis voluptas, ātis.

Puteoli, Puteŏli, ōrum.
putovanje, iter, itinĕris; (po tuđim zemljama), peregrīnatio, ōnis; (seljenje) migratio, ōnis.

putovanja, viae atque itinĕra.

putovati, proficiscor 3.; eo 4.; (poći, zaputiti), iter făcio 3.; (seliti se) migro 1.; po tuđim zemljama —, peregrīnor 1.; — (ići) kroz, eo 4. (per).
puzati, rĕpo 3

R.

račun, rātio, ōnis; račun tražiti o, pōscĕre rationem (alicuius rei); račun voditi o, rationem habĕre alicuius rei; račun položiti (davati) o čemu, rationem reddĕre alicuius rei.
računati, numĕro 1.; vrijeme (po), spatia omnis temporis finīre ili numerāre (re).
râd, (posao), labor, ōris.
Radamant, Rhadamantus, i.
radi, (= rečenici s jer) propter; (= rečenici sa da), causā; tebe radi, tuā causā ili gratiā; čega radi, ob quod; toga radi, propterea, quam ob rem.
radije, libentius; = pače, potius; radije (= prije) nego, priusquam.
raditi, ăgo 3.; facio 3.; (truditi se) labōro 1.; raditi drukčije, alĭter agĕre; raditi (o tom) da, elabōrare ut; ne raditi ništa, nihil ago 3.; o glavi —, insidior 1.; radi se o tom, id agĭtur; gl. činiti.
radljivu biti veoma, multum versari in aliqua re.
radljivost, industria, ae; labor, oris; v. poslenost.
rado, libenter, cupĭde, laetus 3.
radost, gaudium, ii; laetitia, ae; (ugodnost) voluptas, ātis; radosti pun, ovans, tis.
radostan, laetabĭlis, e.
radovati se čemu, gaudeo (2.), delector (1.) re; = igrati od radosti, exsulto 1.; (smrti) laetor 1. (re); raduje me, gaudeo 2., iuvat (1.) me.
rađati, (ludost) gigno 3.; r. se, nascor 3., orior 4., gignor 3.
rame, ŭmerus, i.
ran, matūrus 3.; rana (gozba), tempestīvus 3.; u rano jutro, mane.
rana, vulnus, ĕris.
ranjen, saucius 3.
rano, sjutradan —, mane.
rasipan, profūsus 3.
raskinuti, distinĕre (copias).
raskol, seditio, ōnis; factio, ōnis (plur.).
raskošan, magnificus 3.
raskošnost, luxŭria, ae; luxus, us.
raskvasiti, liquefăcio 3.
raspaliti se, exardesco 3., accendor 3.
raspaljivati se na, exardesco 3., accendor 3. (ad); raspaljivati v. poticati.
raspeti, cruci suffīgo 3., in crucem tollo 3.
raspitivati, quaero 3.
rasposlati, mitto 3., dimitto 3.
raspoznati, agnosco 3.; intellĕgo 3., animadverto 3.
raspra, controversia, ae; discordia, ae; contentio, ōnis; certamen ĭnis; līs litis; (parnica), causa, ae.
raspravljati, dissĕro 3.; (o čemu), ăgo 3. (de).
rasprodati, vendo 3.
rasprostraniti se, spătior 1.
raspustiti, dimitto 3.; skupštinu —, concilium dimitto 3.
rasrditi se na, irascor 3. (alicui).
rasrđen, irātus 3.
rastajati se s čim, discēdo 3. (ab).
rastaviti se, discēdo 3.
rastepsti, fundo 3., fŭgo 1.
rasti, cresco 3.
rastjerati, discŭtio 3.
rastjerivati, discŭtio 3.
rastresati, distrăho 3.
rastrijeskati, discŭtio 3.
rastrkati se, dispergor 3., dilābor 3.
rasvijetliti, collūstro 1.
rasvjetljivati, collūstro 1.
rašće, stirpes, ium.
raširiti se, spatior 1.
rat, bellum, i; pomorski —, bellum maritĭmum; za mira i za —, domi militiaeque; bog rata, deus belli gerendi; rat započeti protiv, bellum inferre alicui; ići u —, ad bellum (in castra) proficisci; ne ići u rat, a bello abesse; u latinskom r., bello Latīno.
rata željan, bellandi cupĭdus 3.
ratar, agricŏla, ae.
ratoboran, bellicōsus 3., fortis, e.
ratovanje, brzina ratovanja, celerĭtas bellandi ili belli gerendi.
ratovati, bello 1., bellum gĕro 3.
Raudijska ravnica, Raudii campi.
ravnateli, moděrātor, ōris.
ravnati čim, rĕgo 3. (rem).
ravnica, planicies, ei; (ravnina, poljana), campus i.
ravnodušje, aequus anĭmus, i.
razabira se, pătet 2., constat 1.
razabrati, intellĕgo 3.; discerno 3.; valjano —, dispĭcio 3.; razabrati se, me collĭgo 3.
razapeti, cruci suffīgo 3.
razaslati, dimitto 3., mitto 3., (na sve strane, in omnes partes).
razastirati (krila), expando 3. (alas).
razastrijeti krila, alas expando 3.
razbaštiniti, exherēdo 1.
razbiti, frango 3., confringo 3.; razbiti (neprijatelja, vojsku), pello 3., in fugam convĭcio 3., fugo 1., discŭtio 3.
razbjeći se, in fugam se dăre.
razbojnik, latro, ōnis.
razbor, ratio, ōnis.
razboritost, prūdentia, sapientia, rātio, consilium.
razderati, lanio 1., dilanio 1.
razdijeliti (na), divĭdo 3. (in); distribuo 3.; razdijeliti u tri bojna reda (urediti trostruki bojni red), triplĭcem aciem instruĕre.
razdoblje, aetatis gradus, us.
razdor, dissensio, ōnis, seditio, ōnis, discordia, ae; građanski —, discordia civīlis.
razdražen, lacessītus 3.
razdražiti, concĭto 1., lacesso 3.
razgovarati se s kim, loquor 3. —, collŏquor (3.) cum aliquo; razgovarati se među, collŏquor 3.; (govoriti s kim), lŏquor 3.
razgovijetan, perspĭcuus 3., dilucĭdus 3.
razgovijetno, plane.
razgovor, sermo, ōnis; razgovor započeti, sermonem ordīri cum alqo; razgovor prekinuti, finem loquendi facere.
razgrabiti, v. oplijeniti.
razgraditi, destruo 3.
razigran, alăcer, cris, e.
razjaren, iratus 3.
razjasniti, explĭco 1.
razlagati, expōno 3.

različan, vărius 3.; (protivan) diversus 3.; različnu biti, differre.
razlika je, intĕrest (inter); nema nikakve razlike (između), non (nihil) interest (inter); kakva je r. među, quid interest inter?
razlikovati, discerno 3.; razlikovati se, differre.
razljutiti se, indignor 1., aegre patior (3.) ili aegre fĕro.
razlog rătio, ōnis; (uzrok) causa, ae; s toga —, ea ratione, propterea; nema razloga, da —, non est, quod (s konj.); nemam razloga, da, non habeo, quod (s konj.).
razložiti, expōno 3.; demonstro 1.; (komu što), edŏceo 2. (aliquem de re).
razlučiti, discerno 3.
razmak, spatium, ii; intervallum, i.
razmaknuti (granice), (fines) proferre.
razmekotiti, effemĭno 1.
razmekšati, effemĭno 1.
razmicati (granice), (fines) proferre.
razmirica, discordia, ae, controversia, ae; simultas, ātis.
razmisliti, v. razmišljati.
razmišljanje, consultātio, ōnis.
razmišljati, cogĭto 1. (de re), pondĕro 1., considĕro 1., consulto 1., commemŏro 1.
raznijeti se (o glasu), percrebresco 3.
razoriti, deleo 2., diruo 3., (razgraditi) destruo 3.; (most) rescindo 3., interscindo 3., dissolvo 3.; (zidine) diruo 3.
razorivanje, excidium, ii.
razorivati, deleo 2., diruo 3.
razum, mens, tis; anĭmus, i; ingĕnium, ii; (razbor, um), ratio, ōnis.
razumjeti, intellĕgo 3.; animadverto 3.; repĕrio 4.
razumna uredba, natūra, ae.
razuzdanost, licentia, ae.
razvaline, ruīnae, ārum.
razvidjeti pomnjivo stvar, causam cognosco 3.
razvijati se, vigeo 2.
razvrstati, distribuĕre (in tribus).
rđa, rubīgo, ĭnis.
rđav, malus 3.
recimo da, (neka), ut (concessivum); recimo da ne (= neka ne), ne; (= budi da) ut (concessivum).
rečenica, sententia.
reći, dīco 3., (velim) inquam; besjedu —, contionem habeo 2.; v. kazati.
red, ordo, ĭnis; u redu je, aequum est; izvan —, extra ordĭnem; (zapt), disciplīna, ae; bojni —, acies, ēi;

postaviti (legiju) u bojni —, in acie constituo 3.; postaviti u bojni red vojsku, aciem instruo 3.; izvrnuti bojni red, signa converto 3.; conversa signa inferre; u prvim redovima, inter primores.
redak, versus, us.
rediti, ordĭno 1.
Regul, Regŭlus, i.
rekao bih, quăsi, tamquam, vĕlut; quidam quasi; rekao bih kao, quasi, velut, tamquam.
Rem, Remus, i.
remenati, loris caedĕre.
Remi, Rēmi, ōrum.
Ren, Rhēnus, i.
Ret, Raetus, i.
revan, v. marljiv.
revno, studiōse, cupīde: veoma —, cupidissĭme.
revnovanje, studium, ii, (alicuius rei).
revnost, stŭdium, ii (alicuius rei).
riba, piscis, is.
riječ, verbum, i, vox, ōcis, dictum, i; (nepristojna) verbum; (nemila Aleksandrova) vox; riječ i djelo, verbum et res; održati —, fidem cŏlo 3.
rijedak, rārus 3.; rijetki = malo njih, pauci.
rijeka, amnis, is, flumen, ĭnis, fluvius, ii.
rijetko, raro; veoma —, perrāro; rjede, minus saepe.
Rim, Rōma, ae; često: Urbs, bis.
Rimljanin, Romānus, i.
rimski, Romānus 3.
Riparije, Riparius, ii.
rječitost, eloquentia, ae.
rješidba, eventus, us.
rob, servus, i.
robiti, auferre, răpio 3., erĭpio 3.; v. oteti.
roblje, servi, ōrum; odgoniti u —, in servitutem, abstrăho 3.
robovati, servio 4.
rod, gĕnus, ĕris; lŏcus, i; rod ljudski, genus humānum; rod (i bogatstvo), genus, ĕris; niska r., humĭli loco (obscūre) natus 3.; niska i prosta r., humĭli et obscūro loco ortus 3.
Rod, Rhŏdus, i.
Rodan, Rhodănus, i.
roditelj, parens, tis.
roditi, gigno 3.; roditi se, nascor 3.; v. postati.
rodni grad, patria, ae (sc. urbs); rodna zemlja, natale sōlum.
rodoslovlje, stemma, ătis.
rođak, cognātus 3.; propinquus 3.
Rođanin, Rhodius, i.
rođen, genitus, natus 3.; gl. roditi.
rok, dies, ei.
Romul, Romulus, i.
ropski sin, (sin roba), verna, ae.
ropstvo, servĭtus, ūtis.
Rosak, Rhosăces, is.
Roscije, Roscius, ii.
rt, cuspis, ĭdis.
ručak, cena, ae, convivium, ii.
ručati, prandeo 2., epŭlor 1.; (pod večer) cēno 1.
ručno djelo, ŏpus, ĕris.
rugati se, illūdo 3. (aliquem).
ruglo, za ruglo, in contumeliam.
rujan, September, bris (sc. mensis).
ruka, mănus, us; svojom rukom, suis manibus; za rukom poći, contingit alicui (aliquid); uzimati na laku —, in bonam partem accĭpio 3.; na svoju ruku, per se ipsum; na svojim rukama odnijeti u, allevātum aliquem deferre in; pružiti ruke za (tuđim), appĕto 3. (rem); stajati skrštenih —, quiesco 3.
rušiti se, corruo 3.
Rutilije, Rutilius, ii.
ružan, turpis, e.
rvati se, luctor 1.

S.

S, sa, (s instr.) cum; (s gen.) de.
Sabinac, Sabīnus, i.
sabinski rat, bellum Sabinum.
Sabis, Sabis, is.
sabrani oci, patres conscripti.
sabrati se, convĕnio 4.
sačuvati u pameti, memoriā tĕneo 2.
sada, nunc; do —, adhuc; još i sada, etiamtum.
sadašnji, praesens, tis.
saditi, sĕro 3.
sadržaj (lista), sententia, ae.
sadržanu biti, situm esse; contineri re.
sagledati vĭdeo 2.; v. opaziti.
sagraditi, exstruo 3., aedifĭco 1., condo 3.; (Rim), (Urbem) condĕre; (grob) exstruo 3.; (crkvu, hram) facio 3., exaedifĭcāre; kolobran —, pro vallo carros obĭcio 3.; most preko —, pontem facĕre in (flumine).
sagrieha, delictum, i.
Sagunt, Saguntum, i.
sahraniti, sepĕlio 4., sepultūrā affĭcio 3.; hŭmo 1., funĕro 1.

sakrīti se, me occulto 1.
Sakriport, Sacriportus.
sakrivati, occulto 1.
sakrivenu biti, lateo 2.
sakrivena držati, occulto 1.
sakriviti, committo 3., delinquo 3.
sakupiti, congrĕgo 1., compăro 1.; cōgo 3., contrăho 3.; (popisati) conscrībo 3.; (narod) congrĕgo (1.) populŭm; sakupiti se (sastati se), convĕnio 4. (in locum).
Salamina, Salamis, īnis.
salaminski, Salaminius 3.
Salinator, Salinātor, ōris.
Sam (otok), Sămus, i.
sâm (glavom), ipse; sam sebe = sebe samoga itd.; sâm sobom, per se; sâm po sebi, sua sponte, per se ipse; i sâm = čak, vel, etiam; sam = jedini, sōlus 3.
Samljanin, Samius, ii.
Samnićanin, Samnis, ītis.
samnitski, gl. Samnićanin.
samo, mŏdo, sōlum, tantum, dumtaxat; samo ne — osim, non — nisi, nisi — non; i samo, neque — nisi; samo neka, dummŏdo; ako samo, dummŏdo (dum modo) s konj., si modo; kad samo, dummodo; samo da, dummŏdo, modo, dum; ne samo — nego i, non sōlum (mŏdo) — sed etiam; ne samo što (da) ne — pače, tantum abest ut — ut (ili etiam); ni samo, ne — quidem; samo — jedini, sōlus 3.
samoća, samovanje, solitūdo, ĭnis; secessus, us.
samouzdanje, fiducia, ae.
samovlasno, suā sponte.
samrt, na samrti, moriens, tis; gl. umirati.
san, somnus, i; u snu, in somnis; (sanja) somnĭum, ii; visa (ōrum) somniorum.
sanja, vīsum, i; vīsum somniōrum.
sanjati, somnio 1.
Sardinija, Sardinia, ae.
saslušati koga, audio 4.; saslušati, quaero 3. (ex).
sastajati (od), constāre, continēri (alqa re).
sastanak, coetus, us; conventus, us.
sastati se (s kim), convĕnio 4. (aliquem ili cum aliquo), congrĕdior 3. (cum aliquo); sastati se (na), convenīre (in locum).
sastaviti, (iskaznice), confĭcio 3.; (spise), compăro 1.: miraz —, expedīre dotem.
sasvim, omnīno, plāne; — pobijediti, devĭnco 3.; — obaviti, perăgo 3.; sasvim (prevrnuti), fundĭtus; sasvim (se izručiti), totus 3.; sasvim nalikovati, consimilem esse.
sat (ura), hora, ae.
Satibarzan, Satibarzānes, is.
satirati, frango 3.
satnik, centurio, onis.
satrti, frango 3.; (legiju), opprĭmo 3., obtĕro 3.; (vojsku), obtĕro 3.
Saturnin, Saturnīnus, i.
saučenik, condiscipŭlus, i.
sav, omnis, e; (čitav, cijel), totus 3.; (svakolik), universus 3.; svakolika država, totum corpus rei publĭcae; (svijet), universus 3.; sav (cijeli) svijet, universus mundus; sav imutak, omnis pecunia; gl. i svi.
savez, foedus, ĕris; sociĕtas, ātis; savez (s kim), coniunctio, ōnis (alicuius); sklopiti —, societatem facere; stupiti u (savez) s drugim, cum altero contrāhĕre aliquid; nemati nikakva saveza sa, nihil habēre cum aliquo coniunctum.
savezni, foederātus 3.; — država, civĭtas foederata.
saveznički rat, bellum sociāle.
saveznik, sŏcius, ii.
savjesnost, (zdušnost), religio, ōnis.
savjest, conscientia, ae.
savjet, consĭlium, ii; savjet dati, consilium dăre; pitati za savjet, consulĕre alqm, petĕre consilium ab alqo.
savjetovati koga, suādeo 2. (alicui); savjetovati se, delibĕro 1., consŭlo 3.: savjetovavši se s pticama, augurāto.
savkolik, totus 3.
savladati, (savladivati), vinco 3., dŏmo 1.
savršeno učiniti, consummo 1. (aliquid).
sazdan, compărātus 3.
saznati, cognosco 3., compĕrio 4., accĭpio 3.
sazvati, convŏco 1., advŏco 1.; sazvati na —, convŏco 1. (in locum); bojno vijeće —, consilium convŏco 1.; skupštinu —, convŏco (1.) contiōnem; u skupštinu —, ad concilium convŏco 1.
sažeći ili sažgati, incendio deleo 2.; concrĕmo 1., combūro 3., crĕmo 1.; (upaliti), incendo 3.
sažizati, combūro 3., uro 3.; (ljude) flammā exanĭmo 1.
sažvatati, comminuo 3., mando 3.
scijeniti, arbĭtror 1., existĭmo 1., pŭto 1., censeo 2.

Scipion, Scipio, ōnis.
Scir, Scyrus, i.
Sciti, Scythae, ārum.
Scitija, Scythia, ae.
scitski, Scythĭcus 3., ili = Scitâ.
se, često = lat. pasiv; gl. sebe.
sebe, mei, tui, sui, nostri, vestri (prema tomu, da li je subjekt ja, ti, on, mi, i t. d.); k sebi doći, ad se redīre.
sedlo, strātum, i.
sedmorica, septem.
Seduni, Sedūni.
Segeštani, Segestāni, orum.
segeštanski = Segeštanâ.
Sej, Seius, i.
Sekstije, Sextius, ii.
Seksto, Sextus, i.
Sekvani, Sequāni, ōrum.
Sekvanska zemlja, Sequāni, ili fines Sequanorum.
Seleuko, Seleucus, i.
seliti se, mĭgro 1.
seljenje, migratio, onis.
selo, vīcus, i; (protivno gradu) rus, ris; na selu, ruri.
Semiramida, Semĭrămis, ĭdis.
Sempronije, Sempronius, ii.
senat, senātus, us.
Sencije, Sentius, ii.
Senoni, Senŏnes,um.
senonski, gl. Senoni.
seoba, profectio, ōnis.
seoski, rustĭcus 3.
septembar, September, bris (sc. mensis).
Sergije, Sergius, ii.
Sertorije, Sertorius, ii.
Servije, Servius, ii.
Servilije, Servilius, ii.
sestra, soror, ōris.
shodan, aptus, accommŏdātus 3.; idoneus 3.; shodan za, accommŏdātus, aptus (ad ili s dat.); v. prikladan.
shvatati, intellĕgo 3.
shvatiti (nauke), percĭpio 3.
sibilinski, Sibyllīnus 3.
Sicilija, Sicilia, ae.
Sicilijanac, Sicŭlus, i.
sicilijanski, gl. Sicilija.
Sicinije, Sicinius, ii.
sići, descendo 3.
sidro, ancŏra, ae.
Sifak, Syphax, ācis.
siguran, certus 3.; (bez pogibli), tutus 3.; (bezbrižan), secūrus 3.; siguran protiv ili od —, tutus ab ili adversus.
sigurno, certe.
sigurnost, securĭtas, ātis.
sila, vis; (vlast) potestas, ātis; bojna —, vires, ium; copiae, ārum; oružana —, arma, ōrum; moć i —, vis atque potestas; duševna —, ratio, ōnis; = mnoštvo, vis; silom = prisiljen, coactus 3.; sila uma, mens, tis, animi virtus, ratio; sila (rimska), potentia, ae, opes, um, vires.
silan, (moguć an), pŏtens, tis; validus 3.; (jak), valens, tis; tako —, ingens, tis; = mnogi (silne suze), multus 3.; mnogobrojan i silan sam, hominum numĕro multum valeo 2.
silaziti, descendo 3.
siliti, cōgo 3.
silno, magnopĕre, instanter; koliko silno, quantopĕre; tako silno, adeo; veoma —, magnopere, instanter, maximo opĕre; silno opomenuti (opominjati), commŏneo 2.; silno obradovati se, magno gaudio perfundi.
silovit, fĕrox, ōcis.
Simonid, Simonĭdes, is.
sin, filius ii; ropski —, verna.
sinko, (mi) fili.
sinovlja ljubav, pietas, ātis.
sipati (strijele), conĭcio 3.
Sipil, Sipylus, i.
sir, cāseus, i.
Sirakusa, Syracusae, arum.
Sirakušani, Syracusāni, orum.
Sirija, Syria, ae.
siromah, pauper, ĕris.
siromašan, pauper, ĕris; (nizak) humĭlis, e.
siromaštvo, paupertas, ātis.
sirotinja, paupertas, atis.
Sisif, Sisyphus, i.
Sisigamba, Sisygambis, is.
sitan, parvus 3.
sitost, satiĕtas, ātis.
sjaj, fulgor, ōris; magnificĕntia, ae.
sjajan, (djela) magnificus 3.
sjajnost, fulgor, ōris.
sjati, fulgeo 2.
sječa, acies, ēi.
sjećati se, memĭni, recordor 1.; gl. opominjati se.
sjećajući se, memor, ŏris.
sjeći krmu, pabŭlum sĕco 1.
sjedati, resīdo 3.
sjedina, canities, ei.
sjediniti (se), (se) coniungĕre.
sjediti, sĕdeo 2.
sjekira, secūris, is.
sjena (srdačnosti), imāgo, ĭnis.
sjesti, assīdo 3.; (na zemlju), resīdo 3. (humi).
sjetan (od —), tristis, e (aliqua re).
sjetiti, mŏneo 2., admŏneo 2.; sjetiti se, recordor 1., memĭni; sjetiti se (lica), recordor 1. (vultus); gl. opomenuti.
sjutradan, posterō die; sjutradan u zoru, sjutradan rano, mane.
skakati, sălio 4.; (poskakivati), exsulto 1.
skanjivati se, dubĭto 1. (s inf.).
skapati, confĭcior 3.
skapavati od gladi, confĭcior (3.) fame.
Skauro, Scaurus, i.
skinuti (odijelo), depōno 3., abĭcio 3. (vestem); kacigu —, galeam dēmo 3.
sklapati (prijateljstvo), compăro 1.
sklizak, lubrĭcus 3.
sklonu biti, faveo 2.
sklonište, secessus, us.
skloniti (nagovoriti), persuādeo 2., flecto 3., vinco 3., permoveo 2.
sklonost, voluntas, ātis.
sklopiti (mir, prijateljstvo), (pacem etc.) făcio 3., inīre; savez —, societatem facĕre.
skočiti na oružje, arma sumo 3., — căpio 3., — moveo 2.
Skopa, Scopas, ae.
skoro (doskora), mox; (gotovo) paene, fere; (blizu) prope; skoro zatim, paulo post.
skrb, cura, ae; skrb naložiti za, mandāre curam (alicuius rei).
skrbiti (se), cūro 1. (aliquid), consŭlo 3. (alicui); curam adhĭbeo 2., — hăbeo (alicuius); (za slavu) consŭlo 3.; (zato) curae habeo 2.; — zato da, huic rei studēre ut.
skrbništvo, tutēla, ae.
skrivati kod, servāre, occultāre apud; skrivati se, se occultāre, (o Marija) delitesco 3.; (o neprijateljima) in occulto se contĭnēre.
skriviti, delinquo 3.
skroman, verecundus 3.; (duša) aequus 3.
skrovit, latens, tis; (spilja), abdĭtus 3.; skrovitu biti, lateo 2.
skrštenih ruku stajati, quiesco 3
skrušen, supplex, ĭcis.
skupa, unā.
skupljati (vojsku), contrăho 3., cogo 3.
skuplje, prodati —, pluris vendĕre.
skupoća, carĭtas, ātis.
skupština, coetus, us, conventus, us, contio, ōnis; (vojnička) contio, ōnis; (u Galâ) concilium, ii.
slab (nejak), invalĭdus 3.; slabo zdravlje, infirmitas (ātis) valetudĭnis.
slabo (malo), parum; slabo = manje, minus; slabo dopadati se, displĭceo 2.

slaboća, infirmĭtas, ātis; (mana) vitium, ii.
sladak, dulcis, e, suāvis e; (zabava) suāvis; (počinak) placātus 3.
slagati, mentior 4.
slagati se, concordo 1. (cum).
slast, voluptas, ātis.
slati, mitto 3.
slava, gloria, ae; (hvala) laus, dis; (čast) honor, ōris.
slavan, gloriōsus 3., illustris, e; clarus 3., celĕber, bris, e; nobĭlis, e; praeclārus, decōrus 3.; (znamenit) nobĭlis; (pobjeda) gloriōsus; (častan) decōrus; slavljen, celebrātus 3.; (život) decōrus, illustris; slavnu postati, magnā gloriā esse.
slaviti, celĕbro 1., praedīco 1., (hvaliti) laudo 1.; (kao vladara), laudo 1.
slavljen, celebratus 3.
slavno, gloriose.
slavodobitan, (vojska), victor, ōris; (brodovlje), victrix, īcis.
slavodobitno, triumphans, tis.
slavohlepan, gloriae appĕtens, tis.
slavohlepnje, gloriae cupidĭtas, ātis.
sleći se, circumfundi.
s leđa, a tergo.
sličan, simĭlis, e; v. naličan.
slijedeći, sĕquens, tis; (čan) proximus 3.; = ovaj, hic.
slijediti koga, sequor 3., consĕquor 3.; (iz, odatle), sequor 3.; (o konjaništvu) subsĕquor 3.; (na prijestolu biti nasljednikom), succēdo 3, (alicui); slijediti (s inf.), pergo 3.
slijep, caecus 3.; postati (= biti) slijepu, caecum esse.
slika, tabŭla picta, pictūra, ae; imāgo, ĭnis; (sunca) imago.
slikar, pictor, ōris.
slikati, pingo 3.
sljeme (od gorâ), (montium) iuga, ōrum.
slijepoća, caecĭtas, ātis.
sloboda, libertas, ātis.
slobodan, liber, ĕra, um; (plemenit) liberālis, e; slobodno je, licet 2.
slobodno, libĕre.
slobodoljubiv, libertatis amans, tis.
slobodouman, liberālis, e.
sloga, concordia, ae.
slomiti, frango 3., rumpo 3.
slon, elephantus, i.
slovce, vox, cis.
slovo, littĕra, ae.
složno, concordĭter.
slučaj, cāsus, us; fortūna, ae; slučajem, fortuĭto.

slučajno, casu, forte, fortuĭto; slučajno i ponamjerce, forte temĕrę.
slučiti se, accĭdo 3.
slušalac, audĭtor, ōris.
slušati, audio 4.
sluškinja, ancilla, famŭla, ae.
sluteći, ne —, imprudens, tis.
slutiti, suspĭcor 1., praesāgio 4.
služavka, ancilla, famŭla, ae.
služba, mūnus, ĕris; vojna —, militia, ae; predati se u službu, se dicare in servitūtem; služba (konzulska), magistrātus, us.
služiti, služi mi zdravlje, valeo 2., se habēre; za smijeh —, ridicŭlo esse; (o vojniku) stipendia facio 3.
služiti se, ūtor 3., fruor 3., adhĭbeo 2. (aliquid).
služnik (u Galâ), ambactus, i.
smaći, interficio 3., occīdo 3., interĭmo 3.; smaknuti se, mortem sibi consciscĕre, suapte manu se interficĕre; otrovom smači, venēno nĕco 1.
smaknuti, v. smaći.
smatrati za što ili čim, pŭto 1., hăbeo 2., existĭmo 1., crēdo 3., dūco 3., iudĭcō 1.; (za bezbožnika), habēre aliquem loco alicuius.
smesti, perturbo 1.
smetati, impĕdio 4., prohĭbeo 2.
smijati se, rīdeo 2.
smijeh, rīsus, us; služiti (biti) za —, ridicŭlo esse.
smiješiti se, arrīdeo 2.
smilovanje, misericordia, ae.
Smirna, Smyrna, ae.
smisao (značenje), vis; u istom sm., in eandem sententiam.
smjel, audax, ācis; — djelo, audax factŭm (ōris).
smjelo, audacter.
smjelost, audacia, ae.
smjer života, vitae proposĭtum, i.
smjerati, smjera se na me, pĕtor 3.
smjerno, modeste.
smjesa, turba, ae.
smjesta (odmah), confestim, stătim, protĭnus.
smjeti (usuditi se), audeo 2.; smjeti = slobodno je komu, licet (2.) alicui; ne smjeti (s inf.), non debeo 2. ili nefas est, ili = lat. gerundiv sa non.
smotriti, vĭdeo 2.
smreka, iunipĕrus, i.
smrknut, tristis, e.
smrt, mors, tis; interĭtus, us; exĭtus, us; vlast nad životom i smrću, potestas vitae necisque; odluka smrti, voluntas moriendi; osuditi na —, capĭtis (capĭte) damno 1.; podleći smrti, mortem occumbo 3.; zadati si —, sibi mortem consciscĕre; po čijoj smrti, morior 3. (abl. abs).
smrtan, mortālis, e; — kazan, supplicium, ii; — čaša, pocŭlum mortifĕrum.
smrtnik (čovjek), mortālis, is.
smrtonosan, pestĭfer 3.
smrviti, discŭtio 3.
smućivati se, maereo 2., doleo 2.
smutiti se, doleo 2.; (na opomenu) capĕre molestiam ex re.
snaći, invādo 3.; snašla me šteta po, fĕro incommŏdum (damnum) ex aliqua re.
snaga, vis, potentia, ae; robur, ŏris; prirođena snaga, natūra, ae; tjelesna snaga, robur —, vires corpŏris; snaga (duha), vis; duševna —, anĭmi constantia, ae; snaga uma, mens, tis; ratio, ōnis; snaga (= sile), vires, ium; steći veliku snagu, multum valeo 2.
snesti (što u), comporto 1.
snijeg, nix, nĭvis.
snovati, păro 1.; osnove —, consilia capio 3.
soba, conclāve, is; cubicŭlum, i.
sofist, sophistes, ae.
Sogdijani, Sogdiāni, ōrum.
sôk, sūcus, i.
Sokrat, Socrătes, is.
Sokratov učenik, Socratĭcus, i.
Sokratovac, Socratĭcus, i.
Solin, Salōna, ae.
Solon, Solon, ōnis.
Sp. = Spurius, ii.
spadati, decĭdo 3.
spajati, coniungo 3.; imutak —, bona communĭcāre cum ...
spaliti što, igni corrumpo 3.
Sparćanin, (Spartanac), Spartānus, i.
Sparta, Sparta, ae.
spartanski, Spartānus 3., ili = Sparćanâ.
spas, salus, ūtis; spas tražiti u bijegu, fŭgā salutem pĕto 3.
spasen (štit), salvus 3.
spasitelj, servātor, ōris.
spasonosan, salutāris, e.
spasti, (spasem), servo 1.; s. se, salutem reperĭre.
spasti, (spadnem), decĭdo 3.; (vlada spade na ...), pervĕnio (4.) ad ...
spavanje, somnus, i.
spavati, dormio 4.; spavati leći, somno se dăre.
spaziti, video 2.; v. opaziti.
Speusip, Speusippus, i.

spilja (skrovita), specus, us.
spis, lĭber, bri; volūmen, ĭnis; scripta, ōrum; spisi i nauci, monumenta praeceptaque.
spisati, scribo 3.
splav, ratis, is; navigium, ii.
splaviti, (sa — u), deferre (ab — in).
spletke (parnicâ), calumniae (litium).
spočitavati, exprŏbro 1., vitio verto 3.; v. prebacivati.
spoj, nexus, us.
spojen, connexus 3.
spojiti coniungo 3.; (mostom) iungo 3.; spojiti sa (pripojiti), adiungĕre aliquid alicui rei.
spokojan, (srce), aequus 3.; aequo animo.
spomen, memŏria, ae.
spomenik, monumentum, i.
spomenuti, memŏro 1., commemŏro 1.; pohvalno —, laudo 1.; naprijed spomenuti, supra mŏneo 2., supra demonstro 1.; spomenuti se, memĭni, recordor 1.
spominjanje, recordātio, ōnis.
spominjati, memŏro 1., commemŏro 1.; memoriae trādo ili memoriae prodo (3.); pohvalno —, laudo 1.; spominje se, memoriae prodĭtum, — tradĭtum est; spominjati se, memĭni, recordor 1.; v. opominjati.
spopasti, arrĭpio 3.
sposoban (za), idoneus, aptus 3. (ad ili s dat.); za oružje —, qui arma ferre potest; v. prikladan.
sposobnost, ingenium, ii; indŏles, is; v. svojstvo.
spoznati, cognosco 3., intellĕgo 3.
spraviti pod vlast, in (sub) potestatem redĭgo 3.
spreman (s inf.), parātus 3.
spremati, păro 1., compărō 1.; — zasjede, insidias struo 3. ili facio 3.; spremati se na put, iter paro 1.; spremati se na rat, păro 1., praepăro, appăro 1. (bellum), praepăro me bello.
sprijateljiti se s kim, in amicitiam venīre alicuius.
sprijed prema, a fronte contra.
sprovesti, prosĕqui, persĕqui.
sprovod, fūnus, ĕris.
sprovoditi (život), ăgo 3.
Spurije, Spurius, ii.
spustiti, summitto 3.; spustiti se (na zemlju), resīdo 3.; spustiti (u), demitto 3.
spuštati se, = naginjati, vergo 3.
sramežljivost, verecundia, ae; pŭdor, ōris.
sramota, turpitūdo, ĭnis; ignomĭnia, ae; infămia, ae; (prijekor), probrum, i.
sramotan, turpis, e.
srce, anĭmus, i; (u tijelu), cor, rdis.
srčan, anĭmōsus 3., fortis, e; (riječ) animōsus.
srčano, fortĭter.
srčanost, virtus, utis; (imati) anĭmus, i; divlja —, ferocia, ae.
srdačnost, festivĭtas, ātis.
srdit, irātus 3.; (gnjevljiv) iracundus 3.
srditi se na, irascor 3. (alicui).
srditost, iracundia, ae.
srdžba, ira, ae; iz srdžbe, propter iram.
srebrn, argenteus 3.
srebro, argentum, i.
sreća, fortuna, ae; fortūna secunda; sreća — nesreća, res secundae (prospĕrae) — res adversae; (sretnost) felicĭtas, ātis; (sretne prilike) res prospĕrae; božica sreće, Fortuna, ae; loša mi je sreća u tom, hoc mihi incommŏdum (inīquum) est; kamo sreće da, utĭnam.
sred, medius 3. (in i medius u abl. ili u ak.).
sredina grla, medium iugŭlum.
sredstvo, ars, tis (s gen.); krajnje —, extrēmum auxilium.
sresti koga, obviam fiĕri (alicui); pracsto esse alicui.
sretan, fēlix, īcis; beātus 3.; prosper 3.; — okršaj, proelium secundum; — prilike, res prospĕrae.
sretno, felicĭter, beāte; salvus 3., incolŭmis, e.
srodan, propinquus 3.
srodnik, cognātus; consanguineus; propinquus.
srpanj, Iulius, ii (sc. mensis).
srušiti, diruo 3.; — se (s konja), praecipĭtari ex.
srvati, domo 1., subĭgo 3.
stablo, arbor, ŏris; golemo —, arbor urbāna.
stablovo lišće, folia (ōrum) arbŏrum.
stajati, sto 1.; stojim (= postavio sam se), constĭti; (odluka) sto 1.; maneo 2.; na putu stajati, obsto 1.; stajati do čega, situm esse in; — ondje, asto 1.; s. (pod kraljevima), sum, ago 3.; otvorenu s., pateo 2.; stoji (= poznato je), constat.
stalan, firmus 3., constans, tis; — tabor, statīva, ōrum (sc. castra); (izvjestan), certus 3.
stalno, certe; za stalno doznati, compĕrio 4.

stalo je (do čega), intĕrest; refert; mnogo —, multum intĕrest.
stan, domicilium, ii; (zgrada) aedifĭcium, ii (privātum).
stanje, stătus, us; condicio, ōnis.
stanovati, habĭto 1. (locum ili in loco); stanovati (gdje, po) incŏlo 3., cŏlo 3. (locum).
stanovit, quidam; (zakon), certus, 3.; (dan) dictus 3.
stanovnik, incŏla, ae; stanovnici alpski, Alpĭci, ōrum; stanovnik gradski, oppidānus, i.
star, vetustus 3.; (nekadašnji) vĕtus, ĕris, antīquus 3.; (o dobi uz broj godina), natus 3.; (sijed, star godinama) sĕnex, nis; najstariji, maximus 3.; gl. i stariji; (vojnik) vĕtus, veterānus; stara žena, anicŭla, ae; u stara vremena, (odavna), antiquĭtus.
starac, sĕnex, nis; starac godinama, annis grăvis.
starica, prilika starice, forma anĭlis; v. baba.
stariji, natū maior ili samo: maior; stariji ljudi, natu maiores (homĭnes); stariji (sjeđi), senior.
starost, senectus, ūtis.
stas tjelesni, habĭtus (us) corpŏris.
stati, subsisto 3.; stalo je do čega, intĕrest, rĕfert; = početi, coepi, incipio 3.
staviti, pōno 3.; pod tužbu stavljenu biti, reum fiĕri; taoce —, obsides dare; pod zatvor staviti, in custodiam trādo 3.; na čelo —, praepōno 3., praefĭcio 3.
stečen, partus 3.; stečeno dobro, res partae; (prirod) quaesītus 3.
steći (pribaviti), păro 1., părio 3., adipiscor 3.; (bogatstvo) paro 1.; (vlast) pario 3.; steći snagu, gl. snaga.
stega, disciplīna, ae.
stegnuti, minuo 3.
stići, assĕquor 3.; stići do, pervĕnio 4. (ad).
stid, pudor, ōris; (od drugih), verecundĭa, ae.
stidim se, pŭdet me; (s čega), erubesco 3. (aliqua re).
stih, versus, us.
Stiks, Styx, ygis.
stisnuti se, concresco 3.
stisnut, pressus 3.
stjecati, compăro 1.
stoga, propterea, hinc, ideo, eo, proinde, ob hoc, ob eam causam, ob hanc causam, de ea causa; (s čega) quamobrem, quare; (dakle) ergo, igĭtur; ea ratione (quod).
s toga razloga, propterea.
stoik, Stoĭcus, i.
stoka, pecus, ŏris i pecŏra, um.
stol, mensa, ae.
stoljeće, saecŭlum, i.
stopa, pes, edis.
straga, a tergo.
strah, (bojazan, ja se bojim drugoga), metus, us, timor, ōris; (drugi se boje mene), terror, ōris; iz straha, propter metum; biti u strahu, in metu esse; strah me je, timeo 2., metuo 3. (aliquem); zadavati najviše straha, maxime ango 3. (aliquem); strah me obuzima, timor me occŭpat.
strahota, terror, ōris.
strahovit, formidolōsus, metuendus 3.
strana, pars, tis; (bok), lătus, ĕris; sa strane, a latĕre aperto; oda svih —, undĭque; sa svih strana, ex omnibus partibus; s obje strane, utrimque; strana (tabora), latus, ĕris; od čije strane, ab aliquo; na sve strane, in omnes partes; (makar s koje —, desna —) pars; ja od svoje —, equidem.
stranka, factio, ōnis.
stranom, partim; stranom — stranom, partim — partim.
strast, anĭmus, cupidĭtas, atis.
strašan, metuendus, formidolōsus 3.
strašivica, ignāvus 3.
straža, custōdia, ae; statiōnes, um; (konjanička) statio, ōnis; noćna, vigilia, ae; tjelesna straža, cohors praetoria.
stražar, custos, ōdis; stražari (kraljevi, Aleksandrovi), vigĭles, um.
stražarska četa, cohors in statione.
stražiti, custōdio 4., servo 1.
stražnja vrata, porta decumāna; stražnje čete, novissimum agmen, novissimi, ōrum.
strčavati, decurro 3.
strelòmet, teli iactus, us; na strelomet, ad teli iactum.
stric, patruus, i.
strijela, sagitta, ae; telum, i; pīlum, i.
strijelac, sagittarius, ii.
strijeljati na koga, tēla conicĭo 3. (in aliquem).
strm, arduus 3.; declīvis, e.
strmen (f.), ardua, ōrum; (strmenitost) acclīvĭtas, ātis.
strmoglaviti, gl. sunovratiti.
strog, sevērus 3., asper, ĕra, um; rigĭdus 3.
strogo, gravĭter; odviše —, gravius.
strogost, severĭtas, ātis (poenae).
strpljivo, patienter.

strpljivost, patientia, ae.
strti, frango 3.; flecto 3.
struka, ars, tis.
stubokom, fundĭtus.
studen, frigĭdus 3.; studeni, November, bris; subst. frigus.
stup s Hermovom glavom, Hermes ili Herma, ae.
stupanj, grădus, us.
stupati, incēdo 3., ingrĕdior 3.; proficiscor 3.; stupati protiv . . ., vĕnio (4.) contra; naprijed —, procēdo 3.
stupiti na, attingĕre —, ingrĕdi (locum); stupiti na desnu stranu, transire ad dextram partem; dopustiti stupiti u senat, senātum dăre.
stvar, res, ei; — naroda, causa popŭli.
stvor živ, anĭmans, antis.
stvoriti, creo 1.; genĕro 1.; v. graditi; odluku —, consilium căpio 3., — ineo 4.; zaključak —, consultum facĕre.
subojnik, commilĭto, ōnis.
sud, iudicium, ii; sententia, ae; sud izreći, iudicium făcio 3.
sudac, iudex, ĭcis; obiteljski sudac, iudex domestĭcus.
sudarati se, concordo 1.
sudbina, fortuna, ae; sors, tis; condicio, ōnis; (naroda) condicio, sors; sudbina (hoće), fātum, i; (ljudska) condicio, ōnis.
sudija, iudex, ĭcis.
sudište, tribūnal, ālis.
suditi, iudĭco 1.; (komu ili o kome), iudĭcare —, iudicium facĕre (de aliquo); suditi po, mētior 4., iudĭco 1. (re); (cijeniti) censeo 2.; (misliti) arbĭtror 1.; suditi po vremenu, tempus spectare.
Suebi, Suebi ili Suevi, ōrum.
suglasje, consensus, us.
sugrađanin, cĭvis, is.
Sugambri, Sugambri, orum.
sukobiti se, congredior (3.) cum aliquo; convĕnio (4.) aliquem; — se s kim, occurro 3. (alicui).
Sula, Sulla, ae.
sulica, hasta, ae.
Sulpicije, Sulpicius, ii.
Sulpicijev, Sulpicius 3.
sumnja, suspĭtio, ōnis; (dvojba), dubitātio, ōnis; dubium, ii: sumnja nastaje o smrti, res venit in suspitionem de morte; nema sumnje, non est dubium.
sumnjati (dvojiti), dubito 1. (de re).
sumnjiv, suspectus 3.
sunce, sōl, lis; ishod sunca, lucis ortus, us; o zahodu sunca, cum sole.
suncovrat, solstitium, ii.
sunčana svjetlost, solis lux, cis; sunčani bog, Sōl, lis.
sunovratiti, praecipĭto 1. (de).
suparnik, aemŭlus i.
Superbo, Superbus, i.
suprotivan, adversus 3.
suprug, marītus, i; coniux, ŭgis.
supruga, uxor, ōris; coniux, ŭgis.
surov, rudis, e; immītis, e.
susjed, vicīnus, i; accŏla, ae; (međaš) finitĭmus, i.
susjedan, finĭtimus 3.
susret, nasusret poslati, obviam mitto 3.; doći na —, obviam fiĕri.
sutrađan, postĕro die; za (na) —, in posterum (sc. diem).
suučenik, condiscipŭlus, i.
suvišan, supervacāneus 3.
suviše, praeterea.
suvladar, imperii socius ii.
suvremenik, aequālis, is.
suza, lacrĭma, ae.
suzbijati (lijenost), minuo 3.
suzbiti (neprijatelja), propulso 1.
sužanj, captus, captīvus.
svađa, iurgium, ii.
svagda, semper.
svagdje, ubīque.
svak(i), omnis, quisque (meće se iza rednoga broja, superlativa i refleksiva sui [sibi se] i suus); svaki, quivis, nullus — non; svaki pojedini, singuli; svaki kojigod, quicumque; = ikoji, ikakav, ullus 3.; svaki od njih dvojice, uterque eorum; svaki dan, quotidie; svaki put, semper; svake godine, quotannis.
svakidašnji, quotidiānus 3.
svakojak, vārius 3.
svatko, quisque, unusquisque; gl. svaki; svatko tko, quisquis, quicumque.
sve do, usque ad.
svečan, solemnis, e; gozba —, convivium sollemne; — bogoštovlje, supplicia, deōrum.
svećenica, sacerdos, ōtis.
svećenički poglavica, pontĭfex (cis) maxĭmus.
svećenik, sacerdos, ōtis.
sved, sveđer, semper; gl. uvijek.
svemir, mundus, i.
svet, sanctus 3.; (gora) sacer, cra, um; (mjesto) consecrātus 3., sacer.
svetinja, fanum, i.
svetkovati, celĕbro 1.
svetogrđe, sacrilĕgium, ii.

sveudilj, perpetuo, semper, perpetuo aevo.
sveukupan, universus 3.; sveukupno, universi.
svezati, vincio 4.; — uz, deligo 1. (ad).
svi, omnes; svi drugi, (omnes) ceteri; svi skupa, universi.
svidjeti se, videor 2.; ne svidjeti se, displiceo 2.
svidati se, videor 2.
svijest, conscientia, ae; mens, tis.
svijet, mundus, i; = zemaljski krug, orbis (is) terrārum; cijeli svijet, universus mundus; podzemni —, inferi; vladalac svijeta, rerum dominātor; vlada nad svijetom, terrarum imperium; svijetom širiti, emitto 3.; preminuti s ovoga —, e vita excēdo 3.
svinja, porcus, i.
svitanje dana, prima lux, cis.
svjedočanstvo, testimōnium, ii; dati —, testimonium dīco 3.
svjedočiti, (svjedočanstvo dati), testimonium dīco 3.
svjedok, testis, is.
svjetina, multitūdo, inis; (općinstvo) vulgus, i; (prosti puk), plebs, bis.
svjetlost, lux, ūcis; (sunčanoga boga) fulgor, ōris.
svjetovati koga, suadēre alicui; (opomenuti), moneo 2.; svjetovati se, consŭlo 3., consulto 1., delibĕro 1.; svjetovati se s kim, consulto 1. (aliquem); s orakulom se —, deum consŭlo 3.; svjetovavši se sa svetim pticama, augurāto.
svjež, recens, tis.
svladati, vinco 3., domo 1., subigo 3., supĕro 1.
svladivati, (per)ferre (dolorem).
svoj, meus, tuus, suus, noster, vester (prema tomu, koje je lice subjekt, da li prvo, drugo ili treće, u sing. ili plur.); često ostaje neprevedeno.
svojevoljno, sponte.
svojstvo, (dobro) bona, orum; duševno —, indŏles, is; ingenium, ii; svojstva dobra, bona indŏles; (dobrih —, abl. qualit.).
svojta, sui, ōrum; cognatio (ōnis) hominum.
svota (novaca), pondus (ĕris) auri.
svratiti misli na..., animum revŏco 1. (ad); svratiti se, deverto 3.
svrnuti oči, converto (3.) oculos ad ili in.
svršiti (život), finio 4., (rat) confĭcio 3., (bitku) perfĭcio 3.; gl. dokončati.
svuda ubique.

Š.

Šaka, pugnus, i
šala, iŏcus, i.
šaliti se, iŏcor 1., lūdo 3.
šator, tabernacŭlum, i.
ščepati, prehendo 3.
šetati se, spătior 1.
šiba, virga, ae.
šibati, virgis caedo 3.
šiblje liktorsko, fasces (ium) lictorii.
šipka, virgŭla, ae.
širiti svijetom, emitto 3.
širok, lātus 3.
škoditi, noceo 2.
škodljiv, noxius 3., nocitūrus 3.
škola, schola, ae.
škrtac, avārus, pecuniae cupĭdus.
štedjeti, parco 3. (alicui).
štedljiv, parcus 3.
štedljivost, parcimonia, ae.
šteta, damnum, i; iniuria, ae; (gubitak) iactūra, ae.
štetan, inimīcus 3.
štetiti, laedo 3., viŏlo 1.
štetonošnu biti komu, fraudi esse —, fraudem ferre alicui.
štićenik, cliens, tis.
štit, scūtum, i; clipeus, i.
štititi, tueor, 2., defendo 3. (ab); vindĭco 1.; (čete) praesidio esse (alicui).
što, (relativno) qui, quae, quod; quod (ili quae); (interogativno) quid (ili quae); quid est quod; (indefinitno), quid; što od oboga, ŭter, utra, um; što — to (pred kompar.), quo — eo (hoc); što se toga tiče da, quod; da li što, ecquid, num quid; na što, tum; gl. koji.
što, (jer) quod; (da) quod ili acc. c. inf.; što tobože, quod (s konj.); što (pred komp.) = quam (sa superlativom), n. pr. što brže, quam celerrime; tim što, eo (hoc) quod; (tim što (= čim, kad) cum; nego što, quam; prije nego što, priusquam.
štogod, quidquid, quaecumque; = išto, quidquam; = nešto, aliquid; da li —, num quid.
štovanje, veneratio, ōnis; štovanja pun, venerabundus 3.
štovati, cŏlo 3., honōro 1., venĕror 1.; vereor 2.; (ljubiti, cijeniti), diligo 3.

(bogove) venĕrati; kao bogove —, deorum numero dūco 3.
štropot, strepĭtus, us.
šuma, silva, ae.
šumovit, silvestris, e.
šumsko drvo, arbor silvestris.
šupalj, cāvus 3.
šutjeti, tăceo 2., sĭleo 2.

T.

T. = Titus, i.
tabor, castra, ōrum; zimski tabor, hiberna, ōrum (sc. castra); hibernācŭla, ōrum; tabor dići, castra mŏveo 2.
tačno, diligenter, accurāte; tačno omeden posjed polja, agri certus modus aut fines proprii.
tada, tum, deinde, postea; tada istom, tunc.
taj, (taj tvoj, vaš) iste; (= ovaj) hic; (= on, onaj) is; taj (koji), is (qui); do toga je (da), rēfert, intĕrest; taj isti, idem; i to, isque, eaque etc., et is, et ea etc.
tajiti, occulto 1.; (poricati), nĕgo 1.; tajiti (komu), cēlo 1. (aliquem).
tajna, mysterium, ii.
tajni, occultus 3., (sastanak) clandestīnus 3.
takav, talis, e; takav (da), is, hic (ut ili qui).
takmiti se, contendo 3., certo 1., aemŭlor 1. (aliquem); gl. natjecati se.
takmljenje, certāmen, inis; aemulatio, ōnis; gl. nadmetanje.
taknuti, attingo 3. —, tango 3. (rem).
tako, tam (pred adj. i adv.); sic, ita; tako mi boga, hercle! tako naime, ita quidem; = tako jako, adeo; tako ita quidem; = tako jako, adeo; tako — kao (što), ita — uti, tam — quam; kao (što) (kako) — tako, sicŭt(i) — ita; kako — tako, non minus — quam; kako — tako i, cum — tum, et — et; tako isto, item, aeque, parĭter, pari modo; tako isto — kao (što), aeque — ac; tako isto malo — kao (što), non magis — quam; tako — kao, da, aeque — ac si (s konj.); tako dugo, dok ne, dum, donec.
također, etiam, ĭtem, itĭdem, quoque (meće se iza naglašene riječi); = isti, idem; = i on, et ipse.
talac, obses, ĭdis; talac smrti, văs, (vădis) mortis.
talent, talentum, i.
Tales, Thales, ētis.
tama, tamom prikriti, opāco 1.
taman, obscūrus 3.
tamnica, custodia, carcer (eris), vincŭla publica (orum).
tamo, eo; = ondje, ibi, illic.
Tanaj, Tanais, is.
tanak, tĕnuis, e.
Tanakvila, Tanăquil, ĭlis.
Tarenćanin, Tarentīnus, i.
Tarent, Tarentum, i.
Tarkvinije, Tarquinius, ii.
tarna kola, carrus, i.
tarnice, plaustrum, i.
tarpejski, Tarpēius 3.
tast, sŏcer, ĕri.
tašt, vānus 3.
te, et, atque; = da, ut (consecutivum); = da (iza, impĕdire etc.), quomĭnus; te ne, neque; te ni(ti) — ni(ti), neque aut — aut.
Teba, Thebae, arum.
Tebanac, Thebānus, i.
tebanski, Thebānus 3.
Tebljanin, Thebānus, i.
Tegeja, Tegea, ae.
tegleće blago, marva, iūmentum, i (plur.).
tegoba, lăbor, ōris.
tegotan, difficĭlis, e.
tek što — već, vix — cum.
teklič, cursor, ōris.
tekući, liquĭdus 3.
tekućina (smrtonosna), vīrus, i.
Tel, Tellus, i.
Telef, Tēlĕphus, i.
Telesin, Telesīnus.
telica, bos, bŏvis.
temelj, fundamentum, i.
temeljito, accūrate, diligenter.
Temistoklo, Themistŏcles, is.
Teodor, Theodōrus, i.
Teofrast, Theophrastus, i.
Teramen, Theraměnes, is.
Terencija, Terentia, ae.
Terencije, Terentius, ii.
Termopila, Thermopylae, arum.
Tesalci, Thessăli, ōrum.
Tesej, Thesĕus, ĕi.
teško, (mučno) difficĭle; teško da, vix; (održati) aegre; (bolovati) gravĭter.
Tetida, Thetis, idis.
Teutoni, Teutŏni, ōrum.
težak (mučan), difficĭlis, e; težak (na vagi), grăvis, e; težak i gorak, gra-

vis et acerbus; s teškom mukom, aegre; težak kako mu drago, quantuscumque.
težina, pondus, ĕris.
težiti na što (za čim), quaerĕre (rem); ex —, appĕtĕre (rem); velle (aliquid); (na novotarenje), studeo 2.; (na prijateljstvo), appĕto, expĕto 3. (amicitiam); (na vlast), affectare aliquid.
težnja (na slavu), studium (alicuius rei).
ti, često = tvoj ili se ne prevodi.
Tiber(a), Tiběris, is.
Tiberije, Tibĕrius, ii.
Tibur, Tibur, ŭris.
ticati se koga, pertĭnet res ad aliquem; attĭnĕre ad; što se toga tiče, da, quod.
Tigurinsko pleme, pagus Tigurīnus i.
tih, v. miran; (more) tranquillus 3.; (mjesto) mūtus 3.; tiho (mučeći) mutus 3.; tiho zadovoljstvo, animi aequitas, ātis.
tijek, cursus, us.
tijelo, corpus, ŏris; mrtvo tijelo, cadāver, ĕris; nebesko tijelo, sĭdus, ĕris; nebeska tjelesa, coelestia, ium.
tijesak uljani, trapētum, i.
tijesan, angustus 3.
tim, eo; tim što, hoc ili eo quod; tim što (= kad, čim), cum; da tim (osobito pred komparativom), quo; tim (prepoznan), unde.
Timoleon, Timoleon, tis.
Timotej, Timothĕus, či.
Tirani, Tyrii, orum.
tiranin, tyrannus, i.
Tiresija, Tiresias, ae.
Tiron, Tiro, ōnis.
tis, taxus, i.
tišina, silentium, ii; otium, ii; quies, ētis; (mora) tranquillĭtas, ātis; v. mir.
tištati, prĕmo 3.
Tit, Titus, i.
Titurije, Titurius, ii.
tjelesni (= tijela) corpŏris; tjelesna snaga, vires corpŏris; tjelesna straža, cohors praetoria.
tjerati, ago 3.; = u potjeru ići za kim, sĕquor 3.; persĕquor 3.; s posjeda —, expellĕre possesiōne.
tjesnac, angustiae, ārum.
tješiti, consōlor 1.
tkanje, gl. tkati.
tkati, texo 3.
tko, (relativno) qui; (interogativno) quis; (indefinitno) quis, quispiam; = netko, aliquis; (ako) tko, quis; tko (= svatko, u sporednoj rečenici), quisque; tko (= itko u negativnoj rečenici), quisquam; tko (od dvojice), uter 3.
tkogod, quisquis, quicumque; da li tkogod, ecquis.
tlo, solum, i.
tmast, v. taman.
tmina, calīgo, ĭnis.
to, što — to (pred komp.), quo — eo (hoc); koji to, quisnam; ako — to, si (»to« se ne prevodi).
tobože, što tobože, quod (s konj.).
točno, gl. tačno.
toga, tŏga, ae.
toga radi, propterea, quamobrem.
tok, cursus, us.
toliki, tantus 3.; toliki (= tako mnogi), tot, tam multi.
toliko čega, tantum (s gen.); toliko njih, tot (ne s genetivom); toliko (tako silno), adeo; toliko (pred adj.), tam, adeo.
topal, calĭdus 3.
toplina, călor, oris.
Torkvat, Torquatus, i.
tovaraš, baiŭlus, i.
tovarni brod, navis oneraria; t. kola, carrus.
Tracija, Thracia, ae.
tračka, v. Tracija.
trag, u trag ući, cognosco (3.) rem.
tragedija, tragoedia, ae.
Trajan, Traiānus.
trajnu biti, duro 1.
trajanje, assiduĭtas, atis; perpetuĭtas, ātis; stabilĭtas, ātis.
trajati, esse.
transalpinski, transalpīnus 3.
Transpadanci, Transpadani, ōrum.
Trasibul, Thrasybūlus, i.
Trazeja, Thrasĕa, ae.
Trazumenski, Trasumēnus 3.
tražiti, quaero 3.; — za koga, quaerĕre alicui; (= moliti), pĕto 3.; (vlast) desidĕro 1.; (slavu), pĕto 3.; (prijateljstvo) ex —, appĕto 3.; (propast) velle; u bijegu spas —, fugā salūtem petĕre; milost —, supplĭcem esse; (pravo), persĕquor 3.; tražiti natrag oteto, res repĕto 3.; željno —, consector 1.; v. zahtijevati.
trčati, curro 3.
trebati, indĭgeo 2., ĕgeo 2.; treba (da ili inf.), oportet 2., debeo 2.; necesse est ili = gerundiv (konjug. perifr. pas.); opus est alicui res ili re; treba (fali) komu što, deest alicui res; ne treba (fali) mnogo te, non multum abest, quin.

treće (u nabrajanju), tertio.
Trebonije, Trebonius, ii.
trenutak, momentum, i.
trešnja, gl. potres.
Treverani, Trevĕri, ōrum.
trg, fŏrum, i.
trgovac, mercātor, ōris.
trhonoša, baiŭlus, i.
tri dana, triduum, i (sc. tempus).
tribun, tribūnus, i; pučki —, tribūnus plebis.
tribunska vlast, tribūnicia potestas, ātis.
tribus, tribus, us.
trijezan, sōbrius 3.
Triptolem, Triptolĕmus, i.
triumf, triumphus, i; u triumfu prikazati, per triumphum dūco 3.
triumfirati nad, triumphāre de.
triumvir, triumvir, īri.
trka, cursus, us.
trkalište, stădium, ii.
Troja, Troia, ae.
Trojanac, Troiānus, i.
trojanski, Troiānus 3.; — krv, Troiugĕna, ae, m.
trom, (vojska), grăvis, e.
tropeja, tropaeum, i.
trostruk, triplex, ĭcis.
trošak, sumptus, ūs; trošak gradovâ, pecunia civitatum publĭca; o državnom —, publĭce.
trpjeti, pătior 3., perpĕtior 3.; podnositi, ferre; trpjeti za što, luo 3. (rem); (nesreću) tolĕro 1. (malum, calamitatem); nuždu —, inopiā prĕmi, — laborare.
trsiti se, nītor 3. (ad rem ili s inf.); trsiti se oko, incumbĕre in aliquid.
trub(lj)a, tŭba, ae.
trud, labor, ōris; (djelo) ŏpus, ĕris; (bez velikoga), negotium, ii.
truditi se, labōro 1.
truplo, cadāver, ĕris.
trzati ramenom, umĕrum raptim mŏveo 2.
tu, hic; ibi; tu biti, adesse.
Tucidid, Thucydĭdes, is.
tući koga, verbĕra ingĕro (3.) alicui.
tud, aliēnus 3.; (izvanjski) externus 3.; (primjer) externus.
tuga, maeror, ōris; aegritūdo, ĭnis; (tužnost) tristitia, ae; (ublaživati —), maeror, ōris.
Tulija, Tullia, ae.
Tulije, Tullius, ii.
Tulinžani, Tulingi, ōrum.
tumač, interpres, ētis; tumač sam, interprĕtor 1. (rem).
tumačiti, explĭco 1.
tumarati, văgor 1.
turati, trudo 3.; urgeo 2.
turinski, = Turinjanā, Thurīni, orum.
turiti, percūtio 3.
turma, turma, ae.
Tuskul, Tuscŭlum, i.
tuskulanski, Tusculānus 3.
Tuščani, Tusci, orum.
tužan, tristis, e.
tužba, stavljenu biti pod tužbu, reus fio; gl. optužba.
tužitelj, accusātor, oris.
tužiti, accūso 1., incūso 1.; tužiti se na, quĕror (3.), conquĕror (3.) de; tužiti se komu, quĕror (3.) apud aliquem ili alicui; tužiti se veoma, gravĭter quĕror 3.
tužnost, tristitia, ae.
tvrd, dūrus 3.; (čvrst) firmus 3.
tvrdica, avārus; gl. škrtac.
tvrditi, contendo 3., affirmo 1., aio, dico 3.; tvrditi da ne, nĕgo 1.
tvrđavica, castellum, i.

U.

U, in; u (s gen.) = kod, apud, (rijetko) in.
ubiće caedes, is.
ubijati, occīdo 3., interfĭcio 3., něco 1.; (sramežljivost), discŭtio 3.
ubilac, interfector, percussor, ōris; parricīda, ae.
ubiti, interfĭcio 3., occīdo 3., něco 1.; interĭmo 3., trucīdo 1., iugŭlo 1., obtrunco 1.
ublažiti, lenio 4., mollio 4.; plāco 1., permulceo 2.; lĕvo 1.; (bijedu) lēnio 4.; (bol), lenio 4., minuo 3.; (umilostiviti srdita) plāco 1.
ublaživati, (rasrđena, srdžbu), plāco 1.; (tugu) lĕvo 1.
ubog, indĭgens, tis.
ubojica, interfector, ōris; percussor, ōris.
ubojstvo, caedes, is.
ubosti, pungo 3.
ucjenjivati, liceor 2.
učen, erudītus 3.
učenik, discipŭlus, i.
učenjak, erudītus 3.
učesništvo u čemu, consortium, ii (alicuius rei).
učiniti, făcio 3., effĭcio 3.; (djelo) gero

3. (rem); mir —, pacem făcio 3.; (iskazati) praesto 1.; — kraj, konac, impōno 3. finem (alicui); — nepravdu, iniuriam inferre; — okršaj, proelium committo 3.; (koga čim) creo 1., făcio 3.; (konzulom) creo 1.; (sličnim) reddo 3.; (boljim) facio 3., reddo 3.; nesretnim —, perdo 3.; (= dati, s inf.), cūro 1.; učiniti se, videor 2.; učiniti se veoma zaslužnim za, optīme merēri de.

učionica, schŏla, ae.

učitelj, magister, tri; praeceptor, ōris.

učiti, dŏceo 2. (aliquem aliquid); učiti (o Druidima), persuādeo 2.; učiti ili učiti se, disco 3. (aliquid); (nastojati oko . . .) stŭdeo 2., opēram do 1., — nāvo 1. (alicui rei); văco 1. (alicui rei); naizust —, edisco 3.

učvršćivati, mūnio 4. (castra).

ući u, intro 1. (locum); introīre (in portum); (u Aziju), attingo (3.) locum, ingrĕdior (3.) locum; ući u trag, cognosco 3. rem.

ud, membrum, i.

udaljen, longinquus, remōtus 3.; tako —, tam remotus; udaljenu biti, abesse; — biti veoma, multum abesse; v. dalek.

udaljiti se (otići), abīre.

udarac, ictus, us.

udarati, ico 3., ferio 4.; — na, oppugno 1. (locum); udarati (kopljem) na, pĕto 3. (aliquem); udarati o . ., urgeo (2.) rem.

udaren, ictus 3.

udariti, ico 3., ferio 4.; = navaliti na, aggrĕdior 3. (aliquem ili locum), invādo 3., adorior 4. (aliquem); udariti na križ, in crŭcem tollo 3., cruci suffīgo 3., — affīgo 3.; udariti (putem), ire; — drugim putem, iter converto 3.; — molbama na, implōro 1. (aliquem); v. navaliti.

udati (djevojku), nuptum dăre (alicui); udati se, nubo 3.

udes, fortūna, ae; casus, us.

udesiti, efficio 3.

udešen, aptus 3.

udica, hamus, i.

udijeliti, do 1., tribuo 3.; v. dati.

udilj, statim, confestim, prōtĭnus.

udivljenje, admirātio, ōnis.

udjeljivati, largior 4.

udovoljiti čijoj želji, alicuius voluntati obsĕqui.

udružiti, coniungo 3.

ugadati, faveo 2.

ugasiti, exstinguo 3.

ugibati se, fŭgio 3., declīno 1. (rem).

(e)vīto 1. (rem); (škodljivu), declīno 1. (rem); — vojnoj službi, militiam detrecto 1.; ugibati se komu, decĕdo (3.) alicui; v. izbjegavati.

ugled, auctorĭtas, ātis; — najviši, principātus, us; (dostojanstvo) dignĭtas, ātis; neka znamenitost i ugled, aliquis numĕrus atque honor.

ugledan, clarus 3., gravis, e; najugledniji svoje države čovjek, summa nobilitate inter suos homo (vir).

ugledati, aspĭcio 3., conspicio 3., video 2., animadverto 3.; ugledati se na (u), respicĕre aliquid; v. opaziti.

ugnjetavati, opprĭmo 3.

ugnježđivati se, inveterasco 3.

ugnuti se, evīto 1. (aliquid); (posrtaju), effŭgio 3. (rem).

ugodan, grātus 3., iucundus 3.; veoma —, pergrātus, 3.; (gozba) iucundus 3.

ugoditi veoma, pergrātum făcio 3.

ugodljivost, indulgentia, ae.

ugodnost, iucundĭtas, ātis; voluptas, ātis; commŏdum, i.

ugostiti, excĭpio 3.

ugovarati mir s kim, de pace agĕre cum.

ugovora se držati, manĕre in eo, quod convēnit.

ugovori, pacta, ōrum.

ugrabiti (žene), rapio 3.

ugrijati se, incalesco 3. (re).

ugušiti, opprĭmo 3.

uho, auris, is; auricŭla, ae.

uhoda, explorātor, ōris; speculātor, ōris.

uhoditi, explōro 1.

uhvatiti, căpio 3., comprehendo 3.

ujedno, simul, unā.

ujesti (ruku), pungo 3.

ukazati (vidjeti) se, vĭdeor 2.; appāreo 2.

uklanjati se čemu, vitāre —, evītare rem; v. izbjegavati.

ukloniti, remŏveo 2., recīdo 3.; (što je na putu), tollo 3., recīdo 3.; (ulagivanje), amŏveo 2.; — (strah) iz, tollo (3.) ex; dajem ukloniti, removeo (equos); ukloniti se, effŭgio (3). rem, (e)vito (1.) rem; ukloniti se = otići, abeo 4.

ukor, obiurgatio, ōnis; vituperatio, ōnis.

ukrasti, tollo 3., rapio 3., furtum făcio 3.; (čašu) surrīpio 3., furor 1.

ukrašen, distinctus 3.

ukrijepiti = obodriti, acuo 3.

ukrotiti, (Tesalce) compesco 3.

ukupni, omnis, e; — broj, summa, ae.

ukupno, gl. sav.

ulagivanje, assentātio, ōnis.

ulaz, adĭtus, us.

ulica, publĭcum, i.

Ulikso, Ulixes, is.

uljani tijesak, trapētum, i.

ulje, ŏleum, i.

uložiti trud u, labōrem collŏco 1. (in).

um, ingenium, ii; mens, tis; animus, i; ratio, ōnis; indŏles, is; um i mudrost, mens et ratio; sila uma, mens, animi virtus, ratio; imati na umu, da, meditari, ut; memini, recordor, 1., reminiscor 3.

uman, ingeniōsus 3.

umanjiti, minuo 3., deminuo 3.; umanjiti se, imminuor 3.; (mudrost) deminuo 3.; v. dohodak.

Umbrija, Umbria, ae.

umekšavati, effemĭno 1.

umijeće, ars, tis; cognitio, ōnis.

umiljat, blandus 3.

umilostiviti, plāco 1.

umirati, mŏrior 3., emŏrior 3; umirući, exspīrans.

umiriti što, paco 1.; umiriti (oca), plāco 1.; v. ublažiti.

umjeren, moderātus 3.

umjereno, moderāte.

umjerenost, temperantia, ae; s mnogo više umjerenosti, multo moderatius.

umjeti, scio 4.

umjetnička borba, certāmen artis.

umjetnik, artĭfex, ĭcis.

umjetno djelo, artificium, ii.

umjetnost, ars, tis; pjesnička —, ars poëtica; — pamćenja, ars memoriae.

umlje, ingenium, ii.

umnožavati, augeo 2.

umnožiti, augeo 2.

umoliti, ōro 1., rogo 1.

umoljavati, ōro 1.

umoran, fessus 3., defatigātus 3.

umoriti, interĭmo 3., neco 1., occīdo 3.; (utruditi), fatīgo 1.; v. ubiti.

umorstvo, caedes, is; nex, nĕcis; nakon umorstva, gl. umoriti.

umrijeti, mŏrior 3., obeo 4., decĕdo 3.; (za spas) morti me devŏveo 2. (pro); (izdahnuti) exspīro 1.; (poginuti) intereo 4.; naglo —, morte subitā obīre; dragovoljnom smrću —, voluntaria morte decĕdo 3.

unapredak, in reliquum tempus.

unaprijed odrediti, praestituo 3.

unići (u luku), introīre (in).

uništiti, obruo 3.; deleo 2.; (právo) everto 3.; (legiju) obtĕro 3.; uništiti koga, pessumdo (-dăre); u. sasvim, exstiguĕre atque delēre.

unovačiti, conscrībo 3.

unositi, importo 1.

unuk, nepos, ōtis.

unutra, intra.

unutrašnji, interior, ius; (stranka), domesticus 3.

uopće, omnino, plane; kako uopće — tako napose, cum — tum.

uostalom, ceterum.

upaliti, incendo 3.; upaliti se, incendor 3.

upeti se, persevēro 1.

upinjati se sa svima silama, connītor 3. ili connitor atque contendo 3.

upisati u grijeh, vitio dăre; upisati ove riječi na . . his verbis inscribĕre rem.

upisivati (u sramotu), dăre.

upitati, rŏgo 1., interrŏgo 1., quaero 3. (ex aliquo rem); (senat) referre ad; upitati (za mnijenje), rogāre (sententiam).

uplašiti se, perterreor 2., perturbor 1.

upliv, vis; upliv i pomoć, vis et auxilium.

uporaviti, gl. uporavljati.

uporavljati, adhĭbeo 2.

uporno, pertinacĭter.

upotrebljavati, adhĭbeo 2., ūtor 3.; pravo ne u., măle ūtor 3.; (pakost na . .), convertĕre in aliquid.

upotrijebiti za, utor 3. (re) ad aliquid.

upoznati, cognosco 3., nosco 3., disco 3.; upoznati se s čim, cognosco (3.) rem, nosco (3.) rem; — se s kim, cognosco 3. (aliquem), nosco 3. (aliquem); (istinu), intellĕgo 3.; gl. vidjeti.

upoznavati, agnosco 3.

uprava, administrātio, ōnis; uprava državna, res publica.

upravljati, administro 1. —, guberno 1. (rem); ratom —, bellum administro 1., bello praesum; (bogočašćem) interesse (alicui rei); (provincijom) administro 1., habeo 2. (provinciam).

upravo, plāne; ipse, a, um; upravo sada, nunc ipsum, nunc maxime; upravo zato, ob id ipsum; = malo prije, mŏdo.

upreći se u jaram, subeo (4.) iŭgum.

uprijeti se, annītor 3.

upropastiti, perdo 3., deleo 2.; (domovinu), everto 3., deleo 2.; (presudom), circumvĕnio 4.

upustiti se u borbu, in certāmen descendo 3.; — u otvorenu bitku, in ācie dimīco 1.; — u odlučnu bitku (boj), acie decerto 1.

upútiti, impello 3., (nagovoriti) per-

suādeo 2.; (poučiti), doceo 2.; uputiti (naučiti) se, disco 3.
ura, hōra, ae.
uraditi, făcio 3.
uredba, institūtum, i; uredba razumna, natūra, ae.
urediti državu, rem publicam ordĭno 1.; (kosu), como 3. (capillos); — trostruki bojni red, triplicem aciem instruere.
urešen, ornātus 3., dēcōrus 3.
urinuti (koplje), fīgo 3.
urota, coniurātio, ōnis.
urotiti se, coniūro 1. (contra).
urotnik (koji se urotio), coniūrātus.
uručiti (list), reddo 3.
usaditi, inĭcio 3.; u pamet —, memoriae mando 1.
usavršivati se, perfĭci.
ushtjeti, v. htjeti.
usjev, sementis, is.
uskliknuti, exclāmo 1.
uskočiti iz .., effŭgio 3. (ex vinculis publicis).
uskolebati se, inclīnor 1.
uskratiti, nĕgo 1., non concēdo 3.; pomoći ne uskratiti, non deesse alicui; v. oduzeti.
usluga, officium, ii; biti na uslugu komu, non deesse (alicui); činiti usluge, officia in aliquem confĕro.
uslužan, officiōsus 3.
usniti se (komu), somnio obvĕnio 4.
uspijevati, salvum esse.
uspiriti (vatru), făcio 3.; (bunu), excīre (tumultum).
uspisati, gl. pisati.
uspjeh, successus, us; eventus, us.
uspjeti, cēdo 3.; uspjeti tim, obtĭneo 2. (id); gl. opraviti.
uspomena, memoria —, recordātio, (ōnis) alicuius rei.
usporediti, compăro 1., conferre; v. isporediti.
uspostava u građanska práva, restitutio, ōnis.
uspostaviti, restĭtuo 3.
uspregnuti, retĭneo 2., cohĭbeo 2., reprĭmo 3., compesco 3., coĕrceo 2.; srditost uspregnuti, iracundiam reprimĕre (cohibere); uspregnuti se od (rata), abstĭneo (2.) re; v. čuvati se.
usprezati, contĭneo 2.
usprotiviti se, obsto 1., obsisto 3.
usput, in itinere.
usrdno prijateljstvo, familiaritas, ātis.
usrećivati, effĭcio (3.) felīcem, felīcem reddo 3.
usred, inter, medius (3.) inter.
usta, ōs, ōris; punima ustima, plenĭore ore.
ustanak, seditio, ōnis.
ustanoviti, decerno 3., constituo 3., stătuo 3.; (zakonima) sancio 4., scisco 3.; (kazan) constituo 3.; unaprijed —, praestituo 3.
ustanovljivati (nagrade), constituo 3.
ustati, surgo 3.
ustav državni, forma, (ae) rerum publicarum.
ustaviti se, consisto 3., subsisto 3.
ustegnuti hranu, victum remŏveo 2.; v. oduzeti i uskratiti; pomoći ne —, non deesse (alicui).
ustezati se, dubĭto 1. (s inf.).
ustrajati, persevĕro 1.; pătior 3.
ustrajnost, patientia, ae.
ustrebati (novaca), egeo 2., indĭgeo 2.
ustrpljivo, patienter; moderāte.
ustrpljivost, patientia, ae.
ustručavati se, vereor 2., timeo 2. (s inf.); dubĭto 1. (s inf.), recūso 1.
ustupati nuždi, cēdo (3.) necessitati.
ustupiti, concēdo 3., committo 3., abscēdo 3.
ustvrditi, (reći), dīco 3.
usuditi se, audeo 2.; usuditi se počiniti, audeo 2.
usuđivati se, audeo 2.
usuprot, contra (ea), autem.
uščitati, lego 3.
uščuvati, v. uzdržati.
ušljivost, phthiriāsis, is.
utaboriti se, castra pōno 3.
utanačiti savez, foedus īco 3., — făcio 3.
uteći, effugio 3.; u. se pod zaštitu sa svim svojim imanjem, se suaque omnia in fidem alicuius permittĕre.
utemeljitelj, condĭtor, ōris.
utemeljiti, condo 3.
utjeha, sōlacium, ii.
utješiti, consōlor 1.
utočište, confŭgium, perfŭgium, ii.
utopiti se, undis suffōcāri, undis obrui.
utrkivati se, cursu certare.
utroba, viscĕra, um.
utvaranje, vana opinio, error.
utući, discŭtio 3.
utvrda, munītio, ōnis.
utvrditi, mūnio 4. (tabor, castra).
uvesti u, introdūco (3.) in; u senat, indūco 3. (in).
uvidjeti, intellĕgo 3., video 2.; (spoznati), cognosco 3., animadverto 3.; istinu —, cerno (3.) vera.
uviđati, intellĕgo 3., video 2.; uviđam, non me fugit.

uvijek, semper, perpetuo, aevo perpetuo.
uvjerenu biti, (sibi) persuāsum habēre; mihi persuadeo 2., intellĕgo 3. (rem).
uvjerenje imati, (sibi) persuasum habēre.
uvjeriti, persuādeo 2.
uvjeriti se, sibi persuadēre.
uvjet, condicio, ōnis; pod taj uvjet, ea condicione, ea lege.
uvoditi, indūco 3. (in).
uvoziti, importo 1.
uvreda, iniuria, ae; contumelia, ae; nanijeti komu —, iniuriam facĕre ili inferre alicui; (grdnje i —) contumelia.
uvrijediti, vĭolo 1., offendo 3.; uvrijeđena veličanstva krivac, maiestatis (in aliquem) reus, i.
uvrstiti, referre (inter).
uvršćivati, refĕro (inter).
uz, uza, ad; (= sa) cum; = iza, post; uz put, in itinĕre.
uzajmice, (među sobom), invĭcem; inter se (inter nos, — vos).
uzak, angustus 3.
uzalud, frustra, nequidquam.
uzasljediti, v. slijediti.
uzaznati, v. znati.
uzbiti, repello 3.
uzburkan, turbātus 3.
uzburkati, mŏveo 2.; (more) turbo 1.
uzda, držati na uzdi, coĕrceo 2. (improbĭtatem); uzde, frena (freni), orum.
uzdajući se u, frĕtus (3.) rē.
uzdati se u što, fīdo 3. (re), confīdo 3. (s dat.); spēro 1. (rem); (u mir), crēdo 3. (paci); ne uzdam se u što, diffīdo 3. (s dat.).
uzdrmati (govornika), permŏveo 2.
uzdržati, servo 1.; (hraniti), ălo 3.; koga živa —, servo 1.; uzdržati se od nasilja, abstinēre maleficio; uzdržati se (da ..), tempĕrāre sibi.
uzdržavati, sustineo 2.; (vojsku), ălo 3.; uzdržavati se od čega, abstĭneo 2. (re).
uzeti, (otrov, toliko novaca) sūmo 3.; na se uzeti, suscĭpio 3.; na nauk —, erudiendum suscĭpio 3.; natrag —, recĭpio 3.; (grad) expugno 1., căpio 3.; (priliku) induo 3.
uzići, ascendo 3., subeo 4.; na brod —, conscendĕre navem ili in navem.
uzilaziti, ascendo 3.
uzimati (krmu), pĕto 3.; uzimati na laku ruku, in bonam partem accipĕre; uzimam, gl. imati.
uzmak, profectio, ōnis.
uzmaknuti, uzmaći, cēdo 3., recēdo 3.; uzmaći u , me recĭpio 3. (in).
uzmoći, posse.
uznosita duša, elatus animus i.
uzor (primjer), exemplum, i.
uzrast tijela, corpus, ŏris.
uzrasti, cresco 3.
uzrok, causa, ae; s toga —, qua ex causa; nema uzroka da, non est quod (cur).
uzrokovati, effĭcio 3.; (mlitavost) affĕro.
uzrujati, permŏveo 2.
uzvijati, mŏveo 2., uzvijati se, movēri.
uzvisivati, efferre, tollĕre; hvalom —, effĕro laudĭbus.
uzvišen, excelsus 3.
uzvišenu biti moću, potentiā flōreo 2.
užina (večera), cēna, ae; (čast) convivium, ii.
užinati (večerati, ručati), cēno 1.
užitak, usūra, ae.
uživanje, fructus, us.
uživati, ūtor 3.; fruor 3.; (mir), hăbeo 2.; (zaštitu), utor 3.; uživati u kome, gl. nasladivati; u čemu —, delectāri aliqua

V.

Vabnja na, illecĕbrae, ārum (s gen.).
vajar (kipar), statuarius, ii.
vajme! o!
val, fluctus, us; **valovi** morski, măris aestus, us.
Valerije, Valerius, ii.
valjan, bŏnus 3., fortis, e.
valjano, bene.
valjati, valja (s inf.) ili valja da, debeo 2, ili često = lat. gerundiv (konjug. perifr. pas.).
van ako, nisi forte (s indik.).
varati, fallo 3., decĭpio 3.; varati se, erro 1.
varka, ars, tis; calliditas, ātis; dŏlus, i; tom varkom, ea arte.
Varon, Varro, ōnis.
vaskolik, tōtus 3.
vasmir, mundus, i; gl. svemir.
vatra, ignis, is; vatrom i mačem, ferro ignique.
vazda, semper.
važan, grăvis, e; magnus 3.; (uzrok) magnus.

važnost i ugled, neka —, aliquis numerus atque honor; imam neku itd. esse s abl. qualitatis.
večer, vespĕrus, i; vesper, ĕris; u večer, vesperi.
večera, cēna, ae.
večerati, cēno 1.
već, iam; već ne, non iam; i već ne, neque iam; već jednom, tandem aliquando; već ako, nisi forte.
veći dio (njih), plerīque.
većina (njih), plerīque, plurĭmi; većina (u vijeću), maior pars.
većma, magis; = pače, pŏtius.
Vejanin, Veiens, tis.
Veji, Veii, ōrum.
Vekta, Vecta, ae.
veledušan (plemenita srca), generoso animo.
veledušnost, animus, magnus —, generōsus animus, i.
veleizdaja, parricīdium, ii; perduellio, ōnis.
veleizdajica, parricīda, ae (rei publicae).
veleizdajnik, parricīda, ae.
veletržac, negotiātor, ōris.
veličanstvo, maiestas, ātis.
veličina, magnitūdo, ĭnis.
velik, magnus 3.; tako velik, tantus 3.; odveć —, nimius 3.; gl. i najveći.
velikodušno, magno animo.
velim, inquam, aio (u nepravnom govoru); dīco 3.
venuti, aresco 3.
veoma, admŏdum, maxime, magnŏpĕre, valde; veoma silno, magnopere, instanter, maximo opĕre; = mnogo, multum; — udaljenu biti, multum abesse; (željeti) etiam maxime; (tužiti se), graviter; (radovati) vehementer; uz adj. i adv. vrlo često = lat. superlativ.
Ver, Verres, is.
Veragri, Verāgri, ōrum.
veragarski, = Veragara.
Vercingetorig, Vercigetŏrix, īgis.
veresija, fides, ĕi.
Vertikon, Vertĭco, ōnis.
veseliti koga, delecto 1.; veoma me veseli, vehementer gaudeo 2., delectat me; (godi mi), iuvat (1.) me; veseliti se (čemu), gaudeo 2. (re), (naslađivati se), delectāri (re); (igrati od radosti) exsulto 1. (re).
veseo, laetus 3., hilāris, e; veseo s čega, gavīsus, laetus de re ili samo re; (srce) alăcer, cris, e; (ugodan) iucundus 3.; vesela ćud, hilarĭtas, ātis.
veslač, rēmex, ĭgis.
veslo, rōmus, i.
Vespazijan, Vespasiānus, i
Vestalka, virgo Vestalis.
veteran, veterānus (sc. miles).
vezana držati, in vincŭlis habeo 2.
Vezera, Visurgis, is.
Vezoncion, Vesontio, ōnis.
vičan, assuētus 3.; vičnu biti, consuevi (consuesse).
vid očiju, lūmina, um.
vidik, gl. izići.
vidjeti, vĭdeo 2., cerno 3., conspicio 3., animadverto 3., (plod) aspĭcio 3.; (znati) scio 4.; (saznati) compĕrio 4.; (poznati) intellĕgo 3., cognosco 3.; vidjeti (ukazati) se, vidēri, apparēre.
vidati se, videor 2., appāreo 2.
vijećati, consŭlo 3., consulto 1., delibĕro 1.; (o tom) ăgo 3., agĭto 1.
vijeće, consilium, ii; kao vijeće dati, in consilium dăre; vijeće bojno, consilium.
vijećnica, cūria, ae.
vijećnik, senātor, ōris; (otac) păter, tris; vijećnici! patres conscripti!
vijek, saeculum, i.
vijenac, corōna ae; počasni —, corōna honōris.
vijeno (miraz), dōs, tis.
vijest, nuntius, ii; vijest dobiti, certiorem fiĕri.
vika, clāmor, ōris.
Viminal, Viminālis, is.
vino, vīnum, i.
vinska posuda, vās (vāsis) vinarium.
vis, lŏcus edĭtus, i; s visa, ex loco superiore.
visina, altitūdo, ĭnis; lŏcus superior.
visok, altus 3.; gl. i najviši.
visoko, alte; visoko cijeniti, suspĭcio 3.; magni aestĭmo 1.
više, plus, plura; (većma) magis; (pače) potius; (dalje) amplius; (poslije) postea; (već) iam; više njih, complūres; više od (s brojem), plus ili plus quam (na pr. sex homines), amplius ili amplius quam; više nego, amplius ili amplius quam; mnogo više, multo plus ili plura (plures); više puta, saepe, aliquoties.
viši, superior, ius.
Vitelije, Vitellius, ii.
viteška dužnost, equĭtis munus, ĕris.
vitez, eques, ĭtis.
vječit, sempiternus 3.
vjera, fides, ei; vjeru naći, fides mihi habetur.
vjeran, fidēlis, e; vjernu ostati svojim načelima, consentio (4.) mihi ipse; vjerni podanici, gl. podanik.

vjernost, fides, ei.
vjerojatan, verisimĭlis, e; probabĭlis, e; credibĭlis, e.
vjeroloman, perfĭdus, 3.
vjerovati, crēdo 3., fīdem habeo 2.; ne v. čemu, diffīdo 3. (s dat.); vjerovati u bogove, deos credĕre.
vjerozakonski obred, religio, ōnis; vjerozakonske stvari, religiōnes, um.
vjesnik, nuntius, ii.
vješt, gnārus, perītus; exercitatus (in); boju (ratu) vješt, belli perītus 3.; biti vješt čemu, magnum usum habere alicuius rei.
vještina, ars, tis, sollertia, ae; (znanje) scientia, ae; vještina bojna, rei militāris ili militiae scientia (perītia), belli usus, us; disciplīna, ae.

vješto, scīte, egrēgie.
vjetar, ventus, i.
vjetric, aura, ae.
vježbanje, exercitātio, ōnis.
vježbati se u čemu, exercēre se in aliqua re, exercēri in re.
vježbe bojne, studia (orum) rei militaris.
vlada (gospodstvo) nad, impĕrium, ii. (s gen.); vlada mnogih, multōrum imperia; vlada nad svijetom, terrarum imperium; vlada državna, res publica; gl. i vladati.
vladalac, moděrator, ōris; vladalac svijeta, terrarum ili rerum dominātor.
vladanje čedno, pŭdor, ōris;
vladanje, impĕrium, ii; vladanje mnogih, imperia multorum, (kraljevstvo) regnum, i; dobra vladanja, bonis moribus praedītus.
vladar, princeps, cĭpis; imperātor, ōris.
vladati (kraljevati), regno 1.; imperium tenēre; (gospodovati) imperāre (alicui); (gospodarstvom) moděror 1. (rem); (državom) guberno 1. (rem); vladati se (n. pr. dobro), gĕro (3.) me; vladati se (po zakonima), tenēri (aliqua re); vladati se gadno, taetrum esse (in aliquem), — obiješno, insulto 1.
vladavina, regnum, i.
vlast, potestas, ātis; dicio, onis; (zapovijedi), imperia; (gospodstvo nad), imperium, ii (s gen.); kraljevska —, regnum, i; vrhovna —, summa (ae) imperii, summum imperium, dominatio, ōnis; (predavati u) dicio, ōnis; vlast nad životom i smrću, potestas vitae necisque; biti pod čijom vlašću, dicionis alicuius esse; posvojiti vrhovnu vlast, rerum potīri.
vlastit, (svoj), suus 3.; svoj vlastit, meus etc. ipsius.
vlastitost, atribūtio, onis.
voće, fructūs, uum; divlje —, agrestia poma (orum).
voda, aqua, ae; ići po vodu, aquari.
voditi, dūco 3.; borba se vodi, dimicatio fit; rat —, bellum gĕro 3.; — istragu protiv, quaestionem habēre de; = vući, trăho 3. (ad); voditi iz, educere ex.
vođa, dux cis; ductor, oris; (vojvoda) dux, praetor, ōris; (vojsci rimskoj) impĕrator, ōris.
vojevati, milĭto 1.; (boriti se) dimĭco 1., pugno 1.
vojinstvo, res militāris.
vojna, expedītio, ōnis; militia, ae.

vojna služba, militia, ae.
vojni tribun, tribūnus militum.
vojnički, militaris, e; vojnička odora, ornātus (us) militaris; — dužnost, militia, ae; — znanje, disciplīna, scientia rei militaris ili militiae.
vojnik, miles, ĭtis.
vojništvo, res milĭtāris.
vojska, exercĭtus, us; (čete) cŏpiae, ārum; vojska uvrstana ili bojni red, acies, ēi; pomoćna —, auxilia, ōrum; najmljena vojska, exercitus conducticius; podsadna vojska, corōna milĭtum; (na maršu) agmen, ĭnis; krenuti vojsku, castra mŏveo 2.
vojvoda, dux, cis; praetor, ōris; (rimski) imperātor, ōris; (perzijski) praefectus, i; — vrhovni, (summus) imperātor; v. vođa.
vol, bos, bŏvis.
volar, bŭbulcus, i.
volja, voluntas, ātis; animus, i; pusta —, arbitrium, ii; volja (bogova), numen, ĭnis; arbitrium; — za boj, bellandi studium, ii; volja (na), voluntas (s gen.); dobra —, voluntas, benevolentia, ae; iucundĭtas, ātis; po volji, cārus 3.; protiv volje, invītus 3.; voljom (naroda), iussu; volja me je, vŏlo (velle); ispuniti volju, mōrem gĕro 3.; biti dobre volje, bono animo esse; za volju, gratiae causa.
voljan na, promptus (3.) ad.
voljeti, mālo (malle); voljeti što od, praefĕro, antefĕro, antepōno 3. (alicui rem).
Volščani, Volsci, ōrum.
Volumnija, Volumnia, ae.
Voluzen, Volusēnus, i.
voziti, vĕho 3.; voziti se, vĕhi; na kolima, curru vehi; na brodu, navi vehi.
vožnja, vectātio, ōnis; gl. i voziti.

vrač, haruspex, ĭcis.
vraćati, reddo 3.; vraćati se, redeo 4., revertor 3.; vraćati se u boj, rursus insto 1.
vrana, cornix, ĭcis.
vrât, collum, i; iz odsječena vrata, caesa cervīce.
vrata, fŏres, ium; iānua ae; vrata (kapija), vratà (od tabora), porta, ae; stražnja vrata (u taboru), porta decŭmāna; pred vratima (blizu) biti, insto 1., impendeo 2., immineo 2.
vratiti, reddo 3.; (dobročinstvo) referō 3.; vratiti se, revertor 3., redeo 4., regrĕdior 3.; (natrag se povući), me recĭpio 3.; vratiti (iz progonstva), revŏco (1.) ab.
vrći se na, se trader alicui, incumbo (3.) in.
vreo, fervĭdus, 3.
vrelo, fons, ntis.
vreteno, fūsus, i.
vrhovni, summus 3.; vrhovni vojvoda, (summus) imperātor, ōris; vrhovna vlada, summa (ae) imperii, dominātio, ōnis; vrhovna vlast, impĕrium, ii, summum imperium, summa (ae) imperii, dominatio, ōnis; — zapovjedništvo, impĕrium, ii, summum imperium, summa (ae) imperii.
vrhu toga, praeterea.
vrijedan, dignus 3.; — hvale, laudabĭlis, e; biti —, dignum esse.
vrijediti mnogo, largĭter posse.
vrijednost ćudoredna, honestas, ātis.
vrijeđati, offendo 3.
vrijeme, tempus, ŏris; (doba) aetas, ātis; vrijeme prosto od državnih poslova, otium, ii; duže —, longinquĭtas (ātis) tempŏris; (do našega —), memŏria, ae; neko vrijeme = donekle, aliquamdiu; u stara vremena (odavno), antiquĭtus; u vrijeme mira, in pace; vrijeme imati za što, vacāre alicui rei; vrijeme je (= treba), tempus est (s inf. ili ak. s inf.); za vrijeme, in, per.
vrlina, virtus, ūtis.
vrlo = superlativ; vrlo velik, ingens, tis.
vrʼo, bŏnus 3., fortis, e.
vrsnoća, virtus, ūtis.
vrsta, gĕnus, ĕris; svake vrste, omnis generis; te vrste je, ex eodem genere est.
vrsta, (redak) versus, us; (vojnikâ) ordo ĭnis.
vrstan, bŏnus, 3.; idōneus 3.; vrsniji, melior, superior.
vršak, cacūmen, ĭnis.
vršiti (prijateljstvo), cŏlo 3.; (zapovjedništvo), teneo 2.
vršnjak, aequālis, is.
vrt, hortus, i.
vrućina, călor, ōris.
vrutak, fons, tis.
vučica, lūpa, ae.
vučja srca, lupōrum animi.
vući, traho 3. (ad); vući (kola), ăgo 3.; vući (na smrt), trūdo 3. (ad); vući napolje, abstrăho 3.; vući (plijen), věho 3.
vuk, lūpus, i.

Z.

za, (s ak.), (boriti se, umrijeti za, potegnuti mač za) pro; za (na, na pr. prikladan za), ad; za koliko (pred komp.), quanto; za koji čas, paulisper; za (na) godinu, in annum; za jela, inter cenam, in convivio; zatim, deinde, postea; za, često = lat. dat. (na pr. učimo se za život); za (s ak.), često = nom. ili ak. predikata (uz glagole, koji se slažu sa 2 nom. ili sa 2 ak.); »za« i »o« ispuštaju se kod glagola, uz koje stoji nom. c. inf. ili ak. c. inf. (uz verba sentiendi i declarandi, na pr. gost, za koga se mišljaše da je... čašu ukrao, convīva, qui putabatur etc.; za Pompeja znamo da je pobijeđen... Pompeium victum esse novimus...).
zabaciti što, sperno 3.
zabašurivati, dissimŭlo 1.; v. kriti.
zabava, vŏluptas, ātis.
zabaviti razgovorom, sermōne trahĕre.
zabavljati vojnike čim, detĭneo 2. (re); razgovorom —, sermōne aliquem trăhĕre; zabavljati se, delectāri.
zabavljen, occŭpatus 3.
zabilježiti, trādo 3., memoriae trādo 3. ili prodo 3.
zaboraviti, obliviscor (3.) alicuius i aliquid; (zakletvu) memoriam deponĕre alicuius rei; nikada ne —, semper memŏrem esse; zaboraviti (ne misliti na), immĕmor sum; zaboraviti dati, immemŏrem aliquem esse sino 3.
zaboravljati, obliviscor (3.) rem ili alicuius.
zabraniti, věto 1.; z. komu što, interdicere alicui alqua re.
zabuna, trepidatio, ōnis.
zabuniti se, perturbari.

začuti glas, vocem exaudīre.
zači, deerro 1.; (u spilju) secēdĕre.
zadaća životna, vitae propŏsitum, i; zadaća (očeva), partes, ium.
zadati, inferre; — poraz komu, calamitatem alicui inferre; — sebi smrt, sibi mortem consciscĕre.
zadavati strah, angĕre (aliquem), afficĕre (aliquem) terrore; — najviše straha, ango (3.) maxime aliquem.
zadaviti, iugŭlo 1., strangŭlo 1.
zadesiti, deprehendo 3., opprĭmo 3., occŭpo 1.
zadjevica, simultas, ātis.
zadobiti ranu, vulnus accipio 3.; zadobiti žđrijebom, sortior 4.; (vlast) accĭpio 3., nanciscor 3.; (vladu) obtĭneo 2.
zadobivati (vladu), pario 3.
zadovoljan, contentus 3.
zadovoljavati se, contentum esse.
zadovoljiti, satisfăcio 3.; zadovoljiti se, contentum esse; sătis hăbere (s inf.).
zadovoljstvo, anĭmi aequĭtas, ātis; continentia, ae; tiho —, animi aequĭtas.
zadržati, servo 1., retĭneo 2.; zadržati u, contineo 2., retĭneo 2. in; zadržati koga, retineo 2.; zadržati (sebi) (ostaviti), relinquo 3.; u pameti —, memŏriā tĕneo 2.; z. u taboru, continēre castris.
zadržavati, retĭneo 2.
za dugo, diu.
zadužiti se veoma, grande aes alienum conflo 1.
zagasiti, obscūro 1.
zaglaviti, occumbo 3., obeo 4. (mortem).
zagledati, ad-, conspĭcio 3., vĭdeo 2.
zagnati, compello 3.
zagraditi iznovice, restituo 3., reficio 3.
zagrliti, amplector 3.
zahtijevati, postŭlo 1., pĕto 3., posco 3., exĭgo 3.
zahtjev, postŭlātum.
zahvalan komu, grātus in ili erga aliquem; biti vrlo zahvalan komu, magnam gratiam habeo (2.) alicui.
zahvaliti, grātias ăgo 3. (alicui); imati zahvaliti komu što, debeo 2. (alicui aliquid).
zahvalnost, grātus anĭmus, i; djetinja zahvalnost, piĕtas, atis; u iskazivanju zahvalnosti, in referenda gratia; zahvalnost (pokrajine), gratia, ae.
zaira, cibaria, ōrum; commeatus us; res frumentaria.
zaiskati, postulo 1., pĕto 3.
zajednički, commūnis, e; zajednički račun voditi o, coniunctim rationem habēre alicuius rei.
zajedno, unā, simul; zajedno sa, una cum.
zaklanjati (stranu tabora), tutum reddo 3.
zakleti se, iūro 1.
zakletva, iusiurandum, iurisiurandi, sacramentum, i; (vojnička) sacramentum.
zaklinjati, obsĕcro 1.; zaklinjati se, iūro 1.
zaključak govora, epilŏgus, i; zaključak senatski, senātus consultum, — decretum, i; zaključak (mnijenje) senatski, senatūs auctorĭtas, ātis; zaključak zadaće, pars ultima ili materia instituta porro tractatur et absolvĭtur; zaključak (t. j. drugi i podjedno zadnji dio zadaće), pars posterior; (zaključak Druidâ), decrētum, i.
zaključeno je, plăcet 2.
zaključiti, decerno 3., censeo 2., placet alicui, constituo 3., stătuo 3.; zaključiti (u vijeću), plăcet alicui; zaključuje se, plăcet (alicui).
zakon, lex, ēgis; (bogoštovlje), religio, ōnis.
zakonski prijedlog, lex, ēgis; rogatio, ōnis.
zakratiti, remŏveo 2. (victum).
zakriliti (štitom), tĕgo 3.
zakrilјenik, cliens, tis.
zakupiti, condūco 3.
zakupljivanje daćâ od carinarâ, sectio (ōnis) publicanōrum.
zakupnik državni, publicānus, i.
zalaziti, secēdo 3.
zaliha živeža, cōpia (ae) rerum.
zalogaj (hrana), victus, us.
založiti jela, cibum căpio 3. ili sūmo 3.
Zama, Zama, ae.
zametati, sperno 3.
zametnik, condĭtor, ōris.
zametnuti, instituo 3.; — rat, bellum moveo 2., — facio 3.; — boj, pugnō 1., conflīgo 3., dimĭco 1., proelium făcio 3., — committo 3., — ineo 4.; manus consĕro 3.; zametnuti odlučan boj, proelio decertare; zametnuti bitku, proelium facĕre ili committĕre; — pomorsku bitku, proelium navāle inīre; zametnuti među sobom umjetničku borbu, artis certāmen instituo 3.; descendo (3.) in certāmen artis.
zamijeniti, mūto 1.; — koga, succēdo (3.) alicui.
zamijetiti, animadverto 3.; v. opaziti.

zamisliti u duhu (duhom), mente concĭpio 3.
zamjenito, invĭcem.
zamjeran, conspĭcuus 3.; (godina) insignis, e.
signis, e.
zamjeravati, crimĭni dare.
zamjeriti, vitio vertĕre, — dăre.
zamke plesti (o glavi raditi), insidior 1. (alicui).
zamoliti, rŏgo 1., ōro 1., prĕcor 1., pĕto 3. (ab alĭquo aliquid), flagĭto 1.; zamoliti pomoć, auxilium pĕto (3.) ili implōro (1.) ab alĭquo; subsidium pĕto 3.
zamučati, tăceo 2., retĭceo 2.
zanatlija, opĭfex, ĭcis.
zanemaren, (iskra) contemptus 3.
zanemariti, neglĕgo 3.; (iskru)) contemnĕre; — pamćenje, minus memoriae studeo 2.
zanemarivati, neglĕgo 3.; desĕro 3.
zanijeti, mŏveo 2., commŏveo 2.; (željom) impello 3.
zanimanje, negōtium, ii.
zanimati se čim, opĕram dăre, — navāre alicui rei, stŭdeo 2.
zao, mălus 3.
zapad, occĭdens, tis (sc. sol.).
zapada mi, contingit mihi (aliquid).
zapaliti (Rim, grad), incendo 3.; (hram) inflammo 1.; zapaliti se, incendi.
zapamtiti (zakon), tĕneo 2.; zapamtiti, meminisse; v. pamtiti.
zapanjen od, defixus 3. (re).
zapasti komu, contingit alicui aliquid (ili res).
zapaziti, aspĭcio 3., conspĭcio 3., vĭdeo 2., animadverto 3.
zapisati, scrĭbo 3.
zapitati, rŏgo 1., interrŏgo 1.; quaero 3. (ex aliquo rem); (o proročištu, gataocu), consŭlo 3. (aliquem de re).
zapitkivati, rogo 1., interrŏgo 1., quaero 3. (ex aliquo aliquid), percontor 1. (de re), sciscĭtor 1. (aliquid).
zaplašiti, terreo 2.; de-, absterreo 2.; (vojnike), exterreo 2.
zaplašivati, terreo 2.; zaplašivati od, de-, absterreo 2. (ab).
zaplijeniti, intercipio 3.
zaplijenjen, captus 3.; — novci, pecunia praediticia, ae; — oružje, spolia, orum.
započet (rat), coeptus 3.
započeti, incĭpio 3., coepisse (uz pasivni infinitiv meće se i coepisse u pasiv); inchŏo 1.; započeti (započinjati) s prijelazom, initium transeundi facio 3.; započeti rat, bellum facio 3. ili moveo 2. ili capesso 3., ili bellum inferre (alicui); v. razgovor.
zapodjenuti rat, bellum moveo 2., bellum facio 3.
lum facio 3.
zaposjesti, occŭpo 1.
zapostaviti, postferre.
zapovijed, edictum, i; mandātum; (nalog) mandātum; (što je zapovjeđeno) iussum, i; na —, iussu; protiv —, contra edictum; zapovijed izdati, edĭco 3.; zapovijed dobiti, iubēri.
zapovijedati, impĕro, 1., iŭbeo 2.; (na čelu biti), praeesse.
zapovjediti, impero 1., iubeo 2.
zapovjednik, imperātor, ōris; dux, ucis; (ne rimski), praefectus, i; gl. vojvoda.
zapovjedništvo, imperium, ii.
zapreka, difficultas, ātis.
zaprječiti, prohĭbeo 2., impĕdio 4. (aliquem), obsto 1. (alicui); zaprječiti komu dovoz hrane, aliquem commeātu intercludĕre; v. priječiti.
zaprijetiti kaznom, vindictam mināri.
zaprositi koga ili u koga što, pĕto (3.) ab aliquo aliquid.
zapt, disciplīna, ae.
zaputiti, iter făcio 3., proficiscor 3., contendo 3., me conferо (in ili ad).
zar, num; ili zar, an.
zaratiti na koga, bellum inferre alicui, bellum facĕre alicui.
zarobiti, căpio 3.
zarobljenica, captīva, ae.
zarobljenik, captīvus, i.
zaručnik, sponsus, i.
zasaditi, consĕro 3.
zasebnik, privātus (sc. homo).
zaselak, rūs, rĭs, praedium, ii.
zasjeda, insĭdiae, ārum; spremati zasjede, insidias struo 3.
zaslūga, merĭtum, i; (vrlina), virtus, ūtis.
zaslužan (za), bene merĭtus 3. (de); najzasl., optĭme meritus; veoma se zaslužnim učiniti za, bene (optĭme) merĕri de...
zaslužiti, mereo 2., mereor 2.; (dostojnu biti, vrijednu biti), dignum esse.
zaspati, condormio 4.
zastario, obsŏlētus 3.
zastrašiti, terreo 2., de-, absterreo 2., ex-, perterreo 2.
zastrašivati (neka ne), deterreo 2. (quomĭnus).
zastupati, ăgo 3.
zastupnik, patrōnus, i; u parnici, patrōnus causae.
zasvjedočiti, testor 1., iudĭco 1., declāro 1., prŏbo 1.; (zadovoljstvo), indĭco 1.
zaštićen, munītus 3.
zaštita, patrocinium, ii; praesĭdium, ii; tūtēla, ae; na zaštitu biti, praesidio esse alicui; pribjeći pod zaštitu sa svim svojim imanjem, se suaque omnia in fidem alicuius permittĕre.
zaštititi, firmo 1., munio 4.; zaštititi od, defendo 3. (ab).
zaštitnik, patrōnus, i.
zašto, cūr; (čemu) quid; zašto, da ne, quidni (s konj.); nemaš zašto, non est quod (cur).
zataći, fīgo 3.
zatajiti, nego 1.
zateći, prehendo 3., deprehendo 3.; (naći) deprehendo 3.; — koga u, comprehendĕre (in re); (provalom) perturbo 1.
zatim, deinde, postea, tum; malo zatim, doskora zatim, paulo post.
zatirati (inokosne) dēleo 2., obtĕro 3.
zato, propterea, ob hoc, ob eam causam; proinde (osobito kod probudivanja i opominjanja na što).
zato (što), propter̆a; upravo zato, ob id ipsum.
zatražiti, peto 3.
zatrebati, egeo 2., indĭgeo 2.
zatrpati, tego 3., contĕgo 3.
zatrpavati (zemljom), obruo 3. (terrā)
zatrti, opprĭmo 3.
zatrubiti u trubu, tubā cănо 3.
zatvarati pût, iter intercludo 3.
zatvor, custōdia, ae; carcer, ĕris; vincŭla publĭca, ōrum; pod zatvor staviti, in custodiam trādo 3.
zatvoren, inclūsus 3.; zatvorena držati koga, tĕnĕre.
zatvoriti, claudo 3.; zatvoriti (zatvarati) pût, iter intercludo 3.
zaustaviti, mŏror 1.; (čete) moror 1.; (strijele) cohĭbeo 2.
zaustavljati, contĭneo 2. (a re); (vojsku) mŏror 1.
zaustegnuti, retĭneo 2.
zauzdati koga, frēnos impōnĕre alicui.
zauzetu biti za, studeo 2.; v. osvojen.
zauzeti, occŭpo 1., invādo 3., potior 4., expugno 1., capio 3., recipio 3.; (prijestol) regnum pĕto 3.; occupo 1.; (grad) expugno 1.; (Siriju) invādo 3.; occŭpo 1.; (tribus) occŭpo 1.; v. osvojiti.
zauzimati, (mjesto) obtĭneo 2.; zauzimati mjesto, partes tĕneo 2.; zauzimati se za život i imutak, pro capite et fortūnis dicĕre.
zavada, iurgium, ii.

zavapiti, exclāmo 1.
zavesti, addūco 3.; zavesti na, impellĕre ad.
zavezati zakletvom, sacramento oblĭgo 1.
zavidan, invidiōsus 3.
zavidjeti, invĭdeo 2. alicui rem ili alĭcuius rei (rei je dativ).
zavist, invĭdia, ae.
zavjera, coniuratio, ōnis.
zavjesa, (od platna), linteum, i.
zavjet, vōtum, i.
zavjetovati se (da), vōveo 2.; zavjetovati (plijen), devōveo 2.
zavlačiti koga, dūco 3.; (rat) dūco 3.
zavladati (nastati), orior 4., innascor, 3., fiĕri.
zavoditi, duco 3., — na, impellĕre ad.
zavojštiti na, bellum infere alicui, bellum facĕre alicui; pĕto 3. (aliquem).
zavrijediti, mĕreo 2.; dignum esse.
zazvečiti, cănо 3.
zbaciti, dĕicio 3.
zbiti se, fiĕri; gl. dogoditi se.
zbivati se, fiĕri.
zbogom! vale! valete!
zbor, coetus, us; contio, ōnis.
zboriti, dissĕro 3.
zbunjenost, trepĭdatio, ōnis.
zdjelica, pătĕra, ae.
zdrav, sānus 3., salvus; incŏlŭmis, e; (o kući) sălūber, bris, e; zdrav i čitav, incolŭmis, e; zdravu ostati ili biti, văleo 2.; zdravo! vale!
zdravlje, valĕtūdo, ĭnis; slabo —, infirmĭtas (ātis) valutudĭnis; zdravlje mi služi, văleo 2., me hăbeo 2.
združi(va)ti se s kim, me alicui adiungo 3.
zdušnost religio, ōnis.
zdvajati, despĕro 1.
zbor, coetus, us; contio, ōnis.
zec, lĕpus, ŏris.
zelenu biti, vĭreo 2.
zelenjeti (se), vireo 2.
zelje, ŏlĕra, um.
zemaljski krug, orbis (is) terrarum.
zemlja, terra, ae; (njiva, polje) ager, gri; (zemljište), fines, ium; zemlja (na pr. Sekvanska, Belgijanska itd.) fines, ium; neprijateljska zemlja, terra (ae) hostium; rodna zemlja, sŏlum (i) natāle (is); zemlja (plodna), humus, i; (tlo) sŏlum, i; na zemlji, humi; gl. zemljište.
zemljan, fictĭlis, e.
zemljište, (zemlja), fines ium; (njiva, polje), ăger, gri; (zemlja plodna) hŭmus, i; (tlo) sŏlum, i; zemljište atensko, impĕrium Atheniensium.

Zenon, Zēno, ōnis.
Zeuksis, Zeuxis, ĭdis.
zgledati, animadverto 3.
zgoda, casus, us; fortuna, ae; zgode, fata, ōrum.
zgodan, (mjesto) opportūnus 3.; idoneus 3.; — odgovor, commŏde dictum, i.
zgotoviti, confĭcio 3.
zgrabiti, comprehendo 3.
zgrada, aedificium, ii.
zgrtati, colligo 3.
zid, mūrus, i; zidovi gradski, moenia, ium.
zidina, murus, i; zidine, moenia, ium; muri, ōrum; zidine gradske, moenia.
zima, hiems, ĕmis.
zimnica, febris, is; v. groznica.
zimovati, hiĕmo 1.
zimovište (zimovnik), hibernācŭla, ōrum, hiberna, ōrum (sc. castra).
zimovnik, v. zimovište.
zimski tabor, hiberna, ōrum (sc. castra); zimsko doba, hiems, ĕmis.
zlatan, aureus 3.
zlato, aurum, i; od zlata, aureus 3.; (kao riječ od mila), lux cis.
zlikovac, mălus 3., malĕficus 3.; improbus 3., impius 3.
zlo, n. mălum, i.
zlo, adv., male; zlo činiti, male ăgo 3.; zlo govoriti, maledico 3.
zločest, mălus 3.
zločin, malĕfĭcium, ii; delictum, i; crĭmen, ĭnis; (praštati) delictum.
zločinac, malĕfĭcus 3.
zločinski, per scĕlus.
zlosretan, pestĭfer, ĕra, um.
zlostaviti, vexo 1.; (remenjem tući), loris caedo 3.
zlotvor, malĕfĭcus 3.
zlovoljan, indignātus 3.; zlovoljnu biti, indignor 1., aegre pătior 3.
značaj, (običaji), mores, um; čvrst značaj, constantia, ae.
znajući, perītus 3.
znak, signum, i; indicium, ii; znak (krivice), indicium; znak dati, signum dăre; pobjedni znak, tropaeum, i; uz glagol esse s infinitivom i genitivom ne prevodi se.
znaličan, curiōsus 3.
znamenit, nobĭlis, e; dosta —, non obscurus 3.; (godina) insignis, e.
znamenitost, neka z. i ugled, aliquis numerus atque honor; imam neku z., esse s abl. qual.
znan, nōtus 3.
znanje, scientia, ae; doctrina ae; (pravo) scientia; cognitiōnes, artes; bez znanja, ignārus 3., insciens, tis; dajem ti na znanje, cūro (1.), ut scias; vojničko —, scientia rei militāris.
znanost, scientia, ae; doctrīna, ae; (knjiga) littĕrae, ārum; znanosti, litterae, ārum.
znatan, grăvis, e; magnus 3.; memōrābilis, e.
znati, nōvi (nosse), scio 4.; ne znati, nescio 4., ignōro 1., ignārum esse (alicuius rei); znati dobro, non ignōro 1., pŏbe scio 4.; ne znam kako, nescio quomodo ili quo pacto; ne znajući.
zobati, consūmo 3., absūmo 3.
Zoilo, Zoilus, i.
Zopir, Zopyrus, i.
zora, aurōra, ae; prima lux (lūcis); sjutradan u zoru, māne; pred zoru, sub ipsum diēi ortum.
zrelost, maturĭtas, ātis.
zvati, vŏco 1.; (imenovati) appello 1., dīco 3., vŏco 1., nomĭno 1.; glasno zvati, vocĭbus vocāre; zvati se, appellāri, vocāri etc.; (ime mi je) est mihi nomen; natrag zvati, revŏco 1.; tako zvani, qui (quae etc.) dicitur, quem (quam etc.) dicunt.
zveka oružja, armōrum crĕpĭtus, us.
zvijer, bestia, ae; fĕra (sc. bestia), ae.
zvijezda, stella, ae; astrum, i; (zviježde) sīdus, ĕris; kovati u zvijezde, laudibus efferre.
zvjerad, bestiae, ārum.
zvuk, sŏnus, i.

Ž.

Žaliti, doleo 2., aegre ferre; (veoma) doleo 2.; žaliti za kim, lūgēre aliquem; deplōrāre de —; v. kajati se.
žalost, maeror, ōris; luctus, us.
žalostan, tristis, e.
žalostiti koga, animum alicuius offendo 3.
ždrebati, sortior 4.
ždrijeb, ždrijebom dobiti, sortior 4.
žedan, sitiens, tis.
želja cupidĭtas, ātis; živa želja za kim, desīdĕrium, ii (alicuius); želja borbe, cupidĭtas pugnandi; po želji, prospĕre; v. udovoljiti.
željan, cupĭdus 3.
željeti, prĕcor 1., opto 1., cŭpio 3., concupisco 3., desīdĕro 1., expĕto 3.; (htjeti) velle.
željezo, ferrum, i.
želikovan, desīdĕrātus 3.
željno, cŭpĭde.
žena, femĭna, ae; mŭlier, ĕris; (supruga) uxor, ōris; coniux, ŭgis; stara —, anicŭla, ae; sa ženama i djecom, cum omnibus copiis.
ženska, mulier, ĕris.
ženski, mŭliĕbris, e.
žestok, vehemens, tis; viŏlentus 3.; (vrućina) vehĕmens; (groznica) fervĭdus 3., vehĕmens.
žestoko, vehementer, acrĭter; cupĭde; — nasrtati, acrĭter insto 1.
žezlo, sceptrum, i.
Židov, Iūdaeus, i.
žitak, annōna, ae.
žito, frūmentum, i; annōna, ae; (živež) commeātus, us; ima dosta žita, copia frumenti suppĕtit.
živ, vīvus 3.; uzdržati koga —, servo 1.; živu ostati, salvum esse; živ stvor (biće), anĭmans, tis; živa želja (za kim), desiderium (alicuius).
živahan, (luka), celĕber, bris, e.
živež, cibāria, ōrum; alimenta ōrum; (žito) frumentum, i; zaliha živeža cōpia rerum.
živina, pĕcus, ŭdis.
živež, cibāria, ōrum alimenta ōrum; (žito) frumentum, i; zaliha živeža, cōpia rerum.
živina, pĕcus, ŭdis.
živjeti, vīvo 3., vitam ăgo 3.; = biti, esse; dobro —, bene vivo 3.; živjeti za koga, vivĕre alicui; u velikom prijateljstvu s kim —, aliquo intĭme ūtor 3.; živjeti nuždom pritisnut, inopiā prĕmi; živjeti prognanu, u progonstvu, exsŭlo 1.
življenja način, vita, ae.
život, vīta, ae; (doba) aetas, ātis; život provoditi, vitam ăgo 3., — transĭgo 3.; predašnji život (prije nego, je postao car), vita privāta; život i imutak, caput et fortūnae; za života, vīvus, 3.; života mi moga, ita vivam!
životinja, (nijema), bestia, ae; četveronožna —, quadrŭpes, ĕdis m. i f.; (živina) pĕcus, ŭdis; životinja (divlja), bēstia, fĕra (sc. bestia).
žtva, sacrifĭcium, ii; sacrum, i; žrtva ljudska, hostia hūmāna; žrtvu prikazati, sacra (ōrum) facĕre, immŏlo (1.) hostiam.
žrtvenik, ara, ae.
žrtvovati, immŏlo 1., sacrifĭco 1., sacra făcio 3.; ljude —, homĭnes ili hostias humanas immŏlo 1., pro victĭmis homĭnes immolare; žrtvovati koga, immŏlo 1.
žudjeti, cŭpio 3., concupisco 3., desīdĕro 1., expĕto 3.
žudnja, cupidĭtas, ātis; studium, ii; v. pohlepa.
žuriti se kamo, propĕro 1., contendo 3
žurno, propĕre; veoma ž., sane strenue; žurno zaputiti, contendo 3.
žvatati, commĭnuo 3., mando 3.

KRATICE:

abl. = ablativus.
acc. = accusativus.
act. = activum.
adi. = adiectivum.
adv. = adverbium.
alcuius, alcui, alqm = alicuius, alicui, aliquem.
alqd. = aliquid.
c. = cum.
card. = cardinale.
coni. ili **konj.** = coniunctīvus.
dat. = datīvus.
dfc. = defectīvum.
dem. = demonstrativum.
f. = feminini generis.
gen. = genitivus.
indecl. = indeclinabile.
inter. = interrogativum.
m. = masculīni generis.
n. = neutrius generis.
num. = numerale.
ord. = ordināle.
part. = participium.
pas. = passīvum.
pl. = pluralis.
pos. = possessivum.
praep. = praepositio.
pron. = pronomen.
relat. = relativum.
sing. = singularis.
subst. = substantivum.
trans. = transitivum.
v. = vide.
verb. = verbum.

GDJE JE ŠTO.

I. dio. Sustavne vježbe prema gramatici.

	Strana
§ 1. Infinitiv	3
§ 2. Akuzativ s infinitivom kao subjekt	3
§ 3. Akuzativ s infinitivom kao objekt	4
§ 4. Akuzativ s infinitivom uz verba affectuum i iubeo, veto etc.	6
§ 5. Akuzativ s infinitivom u usklicima i u relativnim rečenicama; kako se opisuje infinitiv futura	7
§ 6. Nominativ s infinitivom	8
§ 7. Gerundivum i gerundium	9
§ 8. Genitiv gerunda i gerundiva	9
§ 9. Dativ i akuzativ gerunda i gerundiva	10
§ 10. Ablativ gerunda i gerundiva	11
§ 11. Atributni particip	12
§ 12. Predikativni particip	13
§ 13. (Nastavak.)	14
§ 14. Ablativus absolutus	15
§ 15. (Nastavak.)	16
§ 16. (Nastavak.)	17
§ 17. Drugi izrazi za latinske participijalne rečenice	18
§ 18. Supin	19
§ 19. Ponavljanje	20
§ 20. Indikativ	21
§ 21. Coniunctivus potentialis	22
§ 22. Imperativ i konjunktiv adhortativus	22
§ 23. (Nastavak.)	23
§ 24. (Nastavak.)	23
§ 25. Coniunctivus concessivus i optativus	24
§ 26. Ponavljanje	25
§ 27. Coniunctivus deliberativus	25
§ 28. Praesens	26
§ 29. Praesens historicum	27
§ 30. Perfectum praesens	27
§ 31. Futurum i futurum exactum	28
§ 32. Imperfectum	29
§ 33. Perfectum historicum	30
§ 34. Plusquamperfectum; vremena u listovima	30
§ 35. Konstrukcija uz veznike: dum, postquam, ut, ubi itd. (Ponavljanje radnje.)	31
§ 36. (Ponavljanje.)	32

Strana

§ 37. Consecutio temporum 33
§ 38. (Nastavak.) 34
§ 39. Upitne rečenice 35
§ 40. (Nastavak.) 36
§ 41. Komparativne rečenice 37
§ 42. Finalne rečenice 38
§ 43. (Nastavak.) 39
§ 44. (Nastavak.) 39
§ 45. (Nastavak.) (Verba timendi; quominus.) 40
§ 46. Konsekutivne rečenice 41
§ 47. (Nastavak.) (Quin.) 42
§ 48. Kauzalne rečenice. (Veznici cum, quia etc., quod.) 43
§ 49. (Nastavak.) 44
§ 50. Temporalne rečenice. (Veznik cum.) 45
§ 51. (Nastavak.) (Veznici dum, donec, quoad, antequam i priusquam.) . . 46
§ 52. Kondicionalne rečenice 47
§ 53. (Nastavak.) 48
§ 54. Koncesivne rečenice 49
§ 55. Relativne rečenice 49
§ 56. (Nastavak.) 51
§ 57. Oratio obliqua 52
§ 58. (Nastavak.) 52
§ 59. (Nastavak.) 53

II. dio. Vježbe iz Cezarova Galskoga rata.

Galija 57
Rat s Helvećanima 57
Rat s Ariovistom 63
Belgijanci 70
Legat Servije Galba pobjeđuje neka alpska plemena 73
Nešto o običajima galskima i germanskima 74
Vercingetorigova besjeda vojsci 77
Vercingetorigova obrana 78

III. Slobodne zadaće.

Primjer bratske ljubavi 81
Varka nekoga rimskoga svećenika 81
Nešto o značaju starih Rimljana 81
Epaminonda 82
Pir 82
Zeuksis i Parasije 82
Sokrat i Eshin 83
Grob kraljice Nitokre 83
Poslanica 83
Zgodni odgovori 84
Primjeri zadovoljstva 84
Mudre rečenice 85

Strana

Sciti i Aleksandar Veliki 85
O poglavarima državnima 86
O čitanju 86
O strogosti Manlija Torkvata 86
Naglost i kajanje Aleksandra Velikoga 87
Smjelost Cezarova 88
O Vespazijanu 89
Zgodni odgovori 89
O smrti Aleksandra Velikoga 90
Primjeri ljudi, koji su siromašni i nesebeznali bili 90
Marko Tulije pozdravlja svoju Terenciju 90
Jedri odgovori 91
Budi zadovoljan onim, što imaš 91
Nije slobodno prijatelja radi učiniti štogod nepravedno 91
Primjeri samopouzdanja 92
O komarcu i golubu 92
O Scipionu Afričkom. 93
Čudan san 93
Leonida 93
Marije 94
Filozof Stilbon 94
Primjeri bratske ljubavi 94
Mudrac ne teži na bogatstvo 95
Arahna biva pretvorena u pauka 96
Zoilo 96
Aristid 96
Kotis 97
Latinsko-hrvatski rječnik 99
Hrvatsko-latinski rječnik 115